This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

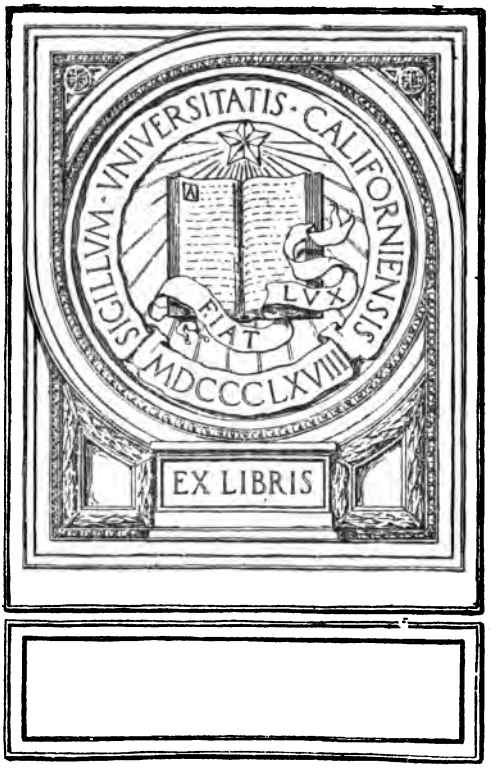
SIGILLVM · VNIVERSITATIS · CALIFORNIENSIS
LVX
FIAT
MDCCCLXVIII
EX LIBRIS

UNIV. OF CALIFORNIA

CLASSICI

ROMANORVM SCRIPTORES.

VOLVMEN III.

Q. CVRTII RVFI

DE REBVS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

REGIS MACEDONVM

LIBRI SVPERSTITES

AD OPTIMORVM EXEMPLARIVM FIDEM

RECENSITI

ATQVE

PROOEMIO ET INDICE RERVM

INSTRVCTI

A

FRID. SCHMIEDER.

GOTTINGAE, MDCCCIII.

SVMTIBVS HENRICI DIETERICH.

UNIV. OF
CALIFORNIA

UNIV. OF CALIFORNIA

Q. CVRTII RVFI

DE REBVS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

REGIS MACEDONVM

LIBRI SVPERSTITES

AD OPTIMORVM EXEMPLARIVM FIDEM

RECENSITI

ATQVE

PROOEMIO ET INDICE RERVM

INSTRVCTI

A

FRID. SCHMIEDER.

GOTTINGAE, MDCCCIII.

SVMTIBVS HENRICI DIETERICH.

UNIV. OF CALIFORNIA

PA6376
A2
1803

UNIV. OF CALIFORNIA

PROOEMIVM.

Accidit Curtio, quod aliis quibusdam veterum, vt de eo nihil propemodum sciamus. *Quintum Curtium Rufum* adpellatum fuisse, ex perpetuo librorum veterum consensu; Romanum fuisse, ex nomine, ex oratione, atque ex loco libri decimi cap. 9, 3. intelligitur. Cetera ignorantur. Namque de aetate eius viri docti in maxime diuersa discedunt; alii Ciceroni, alii Augusto aequalem fuisse, alii sub Tiberio (vt Raderus et Perizonius), alii sub Claudio, (vt Lipsius et le Tellier), alii sub Vespasiano (vt Vossius et Freinshemius), alii Traiano imperante, alii Constantini M. temporibus (vt Io. Franc. Ios. Bagnolo), quin Theodosii (vt C. Barthius), et, ne in re dubia verba consumam, alii aliis temporibus vixisse probatum iuerunt. Quorum omnium argumenta modum praefationis excederent, et in Cunzii V. C. Prolegg. diligenter exposita reperiuntur. Ego primum sententiam Perizonii, in quam postremo saeculo plures virorum doctorum accesserunt, deinde I. Fr. I. Bagnolo, viri inter Italos clarissimi, de Curtii aetate iudicium, quod recentissimum est, exponere satis habeo.

Perizonius igitur ex Curtii loco, l. X, 9, 3, quamquam vagus est et plurium interpretationum patiens, atque ex stylo sub Tiberio vixisse coniectauit, *Curt. Vind.* p. 3. "Nullus dubito, „inquit, quin fuerit ille rhetor, qui in Catalogo „rhetorum in MSstis Suetoniani libelli, *de claris*

5319 20

„*rhetoribus*, hoc nostri auctoris nomine comme„moratus obcurrit, quum stylus manifeste pro„dat rhetorem, nomen porro *Q. Curtii Rufi* „vtrumque conueniat, denique et aetas. Etenim „Rhetor ille nominatur proxime post eos, qui „sub Augusto floruerunt, et longe ante Quinti„lianum, vt adeo ad tempora Tiberii omnino „videatur referendus. Ad quae tempora etiam „hunc scriptorem retulerim, cum propter sty„lum, istis temporibus congruentem, tum maxime „propter illa verba l. X, 9, 3 (vbi Perizonii inter„pretationem Commentario inserui). Rhetor „ergo iste Suetonii fuit haud dubie hic Curtius; „forsan et Consularis ille ac Triumphalis vir „sub Tiberio quem memorat nobis Tacitus „Ann. XI, 20. quum iterum conueniat plane no„men, dein aetas, denique tenuis et humilis „origo. Rhetores ante Blandum, equitem Rom. „Senecae ferme aequalem, libertini erant, quod „tradit Seneca Controv. l. II. in Praefatione ad„dens, aliis *turpe* habitum *docere*, *quod hone„stum erat discere*. Eius vero generis probabile est etiam Curtium Rhetorem fuisse; Consularem „vero illum Tiberius *ex se natum* dixit, i. e. „nihil debere parentibus suis, vilissimis quippe „et ignotissimis: eique ideo Tacitus d. l. vt *acre* „tribuit *ingenium*, ita et *dedecus* natalium." Sic Perizonius subtiliter, vt solet. Cui ne prorsus adcedam non tam ea, (quamquam non negligenda sunt,) quae Cunze (Prolegg. p. 11.) contra hanc opinionem scripsit, faciunt, nec omnium, qui extant, veterum de Curtio historico silentium, quam quidam Curtii ipsius loci. Solet enim, ex more scriptorum posterioris aeui, sua verba flosculis poetarum aliorumque scriptorum aureae aetatis (vt Virgilii, Liuii) ornare. Si adeo re-

periantur, quae e scriptoribus saeculi p. Chr. n. primi exeuntis depromserit, sane antiquior esse nequit. Iam vero tota Amyntae oratio l. VII, c. 1., vt et causa, simillima est illi Terentii ap. Tacit. A. VI, 8; et membra sane aliquot sunt, quae Lipsio hinc translata videantur. Iano Rutgersio Curtii locus l. IV, 4, 7. ex Lucano III, vs. 563 certissime expressus videtur, cuius illum studiosum fuisse, multis ait argumentis probari posse. Praeterea alii quoque loci non pauci in Freinsh. Comment. notantur, vbi Curtii Tacitique et sententiae et verba sunt simillima. Instar omnium sint duo Senecae loci, apud quem Epist. 56, 16. legitur: *nihil tam certum est, quam otii vitia negotio discuti.* Apud Curtium VII, 1, 4. Alexander *satis prudens, otii vitia negotio discuti* etc. Ap. Senec. Ep. 59, 18: *gentes ne finitimis quidem satis notas;* ap. Curt. VII, 3, 5: nationem ne *finitimis quidem satis notam* etc. Freinshemio vterque a tertio aliquo mutuatus videtur: sed si aliunde quoque probari poterit, Curtium posterioris aeui fuisse, illa ex Seneca depromta esse facile concedes. Curtius IX, 6, 17 vtitur verbo: *plissimus*, quod nullum esse in latina lingua Cicero Philipp. XIII, 19 auctor est. Iam vero scriptor Tacito et Seneca antiquior non reperitur, qui illo verbo vtatur. Frequentius est apud Ausonium. Vox *sagittandi* VII, 5, 42 in antiquiore, quam Iustinus est, non legitur. Quintil. Inst. Orat. X, 1, quamquam ipse fatetur plures legendos esse, quam a se nominentur, Curtium tamen, si antiquior esset, inter eos, quorum lectione iuuenes dicendi facultatem confirmare possent, vix potuisset tacere. Apud Curtium VI, 11, 18. Philotas duces Alexandri, quibus coram torquebatur, *finem quaestioni fore*

per Alexandri salutem iurare iubet. Vbi Raderus notauit: "per genium seu τύχην regis aut „Caesaris iurabant veteres pagani, per salutem „Principis Christiani, vt docet Tertull. Apologet. „c. 32: *Iuramus, sicut non per genium Caesarum, „ita per salutem eorum, quae est augustior omni„bus geniis.* Arcad. et Honorius. l. 41. Cod. de „Transact. *Qui nomina nostra placitis inseren„tes, salutem Principum confirmationem initarum „iurauerint esse pactionum* etc." Iam suspicio exoritur, quarti saeculi fuisse Curtium, et fortasse Christianum. Nec sine causa, si et haec consideraueris. Nulli imperatori superstitio, qua maxime multitudo regitur, negligenda est; ergo et ab Alexandro in quauis re vel magna vel dubia vates haruspicesque consulebantur; nec quidquam solemnius erat in republica Romana et sub primis Imperatoribus. Quantum vero Curtius Alexandrum indignatur vates consuluisse, quae sane res Tiberio aequalem non mouisset! Iam eum *non intactum* dicit *ea superstitione mentis*, vt vates consuluerit, l. IV, 6, 12. iam *vates adhibere coepisse a superstitione animi* l. V, 4, 1, iam *superstitionis non potentem fuisse* l. VII, 7, 21 et 7, 8: *quum post Darium victum hariolos et vates consulere desiisset, rursus ad superstitionem humanarum gentium* (sic Codices, *mentium* receperunt editores ex coniectura Palmerii) *ludibria* (quo vocabulo alio loco artis magicae vanitatem notat) *reuolutum esse.* — Quam aspera quoque voce inuehitur Curtius in mythos Graecorum innoxios et inmerentes, mythum de Nymphis Marsyae amore retentis inscito vocabulo *Poetarum mendacium* adpellans, l. III, 1, 4, et alio loco l. VIII, 10, 12: *inde*, scribens, a monte Mero, Graeci *mentiendi traxere licentiam,*

Iouis femine Liberum patrem esse celatum. Quae formulae sane Christianum magis decent, quam antiquiorum aliquem, hisce mythis a pueritia inbutum. Haec vero omnia, quamuis ad aetatem Curtii definiendam non sufficiant, monent tamen, ne simpliciter Perizonio credamus. Possunt adeo ad I. F. I. Bagnolo, Comitis, sententiam, in libro *delle gente Curzia e dell' eta di Q. Curzio l'historico ragionamento Bononiae* 1741. 8. publici iuris factam, propensiores reddere lectores. Retulit Curtium ad tempora Constantini Magni, rationibus ex loco Curtiano saepe laudato, quem sic fere interpretatur, petitis: Verbis: *quodque imperium* (Macedonicum) *sub vno stare potuisset, dum a pluribus sustinetur, ruit*, iam respici ad turbatum imperii Romani post Constantii mortem statum, pluribus in diversis prouinciis summam rerum obtinentibus. Hanc ob causam iam ruisse imperium Romanum; quod vero quum Constantinus in tanta omnium rerum perturbatione ita restituisset, vt ipse toti praeesset, merito populum Rom. huic Principi salutem suam debere. Quum sine suo capite (Constantio mortuo, vel potius sine vno capite, vno Imperatore) discordia membra trepidassent, alii exercitus aliaeque prouinciae alium ducem sequutae essent, bellaque ciuilia parassent, Constantinum in Britannia Imperatorem creatum victoriis breui tempore omnia pacasse, sibique vni subiecisse. Sic pace restituta, legum seueritate firmata, literarum studiis reuiuiscentibus, factum esse, vt imperium non reuiresceret solum, sed etiam floreret. Tres eum filios reliquisse, Constantinum, Constantium et Constantem, atque plures propinquos, nemo nescit. — Haec coniectura recentissimo editori

verosimillima videtur, sed ipsa quoque, quae reprehendi possint, habet. Constantinus Augustus adpellatus est anno post Chr. n. 306. Solus Imperator factus post Licini mortem A. 323. *Subitane* igitur *serenitas* adpellari potest, quae post XVII tandem annos tempestatem discussit? *Faces exstinxisse*, *gladios condidisse* is tantum dici posse videtur, qui salubri ratione, ne bellum iam paratum geratur, cauet. Quot vero proelia commisit Constantinus, antequam Imperator erat solus? — Reliquarum sententiarum nulla firmioribus nititur argumentis, indeque aetatem Curtii ignorari palam est. Non vnus Q. Curtius Rufus, passim apud veteres commemoratur, ex quorum numero vtrum noster fuerit, incertum est; de Curtio historico ante saeculum decimum vbiuis est altum silentium. Inde factum est, vt eum quidam adeo negarent antiquum esse scriptorem, subpositum potius ab Italo recentioris aeui. Sed, praeterquam quod Codices, qui supra septingentos et octingentos annos habere creduntur, exstant, aliis quoque argumentis illa sententia refutari potest, nec fuerunt inter viros doctiores, qui in eam abire mallent.

Stylo suo et historia Curtius multos delectavit, multos reperit laudatores, ab Heinsio adeo *Venus historicorum* adpellatus. Ab aliis autem multis nominibus reprehensus est. Quare, si paucis ostendero, quanti historia eius aestimanda sit, operae pretium facturus mihi videor, praesertim quum in scholis, in quibus passim legitur, multis historiae Alexandri praecipuus sit auctor. Principio librorum, vbi fortasse de consilio suo scripserat, perdito, ex eo, quod in superstitibus praestiterit, quid praestare voluerit,

coniectandum est. Largiamur eum veram Alexandri historiam scribere voluisse; debebat scientiis historico necessariis satis instructus esse; debebat, quum iam antiquis temporibus varia et multa falsa de Alexandro narrarentur, ex liquidissimis fontibus haurire, veritati quam maxime studere, idque animo a partium studio omnique adfectu alieno; artem debebat ostendere non in rebus inueniendis, sed in iis, quae erant, iisque grauioribus, perspicue, placide, simpliciter narrandis; paucis defungi debebat in rebus minus necessariis, nec erat quaeuis occasio eloquentiae ostentandae captanda. Iam vero, excussis diligenter libris Curtianis, eum ad historiam scribendam non satis praeparatum fuisse palam est. Graecam linguam, e qua Alexandri historia potissimum transscribenda erat, non satis callebat; rei bellicae ita erat inperitus, vt nullius fere vel proelii vel obsidionis descriptio satis intelligatur; ignorantia in rebus geographicis tanta est, vt non facile reperias, quem hoc nomine ei postponas etc. Historiam ipsam maximam partem ex Graeco latinam fecisse videtur; sed si cum aliis historicis, forte fortuna ad nostra tempora vsque conseruatis, comparatur, ex turbidis plerumque fontibus hausisse merito arguitur. Namque plures eum auctores habuisse, Clitarchum, Timagenem et Ptolemaeum, ipse testatur l. IX, 5, 21. Ptolemaei, optimi de Alex. historici, vestigia aliquibus locis inuenisse mihi videor; Diodorum etiam Siculum interdum ad verbum vertit, aliis tamen locis vel multo copiosior in singulis est, vel prorsus ab eo discedit; nec Hegesiam, tumidum scriptorem neglexisse videtur, (de quo vid. St. Croix *Examen* etc. p. 15.); plurima vero ni fallor, sicut Diodo-

rus, Clitarcho debet, historico minime probabili, (cf. St. Croix p. 17.) ex Timagene fortasse et reliquis passim aliquid interserens. Inde factum est, vt aliquando, quum duo auctores eamdem quidem rem, diuerso vero modo narrarent, Curtius narrationes discrepantes de eadem re ita repeteret, tamquam essent de diuersis rebus. Sed et alia multa in historia et in descriptionibus rerum memorabilium cum propria tum auctorum suorum culpa peccauit. Vix tria memini loca, vbi falsa a veris discernere conatus sit; ipse potius fatetur, se plura transscribere quam credere, nec adfirmare sustinere, de quibus dubitet, nec subducere, quae adceperit l. IX, 1, 34. et, se incorrupta perferre vtcumque tradita l. VII, 8, 11. Interdum adeo lectori in suspicionem venire potest, quaedam ficta esse, vt locus esset poeticae descriptioni, ex. c. IV, 3, 16. Saepe in rebus parui momenti narrandis longus fuit, necessaria omisit. Annos addere vbiuis neglexit, anni tempora plerumque. Deinde, quamuis quidem, si totum spectas, laudatorem Alexandri non videatur professus, cupido tamen eloquentiae ostentandae praeualet, cui quauis occasione data ita indulget, vt quae forte arti exercendae idonea essent, mirabilia potissimum, certioribus praetulisse videatur. Denique multum abest, vt ei, quod historicum deceat, scribendi generi operam dederit. Orationes elegantes et ornatae artificem produnt; in descriptionibus saepe verborum modum non tenet et ampullatur, rhetorico fuco saepe abutitur. Singula, quae mihi breuitatis causa sine argumentis praefanda sunt, in commentariis probata inuenient, quibus res curae cordique est. Curtius itaque, quum nulli legi, qua historici maxime tenentur, satisfecerit,

multam quidem fidem habere nequit; negligendus tamen non est, praecipue, quod passim quaedam retulit, quae apud neminem reliquorum memoriae prodita reperias. Multis vero et iuniorum et virorum, qui librum legunt, vt otium fallant et delectentur, quidquid poscatur historicus, parum curantes, propter vigorem et in multis suauitatem vehementer et merito placet. In scholis itaque, si praeceptor eo vti non nescit, et ad latinam linguam et ad historiam Alexandri addiscendam prodesse potest. Iam mihi coniecturam de libri origine adiicere liceat, quam quidem, licet ab illa Io. Clerici (Ars Crit. P. III. S. III. c. 1, 4.) non multum abeat, mihi, ni ipse fallor, ex diuturna cum Curtio consuetudine natam esse, bona fide profiteor. Erat rhetor quidam, parum interest, cuius saeculi, qui, quum artis suae insigne monimentum posteritati tradere cuperet, fabulam quidem eius generis, quae hodie Romanenses vocantur, excogitare potuisset, sed ipsius argumenti grauitate et luce artis splendorem augeri malebat. Idonea videbatur Alexandri historia, quam inter Graecos, eodem vt creditur consilio, iam scripserat Clitarchus. Romano rhetori, vnde veriora haurire posset, non magna erat cura, campum, in quo ars exsultare posset, inuenisse, satis habebat. Summa tum cura erat, vt orationes ornatissimae et descriptiones tragicae vel ex graeco transscriptae vel recens compositae rerum gestarum seriei suo quaeque loco insererentur, atque invicem historiam ornarent. Reliqua vero, vt bene narrarentur, operam quidem dedit, sed propter imperfectam rerum historico necessariarum doctrinam in multos errores abreptus est.

Exemplarium Curtii manu scriptorum plura ad nostram aetatem peruenerunt, sed adcidit Curtio, quod Arriano aliisque, vt omnes Codices superstites ex vno antiquo exemplari eoque iam mutilo originem traxerint; perierunt liber primus et secundus, atque in superstitibus plures loci modo maioris, modo minoris ambitus. Quem defectum vt subplerent, tres potissimum viri docti operam dederunt. Christoph. *Bruno*, iuris vtriusque Licentiatus, eiusdemque ac bonarum literarum quondam Professor Monachii in Schola poetica, amborum, qui in principio desiderantur librorum subplementum compendiosum conlegit, quod cum Curtio edebatur Basileae 1545 Fol. et postea saepe repetitum est. Aeque compendiosa sunt Christophori *Cellarii* subplementa libri I et II. atque lacunarum posteriorum librorum, 1688. Quae exciderint, quomodo singula dispensata fuerint, paucis exponit, atque in notulis adiectis auctores suos recenset. Vtroque longe copiosior fuit *Freinshemius*, qui omnes lacunas expleuit 1648. Ex quouis genere scriptorum quidquid huc spectabat, multo labore conlegit, et in vnum corpus congessit, vnde factum quidem est, vt vera et falsa *a*) promiscue legantur, merito vero prae reliquis eam ob causam laudatur, quod suo labore et optime ad lectionem Curtii praeparauit, et molestiam lacunarum minorum amouit.

Exemplarium editorum magna multitudo est, maxime in vsum Scholarum, quorum recensio

a) Ex. c. statim in principio, vbi Curtii nomine de fontibus huius historiae scripsit §. 1 — 3. Habet illa ex Arriani praefatione, quem verum est Ptolemaeum potissimum et Aristobulum auctores sequutum esse; at falsum est de Curtio, vt supra monui.

huius quidem loci non est. Omnium enim, qui hisce literis student, manibus terenda est Harlesii V. cel. *breuior notitia literaturae romanae.* Qui plura cupiunt, Freinshemii Fabriciique catalogum a Bipontinis auctum (quamquam et ii quaedam omiserunt) euoluant. Tironum tamen causa Curtii post literas renatas fata adumbrabo. Editio princeps Curtii prodiit Venetiis 1470 siue 1471, plurimarum ex reliquis basis; aetate fere par est Romana Laueri, et proxima Mediolanensis 1475. Posteris temporibus plures viri docti textum vel e Codicibus et coniectura emendarunt, vel notis inlustrarunt, quorum celebriores sunt Des. Erasmus, Aldus, Adr. Iunius, Franc. Modius, (Val. Acidalius), Matth. Raderus, Titus Popma, Io. Ios. Pontanus. Nemo vero Curtio maiorem operam impendit quam Ioannes Freinshemius, Curtii sospitator, qui non solum textum docte recensuit, sed copiosis quoque commentariis inlustrauit. Exemplar eius primo prodiit Argentorati 1648. 8. II Vol. tum vero ab ipso Freinshemio paullo ante obitum adornatum longe priori auctius et emendatius, curante Rappio ibid. 1670. 4. Post Freinshemium multi Curtium vel cum notis ex illo excerptis, quibus suas insperserunt, vel cum notis variorum ediderunt; inter quos laudantur Cellarius, cuius editio prima prodiit 1688, et Pitiscus, cuius posterior 1693 et 1708 praefertur, pueris potissimum commendanda. Locupletissima omnium est Henrici Snakenburgii cum notis variorum partim integris, partim selectis, Delphis et Lugd. Batav. 1724. 4. in qua omnia subplementa, plurimorum Codd. variae lectiones et omnium fere interpretum priorum notae continentur. Basis est Freinshemiana. Post Snakenburg. plures ad-

huc edd. in Germania, Gallia et Britannia prodierunt, quarum nulla magnopere laudatur. Probabilis est Bipontina. Nouissima vero, quam Cunze V. cl. Helmstadii 1795 edere coepit, nondum absoluta est. Ex versionibus germanicis maximam laudem meruit, quam edidit Ostertag Frfti ed. II. 1799. Vol. II.

De opera qualicumque mea hoc moneo: Textum dedi Freinshemio — Snakenburgianum, sed recognitum et multis locis, vt spero, ex Codd. cum reliquis tum Theocreni ac Bodleiano alteroque Oxoniensi emendatum. Quae vero a vulgari vsu temere recedere videbantur, vt *vrguere*, *arte*, pro *vrgere*, *arcte*, et similia recudi nolui. Glossas hisce signis [ ] notaui. Margini superiori Olympiadas et annos a. Chr. n. adscripsi; indicem quoque nominum propriorum adieci. Mappam geographicam, qua pretium libri, scholarum maxime vsui designati, auctum fuisset, ii, qui copiam mapparum nouissime studio orbis antiqui dicatarum norunt, non desiderabunt. Ceterum omnem operam dedi, vt Curtium diligenter interpretarer, omissis tamen, quae facile ex quouis meliore lexico peti possent. Quapropter plurimarum lectionum variantium et multarum coniecturarum, haud sane necessariarum, mentionem non feci. Quae ex aliis transscripsi, auctorum suorum nomina praeferunt. Plurimum studii in comparandis reliquis, qui de Alexandro tradiderunt, historicis, quatenus ad Curtium explicandum iuuabant, et in erroribus Curtii retegendis consumsi, vt, quibus non est copia librorum, ex Commentario veriora petere possent. Si vero passim errauero, viri docti me hominem esse et nihil humani a me alienum putare meminerint.

Liceat his pauca de quibusdam rarioribus Curtii exemplaribus, de quibus in vulgatis catalogis vel nulla vel minus idonea mentio facta est, adiicere. Henr. Glareanum noua partitione, quam tamen nemo imitatus est, Curtium in duodecim libros distinxisse, non ignoratur. Cuius libri editionem ad annum 1575 referunt, ego vero antiquiorem vidi, cuius haec est inscriptio: *Q. Curtii de gestis Alexandri Magni libri XII, quorum, qui temporis iniuria intercciderant, duo priores ex Arriano b), Diodoro c), Iustino d), aliisque probatissimis auctoribus restituti, lacunaeque e) hinc inde repletae, duo vero posteriores Henr. Glareani studio distincti. Ita vt Curtius antea mancus octoque saltem libris cognitus nunc integer dici possit. Quibus Alexandri M. vitam f) praeposuimus. Praeterea adiecimus Alexandri ad Aristotelem de Indiae situ, populis et belluis epistolam g). Item Erasmi Roter.*

b) Arr. Exped. l. I. c. 1 — 29 princ.

c) Lib. XVII. imper. Alex. annus I. II et III. a princ.

d) Sunt Brunonis subplementa lib. I et II, potissimum e Iustino conlecta.

e) Ex. c. ad l. X, 3 ex Arr. Exp. VII, c. 8, 7 — 11, 4.

f) Ioanne Monacho (fortasse Antiocheno) auctore, Angelo vero Cospo Bononiensi interprete, compilatam ex Plut. Vita Alex. et Iosephi Antiq. Iud. XI, 8.

g) In latinitatem versam a Cornelio Nepote. Tironum causa moneo, epistolam hanc, in qua ficta Alexandri cum cancris indicis, gryphibus, anguibus, elephantis aliisque monstris et terrestribus et aquaticis bella aliaque miracula narrantur, et Alexandro tamquam auctori, Cornelio vero tamquam interpreti subpositam, ieiunam esse imitationem Verarum Historiarum Luciani, itineribus Münchhausenianis nondum aequiparandam.

annotationes h) et elegantiarum flores Hulr. Hutteni in Curtium. Postremo Henr. Glareani adnotationes, nunc primum in lucem editae, adiectae sunt i). Cum locupletissimo rerum verborumque Indice. Basileae per Henricum Petri. 1556. 8.

Inter varias Cod. lectiones, exemplari Snakenburgiano insertas, non exhibentur lectiones Cod. Theocreni, margini editionis Gryphianae adscriptae. Snakenburgius, qui librum nancisci non poterat, et cum eo Cunze V. cl. hanc Gryphianam anno 1580 procuratam fuisse in praefatione scripserunt, auctorem sequuti Heumannum, Schediasm. de libris anonymis et pseudonymis p. 127. Heumannus autem annum 1584 scripserat; eumdem etiam Snakenb. in Catal. Exempl. Curt. Prior ergo numerus vel scribentis vel typothetae errori debetur. Sed in posteriori quoque erratum est. Ipsum enim exemplar, quod Heumanni manibus tritum fuit, inspicere mihi licuit, in quo, quamuis numerum typis exscriptum clare dignoscere non possem; (videntur enim vltimi typi colore nigro non satis inducti fuisse) atramento tamen adscriptus erat annus 1588.; quem verum esse, ex Ostertagii, qui aliud exemplar eiusd. edit. possederat, praefatione ad Vers. Curtii p. 10. cognosces. Ostertag quidem suum exemplar ex illo, quod Heumannus descripserat, repetitum credebat; ego vero Ill. *Heynii*, summi literarum decoris, viri maxime liberalis sententiae subscribo. Qui quum per literas me doceret, numerum 1584 sibi fal-

h) Cum eiusdem epistola ad Hernestum, Bauariae ducem, scripta anno 1517.

i) Cum eiusd. epistola nuncupatoria.

sum videri, simul quoque, vt dubitare non possem, tria mihi exemplaria Lugdunensia ex thesauris Bibliothecae Goett. inspicienda misit, sic inscripta:

I. *Q. Curtii de rebus gestis Alexandri M. regis historia, aucta nunc ac locupletata. Lugduni ap. Anton. Gryphium.* 1569. 12. Adcesserunt nunc recens ad ea, quae in superiori nostra editione continebantur, opera Christophori Brunonis, duorum, qui in princ. desiderabantur, librorum suppl. compendiosum; ad quintum librum, qui hactenus μείουρος circumferebatur, finis adiecta; fragmentorum, quae antehac in decimo libro desiderabantur, restitutio. His nos in hac editione adiecimus Alex. M. vitam, Io. Monacho auctore, Ang. vero Cospo Bonon. interprete; epistolam praeterea Alex. M. ad Aristotelem praeceptorem de rebus mirabilibus Indiae, indice rerum memorabilium copiosiss. minime praetermisso.

II. *Q. Curtii Rufi de rebus gestis Alex. M. Macedonum regis historia. Aucta nunc ac locupletata. Lugduni ap. Ant. Gryphium* MDLXXXVIII. 12. Praeter ea omnia, quae prius exemplar exhibebat, adcesserunt *Theocreni et Franc. Modii Brugen. notae.* Hoc ipsum exemplar fuit C. A. Heumanni. Pag. 3. in margine adscripta sunt haec:

primum haec editio prodiit Basil. 1545 in Fol. vbi et in titulo Cl. Brunonis nomen exstat. Sed illa editio praeter praefationem et supplementa editoris nihil nisi merum textum Curtii habet.

quae ad verbum fere Heumannus in Sched. p. 127 et 128 repetiit. Pag. 34. ante principium

textus typis excusa sunt haec verba: *Collatus est hic liber cum vetusto Codice manuscripto Benedicti Theocreni, qui olim fuit Spinularum Genuensium.* Pag. 436. ad calcem libri decimi: *in Theocreni Codice subscripti sunt hi versus:*

Est labor in tuto, restat iam sola voluptas,
Frigida vel torrens dextra peregit opus.
Plena subit ventis portum mea cymba secundis,
Iam religat fessam celsa crepido ratem.

Finis Quinti Curtii Andreae Spinulae.

In margine exteriore adiectae sunt

1) variae lectiones Codicis Theocreni, per omnes libros superstites, literis *Th.* signatae. Quarum multae ex aliis Codicibus in textu Freinshemiano iam receptae sunt, plurimae in variant. lectt. ed. Snakenb. plerumque ex Codd. Pal. 1. et Voss. 2. conlectae reperiuntur. Reliquarum non paucae minime sunt contemnendae, quibus vel textum emendare, vel commentarium, quantum pro consilio huius editionis licuit, ornare potui. Quamquam vero et vetustus et bonus erat ille Codex, nullam tamen lacunam expleuit. Memoratu digna est nota eius ad lib. X, 5 *intuentibus:* decimi libri hic finem esse, ac principium vndecimi.

2) multae et coniecturae et notae, quibus, plerumque breuissimis, textus siue emendatur, siue explicatur, nescio cuius auctoris, quarum quaedam inter varias aliarum vett. editt. lectiones inueniuntur.

3) Inde a c. 4. libri VIII. adcesserunt coniecturae et lectiones e V. C. Modii, ex editione Modiana Colon. 1579 repetitae.

III. *Q. Curtii Rufi de reb. g. Al. M. Maced. Reg. historia, aucta nunc ac locupletata, Lugd. ap. Paullum Frellon. et Abraham. Cloquemin,* MDXCVII. 12. Hoc exemplar ad verbum et paginas ex Gryphiana anni 1538 repetitum est. Exhibet igitur variantes lectt. Cod. Theocreni et cetera.

Desidero etiam in editt. Catal. hanc:

Q. Curtii Rufi historiarum Magni Alexandri Macedonis libri octo. Postrema editio recognita. Lugd. ap. Iacob. Roussin. MDCXI.

Praeter praefationem S. G. S. ad Ioannem Paludium, pridie Calendas Augustas MDXCVII scriptam, Brunonis subplementum continet; ipsis Curtii libris breuiaria praefixa, margini multae notae exigui pretii inscriptae sunt. Curtium excipiunt Plutarchi et Vita Alex., Hermanno Cruserio interprete, et libri duo de Fort. Alex., Gulielmo Budaeo interprete, Gnomologia Curtiana et Index.

Scrib. Halae Magd. in Gymnasio Luth. ipsis Calendis Februariis MDCCCIII.

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER III.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Celaenarum vrbe et arce recepta, Gordium primariam Phrygiae vrbem Alexander ingreditur, fatalique nodo Gordii soluto obuiam Dario ire statuit. II. Exercitus Persici lustratio; de quo quum Darii iussu Charidemus Athenienſis verum liberumque protuliſſet, iudicium, capite multatus eſt. III. Pharnabazus Memnoni, orae maritimae praefecto, ſubcedit. Darii ſomnium; eiusque varia interpretatio. Ordo Perſarum agminis, orto ſole demum procedentis. tum copiarum Alexandri deſcriptio. IV. Deſertas ab Arſane, Darii praefecto, Ciliciae fauces Alexander obportune occupat. V. Quum in Cydnum Alexander abluendi corporis gratia intempeſtiue deſcendiſſet, grauiſſimo morbo corripitur. VI. Philippus medicus, quum Alexandrum in priſtinam valetudinem mox reſtituiſſet, diuinis fere honoribus ab exercitu adficitur. VII. Vegetior factus, Cilicia omni ſubacta, Darium, Euphraten transgressum, adgredi cogitat, Siſinemque Perſam inprudentia delinquentem, occidi iubet. VIII. Darii ante pugnam conſilia et ingreſſus in Ciliciam; tum exercitus Perſici conſternatio, proximae internecionis praeſagium. Propius vterque exercitus ad alterum progreditur. IX. Vtriusque exercitus membra praecipua, eorumque conlocatio. X. Alexandri oratio ad milites. XI. Pugna cruenta, in qua 100000 peditum ac 10000 equitum Perſarum cecidisse narrantur; reliquis fusis fugatisque. XII. Caſtra Perſarum cum ingenti praeda capta. Matris et vxoris Darii nec non aliarum captiuarum luctum leuat Alexander. XIII. Darii gazam inmenſam cum ingenti nobilium numero Parmenioni perfidus Damaſci praefectus tradit.

I. Inter haec Alexander, ad conducendum ex Pe-1 loponneſo militem Cleandro cum pecunia miſſo, Lyciae Pamphyliaeque rebus compoſitis, ad vrbem Celaenas exercitum admouit. Mediam illa tem-2 peſtate interfluebat Marſyas amnis, fabuloſis Graecorum carminibus inclutus. Fons eius, ex3 ſummo montis cacumine excurrens, in ſubiectam petram magno ſtrepitu aquarum cadit: inde diffuſus circumiectos rigat campos, liquidus et ſuas dumtaxat vndas trahens. Itaque color eius pla-4 cido mari ſimilis locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum eſt, *Nymphas amore amnis retentas in illa rupe conſidere.* Ceterum quamdiu5 intra muros fluit, nomen ſuum retinet: at quum extra munimenta ſe euoluit, maiore vi ac mole agentem vndas *Lycum* adpellant. Alexander qui-6 dem vrbem deſtitutam a ſuis intrat: arcem vero, in quam confugerant, obpugnare adortus, caduceatorem praemiſit, qui denunciaret: *ni dederent, ipſos vltima eſſe paſſuros.* Illi caduceatorem in7 turrim, et ſitu et opere multum editam, perductum, *quanta eſſet altitudo, intueri* iubent, *ac nunciare Alexandro*, non eadem ipſum et incolas aeſtimatione munimenta metiri: *ſe ſcire inexpugnabiles eſſe, ad vltimum, pro fide morituros.* Ceterum vt cir-8 cumſideri arcem, et omnia ſibi in dies arctiora viderunt eſſe; *ſexaginta dierum inducias* pacti, *vt, niſi intra eos auxilium Darius ipſis miſiſſet, dederent vrbem:* poſtquam nihil inde praeſidii mittebatur, ad praeſtitutam diem permiſere ſe regi. Super-9 veniunt deinde legati Athenienſium, petentes, *vt capti apud Granicum amnem redderentur ſibi.* Ille *non hos modo, ſed etiam ceteros Graecos reſtitui ſuis iuſſurum* reſpondit, *finito Perſico bello.* Cete-10 rum Dario inminens, quem nondum Euphraten ſuperaſſe cognouerat, vndique omnes copias contrahit; totis viribus tanti belli discrimen aditurus.

Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus; plu-
ribus vicis, quam vrbibus frequens. Tunc ha-
bebat quondam nobilem Midae regiam; *Gordium*
nomen eſt vrbi, quam Sangarius amnis interfluit,
pari interuallo Pontico et Cilicio mari diſtantem.
Inter haec maria anguſtiſſimum Aſiae ſpatium eſſe
comperimus, vtroque in arctas fauces compellente
terram. Quae quia continenti adhaeret, ſed magna
ex parte cingitur fluctibus, ſpeciem inſulae prae-
bet; ac niſi tenue discrimen obiiceret, maria,
quae nunc diuidit, committeret. Alexander, vrbe
in ſuam ditionem redacta, Iouis templum intrat.
Vehiculum, quo Gordium Midae patrem vectum
eſſe conſtabat, adſpexit, cultu haud ſane a vilioribus
vulgatisque vſu abhorrens. Notabile erat iugum
adſtrictum compluribus nodis in ſemet ipſos in-
plicatis et celantibus nexus. Incolis deinde ad-
firmantibus, *editam eſſe oraculo ſortem, Aſiae*
potiturum, qui inexplicabile vinculum ſoluiſſet: cu-
pido inceſſit animo ſortis eius inplendae. Circa
regem erat et Phrygum turba et Macedonum:
illa exſpectatione ſuſpenſa, haec ſolicita ex teme-
raria regis fiducia. Quippe ſerie vinculorum ita
adſtricta, vt, vnde nexus inciperet quoue ſe con-
deret, nec ratione nec viſu percipi poſſet, ſoluere
adgreſſus iniecerat curam, ne in omen vertere-
tur inritum inceptum. Ille nequaquam diu luctatus
cum latentibus nodis; *nihil*, inquit, *intereſt*
quomodo ſoluantur: gladioque ruptis omnibus loris,
oraculi ſortem vel eluſit vel inpleuit. Quum
deinde Darium, vbicumque eſſet, occupare ſta-
tuiſſet; vt a tergo tuta relinqueret, Amphoterum
claſſi ad oram Helleſponti, copiis autem praefecit
Hegelochum, Lesbum et Chium et Con praeſidiis
hoſtium liberaturos. His *talenta* ad belli vſum
quingenta adtributa: ad Antipatrum et eos, qui
Graecas vrbes tuebantur, *ſexcenta* miſſa: ex foe-

dere naues ſociis imperatae, quae Hellesponto prae-
ſiderent. Nondum enim Memnona vita exceſſiſſe 21
cognouerat, in quem omnes intenderat curas;
ſatis gnarus, cuncta in expedito fore, ſi nihil ab
eo moueretur. Iamque ad vrbem Ancyram ven- 22
tum erat, vbi numero copiarum inito, Paphlago-
niam intrat: huic iuncti erant Eneti, vnde qui-
dam Venetos trahere originem credunt. omnisque 23
haec regio paruit regi: datisque obſidibus, *tribu-*
tum, quod ne Perſis quidem tuliſſent, pendere ne
cogerentur, impetraverunt. Calas huic regioni 24
praepoſitus eſt: ipſe, adſumptis qui ex Macedonia
nuper aduenerant, Cappadociam petiit.

II. At Darius, nunciata Memnonis morte haud 1
ſecus quam par erat, motus, omiſſa omni alia
ſpe, ſtatuit ipſe decernere: quippe quae per duces
ſuos acta erant, cuncta damnabat; ratus, pluribus
curam, omnibus abfuiſſe fortunam. Igitur caſtris 2
ad Babylonem poſitis, quo maiore animo capeſſe-
rent bellum, vniuerſas vires in conſpectum dedit:
et circumdato vallo, quod decem milium arma-
torum multitudinem caperet, Xerxis exemplo
numerum copiarum iniit. Orto ſole ad noctem 3
agmina, ſicut deſcripta erant, intrauere vallum:
inde occupauerunt emiſſa Meſopotamiae campos:
equitum peditumque propemodum innumerabilis
turba, maiorem quam pro numero ſpeciem gerens.
Perſarum erant centum millia: in quibus eques tri- 4
ginta millia inplebat. Medi decem equitum, quin-
quaginta millia peditum habebant. Barcanorum 5
equitum duo millia fuere; armati bipennibus
leuibusque ſcutis cetrae maxime ſpeciem redden-
tibus: peditum decem millia pari armatu ſeque-
bantur. Armenii quadraginta millia miſerant pe- 6
ditum; additis ſeptem millibus equitum. Hyrcani

egregii, vt inter illas gentes, ſex millia expleue-
7rant, equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armauerant; pluribus haerebant ferro praefixae haſtae, quidam lignum igni duraverant: hos quoque duo millia equitum ex eadem
8gente comitata ſunt. A Caſpio mari octo millium pedeſter exercitus venerat; ducenti equites cum his erant. Ignobiles aliae gentes duo millia peditum; equitum duplicem parauerant numerum.
9His copiis triginta millia Graecorum mercede conduota, egregiae iuuentutis, adiecta ſunt. Nam Bactrianos et Sogdianos et Indos ceterosque rubri maris adcolas, ignota etiam ipſi gentium
10nomina, feſſinatio prohibebat adciri. Nec quidquam illi minus, quam multitudo militum defuit; cuius tum vniuerſae adſpectu admodum laetus, purpuratis ſolita vanitate ſpem eius inflantibus; conuerſus ad Charidemum Athenienſem, belli peritum et ob exſilium infeſtum Alexandro, (quippe Athenis iubente eo fuerat expulſus) percontari coepit: *ſatisne ei videretur inſtructus ad obterendum*
11*hoſtem?* At ille et ſuae ſortis et regiae ſuperbiae oblitus: *Verum*, inquit, *et tu forſan audire nolis; et ego, niſi nunc dixero, alias nequidquam confite-*
12*bor. Hic tanti adparatus exercitus, haec tot gentium, et totius Orientis excita ſedibus ſuis moles, finitimis poteſt eſſe terribilis: nitet purpura auroque, fulget armis et opulentia, quantam qui oculis non*
13*ſubiecere, animis concipere non poſſunt. Sed Macedonum acies, torua ſane et inculta, clypeis haſtisque immobiles cuneos et conferta robora virorum tegit. Ipſi* phalangem *vocant peditum ſtabile agmen. Vir viro, armis arma conſerta ſunt: ad nutum monentis intenti, ſequi ſigna, ordines ſeruare didicere.*
14*Quod imperatur, omnes exaudiunt: obſiſtere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam, non*

*duces magis quam milites callent. Et ne auri ar-*15
gentique ſtudio teneri putes, adhuc illa disciplina
paupertate magiſtra ſtetit: fatigatis humus cubile
eſt: cibus quem occupant ſatiat: tempora ſomni
*arctiora quam noctis ſunt. Iam Theſſali equites*16
et Acarnanes Aetŏlique, inuicta bello manus, fun-
dis credo et haſtis igne duratis repellentur? pari
robore opus eſt. in illa terra, quae hos genuit, auxi-
lia quaerenda ſunt: argentum iſtud atque aurum ad
conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac17
tractabile ingenium, niſi [ſuam] naturam plerum-
que fortuna conrumperet. Itaque veritatis inpa-
tiens hoſpitem ac ſupplicem, tunc maxime vtilia
ſuadentem, *abstrahi* iuſſit *ad capitale ſupplicium.*
Ille ne tum quidem libertatis oblitus, *habeo*, in-18
quit, *paratum mortis meae vltorem: expetet poe-*
nas mei conſilii ſpreti is ipſe, contra quem tibi ſuaſi.
Tu quidem, licentia regni tam ſubito mutatus, docu-
mentum eris poſteris, hominis, quum ſe permiſere
fortunae, etiam naturam dediſcere. Haec vocife-19
rantem, quibus erat imperatum, iugulant. Sera
deinde poenitentia ſubiit regem, ac *vera dixiſſe* con-
feſſus, *eum ſepeliri* iuſſit.

III. Thymodes erat, Mentoris filius, inpiger1
iuuenis: cui praeceptum eſt a rege, *vt omnes pere-*
grinos milites, in quis plurimum habebat ſpei, *a*
Pharnabazo adciperet; opera eorum vſurus in bello:
ipſi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Mem-
noni dederat. Anxium de inſtantibus curis agita-2
bant etiam per ſomnum ſpecies inminentium re-
rum: ſiue illas aegritudo, ſiue diuinatio animi
praeſagientis arceſſit. Caſtra Alexandri magno3
ignis fulgore conlucere ei viſa ſunt: et paulo poſt
Alexander adduci ad ipſum in eo veſtis habitu,
quo ipſe fuiſſet: equo deinde per Babylonem
vectus, ſubito cum ipſo equo oculis eſſe ſubductus.

4 Ad haec vates varia interpretatione curam distrinxerant. Alii *laetum id regi somnium esse* dicebant; *quod castra hostium arsissent, quod Alexandrum, deposita regia veste, in Persico et vulgari habitu*
5 *perductum esse vidisset.* Quidam contra augurabantur: *quippe inlustria Macedonum castra visa fulgorem Alexandro portendere: quem regnum Asiae occupaturum esse, haud ambigere; quoniam in eodem habitu Darius fuisset, quum adpellatus est*
6 *rex.* Vetera quoque omina, vt fit, sollicitudo revocauerat: *Darium enim in principio imperii vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Graeci vterentur; protinusque Chaldaeos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum,*
7 *quorum arma esset imitatus.* Ceterum ipse et vatum responso, quod edebatur in vulgus, et specie, quae per somnum oblata erat, admodum laetus,
8 castra ad Euphraten moueri iubet. Patrio more Persarum traditum est, orto sole demum procedere, die iam inlustri. Signum e tabernaculo regis buccina dabatur; super tabernaculum, vnde ab omnibus conspici posset, imago Solis crystallo
9 incluſa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quem ipsi *sacrum* et *aeternum* vocabant, argenteis altaribus praeferebatur. Magi proximi
10 patrium carmen canebant. Magos trecenti et sexaginta quinque iuuenes sequebantur, puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus
11 est annus. Currum deinde Ioui sacratum albentes vehebant equi: hos eximiae magnitudinis *equus*, quem *Solis* adpellabant, sequebatur: aureae virgae
12 et albae vestes regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro argentoque caelata. Sequebatur haec equitatus duodecim
13 gentium, variis armis et moribus. Proximi ibant

quos Perſae *Immortales* vocant, ad decem millia. cultus opulentiae barbarae non alios magis honeſtabat: illi aureos torques, illi veſtem auro diſtinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo interuallo, quos *cognatos regis* adpellant, decem et quinque millia hominum. Haec vero turba, muliebriter propemodum culta, luxu magis quam decoris armis conſpicua erat. *Doryphori* vocabantur proximum his agmen, ſoliti veſtem excipere regalem, hi currum regis anteibant, quo ipſe eminens vehebatur. Vtrumque currus latus deorum ſimulacra ex auro argentoque expreſſa decorabant: diſtinguebant interni-tentes gemmae iugum; ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia, quorum alterum Nini, alterum Beli gerebat effigiem. Intér haec auream aquilam pinnas extendenti ſimilem ſacrauerant. Cultus regis inter omnia luxuria notabatur: purpureae tunicae medium albo intextum erat: pallam auro diſtinctam aurei accipitres, velut roſtris inter ſe conruerent, adornabant, et zona aurea muliebriter cinctus acinacem ſuſpenderat, cui ex gemma erat vagina. *Cidarim* Perſae regium capitis vocabant inſigne; hoc coerulea faſcia albo diſtincta circumibat. Currum decem millia haſtatorum ſequebantur: haſtas argento exornatas, ſpicula auro praefixa geſtabant. Dextra laeuaque regem decenti ferme nobiliſſimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum, quos equi regis quadringenti ſequebantur. Interuallo deinde vnius ſtadii matrem Darii Syſigambim currus vehebat: et in alio erat coniunx: turba feminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas *armamaxas* adpellant, ſequebantur. in his erant liberi regis et qui educabant eos, ſpadonumque grex, haud

24 ſane illis gentibus vilis. Tum regiae pellices trecentae ſexaginta vehebantur, et ipſae regali cultu ornatuque. Poſt quas pecuniam regis ſexcenti muli et trecenti cameli vehebant; praeſidio ſagit-
25 tariorum profequente. Propinquorum amicorumque coniuges huic agmini proximae; lixarumque et calonum greges vehebantur. Vltimi erant cum ſuis quisque ducibus, qui cogerent agmen, leuiter
26 armati. Contra ſi quis aciem Macedonum intueretur, dispar facies erat: equis virisque non auro, non discolori veſte, ſed ferro atque aere fulgen-
27 tibus. Agmen et ſtare paratum et ſequi: nec turba, nec ſarcinis praegraue: intentum ad ducis non ſignum modo, ſed etiam nutum; et caſtris
28 locus, et exercitui commeatus ſubpetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius, tantae multitudinis rex, loci, in quo pugnauit, anguſtiis redactus eſt ad paucitatem, quam in hoſte contemſerat.

1 IV. Interea Alexander, Abiſtamene Cappadociae praepoſito, Ciliciam petens cum omnibus copiis, regionem, quae *caſtra Cyri* adpellatur, peruenerat; ſtatiua ibi habuerat Cyrus, quum aduerſum Croe-
2 ſum in Lydiam duceret. Aberat ea regio *quinquaginta* ſtadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: *Pylas* incolae dicunt arctiſſimas fauces, munimenta,
3 quae manu ponimus, naturali ſitu imitante. Igitur Arſanes, qui Ciliciae praeerat, reputans quid initio belli Memnon ſuaſiſſet, quondam ſalubre conſilium ſero exſequi ſtatuit: igni ferroque Ciliciam vaſtat, vt hoſti ſolitudinem faciat: quidquid vſui eſſe poteſt, conrumpit; ſterile ac nudum ſoluni,
4 quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe vtilius fuit, anguſtias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare praeſidio, iugumque obportune itineri inminens obtinere; vnde inultus ſubeuntem aut

prohibere aut obprimere hoſtem potuiſſet. Nunc 5
paucis, qui callibus praeſiderent, relictis, retro
ipſe conceſſit, populator terrae, quam a populatio-
nibus vindicare debuerat. Ergo, qui relicti erant,
proditos ſe rati, ne conſpectum quidem hoſtis ſu-
ſtinere valuerunt; quum vel pauciores locum ob-
tinere potuiſſent. Namque perpetuo iugo montis 6
aſperi ac praerupti Cilicia includitur: quod quum
a mari ſurgat, veluti ſinu quodam flexuque cur-
vatum, rurſus altero cornu in diuerſum litus ex-
currit. Per hoc dorſum, qua maxime introrſum 7
mari cedit, aſperi tres aditus et perangusti ſunt:
quorum vno Cilicia intranda eſt, campeſtris eadem,
qua vergit ad mare, planitiem eius crebris diſtin-
guentibus riuis: Pyramus et Cydnus incluti amnes
fluunt. Cydnus non ſpatio aquarum, ſed liquore 8
memorabilis: quippe leni tractu e fontibus labens,
puro ſolo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui
placide manantis alueum turbent. Itaque incon- 9
ruptus idemque frigidiſſimus, quippe multa ripa-
rum amoenitate inumbratus, vbique fontibus ſuis
ſimilis in mare euadit. Multa in ea regione mo- 10
nimenta, vulgata carminibus, vetuſtas exederat.
Monſtrabantur vrbium ſedes, Lyrneſſi et Thebes;
Typhonis quoque ſpecus et Corycium nemus,
vbi crocum gignitur; ceteraque, in quibus nihil
praeter famam durauerat. Alexander fauces iugi, 11
quae *Pylae* adpellantur, intrauit. Contemplatus
locorum ſitus, non alias magis dicitur admiratus
eſſe *felicitatem ſuam, obrui potuiſſe vel ſaxis* confi-
tebatur, *ſi fuiſſent, qui in ſubeuntes propellerent.*
Iter vix quaternos capiebat armatos: dorſum mon- 12
tis inminebat viae, non anguſtae modo, ſed ple-
rumque praeruptae, crebris oberrantibus riuis,
qui ex radicibus montium manant. Thracas ta- 13
men leuiter armatos *praecedere* iuſſerat, *ſcrutarique*

calles, ne obcultus hoſtis in ſubeuntes erumperet; ſagittariorum quoque manus occupauerat iugum; intentos arcus habebant, moniti, *non iter ipſos* 14*imire, ſed praelium.* Hoc modo agmen peruenit ad vrbem Tarſon, cui tum maxime Perſae ſubiiciebant ignem: ne opulentum oppidum hoſtis in- 15vaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu praemiſſo, poſtquam barbaros aduentu ſuorum fugatos eſſe cognouit, vrbem a ſe conſeruatam intrat.

1 V. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum eſt, interfluit, et tunc aeſtas erat, cuius calor non aliam magis quam Ciliciae oram vapore ſolis adcendit: et diei feruidiſſimum tempus coeperat; puluere ac ſudore ſimul perfuſum regem inuitauit liquor fluminis, vt calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veſte depoſita in conſpectu agminis; decorum quoque futurum ratus, ſi oſtendiſſet ſuis leui ac parabili cultu corporis ſe eſſe contenz tum; deſcendit in flumen: vixque ingreſſi ſubito horrore artus rigere coeperunt: pallor deinde ſubfuſus eſt, et totum propemodum corpus vitalis 4calor reliquit. Exſpiranti ſimilem miniſtri manu excipiunt, nec ſatis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens ſolicitudo et paene iam 5luctus in caſtris erat. Flentes querebantur, *in tanto impetu curſuque rerum, omnis aetatis ac memoriae clariſſimum regem, non in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum; ſed abluentem aqua corpus,* 6*ereptum eſſe et extinctum. Inſtare Darium, victorem, antequam vidiſſet hoſtem; ſibi easdem terras, quas victores peragraſſent, repetendas: omnia aut ipſos aut hoſtes populatos per vaſtas ſolitudines, etiamſi nemo inſequi velit, euntes fame atque* 7*inopia debellari poſſe. Quem ſignum daturum fugientibus? quem auſurum Alexandro ſuccedere? Iam*

vt ad Hellespontum fuga penetrarent, classem, qua
transeant, quem praeparaturum? Rursus in ipsum 8
regem misericordia versa; *illum florem iuuentae,*
illam vim animi, eumdem regem et commilitonem,
diuelli a se et abrumpi, inmemores sui querebantur. Inter haec liberius meare spiritus coeperat: 9
adleuabat rex oculos, et paulatim redeunte animo
circumstantes amicos adnouerat. laxataque vis morbi
ob hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali
sentiebat. Animum autem aegritudo corporis 10
vrgebat; quippe *Darium quinto die in Ciliciam fore*
nunciabatur, *vinctum ergo se tradi, et tantam*
victoriam eripi sibi e manibus, obscuraque et igno-
bili morte in tabernaculo suo extingui se querebatur.
Admissisque amicis pariter et medicis, *in quo me,* 11
inquit, *articulo rerum mearum fortuna deprehen-*
derit, cernitis. Strepitum hostilium armorum ex-
audire mihi videor, et qui vltro intuli bellum, iam
prouocor. Darius ergo quum tam superbas literas 12
scriberet, fortunam meam in consilio habuit? sed
nequidquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta 13
remedia et segnes medicos non expetunt tempora
mea. vel mori strenue, quam tarde conualescere
mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis
in medicis est; sciant, me non tam mortis, quam
belli remedium quaerere. Ingentem omnibus in- 14
cusserat curam tam praeceps temeritas eius. ergo
pro se quisque precari coepere; *ne festinatione pe-*
riculum augeret, sed esset in potestate medentium.
inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, 15
quum ad perniciem eius etiam a latere ipsius pecunia
solicitaret hostis: (quippe Darius *mille talenta inter-* 16
fectori Alexandri daturum se pronunciari iusserat)
itaque ne ausurum quidem quemquam [arbitrabantur]
experiri remedium, quod propter nouitatem posset
esse suspectum.

1 VI. Erat inter nobiles medicos e Macedonia regem ſequutus Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi: puero comes et cuſtos ſalutis datus, non vt regem modo, ſed etiam vt alumnum, 2eximia caritate diligebat. Is *non praeceps ſe, ſed ſtrenuum remedium adferre, tantamque vini morbi potione medicata leuaturum eſſe* promiſit. Nulli promiſſum eius placebat, praeter ipſum, cuius pe-3riculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat: arma et acies in oculis erant; et victoriam in eo poſitam [eſſe] arbitrabatur, ſi tantum ante ſigna ſtare potuiſſet: id ipſum, *quod poſt diem tertium medicamentum ſumpturus eſſet*, (ita enim medicus praedixerat) aegre ferens. 4Inter haec a Parmenione, fidiſſimo purpuratorum, literas adcipit, quibus ei denunciabat; *ne ſalutem ſuam Philippo committeret: mille talentis a Dario* 5*et ſpe nuptiarum ſororis eius eſſe conruptum.* Ingentem animo ſolicitudinem literae incuſſerant; et, quidquid in vtramque partem aut metus aut ſpes ſubiecerat, ſecreta aeſtimatione penſabat. 6*Bibere perſeuerem? vt, ſi venenum datum fuerit, ne innerito quidem, quidquid adciderit, euenisſe videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me obprimi patiar? At ſatius eſt, alieno me* 7*mori ſcelere, quam metu meo.* Diu animo in diverſa verſato, nulli, quid ſcriptum eſſet, enunciat: epiſtolamque, ſigillo annuli ſui inpreſſam, pul-8vino, cui incumbebat, ſubiecit. Inter has cogitationes biduo abſumpto, inluxit a medico deſtinatus dies, et ille cum poculo, in quo medica-9mentum diluerat, intrauit. Quo viſo Alexander leuato corpore in cubitum, epiſtolam, a Parmenione miſſam, ſiniſtra manu tenens, adcipit poculum et haurit interritus; tum *epiſtolam* Philippum *legere* iubet: nec a vultu legentis mouit ocu-

los, ratus, aliquas conſcientiae notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille, epiſtola perlecta, plus10 indignationis quam pauoris oſtendit: proiectisque amiculo et literis ante lectum; *Rex*, inquit, *ſemper quidem ſpiritus meus ex te pependit, ſed nunc vere, arbitror, ſacro et venerabili ore trahitur. Crimen11 parricidii, quod mihi obiectum eſt, tua ſalus diluet. ſeruatus a me vitam mihi dederis. Oro quaeſoque, amiſſo metu patere medicamentum concipi venis; laxa pauliſper animum, quem intempeſtiua ſolicitudine amici ſane fideles, ſed moleſte ſeduli turbant.* Non ſecurum modo haec vox, ſed etiam laetum regem ac plenum bonae ſpei fecit. Itaque, *ſi dii,*12 inquit, *Philippe, tibi permiſiſſent, quo maxime modo animum velles experiri meum; alio profecto voluiſſes: ſed certiore, quam expertus es, ne optaſſes quidem. hac epiſtola adcepta, tamen, quod dilueras, bibi: et nunc crede, me non minus pro tua fide, quam pro mea ſalute eſſe ſolicitum.* Haec eloquutus13 dextram Philippo obfert. Ceterum tanta vis medicaminis fuit, vt, quae ſequuta ſunt, criminationem Parmenionis adiuuerint. Intercluſus ſpiritus14 arcte meabat. Nec Philippus quidquam inexpertum omiſit. ille fomenta corpori admouit; ille torpentem nunc cibi nunc vini odore excitauit. Atque, vt primum mentis compotem eſſe ſenſit,15 modo *matris ſororumque*, modo *tantae victoriae adpropinquantis* admonere non deſtitit. Vt vero16 medicamentum ſe diffudit in venas, et ſenſim toto corpore ſalubritas percipi potuit; primo animus vigorem ſuum, deinde corpus quoque exſpectatione maturius recuperauit: quippe poſt tertium diem, quam in hoc ſtatu fuerat, in conſpectum militum venit. Nec auidius ipſum regem, quam17 Philippum intuebatur exercitus: pro ſe quisque dextram eius amplexi grates habebant velut prae-

senti deo. Namque haud facile dictu est, praeter ingenitam illi genti erga reges suos venerationem, quantum huius vtique regis vel admirationi dediti
18fuerint, vel caritate flagrauerint. Iam pridem nihil sine diuina ope adgredi videbatur. nam, quum praesto esset vbique fortuna, temeritas in
19gloriam cesserat. Aetas quoque, vix tantis matura rebus, sed abunde subficiens, omnia eius opera honestabat. Et quae leuiora haberi solent plerumque in re militari, grauiora vulgo sunt: exercitatio corporis inter ipsos; cultus habitusque paulu-
20olum a priuato abhorrens; militaris vigor: queis ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, vt pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

1 VII. At Darius, nuncio de aduersa valetudine adcepto, celeritate, quantam capere tam graue agmen poterat, ad Euphratem contendit: iunctoque eo pontibus, quinque tamen diebus traiecit
2exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iamque Alexander, viribus corporis receptis, ad vrbem Solos peruenerat: cuius potitus, ducentis talentis nomine mulctae exactis, arci praesidium militum
3inposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens, ostendit, quanta fiducia Barbaros sperneret. Aesculapio et Minervae
4ludos celebrauit. Spectanti nuncius laetus adfertur ex Halicarnasso, *Persas acie a suis esse superatos; Myndios quoque et Caunios et pleraque tractus*
5*eius suae facta ditionis.* Igitur edito spectaculo ludicro castrisque motis et Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris
6castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi obcurrit, quem praemiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad vrbem *Isson* nomine penetran-
7dum erat. Atque ille, angustiis eius occupatis et praesidio modico relicto, Issum quoque desertam

a Barbaris ceperat. Inde progressus, deturbatis, qui interiora montium obsidebant, praesidiis cuncta firmauit: occupatoque itinere, sicut paulo ante dictum est, idem et auctor et nuncius venit. Isson inde rex copias admouit: vbi consilio habito, *vtrumne vltra progrediendum foret, an ibi opperiendi essent milites noui, quos ex Macedonia aduentare constabat?* Parmenio *non alium locum praelio aptiorem esse* censebat. *quippe illic vtriusque regis copias numero futuras pares, quum angustiae multitudinem non caperent. planitiem ipsis camposque esse vitandos, vbi circumiri, vbi ancipiti acie obprimi possent. Timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur. Persas recentes subinde subcessuros, si laxius stare potuissent.* Facile ratio tamen salubris consilii adcepta est. itaque *inter angustias saltus hostem operiri* statuit. Erat in exercitu regis Sisines Perses. quondam a praetore Aegypti missus ad Philippum, donisque et omni honore cultus, exsilium patria sede mutauerat: sequutus deinde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios habebatur. Huic epistolam Cretensis miles, obsignatam annulo, cuius signum haud sane notum erat, tradidit. Nabarzanes praetor Darii miserat eam, hortabaturque Sisinem, *vt dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet: magno id ei apud regem honori fore.* Has literas Sisines, vtpote innoxius, ad Alexandrum saepe deferre tentauit: sed quum tot curis adparatuque belli regem videret vrgeri; aptius subinde tempus exspectans, suspicionem initi sceleris consilii praebuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat, lectamque eam, ignoti annuli sigillo inpresso, *Sisini dari* iusserat, ad aestimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, sceleris

consilio eam visus est subpressisse, et in agmine a Cretensibus, haud dubie iussu regis, occisus est.

1 VIII. Iam Graeci milites, quos Thymodes a Pharnabazo adceperat, praecipua spes et propemodum vnica, ad Darium peruenerant. Hi magno 2pere suadebant, *vt retro abiret, spatiosque Mesopotamiae campos repeteret. Si id consilium damnaret; at ille diuideret saltem copias innumerabiles, neu sub vnum fortunae ictum totas vires regni cadere* 3*pateretur.* Minus hoc [consilium] regi, quam purpuratis eius displicebat: *ancipitem fidem et mercede venalem proditionem inminere; et diuidi non ob aliud copias velle, quam vt ipsi in diuersa digressi,* 4*si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius esse, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultae perfidiae futuros.* 5At Darius, vt erat sanctus et mitis, *se vero tantum facinus* negat *esse facturum, vt suam sequutos fidem, suos milites iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi,* 6*si tot militum sanguine inbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere; defuturos enim, qui suaderent, si suasisse periculum esset. Denique ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasque sententias dicere; nec tamen melioris fidei haberi,* 7*qui prudentius suaserint.* Itaque *Graecis* nunciari iubet, *ipsum quidem beneuolentiae illorum gratias agere; ceterum, si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. fama bella stare, et* 8*eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix vllam esse rationem. tantae enim multitudini, vtique quum iam hyems instaret, in regione vasta et in vicem a suis atque hoste vexata, non subfectura* 9*alimenta. Ne diuidi quidem copias posse seruato more maiorum, qui vniuersas vires semper discrimini*

*bellorum obtulerint. Et hercule terribilem antea re-*10
gem, et abſentia ſua ad vanam fiduciam elatum, poſt-
quam aduentare ſe ſenſerit, cautum pro temerario
factum, delitiſſe inter anguſtias ſaltus ritu ignobi-
lium ferarum, quae, ſtrepitu praetereuntium audito,
*ſyluarum latebris ſe obcularent. Iam etiam valetu-*11
dinis ſimulatione fruſtrari ſuos milites. ſed non am-
plius ipſum eſſe paſſurum detrectare certamen: in
illo ſpecu, in quem pauidi receſſiſſent, obpreſſurum
eſſe cunctantes. Haec magnificentius iactata quam12
verius. Ceterum, pecunia omni rebusque pretio-
ſiſſimis Damascum Syriae cum modico praeſidio
militum miſſis, reliquas copias in Ciliciam duxit,
inſequentibus more patrio agmen coniuge et matre.
virgines quoque cum paruo filio comitabantur pa-
trem. Forte eadem nocte et Alexander ad fauces,13
quibus Syria aditur, et Darius ad eum locum,
quem *Amanicas Pylas* vocant, peruenit. Nec du-14
bitauere Perſae, quin, Iſſo relicta, quam ceperant,
Macedones fugerent. Nam etiam ſaucii quidam
et inualidi, qui agmen non poterant perſequi,
excepti erant. Quos omnes, inſtinctu purpurato-15
rum, barbara feritate ſaeuientium, *praeciſis aduſtis-*
que manibus circumduci, vt copias ſuas noſcerent,
ſatisque omnibus ſpectatis, nunciare, quae vidiſſent,
regi ſuo iuſſit. Motis ergo caſtris, ſuperat Pina-16
rum amnem, in tergis, vt credebat, fugientium
haeſurus. At illi, quorum amputauerat manus,
ad caſtra Macedonum penetrant, *Darium quam*
maximo curſu poſſet, ſequi nunciantes. Vix fides17
habebatur. itaque ſpeculatores in maritimas regio-
nes praemiſſos *explorare* iubet, *ipſene adeſſet, an*
praefectorum aliquis ſpeciem praebuiſſet vniuerſi ve-
nientis exercitus? Sed quum ſpeculatores reuerte-18
rentur, procul ingens multitudo conſpecta eſt.
ignes deinde totis campis conlucere coeperunt,

omniaque velut continenti incendio ardere visa: quum incondita multitudo, maxime propter iu-
19 menta, laxius tenderet. Itaque *eo ipso loco metari suos castra* iusserat; laetus, quod omni expetiuerat voto, in illis potissimum angustiis decernendum
20 fore. Ceterum, vt solet fieri, quum vltimi discriminis tempus aduentat, in solicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua adspirante res tam prospere gesserat, verebatur, nec iniuria ex his, quae tribuisset sibi; quamque mutabilis esset, reputabat. *vnam superesse noctem, quae tanti*
21 *discriminis moraretur euentum.* rursus obcurrebat; *maiora periculis praemia: et sicut dubium esset, an vinceret; ita illud vtique certum esse, honeste et*
22 *cum magna laude moriturum.* Itaque *corpora milites curare* iussit, *ac deinde tertia vigilia instructos et armatos esse.* ipse in iugum editi montis adscendit, multisque conlucentibus facibus patrio
23 more sacrificium diis praesidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut praeceptum erat, signum tuba miles adceperat, itineri simul paratus et praelio: *strenueque* iussi *procedere*, oriente luce peruenerunt
24 ad angustias, quas occupare decreuerant. *Darium triginta inde stadia abesse* praemissi indicabant. tunc *consistere agmen* iubet; armisque ipse sumptis aciem ordinabat. Dario aduentum hostium pavidi agrestes nunciauerunt, vix credenti obcurrere
25 etiam, quos vt fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido incesserat: quippe itineri quam praelio aptiores erant, raptimque arma capiebant. sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, maiorem me-
26 tum incussit. Alii in iugum montis euaserant, vt hostium agmen inde prospicerent: equos plerique fraenabant. discors exercitus, nec ad vnum intentus imperium, vario tumultu cuncta turba-

verat. Darius initio montis iugum cum parte 27
copiarum occupare ſtatuit, et a fronte et a tergo
circumiturus hoſtem: a mari quoque, quo dextrum
eius cornu tegebatur, alios obiecturus, vt vndi-
que vrgeret. Praeter haec viginti millia praemiſſa 28
cum ſagittariorum manu, *Pinarum amnem*, qui
duo agmina interfluebat, *transire et obtinere ſeſe*
Macedonum copiis iuſſerat; *ſi id praeſtare non*
poſſent, retrocedere in montes, et obculte circumire
vltimos hoſtium. Ceterum, deſtinata ſalubriter 29
omni ratione potentior fortuna diſcuſſit: quippe
alii prae metu imperium exſequi non audebant;
alii fruſtra exſequebantur: quia, vbi partes la- 30
bant, ſumma turbatur.

IX. Acies autem hoc modo ſtetit. Nabarzanes 1
equitatu dextrum cornu tuebatur, additis fundito-
rum ſagittariorumque viginti fere millibus. In
eodem Thymodes erat, Graecis peditibus mercede
conductis, triginta millibus, praepoſitus. hoc erat
haud dubium robur exercitus, par Macedonicae
phalangi acies. In laeuo cornu Ariſtomedes Thes- 3
ſalus viginti millia barbarorum peditum habebat.
In ſubſidiis pugnaciſſimas locauerat gentes. Ipſum 4
regem in eodem cornu dimicaturum tria millia
delectorum equitum, adſueta corporis cuſtodiae,
et pedeſtris acies quadraginta millia ſequebantur.
Hyrcani deinde Mediique equites: his proximi 5
caeterarum gentium, dextra laeuaque diſpoſiti.
Hoc agmen, ſicut dictum eſt, inſtructum ſex
millia iaculatorum funditorumque antecedebant.
Quidquid in illis anguſtiis adiri poterat, impleue- 6
rant copiae, cornuaque hinc a iugo, illinc a mari
ſtabant: vxorem matremque regis et alium femi-
narum gregem in medium agmen adceperant.
Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas 7
validius erat, in fronte conſtituit. dextrum cornu

Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi stabant Coenos et Perdiccas et Meleager et Ptolemaeus et Amyntas, sui quisque agminis duces. 8 In laeuo, quod ad mare pertinebat, Craterus et Parmenio erant; sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab vtroque cornu locati: dextrum Macedones, Thessalis adiunctis, laeuum Peloponnenses tuebantur. 9 Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis. Thraces quoque et Cretenses ante agmen ibant, et ipsi leuiter armati. 10 At iis, qui praemissi a Dario iugum montis insederant, Agrianos obposuit ex Graecia nuper aduectos. Parmenioni autem praeceperat, *vt, quantum posset, agmen ad mare extenderet; quo longius abesset montibus, quos occupauerant barbari.* 11 At illi neque obstare venientibus, nec circumire praetergressos ausi; funditorum maxime adspectu profugerant territi: eaque res, tutum Alexandro agminis latus, quod ne superne incesseretur timuerat, praestitit. 12 Triginta et duo armatorum ordines ibant; neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiae. paulatim deinde se laxare sinus montium, et maius spatium aperire coeperant; ita vt non pedes solum pluribus ordine incedere, sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus.

X. 1 Iam in conspectu, sed extra teli iactum, vtraque acies erat; quum priores Persae incondistum et trucem sustulere clamorem. 2 Redditur et a Macedonibus, maior [exercitus inpar numero, sed] ingis montium vastisque saltibus repercussus: quippe semper circumiecta nemora petraeque, quantamcumque adcepere vocem, multiplicato sono referunt. 3 Alexander ante prima signa ibat, idemtidem manu suos inhibens; ne suspensi, ecrius ob nimiam festinationem concitato spiritu,

capeſſerent praelium. Quumque agmini obequitaret, varia oratione, vt cuiusque animis aptum erat, milites adloquebatur. Macedones, *tot bellorum in Europa victores, ad ſubigendam Aſiam atque vltima Orientis, non ipſius magis quam ſuo ductu, profecti, inveteratae virtutis* admonebantur. *Illos terrarum orbis liberatores, emenſosque olim Herculis et Liberi patris terminos, non Perſis modo, ſed etiam omnibus gentibus inpoſituros iugum; Macedonum Bactra et Indos fore; minima eſſe, quae nunc intuerentur; ſed omnia victoria parari. Non in praeruptis petris Illyriorum et Thraciae ſaxis ſterilem laborem fore; ſpolia totius Orientis obferri. Vix gladio futurum opus; totam aciem ſuo pauore fluctuantem vmbonibus poſſe propelli. Victor ad haec Athenienſium Philippus pater* inuocabatur: *domitaeque nuper Boeotiae, et vrbis in ea nobiliſſimae ad ſolum dirutae,* ſpecies repraeſentabatur animis. *iam Granicum amnem, iam tot vrbes, aut expugnatas, aut in fidem adceptas; omniaque, quae poſt tergum erant, ſtrata et pedibus ipſorum ſubiecta* memorabat. Quum adierat Graecos, admonebat, *ab iis gentibus inlata Graeciae bella, Darii prius, deinde Xerxis inſolentia, aquam ipſam terramque poſtulantium: vt neque fontium hauſtum, nec ſolitos cibos relinquerent.* Dein *deum templa ruinis et ignibus eſſe deleta: vrbes eorum expugnatas: foedera humani diuinique iuris violata* referebat. Illyrios vero et Thracas, rapto viuere adſuetos, *aciem hoſtium auro purpuraque fulgentem intueri* iubebat, *praedam, non arma geſtantem. Irent, et inbellibus feminis aurum viri eriperent, aſpera montium ſuorum iuga, nudosque colles et perpetuo rigentes gelu, ditibus Perſarum campis agrisque mutarent.*

1 XI. Iam ad teli iactum peruenerant; quum Persarum equites ferociter in laeuum cornu hostium inuecti sunt. Quippe Darius equestri praelio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. iamque etiam dextrum 2 Alexandri cornu circumibatur. Quod vbi Macedo conspexit, duabus alis equitum *ad iugum montis* iussis *subsistere*, ceteros in medium belli discri- 3 men strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, praefectum eorum *obculte circumire tergum suorum* iubet, *Parmenionique con- 4 iungi et, quod is imperasset, impigre exsequi.* Iamque ipsi, in medium [Persarum] vndique circumfusi, egregie se tuebantur; sed conserti et quasi cohaerentes tela vibrare non poterant: simul erant emissa, in eosdem concurrentia inplicabantur, leuique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. ergo cominus pugnam 5 coacti conserere, gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fusum est. duae quippe acies ita cohaerebant, vt armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignauo cessare tum licuit: conlato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio 6 stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, quum hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos: nec vulnerati, vt alias solent, acie poterant excedere, quum hostis instaret a fronte, 7 a tergo sui vrgerent. Alexander non ducis magis quam militis munera exsequebatur, opimum decus caeso rege expetens. quippe Darius curru sublimis eminebat; et suis ad se tuendum, et hostibus 8 ad incessendum, ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres, quum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus praerat, ante ipsum

currum regis obiecit: armis et robore corporis multum ſuper ceteros eminens; animo vero et pietate in pauciſſimis, illo vtique praelio, clarus, alios inprouide inſtantes proſtrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, vt circa regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipſo in equitum agmen inrumpunt. Tum vero ſimilis ruinae ſtrages erat. Circa currum Darii iacebant nobiliſſimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, ſicut dimicantes procubuerant, aduerſo corpore vulneribus adceptis. Inter hos Atizyes et Rheomithres et Sabaces praetor Aegypti, magnorum exercituum praefecti, noſcitabantur: circa eos cumulata erat peditum equitumque obſcurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, ſed promptiſſimi tamen caeſi ſunt: inter quos Alexandri dextrum femur leuiter mucrone perſtrictum eſt. Iamque qui Dariumvehebant equi, confoſſi haſtis et dolore efferati, iugum quatere, et regem curru excutere coeperant; quum ille, veritus ne vivus veniret in hoſtium poteſtatem, deſilit, et in equum, qui ad hoc ſequebatur, inponitur; inſignibus quoque imperii, ne fugam proderent, indecore abiectis. Tum vero ceteri diſſipantur metu, et, qua cuique patebat ad fugam via, erumpunt, arma iacientes, quae paulo ante ad tutelam corporum ſumpſerant: adeo pauor etiam auxilia formidat. Inſtabat fugientibus eques a Parmenione miſſus, et forte in id cornu omnes fuga abſtulerat. At in dextro Perſae Theſſalos equites vehementer vrgebant. Iamque vna ala ipſo impetu proculcata erat, quum Theſſali ſtrenue, circumactis equis dilapſi, rurſus in praelium redeunt, ſparſosque et incompoſitos victoriae fiducia barbaros ingenti caede proſternunt. Equi pariter equitesque Perſarum

ſerie laminarum graues, agmen, quod celeritate maxime conſtat, aegre moliebantur. quippe in circumagendis equis ſuis Theſſali multos occu-
16pauerant. Hac tam proſpera pugna nunciata, Alexander non ante auſus perſequi barbaros, vtrim-
17que iam victor inſtare fugientibus coepit. Haud amplius regem, quam mille equites ſequebantur, quum ingens multitudo hoſtium caderet. ſed quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo a tam paucis pecorum modo; et idem metus, qui cogebat fugere, fugientes mo-
18rabatur. At Graeci, qui in Darii partibus ſteterant, Amynta duce (praetor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga) abrupti a ceteris, haud ſane fu-
19gientibus ſimiles euaſerant. Barbari longe diuerſam fugam intenderunt: alii, qua rectum iter in Perſidem ducebat; quidam circumitu rupes ſaltusque montium obcultos petiuere; pauci caſtra Darii.
20Sed iam illa quoque [hoſtis] victor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli, ſed luxuriae adparatum, diripuerant milites. quumque plus raperent, paſſim ſtrata erant itinera vilioribus ſarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contempſerat.
21Iamque ad feminas peruentum erat; quibus, quo cariora ornamenta ſunt, violentius detrahebantur: nec corporibus quidem vis ac libido parcebat.
22Omnia planctu tumultuque, prout cuique fortuna erat, [caſtra] repleuerant, nec vlla facies mali deerat, quum per omnes ordines aetatesque victo-
23ris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero inpotentis fortunae ſpecies conſpici potuit, quum ii, qui tum Dario tabernaculum exornauerant, omni luxu et opulentia inſtructum, eadem illa Alexandro, quaſi veteri domino, reſeruabant. namque id ſolum intactum omiſerant milites, ita tra-

dito more, vt victorem victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosque in semet 24
conuerterant captiuae, mater coniunxque Darii:
illa non maiestate solum, sed etiam aetate venerabilis; haec formae pulchritudine, nec illa quidem
forte conrupta. Adceperat in sinum filium nondum
sextum aetatis annum egressum, in spem tantae
fortunae, quantam paulo ante pater eius amiserat,
genitum. At in gremio anus auiae iacebant adultae 25
virgines duae, non suo tantum, sed etiam illius
moerore confectae. ingens circa [eam] nobilium
feminarum turba constiterat, laceratis crinibus
abscissaque veste, pristini decoris inmemores, *reginas dominasque*, veris quondam, tunc alienis
nominibus inuocantes. Illae suae calamitatis obli- 26
tae, *vtro cornu Darius stetisset; quae fortuna discriminis fuisset?* requirebant. negabant *se captas, si viueret rex.* sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstulerat. In acie autem caesa sunt Per 27
sarum peditum centum millia, decem vero millia
interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor et quingenti saucii fuere; triginta omnino
et duo ex peditibus desiderati sunt: equitum centum quinquaginta interfecti. tantulo inpendio ingens victoria stetit.

XII. Rex, diu Darium persequendo fatigatus, 1
posteaquam et nox adpetebat, et eum adsequendi
spes non erat, in castra paulo ante a suis capta
peruenit. *Inuitari deinde amicos*, quibus maxime 2
adsueuerat, iussit: quippe summa dumtaxat cutis
in femore perstricta non prohibebat interesse convivio: quum repente e proximo tabernaculo lugu- 3
bris clamor, barbaro vlulatu planctuque permistus,
epulantes conterruit. Cohors quoque, quae excubabat ad tabernaculum regis, verita ne maioris
motus principium esset, armare se coeperat. Causa 4

pauoris subiti fuit, quod mater vxorque Darii cum captiuis [mulieribus] nobilibus, regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu eiulatusque deflebant. Vnus namque e captiuis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Darius, sicut paulo ante dictum est, ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, adnouit; ratusque interfecto detractum esse, falsum nuncium mortis eius adtulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunae Darii et pietati earum inlacrumasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardes tradiderat, peritum Persicae linguae, *ire ad consolandas eas* iusserat. veritus deinde, ne proditor captiuarum iram doloremque renouaret; Leonnatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare, *falso lamentari eas* [*Darium*] *viuum*. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuae erant, peruenit, *missumque a rege se* nunciari iubet. At ii, qui in vestibulo erant, vt armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, *adesse supremam horam, missosque qui occiderent captas*. Itaque, vt quae nec prohibere possent, nec admittere auderent, nullo responso odato, tacitae opperiebantur victoris arbitrium. Leonnatus, exspectato diu qui se intromitteret, postea quam nemo procedere audebat, relictis in vestibulo satellitibus, intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbauerat feminas, quod inrupisse, non admissus, videbatur. Itaque mater et coniunx, prouolutae ad pedes, orare coeperunt *vt, priusquam interficerentur, Darii corpus ipsis patrio more sepelire permitteret: functas supremo in regem officio se inpigre morituras*. Leonnatus, *et viuere Darium, et ipsas non incolumes modo, sed etiam adparatu pristinae fortunae reginas fore*. Tum mater Darii ad-

leuari se passa est. Alexander postera die cum cura 13
sepultis militibus, quorum corpora inuenerat;
Persarum quoque nobilissimis eumdem honorem ha-
beri iubet, matrique Darii permittit, *quos vellet,*
patrio more sepelire. Illa paucos arcta propinqui- 14
tate coniunctos *pro habitu praesentis fortunae hu-*
mari iussit; *adparatum funerum, quo Persae su-*
prema officia celebrarent, inuidiosum fore existi-
mans, *quum victores haud pretiose cremarentur.*
Iamque iustis defunctorum corporibus solutis, 15
praemittit ad captiuas, qui nunciarent, *ipsum ve-*
nire: inhibitaque comitantium turba, tabernacu-
lum cum Hephaestione intrat. Is longe omnium 16
amicorum carissimus erat regi, cum ipso pariter
educatus; secretorum omnium arbiter: libertatis
quoque in admonendo eo non alius ius habebat;
quod tamen ita vsurpabat, vt magis a rege per-
missum, quam vindicatum ab eo videretur: et
sicut aetate par erat regi; ita corporis habitu prae-
stabat. Ergo reginae illum regem esse ratae, suo 17
more veneratae sunt. inde [ex] spadonibus capti-
vis, quis Alexander esset, monstrantibus, Syri-
gambis aduoluta est pedibus eius, *ignorationem*
numquam antea visi regis excusans. quam manu
adleuans rex, *non errasti*, inquit, *mater; nam et*
hic Alexander est. Equidem, si hac continentia 18
animi ad vltimum vitae perseuerare potuisset; fe-
liciorem fuisse crederem, quam visus est esse, quum
Liberi patris imitaretur triumphum, ab Helles-
ponto vsque ad Oceanum omnes gentes victoria
emensus. Vicisset profecto superbiam atque iram, 19
mala inuicta: abstinuisset inter epulas caedibus
amicorum; egregiosque bello viros et tot gentium
secum domitores indicta causa veritus esset occi-
dere. Sed nondum fortuna se animo eius infu- 20
derat. itaque orientem eam moderate et prudenter

tulit; ad vltimum magnitudinem eius non cepit.
21 Tum quidem ita se gessit, vt omnes ante eum
reges et continentia et clementia vincerentur. Vir-
gines enim regias excellentis formae tam sancte
habuit, quam si eodem, quo ipse, parente ge-
22 nitae forent: Coniugem eiusdem, quam nulla
aetatis suae pulchritudine corporis vicit, adeo ipse
non violauit, vt summam adhibuerit curam, ne
23 quis captiuo corpori inluderet: *Omnem cultum reddi*
feminis iussit, nec quidquam ex pristinae fortunae
magnificentia captiuis, praeter fiduciam, defuit.
24 Itaque Syssigambis, *rex*, inquit, *mereris, vt ea*
precemur tibi, quae Dario nostro quondam precatae
sumus. et, vt video, dignus es, qui tantum regem
non felicitate solum, sed etiam aequitate superaue-
25 *ris. Tu quidem* matrem *me et* reginam *vocas:*
sed ego me tuam famulam esse confiteor. et prae-
teritae fortunae fastigium capio, et praesentis iu-
gum pati possum: tua interest, quantum in nos li-
cuerit, si id potius clementia, quam saeuitia; vis
26 *esse testatum.* Rex *bonum animum habere* eas iussit.
Darii deinde filium collo suo admouit. atque
nihil ille conspectu tunc primum a se visi con-
territus, ceruicem eius manibus amplectitur: motus
ergo rex constantia pueri, Hephaestionem intuens,
quam vellem, inquit, *Darius aliquid ex hac indole*
27 *hausisset!* Tum tabernaculo egressus, tribus aris
in ripa Pinari amnis, Ioui atque Herculi Miner-
vaeque sacratis, Syriam petit; Damascum, vbi
regis gaza erat, Parmenione praemisso.

1 XIII. Atque is, quum praecessisse Darii satra-
pam comperisset: veritus ne paucitas suorum sper-
2 neretur, arcessere maiorem manum statuit. Sed
forte in exploratores ab eo praemissos incidit na-
tione Mardus, qui ad Parmenionem perductus,
literas ad Alexandrum a praefecto Damasci missas

tradit ei; *nec dubitare eum, quin omnem regiam ſupellectilem cum pecunia traderet*, adiecit. Parme- 3
nio *adſeruari eo* iuſſo; literas aperit: in queis erat ſcriptum; *vt mature Alexander aliquem ex ducibus ſuis mitteret cum manu exigua.* Itaque re cognita, Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille e manibus cuſtodientium labſus, Damascum 4
ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum, inſidiis timentis; et ignotum iter ſine duce non audebat ingredi: felicitati tamen regis ſui confiſus, *agreſtes, qui duces itineris eſſent, excipi* iuſſit. quibus celeriter repertis, quarto die ad vrbem peruenit: iam metuente praefecto, ne ſibi fides habita non eſſet. Igitur, quaſi parum 5
munimentis oppidi fidens, ante ſolis ortum *pecuniam regiam* ([quam] *gazam* Perſae vocant,) *cum pretioſiſſimis rerum efferri* iubet; fugam ſimilans; re vera, vt praedam hoſti obferret. Multa millia 6
virorum feminarumque excedentem oppido ſequebantur; omnibus miſerabilis turba, praeter eum, cuius fidei commiſſa fuerat. quippe quo maior proditoris merces foret, obiicere hoſti parabat gratiorem omni pecunia praedam, nobiles viros, praetorum Darii coniuges liberosque; praeter hos vrbium Graecarum legatos: quos Darius, velut in arce tutiſſima, in proditoris reliquerat manibus. *Gangabas* Perſae vocant humeris onera portantes: 7
hi quum frigus tolerare non poſſent, (quippe et procella ſubito niuem effuderat; et humus rigebat gelu) tum adſtrictas veſtes, quas cum pecunia portabant auro et purpura inſignes, induunt, nullo prohibere auſo; quum fortuna regis etiam humillimis in ipſum licentiam faceret. Praebuere 8
ergo Parmenioni non ſpernendi agminis ſpeciem: qui intentiore cura ſuos, quaſi ad iuſtum praelium, paucis adhortatus, *equis calcaria ſubdere*

9 iubet, *et acri impetu in hostem inuehi.* At illi, qui sub oneribus erant, omissis per metum, capessunt fugam: armati, qui eos prosequebantur, eodem metu arma iactare ac nota deuerticula
10 petere coeperunt. Praefectus, quasi et ipse conterritus [similans], cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiae: illa pecunia stipendio ingenti militum praeparata: ille cultus tot nobilium virorum, tot inlustrium feminarum: aurea vasa: aurei fraeni: tabernacula regali magni-
11 ficentia ornata: vehicula quoque a suis destituta, ingentis opulentiae plena. facies etiam praedantibus tristis, si qua re auaritia moueretur. Quippe tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus lacerata, alia in coenum demersa eruebantur: non sufficiebant
12 praedantium manus praedae. Iamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ventum erat: feminae pleraeque paruos trahentes liberos ibant; inter quas tres fuere virgines, Ochi, qui ante Darium regnaverat, filiae, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractae; sed tum sortem earum
13 crudelius adgrauante fortuna. In eodem grege vxor quoque eiusdem Ochi fuit, Oxathrisque (frater hic erat Darii) filia, et coniux Artabazi principis purpuratorum, et filius, cui *Ilioneo* fuit no-
14 men. Pharnabazi quoque, cui summum imperium maritimae orae rex dederat, vxor cum filio excepta est: Mentoris filiae tres: ac nobilissimi ducis Memnonis coniux et filius. vixque vlla do-
15 mus purpurati fuit tantae cladis expers. Lacedaemonii quoque et Athenienses societatis fide violata Persas sequuti; Aristogiton, Dropides et Iphicrates, inter Athenienses genere famaque longe clarissimi: Lacedaemonii, Pausippus et Onomastorides, cum Monimo et Callicratide, ii quoque domi nobiles.

Summa pecuniae ſignatae fuit talentorum duo 16
millia et ſexcenta; facti argenti pondus quingenta
aequabat. Praeterea triginta millia hominum cum
ſeptem millibus iumentorum, dorſo onera portan-
tium, capta ſunt. Ceterum dii tantae fortunae 17
proditorem [ſepulturae] celeriter debita poena per-
ſequuti ſunt. namque vnus e conſciis eius, credo,
regis vicem etiam in illa ſorte reueritus, inter-
fecti [proditoris] caput ad Darium tulit, oppor-
tunum ſolatium prodito: quippe et vltus inimicum
erat; et nondum in omnium animis memoriam
maieſtatis ſuae exoleuiſſe cernebat.

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER IV.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Darius ad Euphraten contendit. Alexander literis a Dario superbe scriptis superbius respondet, atque Phoeniciae oppidis occupatis Abdalonymum Sidoniis regem praefecit. Amyntas transfuga a Persis in Aegypto occiditur. Variae variis locis praefectorum Darii clades. Agis Lacedaemoniorum rex Antipatro bellum molitur. II. III. Tyrii, Alexandrum recipere recusantes, obsidentur quae obsidio diuturnitate cladibusque nobilitatur variis. IV. Tandem Tyrus vi capta, maximaque hominum strage facta, luctuoso deformatur incendio. V. Darii iterata de pace ad Alexandrum legatio, submissior quidem, sed repudiata tamen. Graeci Alexandrum corona aurea donant: ille per praefectos multas provincias in potestatem suam redigit. VI. Ad bellum se accingit Darius. Alexander, Gaza expugnata, eius praefectum Betim crudeli adficit supplicio. VII. Aegypto in potestatem redacta, Alexander ad Iovis Hammonis oraculum proficiscitur. Varia quaerit. VIII. Alexandria in Aegypto condita, Aegyptum et Africam Aegypto iunctam praefectis tradit regendas, atque in Syriam redit. Hectoris mors. Samaritae deficientes puniti. Variis rebus in Syria peractis Alexander ad Euphraten contendit. IX. Darius copiis Babylone contractis Tigrique superato per Assyriam progressus ad Bumadum castra locat; Alexander Euphraten et Tigrim superat. Praemissi quidam equites Persarum fugantur. X. Milites, ob lunae defectum turbatos, per Aegyptios vates confirmat Alexander. Persas vastatores coniicit in fugam. Darii uxor captiua, moerore confecta, supremum diem obit. Vnde Alexandri lacrumae, Darii suspiciones,

luctus et ira. XI. Pacem Darius tertio quaerens ad deditionem bellumue ab Alexandro prouocatur. XII. Ad praelium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones, Panico quodam terrore defuncti, arma alacriter capessunt. XIII. Consilia de nocturno praelio Parmenionis et Polyperchontis Alexander damnat; somnoque refectus interrito vultu suos ad pugnam adcendit. Acies Macedonica. XIV. Alexandri ad Graecorum, Dariique ad Persarum exercitus ante pugnam orationes. XV. Cruenti ad Arbela praelii descriptio. Victor Alexander Darium victum persequitur. XVI. Parmenio in discrimine constitutus, Alexandrum retrahit. Tandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Persas fuga sibi quaerere salutem cogunt.

1 I. Darius tanti modo exercitus rex, qui, triumphantis magis quam dimicantis more, curru sublimis inierat praelium, per loca, quae prope inmensis agminibus compleuerat, iam inania et ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci regem
2 sequebantur: nam nec eodem omnes fugam intenderant; et, deficientibus equis, cursum eorum, quos rex subinde mutabat, aequare non poterant. Vnchas deinde peruenit, vbi excepere eum Grae-
3 corum quatuor millia: cum quibus ad Euphraten contendit; id demum credens fore ipsius, quod celeritate praecipere potuisset. At Alexander Par-
4 menionem, per quem apud Damascum recepta erat praeda, iussum *eam ipsam et captiuos diligenti adseruare custodia*, Syriae, quam *Coelen* vocant, praefecit. Nouum imperium Syri, non-
5 dum belli cladibus satis domiti, adspernabantur: sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. Maritimam
6 tum oram et pleraque, longius etiam a mari recedentia, rex eius insulae Strato possidebat: quo in fidem adcepto, castra mouit ad vrbem Marathon. Ibi illi literae a Dario redduntur: quibus
7 vt superbe scriptis vehementer obsensus est. prae-

cipue eum mouit, quod Darius sibi *regis* titulum,
8nec eumdem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis quam petebat; *vt adcepta pecunia, quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem sibi ac coniugem liberosque restitueret: de*
9*regno aequo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset; contentus patrio, cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. in ea se fidem et dare paratum et adcipere.*
10Contra Alexander in hunc maxime modum rescripsit: *Rex Alexander Dario. Ille, cuius nomen sumpsisti, Darius, Graecos, qui oram Hellesponti tenent coloniasque Graecorum Ionias omni clade vastauit: cum magno deinde exercitu mare traiecit,*
11*inlato Macedoniae et Graeciae bello. Rursus [rex] Xerxes [gentis eiusdem] ad obpugnandos nos cum immanium barbarorum copiis venit: qui nauali praelio victus, Mardonium tamen reliquit in Graecia; vt absens quoque popularetur vrbes, agros vreret.*
12*Philippum vero parentem meum quis ignorat ab iis interfectum esse, quos ingentis pecuniae spe solicitauerant vestri? impia enim bella suscipitis, et quum habeatis arma, licemini hostium capita. sicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus rex, percusso-*
13*rem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero: et diis quoque pro meliore stantibus caussa, magnam partem Asiae in ditionem redegi meam: te ipsum acie vici. Quem etsi nihil a me inpetrare oportebat; vtpote qui ne belli quidem in me iura seruaueris: tamen, si veneris supplex, et matrem, et coniugem, et liberos sine pretio recepturum te esse promitto. et vincere et consulere victis*
14*scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem inpune venturum. De cetero quum mihi*
15*scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere.* Ad hanc perferendam Therippus missus.

Ipſe in Phoenicen deinde deſcendit: et oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidona ventum eſt, vrbem vetuſtate famaque conditorum inclutam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adiu- 16
tus; ſed, quia deditionem magis popularium, quam ſua ſponte fecerat, regno viſus indignus, Hephaeſtionique permiſſum, *vt, quem eo faſtigio e Sidoniis digniſſimum arbitraretur, conſtitueret regem.* Erant Hephaeſtioni hoſpites, clari inter ſuos iu- 17
venes, qui, facta ipſis poteſtate regnandi, negauerunt; *quemquam patrio more in id faſtigium recipi, niſi regia ſtirpe ortum.* Admiratus Hephaeſtio 18
magnitudinem animi, ſpernentis, quod alii per ignes ferrumque peterent; *Vos quidem macti virtute*, inquit, *eſtote, qui primi intellexiſtis, quanto maius eſſet, regnum faſtidire quam adcipere. Ceterum date aliquem regiae ſtirpis, qui meminerit, a vobis adceptum habere ſe regnum.* At illi, quum 19
multos inminere tantae ſpei cernerent, ſingulis amicorum Alexandri, ob nimiam regni cupiditatem, adulantes; ſtatuunt, *neminem eſſe potiorem, quam Abdalonymum quemdam, longa quidem cognatione ſtirpi regiae adnexum, ſed ob inopiam ſuburbanum hortum exigua colentem ſtipe.* Cauſſa 20
ei paupertatis, ſicut plerisque, probitas erat: intentusque operi diurno, ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat, non exaudiebat. Subito 21
deinde, de quibus ante dictum eſt, cum regiae veſtis inſignibus hortum intrant, quem forte ſteriles herbas eligens Abdalonymus repurgabat. Tunc *rege* eo ſalutato, alter ex his; *habitus*, in- 22
quit, *hic, quem cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt. Ablue corpus inluuie aeternisque ſordibus ſqualidum: cape regis animum, et in eam fortunam, qua dignus es, iſtam continentiam profer. Et quum in regali ſolio reſidebis,*

vitae necisque omnium ciuium dominus, caue obliviscaris huius ſtatus, in quo adcipis regnum; immo
23*hercule, propter quem.* Somnio ſimilis res Abdalonymo videbatur: interdum, *ſatisne ſani eſſent, qui tam proterue ſibi inluderent*, percontabatur. Sed vt contanti ſqualor ablutus eſt, et iniecta veſtis purpura auroque diſtincta, et fides a iurantibus facta; ſerio iam rex, iisdem comitantibus,
24in regiam peruenit. Fama, vt ſolet, ſtrenue tota vrbe discurrit: aliorum ſtudium, aliorum indignatio eminebat: ditiſſimus quisque *humilitatem inopiamque eius* apud amicos Alexandri crimina-
25batur. *Admitti eum* rex *protinus* iuſſit; diuque contemplatus, *corporis*, inquit, *habitus famae generis non repugnat: ſed libet ſcire, inopiam qua patientia tuleris?* Tum ille, *vtinam*, inquit, *eodem animo regnum pati poſſim! hae manus ſubfecere*
26*deſiderio meo: nihil habenti nihil defuit.* Magnae indolis ſpecimen ex hoc ſermone Abdalonymi cepit. Itaque non *Stratonis* modo *regiam ſupellectilem adtribui ei* iuſſit; *ſed pleraque etiam ex Perſica praeda:* regionem quoque vrbi adpoſitam
27ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus, cum quatuor millibus Graecorum, ipſum ex acie perſequutis, fuga Tripolin peruenit, inde in naues militibus inpoſitis Cyprum transmiſit: et quum in illo ſtatu rerum id quemque, quod occupaſſet, habiturum arbitraretur, velut certo iure poſſeſſum; Aegyptum petere decreuit: vtrique regi hoſtis, et ſemper ex ancipiti mutatione temporum pendens, hortatusque milites ad ſpem tantae rei, docet,
28*Sabacem praetorem Aegypti cecidiſſe in acie: Perſarum praeſidium et ſine duce eſſe et inualidum: Aegyptios, ſemper praetoribus eorum infenſos, pro*
29*ſocius ipſos, non pro hoſtibus aeſtimaturos.* Omnia

experiri neceſſitas cogebat: quippe quum primas ſpes fortuna deſtituit, futura praeſentibus videntur eſſe potiora. igitur conclamant, *duceret quo videretur.* Atque ille, vtendum animis, dum ſpe calerent, ratus, ad Peluſii oſtium penetrat; ſimi-
lans *a Dario ſe eſſe praemiſſum.* Potitus ergo30
Peluſii Memphin copias promouit: ad cuius famam Aegyptii, vana gens et nouandis, quam gerendis, aptior rebus, ex ſuis quisque vicis vrbibusque, ad hoc ipſum concurrunt, ad delenda praeſidia Perſarum. qui territi, tamen ſpem retinendi Aegyptum non amiſerunt. Sed eos31
Amyntas praelio ſuperatos in vrbem compellit; caſtrisque poſitis, victores ad populandos agros eduxit: ac, velut in medio poſitis omnibus hoſtium, cuncta agebantur. Itaque Mazaces, quam-32
quam infelici praelio ſuorum animos territos eſſe cognouerat, tamen *palantes et victoriae fiducia incautos* oſtentans, perpulit *ne dubitarent ex vrbe erumpere et res amiſſas recuperare.* Id conſilium33
non ratione prudentius, quam euentu felicius fuit: ad vnum omnes cum ipſo duce occiſi ſunt. Has poenas Amyntas vtrique regi dedit; nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deſeruerat. Darii praetores, qui praelio34
apud Iſſon ſuperfuerant, cum omni manu, quae fugientes ſequuta erat, adſumpta etiam Cappadocum et Paphlagonum iuuentute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus, praetor Alexandri,35
Lydiae praeerat: qui, quamquam plerosque militum ex praeſidiis ad regem dimiſerat, tamen, barbaris ſpretis, in aciem ſuos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit: tribus praeliis alia atque alia regione commiſſis, Perſae funduntur. Eodem tempore claſſis Macedonum ex Graecia ad-36
cita Ariſtomenem, qui ad Hellesponti oram recu-

perandam a Dario erat missus, captis eius aut
37mersis nauibus superat. A Milesiis deinde Phar-
nabazus praefectus Persicae classis pecunia exacta,
et praesidio in vrbem Chium introducto, centum
nauibus Andrum et inde Syphnum petiit. eas
quoque insulas praesidiis occupat; pecunia multat.
38Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europae
Asiaeque regibus, in spem totius orbis occupandi,
gerebatur, Graeciae quoque et Cretae arma com-
39mouerat. Agis, Lacedaemoniorum rex, octo mil-
libus Graecorum, qui ex Cilicia profugi domos
repetierant, contractis, bellum Antipatro Mace-
4odoniae praefecto moliebatur. Cretenses, has aut
illas partes sequuti, nunc Spartanorum, nunc
Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leuiora
inter illos fuere discrimina; vnum certamen, ex
quo cetera pendebant, intuente fortuna.

1 II. Iam tota Syria, iam Phoenice quoque, ex-
cepta Tyro, Macedonum erant; habebatque rex
castra in continenti, a quo vrbem angustum fre-
2tum dirimit. Tyrus, et claritate et magnitudine
ante omnes vrbes Syriae Phoenicesque memora-
bilis, facilius societatem Alexandri adceptura vide-
batur, quam imperium. Coronam igitur auream
legati donum adferebant; commeatusque large et
3hospitaliter ex oppido aduexerant. Ille *dona vt
ab amicis adcipi* iussit; benigneque legatos adlo-
quutus, *Herculi, quem praecipue Tyrii colerent,
sacrificare velle se* dixit. *Macedonum reges cre-
dere, ab illo deo ipsos genus ducere: se vero vt id
4faceret etiam oraculo monitum.* Legati respondent:
*esse templum Herculis extra vrbem in ea sede,
quam Palaetyron ipsi vocent: ibi regem deo sacrum
5rite facturum.* Non tenuit iram Alexander, cuius
alioquin potens non erat. Itaque *vos quidem*, in-
quit, *fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem*

hunc exercitum ſpernitis, ſed breui oſtendam, in continenti vos eſſe. proinde ſciatis licet, aut intraturum me vrbem, aut obpugnaturum. Cum hoc reſponſo 6
demiſſos monere amici coeperunt, *vt regem, quem Syria, quem Phoenice recepiſſet; ipſi quoque vrbem intrare paterentur.* At illi, loco ſatis ſibi, obſidio- 7
nem ferre decreuerunt. Namque vrbem a continenti quatuor ſtadiorum fretum diuidit, Africo maxime obiectum; crebros ex alto fluctus in litus euoluit; nec adcipiendo operi, quo Macedones 8
continenti inſulam iungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus obſtabat, quippe vix leni et tranquillo mari moles agi poſſunt; Africus vero prima quaeque congeſta pulſu inlisa maris ſubruit: nec vlla tam firma moles eſt, quam non exedant vndae per nexus operum manantes; et vbi acrior flatus exſiſtit, ſummi operis faſtigio ſuperfuſae. Praeter hanc difficultatem haud minor alia erat; 9
muros turresque vrbis praealtum mare ambiebat: non tormenta, niſi e nauibus procul excuſſa, mitti; non ſcalae moenibus adplicari poterant: praeceps in ſalum murus pedeſtre interceperat iter: naues nec habebat rex; et, ſi admouiſſet, pendentes et inſtabiles miſſilibus arceri poterant. Inter quae 10
parua dictu res Tyriorum fiduciam adcendit. Carthaginenſium legati ad celebrandum anniuerſarium ſacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, ſemper parentum loco culti. Hortari ergo Poeni coeperunt, *vt obſidio-* 11
nem forti animo paterentur; breui Carthagine auxilia ventura. namque ea tempeſtate magna ex parte Punicis claſſibus maria obſidebantur. Igitur bello 12
decreto, per muros turresque tormenta disponunt: arma iunioribus diuidunt: opifices [que], quorum copia vrbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli adparatu ſtrepunt: ferreae quoque ma-

nus, (*Harpagonas* vocant) quas operibus hostium
iniicerent, coruique et alia, tuendis vrbibus exco-
13gitata, praeparabantur. Sed quum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, inpositum esset, admotisque follibus ignem flatu adcenderent; *sanguinis riui sub ipsis flammis exstitisse* dicuntur, idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii.
14Apud Macedonas quoque, quum forte panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas notauerunt. territoque rege, Aristander peritissimus vatum, *si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum* ait: *contra, quum ab interiore parte manauerit, vrbi, quam obsidere de-*
15*stinassent, exitium portendere.* Alexander, quum et classem procul haberet, et longam obsidionem magno sibi ad cetera inpedimento videret fore; caduceatores, qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrii contra ius gentium occisos praecipitaverunt in altum. atque ille, suorum tam indigna
16nece commotus, vrbem obsidere statuit. Sed ante iacienda moles erat, quae vrbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incessit, [cernentium] *profundum mare, quod vix diuina ope posset inpleri: quae saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, vt illud spatium aggeraretur. et exaestuare semper fretum, quoque arctius volutetur inter*
17*insulam et continentem, hoc acrius furere.* At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, *speciem sibi Herculis in somno oblatam esse* pronunciat, *dextram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in vrbem intrare se visum.* Inter haec, *caduceatores interfectos, gentium iura violata*, referebat: *vnam esse vrbem, quae cursum victoris morari ausa esset.*
18Ducibus deinde negotium datur, *vt suos quisque castiget:* satisque omnibus stimulatis, opus orsus

eſt. Magna vis ſaxorum ad manum erat, Tyro vetere praebente: materies ex Libano monte ratibus et turribus faciendis vehebatur. Iamque 19
fundo maris in altitudinem modicam opus excreuerat, nondum tamen aquae faſtigium aequabat; et, quo longius moles agebatur a litore, hoc magis, quidquid ingerebatur, praealtum abſorbebat mare: quum Tyrii paruis nauigiis admotis, per ludibrium 20
exprobrabant, *illos armis inclutos dorſo, ſicut iumenta, onera geſtare:* interrogabant etiam, *num maior Neptuno eſſet Alexander?* haec ipſa infectatio alacritatem militum adcendit. Iamque paululum 21
moles aquam eminebat, et ſimul aggeris latitudo crescebat vbique admouebatur, quum Tyrii magnitudine molis, cuius incrementum eos antè fefellerat, conſpecta, leuibus nauigiis nondum commiſſum opus circumire coeperunt: miſſilibus eos quoque, qui pro opere ſtabant, inceſſere. Mul- 22
tis ergo inpune vulneratis, quum et remouere et adpellere ſcaphas in expedito eſſet; ad curam ſemet ipſos tuendi ab opere conuerterant. Igitur rex *mu-* 23
nientibus coria velaque iuſſit *obtendi; vt extra teli ictum eſſent*: duasque turres ex capite molis erexit, e quibus in ſubeuntes ſcaphas tela ingeri poſſent. Contra Tyrii nauigia procul a conſpectu hoſtium 24
litori adpellunt, expoſitisque militibus, eos, qui ſaxa geſtabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agreſtes, incompoſitos Macedonas adgreſſi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis.

III. Ea res Alexandrum diuidere copias coëgit: 1
et, ne ſegniter adſidere vni vrbi videretur, operi Perdiccam Craterumque praefecit; ipſe cum expedita manu Arabiam petiit. Inter haec Tyrii 2
nauem magnitudine eximia, ſaxis arenaque a puppi oneratam, ita vt multum prora emineret, bitumine ac ſulphure inlitam remis concitauerunt; et

quum magnam vim venti vela quoque concepiſſent,
3celeriter ad molem ſubceſſit: tunc prora eius ad-
cenſa, remiges deſiliere in ſcaphas, quae ad hoc
ipſum praeparatae ſequebantur. nauis autem igne
concepto latius fundere incendium coepit: quod
priusquam poſſet obcurri, turres et caetera opera
4in capite molis poſita comprehendit. At, qui de-
ſilierant in parua nauigia, faces et quidquid alendo
igni aptum erat in eadem opera ingerunt. Iam-
que non modo Macedonum turres, ſed etiam
ſumma tabulata conceperant ignem: quum ii, qui
in turribus erant, partim haurirentur incendio,
partim armis omiſſis, in mare ſemet ipſi inmitterent.
5At Tyrii, qui capere eos, quam interficere mal-
lent, natantium manus ſtipitibus ſaxisque lacera-
bant, donec debilitati inpune nauigiis excipi
6poſſent. Nec incendio ſolum opera conſumpta;
ſed forte eodem die vehementior ventus motum ex
profundo mare inliſit in molem, crebrisque fluctu-
bus compages operis verberatae ſe laxauere, ſaxa-
7que interluens vnda medium opus rupit. Prorutis
igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra ſuſti-
nebatur; praeceps in profundum ruit: tantaeque
molis vix vlla veſtigia inuenit Arabia rediens
Alexander. Hic, quod in aduerſis rebus ſolet fieri,
alius in alium culpam referebat; quum omnes
8verius de ſaeuitia maris queri poſſent. Rex noui
operis molem orſus, in aduerſum ventum non
latere, ſed recta fronte direxit; ea caetera opera,
velut ſub ipſa latentia, tuebatur: latitudinem quo-
que aggeri adiecit, vt turres in medio erectae pro-
cul teli iactu abeſſent. Totas autem arbores cum
9ingentibus ramis in altum iaciebant; deinde ſaxis
onerabant; rurſus cumulo eorum alias arbores in-
iiciebant: tum humus adgerebatur; ſuperque alia
ſtrue ſaxorum arborumque cumulata, velut quodam

nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrii, quidquid ad inpediendam molem excogitari poterat, ſegniter exſequebantur. Praecipuum auxilium erat, qui procul hoſtium conſpectu ſubibant aquam, obcultoque lapſu ad molem vsque penetrabant; falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahentes: quae vbi ſequutae erant, pleraque ſecum in profundum dabant; tum leuatos onere ſtipites truncosque arborum haud aegre moliebantur: deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixum, fundamento lapſo ſequebatur. Aegro animi Alexandro, et vtrum perſeueraret, an abiret, ſatis incerto, claſſis Cypro aduenit: eodemque tempore Cleander cum Graecis militibus in Aſiam nuper aduectus. Centum et octoginta nauium claſſem in duo diuidit cornua; laeuum Pnytagoras, rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur; Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrii, quamquam claſſem habebant, auſi nauale inire certamen, tres omnino naues ante ipſa moenia obpoſuerunt: quibus rex inuectus ipſas demerſit. Poſtera die claſſe ad moenia admota; vndique tormentis, et maxime arietum pulſu, muros quatit: quos Tyrii raptim obſtructis ſaxis refecerunt; interiorem quoque murum, vt ſi prior fefelliſſet, illo ſe tuerentur, vndique orſi. Sed vndique vis mali vrgebat; moles intra teli iactum erat; claſſis moenia circumibat: terreſtri ſimul naualique clade obruebantur. Quippe binas quadriremes Macedones inter ſe ita iunxerant, vt prorae cohaererent; puppes interuallo, quantum capere poſſent, diſtarent: hoc puppium interuallum antennis aſſeribusque validis deligatis, ſuperque eos pontibus ſtratis, qui militem ſuſtinerent, impleuerant: ſic inſtructas quadriremes ad vrbem agebant: inde miſſilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Me-

dia nox erat, quum classem, sicuti dictum est, paratam, *circumire muros* iubet: iamque naues vrbi vndique admouebantur, et Tyrii desperatione torpebant; quum subito spissae nubes intendere se coelo, et quidquid lucis internitebat, effusa cali-
17gine exstinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim leuari, deinde acriori vento concitatum, fluctus ciere, et inter se nauigia conlidere. Iamque scindi coeperant vincula, quibus connexae quadriremes erant, ruere tabulata, et cum ingenti
18fragore in profundum secum milites trahere: neque enim conferta nauigia vlla ope in turbido regi poterant: miles ministeria nautarum; remex militis officia turbabat: et, quod in huiusmodi casu accidit, periti ignaris parebant. quippe gubernatores, alias imperare soliti, tum metu mortis iussa exsequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, veluti eripientibus nauigia classicis ces-
19sit: adpulsaque sunt litori, lacerata pleraque. Iisdem diebus forte Carthaginensium legati triginta superueniunt, maius obsessis solatium, quam auxilium: quippe *domestico bello Poenos impediri; nec de imperio, sed pro salute dimicare* nunciabant.
20Syracusani tunc Africam vrebant; et haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quamquam ab ingenti spe destituti erant; sed coniuges liberosque deuehendos Carthaginem tradiderunt: fortius quidquid adcideret laturi, si carissimam sui partem extra commu-
21nis periculi sortem habuissent. Quumque vnus e ciuibus concioni indicasset; *oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis*, quem eximia religione colerent, *vrbem deserentis, molemque a Macedonibus iactam in salo, in sylvestrem saltum esse mutatam:*
22quamquam auctor leuis erat, tamen ad deteriora credenda proni metu, aurea catena deuinxere si-

mulacrum, araeque Herculis, cuius numini vrbem dicauerant, inſeruere vinculum; quaſi illo deo Apollinem retenturi. Syracuſis id ſimulacrum devexerant Poeni, et in maiore locauerant patria: multisque aliis ſpoliis vrbium, a ſemet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornauerant. Sacrum quoque, quod quidem diis minime cordi 23
eſſe crediderim, multis ſeculis intermiſſum repetendi auctores quidam erant, *vt ingenuus puer Saturno immolaretur:* quod ſacrilegium verius, quam ſacrum, Carthaginenſes a conditoribus traditum, vsque ad excidium vrbis ſuae feciſſe dicuntur. ac niſi Seniores obſtitiſſent, quorum conſilio cuncta agebantur, humanitatem dira ſuperſtitio viciſſet. Ceterum, efficacior omni arte [inminens neceſſitas 24
non vſitata modo praeſidia, ſed quaedam etiam noua admouit. Namque ad implicanda nauigia, quae muros ſubibant, validis aſſeribus coruos et ferreas manus [cum vncis ac falcibus] inligauerant; vt, quum tormento aſſeres promouiſſent, ſubito laxatis funibus iniicerent. Vnci quoque et falces 25
ex iisdem aſſeribus dependentes, aut propugnatores, aut ipſa nauigia lacerabant. Clypeos vero aereos multo igne torrebant, quos repletos feruida arena, coenoque decocto, e muris ſubito deuoluebant. nec vlla peſtis magis timebatur; quippe vbi 26
loricam corpusque feruens arena penetrauerat, nec vlla vi excuti poterat, et quidquid adtigerat, perurebat: iacientesque arma, laceratis omnibus quis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corui vero et ferreae manus tormentis emiſſae plerosque rapiebant.

IV. Hic rex fatigatus, ſtatuerat ſoluta obſidione 1
Aegyptum petere. quippe quum Aſiam ingenti velocitate percurriſſet, circa muros vnius vrbis haerebat, tot maximarum rerum opportunitate dimiſſa.

2 Ceterum, tam discedere inritum, quam morari pudebat. Famam quoque, qua plura, quam armis, euerterat, ratus leuiorem fore, si Tyrum, quasi testem se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret; *plures naues admoueri* iubet, 3 *delectosque militum imponi.* Et forte bellua inusitatae magnitudinis, super ipsos fluctus dorso eminens, ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus adplicuit; diuerberatisque fluctibus ad- 4 leuans semet, vtrimque conspecta est: deinde a capite molis rursus alto se immersit; ac modo super vndas eminens magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis vrbis 5 emersit. Vtrisque laetus fuit belluae adspectus: Macedones *iter iaciendo operi monstrasse eam* augurabantur; Tyrii, *Neptunum, occupati maris vindicem, abripuisse belluam, ac molem breui profecto rituram.* laetique omine eo ad epulas dilapsi onerauere se vino; quo graues, orto sole nauigia conscendunt, redimita coronis floribusque: adeo victoriae non omen modo, sed etiam gratulationem prae- 6 ceperant. Forte rex *classem in diuersam partem agi* iusserat, *triginta minoribus nauigiis relictis in litore;* e quibus Tyrii duobus captis, cetera ingenti terruerant metu: donec suorum clamore audito Alexander, classem litori, e quo fremitus acciderat, 7 admouit. Prima e Macedonum nauibus quinqueremis velocitate inter ceteras eminens obcurrit: quam vt conspexere Tyrii, duae e diuerso in latera eius inuectae sunt; in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, et ipsa rostro icta est, et 8 illam inuicem tenuit. Iamque ea, quae non cohaerebat, libero impetu euecta, in aliud quinqueremis latus inuehebatur; quum opportunitate mira triremis e classe Alexandri in eam ipsam, quae quinqueremi inminebat, tanta vi impulsa est, vt

Tyrius gubernator in mare excuteretur e puppi. Plures deinde Macedonum naues ſuperueniunt, et9 rex quoque aderat; quum Tyrii inhibentes remis, aegre euellere nauem quae haerebat, portumque omnia ſimul nauigia repetunt. Confeſtim rex inſequutus, portum quidem intrare non potuit, quum procul e muris miſſilibus ſubmoueretur; naues autem omnes fere aut demerſit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iuſſisque10 *et claſſem et machinas pariter admouere, vt vndique territis inſtaret;* ipſe in altiſſimam turrem adſcendit, ingenti animo, periculo maiore. quippe regio in-11 ſigni et armis fulgentibus conſpicuus, vnus praecipue telis petebatur. et digna prorſus ſpectaculo edidit: multos e muris propugnantes haſta transfixit; quosdam etiam cominus gladio clypeoque inpulſos praecipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hoſtium propemodum cohaerebat. Iamque crebris arietibus ſaxorum compage laxata,12 munimenta defecerant; et claſſis intrauerat portum, et quidam Macedonum in turres hoſtium deſertas euaſerant: quum Tyrii, tot ſimul malis victi, alii ſupplices in templa confugiunt, alii foribus aedium obſeratis occupant liberum mortis arbitrium: nonnulli ruunt in hoſtem, haud inulti tamen perituri. magna pars ſumma tectorum obtinebat, ſaxa, et quidquid manibus fors dederat, ingerentes ſubeuntibus. Alexander, *exceptis qui*13 *in templa confugerant, omnes interfici, ignemque tectis iniici* iubet. His per praecones pronun-14 ciatis, nemo tamen armatus opem a diis petere ſuſtinuit: pueri virginesque templa conpleuerant; viri in veſtibulo ſuarum quisque aedium ſtabant, parata ſaeuientibus turba. Multis tamen ſalutii5 fuere Sidonii, qui intra Macedonum praeſidia erant. hi vrbem quidem inter victores intrauerant,

ſed cognationis, cum Tyriis memores (quippe vtramque vrbem Agenorem condidiſſe credebant) multos Tyriorum etiam protegentes, ad ſua perduxere nauigia: quibus occultatis, Sidona deuecti ſunt. quindecim millia hoc furto ſubducta ſaeui-
16tiae ſunt. quantumque ſanguinis fuſum ſit, vel ex hoc exiſtimari poteſt, quod intra munimenta vrbis
17ſex millia armatorum trucidata ſunt. Triſte deinde ſpectaculum victoribus ira praebuit regis. duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus
18adfixi per ingens litoris ſpatium pependerunt. Carthaginenſium legatis pepercit; addita denunciatione *belli, quod praeſentium rerum neceſſitas moraretur.*
19Tyrus ſeptimo menſe, quam obpugnari coepta erat, capta eſt; vrbs et vetuſtate originis, et crebra fortunae varietate ad memoriam poſteritatis inſignis. Condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modo, ſed quodcumque claſſes eius adierunt, ditionis ſuae fecit. et, ſi famae libet credere, haec gens literas prima aut docuit, aut didicit.
20Coloniae certe eius pene orbe toto diffuſae ſunt: Carthago in Africa, in Boeotia Thebae, Gades ad Oceanum. Credo libero commeantes mari, ſaepiusque adeundo ceteris incognitas terras; elegiſſe ſedes inuentuti qua tunc abundabant: ſeu quia crebris motibus terrae, nam hoc quoque traditur, cultores eius fatigati, noua et externa domicilia
21armis ſibimet quaererè cogebantur. Multis ergo caſibus defuncta, et poſt excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente, ſub tutela Romanae manſuetudinis adquieſcit.

1 V. Iisdem ferme diebus Darii literae adlatae ſunt, tandem vt regi ſcriptae. Petebat *vti filiam ſuam*, Statirae erat nomen, *nuptiis Alexander ſibi adiungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum et Halyn amnem ſitam; inde Orientem*

*ſpectantibus terris contentum ſe fore. Si forte dubi-*2
taret, quod obferretur, adcipere: nunquam diu eo-
dem veſtigio ſtare fortunam; ſemperque homines,
quantamcumque felicitatem habeant, inuidiam tamen
*ſentire maiorem. Vereri, ne ſe auium modo, quas*3
naturalis leuitas ageret ad ſidera, inani ac puerili
mentis adfectu efferret. Nihil difficilius eſſe, quam
*in illa aetate tantam capere fortunam. Multas ſe*4
adhuc reliquias habere; nec ſemper in anguſtiis poſſe
deprehendi: transeundum eſſe Alexandro Euphraten,
Tigrinque et Araxen, et Hydaſpen, magna muni-
menta regni ſui: veniendum in campos, vbi paucitate
*ſuorum erubeſcendum ſit. Mediam, Hyrcaniam,*5
Bactra, et Indos Oceani adcolas quando aditurum?
vel Sogdianos et Arachoſios, nomine tantum notos,
ceterasque gentes ad Caucaſum et Tanaim pertinen-
*tes? Seneſcendum fore tantum terrarum vel ſine*6
praelio obeunti. Se vero ad ipſum vocare deſineret:
namque illius exitio eſſe venturum. Alexander iis7
[illis], qui literas adtulerant, reſpondit, *Darium*
ſibi aliena promittere: quod totum amiſerit, velle
partiri. Doti ſibi dari Lydiam, Ioniam, Aeolidem,
Hellesponti oram, victoriae ſuae praemia. leges au-
tem a victoribus dici, adcipi a victis In vtro ſtatu
ambo eſſent, ſi ſolus ignoraret, quamprimum Marte
*decerneret. Se quoque quum transiſſet mare, non*8
Ciliciam, aut Lydiam (quippe tanti belli exiguam
hanc eſſe mercedem), ſed Perſepolim caput regni
eius, Bactra deinde, et Ecbatana, vltimique Orientis
oram imperio ſuo deſtinaſſe. Quocumque ille fugere
potuiſſet, ipſum ſequi poſſe; deſineret terrere flumi-
nibus, quem ſciret maria transiſſe. Reges quidem
inuicem haec ſcripſerant. Sed Rhodii vrbem ſuam9
portusque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam So-
crati tradiderat: Philota *regioni circa Tyrum* iuſſo
praeſidere. Syriam quae *Coele* adpellatur, Andro-

macho Parmenio tradiderat, bello, quod superarat,
10interfuturus. Rex Hephaestione *Phoenices oram classe praeteruehi* iusso, ad vrbem Gazan cum omni-
11bus copiis venit. Iisdem fere diebus solenne erat ludicrum Isthmiorum, quod conuentu totius Graeciae celebratur. In eo concilio, vt sunt Graecorum temporaria ingenia, decernunt, *vt quindecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Graeciae ac libertate gestas, coronam auream donum victoriae*
12*ferrent.* Iidem paulo ante incertae famae captauerant auram, vt, quocumque pendentes animos
13tulisset fortuna, sequerentur. Ceterum, non ipse modo rex obibat vrbes, imperii iugum adhuc recusantes; sed praetores quoque ipsius, egregii duces, pleraque inuaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam: Balacrus Idarne praetore
14Darii superato Miletum cepit: Amphoterus et Hegelochus centum sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri
15redegerunt. Tenedo quoque recepto, Chium, incolis vltro vocantibus, statuerant obcupare: sed Pharnabazus Darii praetor, comprehensis qui res ad Macedonas trahebant; rursus Apollonidi et Athanagorae suarum partium viris, vrbem cum
16modico praesidio militum tradit. Praefecti Alexandri in obsidione vrbis perseuerabant; non tam suis viribus, quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate. Nec fefellit opinio. namque inter Apollonidem et duces militum orta seditio, inrumpendi in
17vrbem occasionem dedit. Quumque porta effracta cohors Macedonum intrasset; oppidani, olim consilio proditionis agitato, adgregant se Amphotero et Hegelocho, Persarumque praesidio caeso, Pharnabazus cum Apollonide et Athanagora vincti tra-
18duntur; duodecim triremes cum suo milite ac remige; praeter eas triginta inanes et piratici lembi,

Graecorumque tria millia a Perſis mercede conducta, his in ſubplementum copiarum ſuarum diſtributis; piratisque ſupplicio adfectis: captiuos remiges adiecere claſſi ſuae. Forte Ariſtonicus, Me- 19
thymnaeorum tyrannus, cum piraticis nauibus, ignarus omnium, quae ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus clauſtra ſucceſſit: interrogatusque a cuſtodibus *quis eſſet? Ariſtonicum ad Pharnabazum venire* reſpondit. Illi *Pharnabazum quidem* 20
iam quieſcere, et non poſſe tum adiri; ceterum patere ſocio atque hoſpiti portum, et poſtero die Pharnabazi copiam fore adfirmant. Nec dubitauit Ari- 21
ſtonicus primus intrare: ſequuti ſunt ducem piratici lembi. ac dum adplicant nauigia crepidini portus, obiicitur a vigilibus clauſtrum; et qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur: nulloque ex his auſo repugnare, omnibus catenae iniectae ſunt. Amphotero deinde Hegelochoque traduntur. Hinc 22
Macedones transiere Mitylenen, quam Chares Athenienſis nuper occupatam, duorum millium Perſarum praeſidio tenebat: ſed quum obſidionem tolerare non poſſet; vrbe tradita pactus *vt incolumi abire liceret*, Imbrum petit, deditis Macedones pepercerunt.

VI. Darius deſperata pace, quam per literas le- 1
gatosque impetrari poſſe crediderat; ad reparandas vires bellumque impigre renouandum intendit animum. *Duces* ergo *copiarum Babyloniam con-* 2
venire; Beſſum quoque, Bactrianorum ducem, quam maximo poſſet exercitu coacto, deſcendere ad ſe iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes 3
promptiſſimi; horridis ingeniis, multumque a Perſarum luxu abhorrentibus; ſiti haud procul Scytharum bellicoſiſſima gente, et rapto viuere adſueti: ſemperque in armis errant. Sed Beſſus 4
ſuſpecta perfidia, haud ſane aequo animo in ſecundo

se continens gradu, regem terrebat. nam quum regnum adfectaret; proditio, qua sola id adsequi 6poterat, timebatur. Ceterum Alexander, quam regionem Darius petisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persa6rum, arcana regum mira celantium fide. non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta. vetus disciplina regum silentium vitae periculo sanxerat. lingua grauius castigatur, quam vllum probrum: nec magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere graue sit; quod homini facillimum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexan7der omnium, quae apud hostem gererentur, ignarus, vrbem Gazan obsidebat. Praeerat ei Betis, eximiae in regem suum fidei; modicoque praesidio 8muros ingentis operis tuebatur. Alexander aestimato locorum situ, *agi cuniculos* iussit; facili ac leni humo adceptante occultum opus: quippe multam arenam vicinum mare euomit; nec saxa co9tesque, quae interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere non possent, opus orsus; vt a sensu eius auerteret, *turres muris admoueri* iubet. Sed eadem humus (ad) mouendis inutilis turribus, desidente fabulo, agilitatem rotarum morabatur, et tabulata turrium perfringebat; multique vulnerabantur inpune, quum idem recipiendis, qui admouendis turribus labor eos fati10garet. Ergo receptui signo dato, *postero die muros corona circumdari* iussit. Ortoque sole, priusquam admoueret exercitum; opem deum expostens, sa11crorum patrio more faciebat. Forte praeteruolans coruus glebam, quam vnguibus ferebat, subito omisit; quae quum regis capiti incidisset, resoluta defluxit: ipsa autem auis in proxima turre consedit. Inlita erat turris bitumine ac sulphure: in qua alis haerentibus, frustra se adleuare conatus a circum-

ſtantibus capitur. Digna res viſa, de qua vates 12
conſulterentur. et erat non intactus ea ſuperſtitione
mentis. Ergo Ariſtander, cui maxima fides habe-
batur, *vrbis quidem excidium augurio illo portendi,*
ceterum, periculum eſſe [inquit], *ne rex vulnus ad-*
ciperet. itaque monuit, *ne quid eo die inciperet.*
Ille quamquam vnam vrbem ſibi, quo minus ſecu- 13
rus Aegyptum intraret, obſtare aegre ferebat; ta-
men paruit vati, ſignumque receptui dedit. Hinc
animus creuit obſeſſis: egreſſique porta recedentibus
inferunt ſigna; cunctationem hoſtium fore ſuam
occaſionem rati. Sed acrius, quam conſtantius 14
praelium inierunt: quippe vt Macedonum ſigna
circumagi videre, repente ſiſtunt gradum. Iamque
ad regem praeliantium clamor peruenerat; quum
denunciati periculi haud ſane memor, loricam ta-
men, quam raro induebat, amicis orantibus
ſumpſit; et ad prima ſigna peruenit. Quo con- 15
ſpecto Arabs quidam Darii miles, maius fortuna
ſua facinus auſus; clypeo gladium tegens, quaſi
transfuga genibus regis aduoluitur. *ille adſurgere*
ſupplicem, recipique inter ſuos iuſſit. At gladio bar- 16
barus ſtrenue in dextram translato, ceruicem adpe-
tit regis: qui exigua corporis declinatione euitato
ictu, in vanum manum barbari lapſam amputat
gladio, denunciato in illum diem periculo, vt ar-
bitrabatur ipſe, defunctus. Sed vt opinor, ineui- 17
tabile eſt fatum. quippe dum inter primores
promptius dimicat, ſagitta ictus eſt: quam per lo- 18
ricam adactam, ſtantem in humero medicus eius
Philippus euéllit. Plurimus deinde ſanguis manare
coepit; omnibus territis, quia nunquam tam alte
penetraſſe telum, lorica obſtante, cognouerant.
ipſe ne oris quidem colore mutato, *ſubprimi ſan-*
guinem, et vulnus obligari iuſſit. Diu ante ipſa 19
ſigna vel diſſimilato, vel victo dolore perſtiterat;

quum ſubpreſſus paulo ante ſanguis medicamento manare latius coepit: et vulnus quod recens adhuc dolorem non mouerat, frigente ſanguine intumuit.
20 Linqui deinde animo, et ſubmitti genu coepit; quem proximi exceptum in caſtra receperunt. et Betis interfectum ratus vrbem ouans victoria re-
21 petit. At Alexander nondum percurato vulnere, aggerem, quo moenium altitudinem aequaret, exſtruxit; et *pluribus cuniculis muros ſubrui* iuſſit.
22 Oppidani ad priſtinum faſtigium moenium nouum exſtruxere munimentum: ſed ne id quidem turres aggeri inpoſitas aequare poterat. itaque interiora
23 quoque vrbis infeſta telis erant. Vltima peſtis vrbis fuit cuniculo ſubrutus murus; per cuius ruinas hoſtis intrauit. Ducebat ipſe rex anteſignanos; et
24 dum incautius ſubit, ſaxo crus eius adfligitur. innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat: ira quoque adcenſus, quod duo in obſidione vrbis eius adce-
25 perat vulnera. Betim, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum deſeruerant ſui: nec tamen ſegnius praelium capeſſebat, lubricis armis ſuo pariter atque hoſtium ſanguine. Sed quum
26 vndique *) adducto, inſolenti gaudio iuuenis elatus

[*) vnus omnium telis peteretur, ad poſtremum, exhauſtis viribus, viuus in poteſtatem hoſtium peruenit. quo ad regem]

alias virtutis etiam in hoſte mirator, *non vt voluiſti*, inquit, *orieris, Beti: ſed quidquid [tormentorum] in captiuum inueniri poteſt, paſſurum eſſe te*
27 *cogita.* Ille non interrito modo, ſed contumaci quoque vultu intuens regem, nullam ad minas
28 eius reddit vocem. Tum Alexander; *videtisne obſtinatum ad tacendum?* inquit. *num genu poſuit? num ſupplicem vocem miſit? Vincam tamen ſilentium,*
29 *et ſi nihil aliud, certe gemitu interpellabo.* Iram

deinde vertit in rabiem: iam tum peregrinos ritus noua ſubeunte fortuna. Per talos enim ſpirantis lora traiecta ſunt; religatumque ad currum traxere circa vrbem equi: gloriante rege *Achillem, a quo genus ipſe deduceret, imitatum ſe eſſe poena in hoſtem capienda.* Cecidere Perſarum Arabumque circa 30 decem millia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obſidio certe non tam claritate vrbis nobilitata eſt, quam geminato periculo regis. qui Aegyptum adire feſtinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquiſitionem nouorum militum miſit. Namque praeliis etiam ſecun- 31 dis adterebantur copiae: deuictarumque gentium militi minor quam domeſtico fides habebatur.

VII. Aegyptii olim Perſarum opibus infenſi, 1 quippe auare et ſuperbe imperitatum ſibi eſſe credebant; ad ſpem aduentus eius erexerant animos: vtpote qui Amyntam quoque transfugam, et cum precario imperio venientem, laeti recepiſſent. Igi- 2 tur ingens multitudo Peluſium, qua intraturus [rex] videbatur, conuenerat. Atque ille ſeptimo die, poſteaquam a Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti, quam nunc *Caſtra Alexandri* vocant, peruenit. Deinde, pedeſtribus copiis *Peluſium pe-* 3 *tere* iuſſis, ipſe cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus eſt: nec ſuſtinuere aduentum eius Perſae; defectione quoque perterriti. Iamque 4 haud procul Memphi erat: in cuius praeſidio Mazaces praetor Darii relictus, Orio amne ſuperato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam ſuppellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine 5 vectus, ad interiora Aegypti penetrat, compoſitisque rebus ita, vt nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret; adire Iouis Hammonis oraculum ſtatuit. Iter expeditis quoque et paucis vix tole- 6 rabile ingrediendum erat: terra coeloque aquarum

penuria eſt: ſteriles arenae iacent; quas vbi vapor ſolis accendit, feruido ſolo exurente veſtigia, in-
7tolerabilis aeſtus exiſtit. luctandumque eſt, non tantum cum ardore et ſiccitate regionis; ſed etiam cum tenaciſſimo ſabulo, quod praealtum, et veſti-
8gio cedens, aegre moliuntur pedes. Haec Aegyptii vero maiora iactabant. Sed ingens cupido animum ſtimulabat adeundi Iouem, quem generis ſui auctorem, haud contentus mortali faſtigio, aut credebat
9eſſe, aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere ſecum ſtatuerat, ſecundo amne deſcendit ad Mareotim paludem. eo legati Cyrenenſium dona adtulere; *pacem, et vt adiret vrbes ſuas*, petentes. Ille, donis adceptis, amicitiaque coniuncta, deſti-
10nata exſequi pergit. Ac primo quidem et ſequenti die tolerabilis labor viſus: nondum tam vaſtis nudi-que ſolitudinibus aditis; iam tamen ſterili et
11emoriente terra. Sed vt aperuere ſe campi alto obruti ſabulo; haud ſecus quam profundum aequor
12ingreſſi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti ſoli obcurrebat veſtigium. aqua etiam defecerat, quam vtribus cameli [de] vexerant: et
13in arido ſolo ac feruido ſabulo nulla erat. Ad haec ſol omnia incenderat, ſiccaque et aduſta erat ora; quum repente, ſiue illud deorum munus, ſiue caſus fuit: obductae coelo nubes condidere ſolem: ingens aeſtu fatigatis, etiamſi aqua defice-
14ret, auxilium. Enimuero, vt largum quoque imbrem excuſſerunt procellae; pro ſe quisque excipere eum, quidam ob ſitim inpotentes ſui, ore
15quoque hianti captare coeperunt. Quatriduum per vaſtas ſolitudines abſumptum eſt. Iamque haud procul oraculi ſede aberant; quum complures corui agmini occurrunt, modico volatu prima ſigna antecedentes: et modo humi reſidebant, quum lentius agmen incederet; modo ſe pennis leuabant,

antecedentium iterque monſtrantium ritu. Tan- 16
dem ad ſedem conſecratam deo ventum eſt. In-
credibile dictu, inter vaſtas ſolitudines ſita, vndi-
que ambientibus ramis, vix in denſam vmbram
cadente ſole contecta eſt: multique fontes dulcibus
aquis paſſim manantibus alunt ſyluas. Coeli quo- 17
que mira temperies, verno tempore maxime ſimi-
lis, omnes anni partes pari ſalubritate percurrit.
Adcolae ſedis ſunt ab Oriente proximi Aethiopum: 18
in Meridiem verſus Arabes ſpectant, *Troglodytis*
cognomen eſt: quorum regio vsque ad rubrum
mare excurrit. at qua vergit ad Occidentem, alii 19
Aethiopes colunt, quos *Scenitas* vocant: a Septen-
trione Naſamones ſunt, gens Syrtica, nauigiorum
ſpoliis quaeſtuoſa. quippe obſident litora, et aeſtuo 20
deſtituta nauigia notis ſibi vadis occupant. Incolae
nemoris, quos *Hammonios* vocant, diſperſis tuguriis
habitant: medium nemus pro arce habent, triplici
muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum 21
veterum regiam clauſit: in proxima coniuges eo-
rum cum liberis et pellicibus habitant; hic quoque
dei oraculum eſt: vltima munimenta ſatellitum
armigerorumque ſedes erant. Eſt etiam aliud Ham-
monis nemus: in medio habet fontem, *aquam So-* 22
lis vocant: ſub lucis ortum tepida manat; medio
die, quum vehementiſſimus eſt calor, frigida eadem
fluit; inclinato in veſperam caleſcit; media nocte
feruida exaeſtuat; quoque propius nox vergit ad
lucem, multum ex nocturno calore decreſcit; do-
nec ſub ipſum diei ortum adſueto tepore langueſcat.
Id quod pro deo colitur, non eamdem effigiem 23
habet, quam vulgo diis artifices adcommodauerunt:
vmbilico maxime ſimilis eſt habitus, ſmaragdo et
gemmis coagmentatus. Hunc, quum reſponſum 24
petitur, nauigio aurato geſtant ſacerdotes; multis
argenteis pateris ab vtroque nauigii latere penden-

tibus. ſequuntur matronae virginesque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo *pro-*
25*pitiari Iouem* credunt; *vt certum edat oraculum.* At tum quidem regem propius adeuntem maximus natu e ſacerdotibus *filium* adpellat; *hoc nomen illi parentem Iouem reddere* adfirmans. Ille *ſe vero* ait, *et adcipere, et adgnoſcere;* humanae ſortis oblitus.
26Conſuluit deinde, *an totius orbis imperium fatis ſibi deſtinaret pater?* vates, aeque in adulationem compoſitus, *terrarum omnium rectorem fore oſtendit.*
27Poſt haec inſtitit quaerere, *an omnes parentis ſui interfectores poenas dediſſent?* Sacerdos *parentem eius*
28negat *vllius ſcelere poſſe violari: Philippi autem omnes interfectores luiſſe ſupplicia.* adiecit; *inuictum fore, donec excederet ad deos.* Sacrificio deinde facto, dona et ſacerdotibus et deo data ſunt; permiſſumque amicis, *vt ipſi quoque conſulerent Iouem.* Nihil amplius quaeſiuerunt, quam, *an auctor eſſet ſibi diuinis honoribus colendi ſuum regem? Hoc quoque adceptum fore Ioui* vates reſpondit; [*vt ipſi*
29*victorem regem diuino honore colerent.*] Vere et ſalubriter aeſtimanti fidem oraculi vana profecto reſponſa videri potuiſſent: ſed fortuna, quos vni ſibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriae ma-
30gis, quam capaces facit. *Iouis* igitur *filium* ſe non ſolum adpellari paſſus eſt; ſed etiam iuſſit: rerumque geſtarum famam, dum augere vult tali adpel-
31latione, conrumpit. Et Macedones, adſueti quidem regio imperio, ſed maiore libertatis vmbra, quam ceterae gentes; inmortalitatem adfectantem contumacius, quam aut ipſis expediebat, aut regi,
32auerſati ſunt. Sed haec ſuo quaeque tempori reſerventur. Nunc cetera exſequi pergam.

1 VIII. Alexander ab Hammone rediens, vt [a mari] ad Mareotim paludem, haud procul inſula Pharo ſitam, venit; contemplatus loci naturam,

primum in ipsa insula statuerat vrbem nouam condere. Inde, vt adparuit, magnae sedis insulam haud capacem; elegit vrbi locum, vbi nunc est Alexandria, adpellationem trahens ex nomine auctoris. Complexus quidquid loci est inter paludem et mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat; et, qui exaedificandae vrbi praeessent, relictis, Memphim petit. Cupido, haud iniusta3 quidem, ceterum intempestiua, incesserat, non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam inuisere. Memnonis Tithonique celebrata regia cognoscendae vetustatis auidum trahebat pene extra terminos solis. Sed inminens bellum, cuius multo4 maior supererat moles, otiosae peregrinationi tempora exemerat. Itaque Aegypto praefecit Aeschylum Rhodium et Peucesten Macedonem; quatuor millibus militum in praesidium regionis eius datis. *claustra Nili fluminis Polemonem tueri* iubet: triginta ad hoc triremes datae. Africae deinde, quae5 Aegypto iuncta est, praepositus Apollonius: vectigalibus eiusdem [Africae] Aegyptique Cleomenes. Ex finitimis vrbibus conmigrare Alexandriam iussis, nouam vrbem magna multitudine inpleuit. Fama est, *quum rex vrbis futurae muros polenta,*6 *vt Macedonum mos est, destinasset, auium greges aduolasse, et polenta esse pastas; quumque id omen pro tristi a plerisque esset adceptum, respondisse vates, magnam illam vrbem aduenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta praebituram.* Regem, quum secundo amne defluueret, adsequi7 cupiens Hector, Parmenionis filius, eximio aetatis flore, in paucis Alexandro carus, paruum nauigium conscendit, pluribus, quam capere posset, inpositis. itaque mersa nauis omnes destituit: Hector, diu flumini obluctatus, quum madens ve-8 stis et adstricti crepidis pedes natare prohiberent,

in ripam tamen ſemianimis euaſit; et vt primum fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus et periculum intenderant, nullo adiuuante (quippe in di-
9verſum euaſerant alii) exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſiderio vehementer adflictus eſt: repertumque corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nuncius mortis Andromachi, quem praefecerat Syriae: viuum Samaritae cremauerant.
10Ad cuius interitum vindicandum, quanta maxima celeritate potuit, contendit. aduenientique ſunt
11traditi tanti ſceleris auctores. Andromacho deinde Memnona ſubſtituit: adfectis ſupplicio, qui praetorem interemerant. Tyrannos, inter eos Methymnaeorum Ariſtonicum et Chryſolaum, popularibus ſuis tradidit: quos illi [e muris], ob in-
12iurias tortos, necauerunt. Athenienſium deinde Rhodiorum [que] et Chiorum legatos audit. Athenienſes *victoriam* gratulabantur; et, *vt captiui Graecorum ſuis reſtituerentur*, orabant: Rhodii et Chii *de praeſidio* querebantur. omnes ea, quae deſiderare
13viſi, inpetrauerunt. Mithylaenis quoque, ob egregiam in partes ſuas fidem, et pecuniam, quam in bellum inpenderant, [obſides] reddidit, et
14magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui a Dario defecerant ad ipſum et obpugnanti Tyrum miſerant claſſem, pro
15merito honos habitus eſt. Amphoterus deinde, claſſis praefectus, ad liberandam Cretam miſſus, (namque et Perſarum et Spartanorum armis pleraque eius inſulae obſidebantur) *ante omnia mare a piraticis claſſibus vindicare* iuſſus: quippe obnoxium praedonibus erat, in bellum vtroque rege conuerſo.
16His compoſitis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum triginta pateris dicauit: inminensque Dario *iter ad Euphraten pronunciari* iuſſit.

IX. At Darius, quum ab Aegypto diuertisse in1 Africam hostem comperisset, dubitauerat, vtrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret: haud dubie potentior auctor praesens futurus vltimis gentibus inpigre bellum capessendi, quas aegre per praefectos suos moliebatur. Sed vt2 idoneis auctoribus fama vulgauit, *Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petiturum:* haud ignarus, quam cum strenuo res esset, *omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi* iussit. Bactriani Scythaeque et Indi conuenerant: nam et ceterarum gentium copiae partibus simul adfuerunt. Ceterum, quum3 dimidio ferme maior esset exercitus, quam in Cilicia fuerat; multis arma deerant: quae summa cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis: queis antea praeter iacula nihil dederat, scuta gladiique adiiciebantur: equorumque domandi4 greges peditibus distributi sunt, vt maior pristino esset equitatus: ingensque, vt crediderat, terror hostium, ducentae falcatae quadrigae, vnicum illarum gentium auxilium, sequutae sunt. Ex summo5 temone hastae praefixae ferro eminebant: vtrimque a iugo ternos direxerant gladios: et inter gladios [rotarum] plura spicula eminebant in aduersum: aliae deinde falces summis rotarum orbibus haerebant, et aliae in terram dimissae; quidquid obuium concitatis equis fuisset, amputaturae. Hoc modo6 instructo exercitu ac perarmato, Babylone copias mouit. A parte dextra erat Tigris, nobilis fluuius; laeuam tegebat Euphrates: agmen Mesopotamiae campos inpleuerat. Tigri deinde superato, quum7 audisset, *haud procul abesse hostem;* Satropatem equitum praefectum cum mille delectis praemisit. Mazaeo praetori sex millia data, quibus hostem

transitu amnis arceret. eidem mandatum, *vt regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur atque vreret.* quippe credebat, inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo obcupasset: ipsi autem commeatus alii terra, alii Tigri amne subuehebantur. Iam peruenerat ad Arbela vicum, nobilem sua clade facturus. hic commeatuum farcinarumque maiore parte deposita, Lycum amnem ponte iunxit, et per dies quinque, sicut ante Euphraten, traiecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus, ad alterum amnem, *Bumádo* nomen est, castra posuit. Obportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis et vasta planicies. ne stirpes quidem et breuia virgulta operiunt solum: liberque prospectus oculorum et ad ea, quae procul recedere, permittitur. Itaque si qua campi eminebant, iussit *aequari totumque fastigium extendi.* Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum [procul] coniectari poterant, aestimabant, vix fecerunt fidem, tot millibus caesis, maiores copias esse reparatas. Ceterum omnis periculi et maxime multitudinis contemptor vndecimis castris peruenit ad Euphraten: quo pontibus iuncto *equites primos ire, phalangem sequi* iubet; Mazaeo, qui, ad inhibendum transitum eius, cum sex millibus equitum obcurrerat, non auso periculum sui facere. Paucis deinde, non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenue hostem insequi coepit: metuens, ne interiora regni sui peteret, sequendusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die praeter Arbela penetrat ad Tigrim. Tota regio vltra amnem recenti fumabat incendio; quippe Mazaeus, quaecumque adierat, haud secus quam hostis vrebat. Ac primo, caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit:

deinde vt ſpeculatores praemiſſi *tuta omnia* nuncia-
verunt, paucos equitum ad tentandum vadum flu-
minis praemiſit: cuius altitudo primo ſumma equo-
rum pectora, mox, vt in medium alueum ventum
eſt, ceruices quoque aequabat. Nec ſane alius ad 16
Orientis plagam tam violentus inuehitur; multo-
rum torrentium non aquas ſolum, ſed etiam ſaxa
ſecum trahens. itaque a celeritate, qua defluit,
Tigri nomen eſt inditum: quia Perſica lingua *Ti-*
grim ſagittam adpellant. Igitur pedes, velut diui- 17
ſus in cornua, circumdato equitatu, leuatis ſuper
capita armis, haud aegre ad ipſum alueum pene-
trat. Primus inter pedites rex egreſſus in ripam, 18
vadum militibus manu, quando vox exaudiri non
poterat, oſtendit. ſed gradum firmare vix poterant,
quum modo ſaxa lubrica veſtigium fallerent, modo
rapidior vnda ſubduceret. Praecipuus erat labor 19
eorum, qui humeris onera portabant: quippe
quum ſemetipſos regere non poſſent, in rapidos
gurgites incommodo onere auferebantur. et dum
ſua quisque ſpolia conſequi ſtudet; maior inter
ipſos, quam cum amne orta luctatio eſt: cumuli-
que ſarcinarum paſſim fluitantes plerosque percule-
rant. Rex monere, *vt ſatis haberent, arma reti-* 20
nere; cetera ſe redditurum. Sed neque conſilium,
neque imperium adcipi poterat: obſtrepebat hinc
metus; praeter hunc inuicem nutantium mutuus
clamor. Tandem, qua leniore tractu amnis aperit 21
vadum, emerſere: nec quidquam praeter paucas
ſarcinas deſideratum eſt. Deleri potuit exercitus,
ſi quis auſus eſſet vincere: ſed perpetua fortuna
regis auertit inde hoſtem. Sic Granicum, tot mil- 22
libus equitum peditumque in vlteriore ſtantibus,
ripa ſuperauit: ſic anguſtis in Ciliciae callibus tan-
tam multitudinem hoſtium. Audaciae quoque, 23
qua maxime viguit, ratio minui poteſt; quia num-

quam in discrimen venit, an temere feciſſet. Mazaeus, qui, ſi transeuntibus flumen ſuperueniſſet, haud dubie obpreſſurus fuit incompoſitos, in ripa demum, et iam perarmatos, adequitare coepit. 24 Mille admodum equites praemiſerat. quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, praefectum Paeonum equitum Ariſtona *laxatis habenis* 25 *inuehi* iuſſit. Inſignis eo die pugna equitum, et praecipue Ariſtonis fuit: praefectum equitatus Perſarum Satropatem, directa in gutture haſta, transfixit; fugientemque per medios hoſtes conſequutus, ex equo praecipitauit, et obluctanti caput gladio dempſit: quod relatum magna cum laude ante regis pedes poſuit.

1 X. Biduo ibi rex ſtatiua habuit: in proximum deinde iter pronunciari iuſſit. Sed prima fere vigilia luna deficiens primum nitorem ſideris ſui condidit; deinde ſanguinis colore ſubfuſo lumen 2 omne foedauit: ſolicitisque ſub ipſum tanti discriminis caſum ingens religio et ex ea formido quae- 3 dam incuſſa eſt. *Diis inuitis in vltimas terras trahi ſe* querebantur. *iam nec flumina poſſe adiri; nec ſidera priſtinum praeſtare fulgorem: vaſtas terras, deſerta omnia obcurrere: in vnius hominis iactationem tot millium ſanguinem inpendi. faſtidio eſſe patriam; abdicari Philippum patrem; coelum vanis co-* 4 *gitationibus peti.* Iam pro ſeditione res erat, quum ad omnia interritus, *duces principesque militum frequentes adeſſe praetorio, Aegyptiosque vates,* quos coeli ac ſiderum peritiſſimos [eſſe] credebat, *quid* 5 *ſentirent, expromere* iubet. At illi, qui ſatis ſcirent, temporum orbes inplere deſtinatas vices, lunamque deficere, quum aut terram ſubiret, aut ſole premeretur, rationem quidem ipſis perceptam non 6 edocent vulgus; ceterum adfirmant, *ſolem Graecorum lunam eſſe Perſarum: quoties illa deficiat, rui-*

nam ſtragemque illis gentibus portendi. veteraque exempla percenſent *Perſidis regum, quos aduerſis diis pugnaſſe; lunae oſtendiſſet defectio.* Nulla res 7
efficacius multitudinem regit, quam ſuperſtitio: alioquin inpotens, ſaeua, mutabilis, vbi vana religione capta eſt, melius vatibus quam ducibus ſuis paret. Igitur edita in vulgus Aegyptiorum reſponſa rurſus ad ſpem et fiduciam erexere torpentes. Rex, impetu animorum vtendum ratus, ſecunda vi 8
gilia caſtra mouit: dextra Tigrim habebat; a laeua montes, quos *Gordaeos* vocant. Hoc ingreſſo itero 9
ſpeculatores, qui praemiſſi erant, ſub lucis ortum, *Darium aduentare* nunciauerunt. Inſtructo igitur milite, et compoſito agmine, antecedebat. Sed 10
Perſarum exploratores erant mille ferme, qui ſpeciem agminis magni fecerant. quippe vbi explorari vera non poſſunt, falſa per metum augurantur. His cognitis, rex, cum paucis ſuorum adſequutus 11
agmen refugientium ad ſuos, alios cecidit, alios cepit: equitesque praemiſit ſimul ſpeculatum, ſimul vt ignem, quo barbari cremauerant vicos, exſtinguerent. quippe fugientes raptim tectis acer- 12
visque frumenti iniecerant flammas: quae quum in ſummo haeſiſſent, ad inferiora nondum penetrauerant. Exſtincto igitur igne, plurimum frumenti 13
repertum eſt: copia aliarum quoque rerum abundare coeperunt. Ea res ipſa militi ad perſequendum hoſtem animum incendit. quippe vrente et populante eo terram, feſtinandum erat, ne incendio cuncta praeriperet. In rationem ergo neceſſitas 14
verſa; quippe Mazaeus, qui antea per otium vicos incenderat, iam fugere contentus, pleraque inuiolata hoſti reliquit. Alexander, *haud longius cen-* 15
tum quinquaginta ſtadiis Darium abeſſe compererat. itaque ad ſatietatem quoque copia commeatuum inſtructus, quatriduo in eodem loco ſubſitit. Inter- 16

ceptae deinde Darii literae sunt; quibus Graeci milites solicitabantur, *vt regem aut interficerent, aut proderent:* dubitauitque, *an eas pro concione recitaret*, satis confisus Graecorum quoque erga se be-
17 neuolentiae ac fidei. Sed Parmenio deterruit; *non esse talibus proiiciis inbuendas aures militum: patere vel vnius insidiis regem: nihil nefas esse auaritiae.*
18 Sequutus consilii auctorem, castra mouit. Iter facienti spado vnus ex captiuis, qui Darii vxorem comitabantur, *deficere eam* nunciat, *et vix spiritum*
19 *ducere.* Itineris continui labore animique aegritudine fatigata, inter socrus et virginum filiarum manus conlapsa erat, deinde et exstincta. id ipsum
20 nonuncians alius superuenit. Et rex haud secus, quam si parentis [suae] mors nunciata esset, crebros edidit gemitus: lacrumisque obortis, quales Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat
21 Darii, defuncto adsidens corpori, venit. Hic vero renouatus est moeror, vt prostratam humi vidit. recenti malo priorum quoque admonita, receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solatia; sed quibus ipsa deberet esse solatio.
22 In conspectu erat nepos paruulus, ob id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat calamitatem,
23 maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes, Alexandrum inter suas necessitudines flere, et solatia non adhibere, sed quaerere. cibo certe abstinuit: omnemque honorem funeri, patrio Persarum more, seruauit: dignus hercule, qui nunc quoque tantae mansuetudinis et continentiae ferat fructum.
24 Semel omnino eam viderat, quo die capta est; nec vt ipsam, sed vt Darii matrem videret: eximiamque pulcritudinem formae eius non libidinis ha-
25 buerat incitamentum, sed gloriae. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes, inter trepidationem lugentium elabsus per eam portam, quae,

quia ab hoſte auerſa erat, leuius cuſtodiebatur, ad
Darii caſtra peruenit: exceptusque a vigilibus, in
tabernaculum regis perducitur, gemens et veſte
lacerata. Quem vt conſpexit Darius, multiplici26
exſpectatione commotus, et quid potiſſimum time-
ret, incertus; *Vultus tuus*, inquit, *neſcio quod in-
gens malum praefert: ſed caue miſeri hominis auri-
bus parcas. didici [enim] eſſe infelix: et ſaepe cala-
mitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem ſuam. Num, quod27
maxime ſuſpicor, et loqui timeo, ludibria meorum
nunciaturus es, mihi, et, vt credo, ipſis quoque,
omni grauiora ſupplicio?* Ad haec Tyriotes, *iſtud28
quidem procul abeſt*, inquit: *quantuscumque enim
reginis honor ab iis, qui parent, haberi poteſt, tuis
a victore ſeruatus eſt: ſed uxor tua paulo ante ex-
ceſſit e vita.* Tum vero non gemitus modo, ſed29
etiam eiulatus totis caſtris exaudiebantur: nec du-
bitauit Darius, quin interfecta eſſet, quia nequiſſet
contumeliam pati. exclamatque amens dolore:
*quod ego tantum nefas commiſi, Alexander? quem
tuorum propinquorum necaui, vt hanc vicem ſaeuitiae
meae reddas? Odiſti me, non quidem prouocatus:
ſed finge, iuſtum intuliſſe te bellum; cum feminis
ergo agere debueras?* Tyriotes adfirmare *per deos*30
*patrios, nihil in eam grauius eſſe conſultum: inge-
muiſſe etiam Alexandrum morti, et non parcius fle-
viſſe, quam ipſe lacrumaretur.* Ob haec ipſa aman-31
tis animus in ſolicitudinem ſuſpicionemque reuo-
lutus eſt, deſiderium captiuae profecto a conſue-
tudine ſtupri ortum eſſe coniectans. Submotis32
igitur arbitris, vno dumtaxat Tyriote retento, iam
non flens, ſed ſuſpirans; *videsne in te, Tyriote,
locum mendacio non eſſe? tormenta iam hic erunt:
ſed ne exſpectaueris per deos, ſi quid tui tibi regis
reuerentiae eſt: num, quod et ſcire expeto, et quae-
rere pudet, auſus eſt et dominus, et iuuenis?* Ille33

quaestioni corpus obferre, *deos teſtes* inuocare, *caſte*
34 *ſancteque habitam eſſe reginam.* Tandem, vt fides facta eſt, vera eſſe, quae adfirmaret ſpado; capite velato diu flenit: manantibusque adhuc lacrumis, veſte ab ore reiecta, ad coelum manus tendens; *dii patrii*, inquit, *primum mihi ſtabilite regnum: deinde, ſi de me iam transactum eſt, precor, ne quis Aſiae rex ſit, quam iſte tam iuſtus hoſtis, tam miſericors victor.*

1 XI. Itaque quamquam, pace fruſtra bis petita, omnia in bellum conſilia conuerterat, victus tamen continentia hoſtis, ad nouas pacis conditiones ferendas decem legatos, cognatorum principes, miſit: quos Alexander, conſilio aduocato, *introduci*
2 *iuſſit.* E quibus maximus natu; *Darium*, inquit, *vt pacem a te iam hoc tertio peteret, nulla vis ſub-*
3 *egit; ſed iuſtitia et continentia* [*tua*] *expreſſit. Matrem, coniugem, liberosque eius, niſi quod ſine illo ſunt, captos eſſe non ſenſit: pudicitiae earum, quae ſuperſunt, curam haud ſecus quam parens agens,* reginas *adpellas; ſpeciem priſtinae fortunae retinere*
4 *pateris. Vultum tuum video, qualis Darii fuit, quum dimitteremur ab eo: et ille tamen vxorem, tu hoſtem luges. Iam in acie ſtares, niſi cura te ſepulturae eius moraretur. Et quid mirum eſt, ſi tam ab amico animo pacem petit? quid opus eſt armis,*
5 *inter quos odia ſublata ſunt? Antea imperio tuo deſtinabat Halyn amnem, qui Lydiam terminat. Nunc, quidquid inter Hellespontum et Euphraten eſt, in do-*
6 *tem filiae obfert, quam tibi tradit: Ochum filium, quem habes, pacis et fidei obſidem retine: matrem et duas virgines filias redde: pro tribus corporibus*
7 *triginta millia talentum auri precatur adcipias. Niſi moderationem animi tui notam haberem; non dicerem hoc eſſe tempus, quo pacem non dare ſolum, ſed etiam occupare deberes. Reſpice, quantum poſt te*

reliqueris: intuere, quantum petas! periculosum est 8
praegraue imperium: difficile est continere, quod
capere non possis. Videsne, vt nauigia, quae mo-
dum excedunt, regi nequeant? Nescio, an Darius
ideo tam multa amiserit quia nimiae opes magnae
iacturae locum faciunt. Facilius est quaedam vincere, 9
quam tueri: quam hercule expeditius manus nostrae
rapiunt, quam continent. Ipsa mors vxoris Darii te
admonere potest, minus iam misericordiae tuae licere,
quam licuit. Alexander, legatis *excedere taberna-* 10
culo iussis, *quid placeret*, ad consilium refert. Diu
nemo quid sentiret ausus est dicere, incerta regis
voluntate. Tandem Parmenio, *ante suasisse*, ait, 11
vt captiuos apud Damascum redimentibus redderet;
ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi
vincti virorum fortium occuparent manus. Et nunc 12
magnopere censere, vt vnam anum et duas puellas,
itinerum agminumque impedimenta, triginta millibus
talentis auri permutet. Opimum regnum occupari 13
posse conditione, non bello: nec quemquam alium
inter Istrum et Euphraten possedisse terras ingenti
spatio interualloque discretas. Macedoniam quoque
respiceret potius, quam Bactra et Indos intueretur.
Ingrata oratio regi fuit. Itaque, vt finem dicendi 14
fecit, *et ego*, inquit, *pecuniam quam gloriam mal-*
lem, si Parmenio essem. [*Nunc Alexander, de pau-*
pertate securus sum: et me non mercatorem memini
esse, sed regem.] *Nihil quidem habeo venale; sed* 15
fortunam meam vtique non vendo. Captiuos si placet
reddi; honestius dono dabimus, quam pretio remitte-
mus. Introductis deinde legatis ad huno modum 16
respondit: *Nunciate Dario,* [*gratiarum actionem*
apud hostem superuacaneam esse, et] *me, quae fece-*
rim clementer et liberaliter, non amicitiae eius tri-
buisse, sed naturae meae: [*nec aduersus calamitates,* 17
sed aduersus hostium vires contendere.] *Bellum cum*

captiuis et feminis gerere non soleo. armatus sit opor-
18tet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide
peteret; deliberarem forsitan, an darem: verumenim-
vero, quum modo milites meos literis ad proditionem,
modo amicos ad perniciem meam pecunia solicitet;
ad internecionem mihi persequendus est, non vt iustus
19hostis, sed vt percussor (et) veneficus. Conditiones
vero pacis, quas fertis, si adcepero; victorem eum
faciunt. Quae post Euphraten sunt, liberaliter do-
nat: vbi igitur me adfamini? nempe vltra Euphraten
sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum
castra mea transeunt. Hinc me depellite, vt sciam
20vestrum esse, quod ceditis. Eadem liberalitate dat
mihi filiam suam: nempe quam scio alicui seruorum
suorum nubturam. multum vero mihi praestat, si
21me Mazaeo generum praeponit! Ite, nunciate regi
vestro, et quae amisit, et quae adhuc habet, prae-
mia esse belli: hoc regente vtriusque terminos regni,
id quemque habiturum, quod proximae lucis adsigna-
22tura fortuna est. [Et me in Asiam non venisse, vt
ab aliis adciperem, sed vt aliis darem. Si secundus,
et non par mihi vellet haberi; facerem forsitan,
quae petit. ceterum, nec mundus duobus solibus
potest regi, nec duo summa regna saluo statu terra-
23rum potest habere. Proinde aut deditionem hodie,
aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi, quam
24expertus est; polliceatur fortunam.] Legati respon-
dent; quum bellum in animo sit, facere eum simpli-
citer, quod spe pacis non frustraretur. ipsos petere,
quamprimum dimittantur ad regem: eum quoque
bellum parare debere. Dimissi nunciant, adesse
certamen.

1 XII. Ille quidem confestim Mazaeum cum tribus
millibus equitum ad itinera, quae hostis petitu-
2rus erat, occupanda praemisit. Alexander, corpori
vxoris eius iustis persolutis, ompique grauiore

comitatu intra eadem munimenta cum modico praesidio relicto, ad hostem contendit. In duos 3
cornua diuiserat peditem, in vtrumque latus equite circumdato: impedimenta sequebantur agmen. Prae- 4
missum deinde concitis equis Menidan iubet *explorare, vbi Darius esset.* At ille, quum Mazaeus haud procul consedisset, non ausus vltra procedere; nihil aliud, quam *fremitum hominum hinnitumque equorum exaudisse* nunciat. Mazaeus quoque, con- 5
spectis procul exploratoribus, in castra se recipit; aduentus hostium nuncius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, *armari militem* iubet, aciemque disponit. In laeuo cornu 6
Bactriani ibant equites, mille admodum; Dahae totidem: et Arachosii Susiique quatuor millia explebant. Hos quinquaginta falcati currus sequebantur. proximus quadrigis erat Bessus cum octo millibus equitum, item Bactrianis. Massagetae duobus millibus agmen eius claudebant. Peditem 7
his plurium gentium non mixtas, sed suae quisque nationis iunxerant copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orobates ducebant. Illi partibus copiarum, summae Orsines 8
praeerat; a septem Persis oriundus, ad Cyrum quoque nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliae gentes, ne sociis quidem satis notae, se- 9
quebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Phradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi ceterique rubri maris adcolae, nomina verius quam auxilia, post currus erant. Claudeba- 10
tur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta: quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenii, quos minores vocant; Armenios Babylonii; vtrosque Belitae; et qui montes Cossaeorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortuae, gen- 11
tes quidem Euboicae, Medos quondam sequuti;

sed iam degeneres, et patrii moris ignari. Adplicuerat his Phrygas et Cataonas. Parthorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti, tenent, claudebant agmen. Haec si-
12nistri cornu acies fuit. Dextrum tenebat natio maioris Armeniae, Caduſiique, Cappadoces, et Syri et Medi. his quoque falcati currus erant
13quinquaginta. Summa totius exercitus, equites quadraginta quinque millia: pedeſtris acies ducenta millia expleuerat. Hoc modo inſtructi decem ſtadia procedunt: iuſſique *ſubſiſtere*, armati hoſtem ex-
14ſpectabant. Alexandri exercitum pauor, cuius cauſſa non ſuberat, inuaſit: quippe lymphati trepidare coeperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Coeli fulgor, tempore aeſtiuo ardenti ſimilis internitens, ignis praebuit ſpeciem; flammasque ex Darii caſtris ſplendere, velut inlati te-
15mere praeſidiis, credebant. Quod ſi perculſis Mazaeus, qui praeſidebat itineri, ſuperueniſſet; ingens clades adcipi potuit. nunc dum ille ſegnis in eo, quem occupauerat, tumulo ſedet, contentus
16non laceſſi; Alexander, cognito pauore exercitus, *ſignum vt conſiſterent dari, ipſos arma deponere ac leuare corpora* iubet: admonens, *nullam ſubiti cauſ-*
17*ſam eſſe timoris, hoſtem procul ſtare.* Tandem compotes ſui pariter arma et animos recepere: nec quidquam ex praeſentibus tutius viſum eſt,
18quam eodem loco caſtra munire. Poſtero die Mazaeus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum proſpiciebantur caſtra, conſederat, ſiue metu, ſiue quia *ſpeculari modo* iuſſus
19erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipſum collem, quem deſeruerat, occupauerunt: nam et tutior planitie erat, et inde acies hoſtium, quae
20in campo explicabatur, conſpici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, vni-

verſam quidem rei faciem non abstulit: ceterum agminum discrimina atque ordinem prohibuit perſpici. Multitudo inundauerat campos; fremitusque tot millium etiam procul ſtantium aures impleuerat. Fluctuari animo rex, et modo ſuum, 21
modo Parmenionis conſilium ſera aeſtimatione perpendere. quippe eo ventum erat, vnde recipi exercitus, niſi victor, [aut] ſine clade non poſſet. [Mouebat etiam eum multitudo hoſtium, reſpectu 22
paucitatis ſuae gentis: ſed interdum reputabat, quantas res cum hac gente geſſiſſet, quantosque populos fudiſſet. Itaque quum ſpes metum vinceret, periculoſius bellum differre ratus, ne deſperatio ſuis creſceret; diſſimilato eo, *mercenarium equitem ex Paeonia praecedere* iubet. Ipſe 23
phalangem, ſicut antea dictum eſt, in duo cornua extenderat: vtrumque cornu equites tegebant. Iamque nitidior lux, diſcuſſa caligine, aciem hoſtium oſtenderat: et Macedones, ſiue alacritate, ſiue taedio exſpectationis, ingentem, pugnantium more, edidere clamorem. redditus et a Perſis nemora vallesque circumiectas terribili ſono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterant, 24
quin curſu quoque ad hoſtem contenderent.] Melius adhuc ratus in eodem tumulo caſtra munire; *vallum iaci* iuſſit: ſtrenueque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hoſtium conſpiciebatur, ſeceſſit.

XIII. Tum vero vniuerſa futuri discriminis fa- 1
cies in oculis erat: armis inſignibus equi virique ſplendebant; et, omnia intentiore cura praeparari apud hoſtem, ſolicitudo praetorum agmina ſua interequitantium oſtendebat. ac pleraque inania, ſi- 2
cut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, ſolicitam exſpectatione mentem turbauerant. Igitur ſiue dubius 3

animi, siue vt suos experiretur, consilium adhi-
4bet, *quid optimum factu esset*, exquirens. Parme-
nio, peritissimus inter duces artium belli, *furto,*
non praelio opus esse censebat: *intempesta nocte*
obprimi posse hostes. discordes moribus, linguis,
adhaec somno et inprouiso periculo territos, quando
5*in nocturna trepidatione coituros? At interdiu pri-*
mum terribiles obcursuras facies Scytharum Bactria-
norumque: hirta illis ora et intonsas comas esse;
praeterea eximiam vastorum magnitudinem corpo-
rum. vanis et inanibus militem magis, quam iustis
formidinis caussis moueri. Deinde tantam multitu-
6*dinem circumfundi paucioribus posse. non in Ciliciae*
angustiis et inuiis callibus, sed in aperta et lata
7*planitie dimicandum fore.* Omnes ferme Parme-
nioni adsentiebant: Polypercon *haud dubie in eo*
8*consilio positam victoriam* arbitrabatur. quem in-
tuens rex; (namque Parmenionem nuper acrius,
quam vellet, increpitum, rursus castigare non sus-
tinebat) *latrunculorum*, inquit, *et furum ista so-*
lertia est, quam praecipis mihi: quippe illorum vo-
9*tum vnicum est fallere. Meae vero gloriae semper*
aut absentiam Darii, aut angustias locorum, aut
furtum noctis obstare non patiar: palam luce ad-
gredi certum est. malo me fortunae poeniteat, quam
10*victoriae pudeat. Ad haec illud quoque accedit,*
vigilias agere barbaros, et in armis stare, vt ne
decipi quidem possint, compertum habeo. itaque ad
11*praelium vos parate.* Sic incitatos ad corpora cu-
randa dimisit. Darius illud, quod Parmenio sua-
serat, hostem facturum esse coniectans, *frenatos*
equos stare, magnamque exercitus partem in armis
esse, ac vigilias intentiore cura seruari iusserat.
12ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum
ducibus propinquisque agmina in armis stantium
circumibat, *Solem Mithren, sacrumque et aeternum*

inuocans *ignem, vt illis dignam vetere gloria ma-*
iorumque monimentis fortitudinem inſpirarent. Et 13
profecto, ſi qua diuinae opis auguria humana mente
concipi poſſent, deos ſtare ſecum. illos nuper Mace-
donum animis ſubitam incuſſiſſe formidinem: adhuc
lymphatos ferri agique, arma iacientes: expetere
praeſides Perſarum imperii deos debitas e vecordibus
poenas. Nec ipſum ducem ſaniorem eſſe. quippe ritu 14
ferarum praedam modo, quam expeteret, intuen-
tem, in perniciem, quae ante praedam poſita eſſet,
incurrere. Similis apud Macedones quoque ſoli-
citudo erat: noctemque, velut in eam certamine
edicto, metu egerunt. Alexander, non alias ma- 15
gis territus, *ad vota et preces Ariſtandrum vocari*
iubet. ille in candida veſte, verbenas manu prae-
ferens, capite velato praeibat preces regi, Iouem,
Mineruam Victoriamque propitianti. Tunc qui- 16
dem ſacrificio rite perpetrato, reliquum noctis ad-
quieturus in tabernaculum rediit. Sed nec ſomnum
capere, nec quietem pati poterat. modo e iugo
montis aciem in dextrum Perſarum cornu demit-
tere agitabat; modo recta fronte concurrere hoſti:
interdum haeſitare, an potius in laeuum torque-
ret agmen? tandem grauatum animi anxietate cor-
pus altior ſomnus obpreſſit. Iamque luce orta 17
duces ad adcipienda imperia conuenerant, inſolito
circa praetorium ſilentio adtoniti. quippe alias ar- 18
ceſſere ipſos, et interdum morantes caſtigare ad-
ſueuerat: tunc ne vltimo quidem rerum diſcri-
mine excitatum eſſe mirabantur; et non ſomno
quieſcere, ſed pauore marcere credebant. Non 19
tamen quisquam e cuſtodibus corporis intrare ta-
bernaculum audebat: et iam tempus inſtabat; nec
miles iniuſſu ducis aut arma capere poterat, aut
in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, *cibum* 20
vt caperent, ipſe pronunciat. Iamque exire ne-

ceſſe erat. Tunc demum intrat tabernaculum; ſae-
piusque nomine compellatum, quum voce non
21 poſſet, tactu excitauit. *Multa lux*, inquit, *eſt;*
inſtructam aciem hoſtis admouit: tuus miles adhuc
inermis exſpectat imperium. Vbi eſt vigor ille ani-
22 *mi tui? nempe excitare vigiles ſoles.* Ad haec Alexan-
der; *credisne, me prius ſomnum capere potuiſſe,*
quam exonerarem animum ſolicitudine, quae quie-
tem morabatur? ſignumque [*pugnae*] *tuba dari*
23 *iuſſit.* Et quum in eadem admiratione Parmenio
perſeueraret [quod ſecurus ſomnum cepiſſet]; *mi-*
nime, inquit, *mirum eſt. ego enim, quum Darius*
terras vreret, vicos excideret, alimenta corrumperet,
potens mei non eram: nunc vero quid metuam,
24 *quum acie decernere paret? Hercule votum meum*
impleuit. Sed huius quoque conſilii ratio poſtea red-
detur: vos ite ad copias, quibus quisque praeeſt.
ego iam edero et, quid fieri velim, exponam.
25 Raro admodum admonitu amicorum, quum me-
tus discriminis aderat, vti ſolebat. Tunc quoque,
munimento corporis ſumpto, proceſſit ad milites.
Haud alias tam alacrem viderant regem: et vultu
eius interrito, certam ſpem victoriae augurabun-
26 tur. Atque ille *proruto vallo exire copias* iubet
aciemque disponit. In dextro cornu locati ſunt
equites, quos *agema* adpellant. praeerat his Clitus:
cui iunxit Philotae turmas, ceterosque praefectos
27 equitum lateri eius adplicuit. Vltima Meleagri
ala ſtabat: quam phalanx ſequebatur. Poſt pha-
langem Argyraſpides erant. his Nicanor Parmenio-
28 nis filius praeerat. In ſubſidiis cum manu ſua
Coenos: poſt eum Oreſtes Lynceſtesque. Poſt illos
Polypercon, dux peregrini militis. huius agminis
Amyntas princeps erat. Philagus Balacros rege-
bat, in ſocietatem nuper adſcitos. Haec dextri
29 cornu facies erat. In laeuo, Craterus Peloponnen-

ſium equites habebat Achaeorumque: et Locrenſium et Maleon turmis ſibi adiunctis. hos Theſſali equites claudebant, Philippo duce. Peditum acies equitatu tegebatur. frons laeui cornu haec erat. Sed ne circumiri poſſet a multitudine, vlti- 30
mum agmen valida manu cinxerat. cornua quoque ſubſidiis firmauit, non recta fronte, ſed a latere poſitis; vt, ſi hoſtis circumuenire aciem tentaſſet, parata pugnae forent. Hic Agriani 31
erant, quibus Attalus praeerat; adiunctis ſagittariis Cretenſibus. Vltimos ordines auertit a fronte, vt totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant: adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoque ſimul obiecerat leuiter armatos. adeoque aciem 32
verſatilem poſuit, vt, qui vltimi ſtabant, ne circumirentur, verti tamen et in frontem circumagi poſſent. Itaque non prima quam latera, non 33
latera munitiora fuere, quam terga. His ita ordinatis, praecipit, *vt, ſi falcatos currus cum fremitu barbari emitterent, ipſi laxatis ordinibus impetum incurrentium ſilentio exciperent*: haud dubius ſine noxa transcurſuros, ſi nemo ſe obponeret. *ſin autem ſine fremitu immiſiſſent, eos ipſi clamore terrerent, pauidosque equos telis vtrimque ſubfoderent.* Qui cornibus praeerant, *extendere ea* iuſſi, 34
ita vt nec circumuenirentur, ſi arctius ſtarent, nec tamen mediam aciem eximanirent. Impedimenta 35
cum captiuis, inter quos mater liberique Darii cuſtodiebantur, haud procul acie in edito colle conſtituit, modico praeſidio relicto. Laeuum cornu, ſicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipſe in dextro ſtabat. Nondum ad teli iactum 36
peruenerant, quum Bion quidam transfuga, quanto maximo curſu potuerat, ad regem peruenit, nuncians, *murices ferreos in terram defodiſſe Darium, qua hoſtem equites emiſſurum eſſe crede-*

bat: notatumque certo signo locum, vt fraus
37 euitari a suis posset. Adseruari transfuga iusso,
duces conuocat: expositoque quod nunciatum
erat, monet, vt regionem monstratam declinent,
38 equitemque periculum edoceant. Ceterum hoc tan-
tus exercitus exaudire non poterat, vsum aurium
intercipiente fremitu duorum agminum: sed in
conspectu omnium duces et proximum quemque
interequitans adloquebatur.

1 XIV. Emensis tot terras in spem victoriae, de
qua dimicandum foret, hoc vnum superesse discri-
men. Granicum hic amnem Ciliciaeque montes,
et Syriam Aegyptumque praeeuntibus raptas, in-
2 gentia spei gloriaeque incitamenta, referebat. Re-
prehensos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere
non possent. tertium diem iam metu exsangues,
armis suis oneratos, in eodem vestigio haerere. nul-
lum desperationis illorum maius indicium esse, quam
quod vrbes, quod agros suos vrerent; quidquid non
3 conrupissent, hostium esse confessi. Nomina modo
vana gentium ignotarum ne extimescerent. neque
enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scy-
4 thae, quive Cadusii adpellentur. Ob id ipsum, quod
ignoti essent, ignobiles esse. numquam ignorari viros
fortes: at inbelles, ex latebris suis erutos, nihil
praeter nomina adferre; Macedones virtute adse-
quutos, nec quis toto orbe locus esset, qui tales
5 viros ignoraret. Intuerentur barbarorum inconditum agmen: alium nihil praeter iaculum habere;
alium funda saxa librare: paucis iusta arma esse.
Itaque illinc plures stare: hinc plures dimicaturos.
6 Nec postulare se, vt fortiter capesserent proelium,
ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum. se ante
prima signa dimicaturum. spondere pro se, quot
cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos,
vnum paene se praedae communis exsortem in illis

colendis ornandisque vsurpare victoriae praemia. Haec se fortibus viris dicere. si qui dissimiles eorum 7
essent; illa fuisse dicturum: peruenisse eo, vnde fugere non possent. tot terrarum spatia emensis, tot amnibus montibusque post tergum obiectis, iter in patriam et penates manu esse faciendum. Sic du- 8
ces, sic proximi militum instincti sunt. Darius *in laeuo cornu erat, magno suorum agmine, delectis equitum peditumque stipatus: contempseratque paucitatem hostis; vanam aciem esse extentis cornibus ratus.* Ceterum, sicut curru eminebat, dextra laeuaque ad circumstantium agmina 9
oculos manusque circumferens; *Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc adluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante domini, iam non de gloria; sed de salute, et quod saluti praeponitis, de libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nulla am-* 10
plius vidit aetas, aut constituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certauimus: in Cilicia victos Syria poterat excipere: magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, vnde pulsis ne fugae quidem locus 11
est. omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt: non incolas suos vrbes, non cultores habent terrae. Coniuges quoque et liberi sequuntur hanc aciem: parata hostibus praeda, nisi pro carissimis pigneribus corpora obponimus. Quod mearum fuit 12
partium, exercitum, quem paene immensa planicies vix caperet, comparaui: equos, arma distribui: commeatus, ne tantae multitudini deessent, prouidi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cetera 13
in vestra potestate sunt: audete modo vincere; famamque, infirmissimum aduersus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quae vbi primum impetum effudit, velut quaedam animalia amisso aculeo torpet. Hi 14

vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes absconderant. videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam et exhaustam. nam vltimi, quos locauit auersos, terga iam praebent. Obteri mehercule equorum vngulis possunt, etiamsi
15 *nil praeter falcatos currus emisero. Et bello vicerimus, si vincimus praelio: nam ne illis quidem ad fugam locus est. hinc Euphrates, illinc Tigris pro-*
16 *hibet inclusos. Et quae antea pro illis erant, in contrarium [con] versa sunt. Nostrum mobile et expeditum agmen est; illud praeda graue. implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus: eademque res et*
17 *caussa victoriae erit et fructus. Quod si quem e vobis nomen gentis mouet; cogitet, Macedonum illic arma esse, non corpora. multum enim sanguinis inuicem hausimus; et semper grauior in paucitate*
18 *iactura est. Nam Alexander, quantuscumque ignavis et timidis videri potest, vnum animal est, et, si quid mihi creditis, temerarium et vecors; adhuc*
19 *nostro pauore, quam sua virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. licet felicitas adspirare videatur; tamen ad vltimum temeritati non subsicit. Praeterea breues et mutabiles vices rerum sunt: et fortuna numquam simpliciter*
20 *indulget. Forsitan ita dii fata ordinauerunt, vt Persarum imperium, quod secundo cursu per ducentos triginta annos ad summum fastigium euexerant; magno motu concuterent magis, quam adfligerent; admonerentque nos fragilitatis humanae, cuius ni-*
21 *mia in prosperis rebus obliuio est. Modo Graecis vltro bellum inferebamus: nunc in sedibus nostris propulsamus inlatum. iactamur inuicem varietate fortunae. Videlicet imperium, quod mutuo ad-*
22 *fectamus, vna gens non capit. Ceterum, etiamsi spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet: ad extrema peruentum est. matrem meam, duas*

filias; Ochum in ſpem huius imperii genitum, illos principes, illam ſubolem regiae ſtirpis, duces veſtros regum inſtar, vinctos habet: niſi quod in vobis eſt, ipſe ego maiore parte [mei] captiuus ſum. Eripite viſcera mea ex vinculis: reſtituite mihi pignera, pro quibus ipſe mori non recuſo, parentem, liberos; nam coniugem in illo carcere amiſi. Credite, nunc omnes tendere ad vos manus, inplo- 23
rare patrios deos, opem veſtram, miſericordiam, fidem expoſcere, vt ſeruitute, vt compedibus, vt precario victu ipſos liberetis. An creditis, aequo animo iis ſeruire, quorum reges eſſe faſtidiunt? Video admoueri hoſtium aciem: ſed quo propius 24
discrimen adcedo, hoc minus iis, quae dixi, poſſum eſſe contentus. Per ego vos deos patrios, aeternumque ignem, qui praefertur altaribus, fulgoremque Solis intra fines regni mei orientis, per aeternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Perſidem intulit: vindicate ab vltimo dedecore nomen gentemque Perſarum. Ite alacres et ſpe pleni, vt, quam gloriam 25
adcepiſtis a maioribus veſtris, poſteris reſequatis. In dextris veſtris iam libertatem, opem, ſpem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quisquis contempſerit: timidiſſimum quemque conſequitur. Ipſe 26
non patrio more ſolum, ſed etiam vt conſpici poſſim, curru vehor: nec recuſo, quo minus initemini me, ſiue fortitudinis exemplum, ſiue ignauiae fuero.

XV. Interim Alexander, vt et demonſtratum a1 transfuga inſidiarum locum circumiret, et Dario, qui laeuum cornu tuebatur, obcurreret, agmen *obliquum incedere* iubet. Darius quoque eodem2 ſuum obuertit; Beſſo admonito, *vt Maſſagetas equites in laeuum Alexandri cornu a latere inuehi iuberet.* Ipſe ante ſe falcatos currus habebat; quos3 ſigno dato vniuerſos in hoſtem effudit. ruebant

laxatis habenis aurigae, quo plures nondum ſatis
4prouiſo impetu obtererent. Alios ergo haſtae multum vltra temones eminentes, alios ab vtroque latere dimiſſae falces lacerauere. nec ſenſim Macedones cedebant, ſed effuſa fuga turbauerant ordi-
5nes. Mazaeus quoque perculſis metum incuſſit, mille equitibus *ad diripienda hoſtis impedimenta circumuehi* iuſſis: ratus, captiuos quoque, qui ſimul adſeruabantur, rupturos vincula, quum ſuos ad-
6propinquantes vidiſſent. Non fefellerat Parmenionem, qui in laeuo cornu erat: propere igitur Polydamanta mittit ad regem, qui et periculum oſten-
7deret, et, *quid fieri iuberet*, conſuleret. Ille audito Polydamante, *abi, nuncia*, inquit, *Parmenioni, ſi acie vicerimus, non noſtra ſolum nos recuperaturos, ſed etiam, quae hoſtium ſunt, occupatu-*
8*ros. Proinde non eſt quod quidquam virium ſubducat ex acie, ſed, vt me, vt Philippo patre dignum eſt, contempto ſarcinarum damno fortiter dimicet.*
9Interim barbari impedimenta turbauerant: caeſisque pleriſque cuſtodum, captiui, vinculis ruptis, quidquid obuium erat, quo armari poſſent, rapiunt; et adgregati ſuorum equitibus Macedonas,
10ancipiti circumuentos malo, inuadunt. laetique circa Syſigambim, *viciſſe Darium; ingenti caede proſtratos hoſtes; ad vltimum etiam inpedimentis exſutos eſſe*, nunciant. quippe eamdem fortunam vbique eſſe credebant, et victores Perſas ad praedam
11discurriſſe. Syſigambis, hortantibus captiuis, *vt animum a moerore adleuaret*, in eodem, quo antea fuit, perſeuerauit. non vox vlla excidit ei: non oris color, vultusue mutatus eſt: [ſed] ſedit immobilis, (credo, praecoce gaudio vera inritare fortunam) adeo vt, quid mallet, intuentibus fuerit in-
12certum. Inter haec Menidas, praefectus equitum Alexandri, cum paucis turmis opem inpedimentis

laturus aduenerat; incertum ſuone conſilio, an regis imperio. ſed non ſuſtinuit Caduſiorum Scytharumque impetum: quippe vix tentato certamine refugit ad regem, amiſſorum inpedimentorum teſtis magis, quam vindex. Iam conſilium Alexan- 13
dri dolor vicerat; et, ne cura recuperandi ſua militem a proelio auerteret, non inmerito verebatur. Itaque Areten, ducem haſtatorum ([quos] *fariſſophoros* vocabant), aduerſus Scythas mittit. Inter- 14
haec currus, qui circa prima ſigna turbauerant aciem, in phalangem inuecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen adcipiunt. Vallo ſimilis acies erat: iunxerant haſtas; et ab- 15
vtroque latere temere incurrentium ilia ſubfodiebant. circumire deinde currus, et propugnatores praecipitare coeperunt. Ingens ruina equorum au- 16
rigarumque aciem compleuerat. hi territos regere non poterant: equi crebra iactatione ceruicum non iugum modo excuſſerant, ſed etiam currus euerterant. vulnerati interfectos trahebant: nec conſiſtere territi, nec progredi debiles poterant. Paucae 17
tamen euaſere quadrigae in vltimam aciem, iis, quibus inciderunt, miſerabili morte conſumptis. quippe amputata virorum membra humi iacebant: et quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque et debiles arma non omittebant; donec, multo ſanguine effuſo, exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui inpedi- 18
menta diripiebant, duce occiſo, grauius territis inſtabat. Superuenere deinde miſſi a Dario Bactriani, pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti ſunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Perſae, clamore ſublato, 19
qualem victores ſolent edere, ferociter in hoſtem, quaſi vbique profligatum, incurrunt. Alexander territos caſtigare; adhortari; proelium, quod iam

elanguerat, ſolus adcendere; confirmatiſque tan-
20dem animis, *ire in hoſtem* iubet. Rarior acies erat in dextro cornu Perſarum; namque inde Bactriani deceſſerant ad obprimenda inpedimenta. itaque Alexander laxatos ordines inuadit, et multa caede
21hoſtium inuehitur. At qui in laeuo cornu erant Perſae, ſpe poſſe eum includi, agmen ſuum a tergo dimicantis obponunt: ingensque periculum in medio haerens adiſſet, ni equites Agriani calcaribus ſubditis circumfuſos regi barbaros adorti eſſent,
22auerſosque caedendo in ſe obuerti coegiſſent. Turbata erat vtraque acies. Alexander et a fronte, et a tergo, hoſtem habebat. qui auerſo ei inſtabant, ab Agrianis equitibus premebantur: Bactriani, inpedimentis hoſtium direptis reuerſi, ordines ſuos recuperare non poterant: plura ſimul abrupta a ceteris agmina, vbicumque alium alii fors miſcue-
23rat, dimicabant. Duo reges iunctis prope agminibus proelium adcendebant. plures Perſae cadebant; par ferme vtrimque numerus vulnerabatur. curru Darius, Alexander equo vehebatur: vtrique delecti tuebantur, ſui inmemores. quippe
24amiſſo rege nec volebant ſalui eſſe, nec poterant. ante oculos ſui quisque regis mortem obcumbere
25ducebant egregium. Maximum tamen periculum adibant, qui maxime tuebantur; quippe ſibi quis-
26que caeſi regis expetebat decus. Ceterum, ſiue ludibrium oculorum, ſiue vera ſpecies fuit, qui circa Alexandrum erant, vidiſſe ſe crediderunt paululum ſuper caput regis placide volantem aquilam, non ſonitu armorum, non gemitu morientium territam: diuque circa equum Alexandri pendenti
27magis, quam volanti, ſimilis adparuit. Certe vates Ariſtander, alba veſte indutus et dextra praeferens lauream, militibus in pugnam intentis auem
28monſtrauit, *haud dubium victoriae auſpicium.* In-

gens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos adcendit ad pugnam; vtique poſtquam auriga Darii, qui ante ipſum ſedens equos regebat, haſta transfixus eſt. nec aut Perſae aut Macedones dubitavere, quin ipſe rex eſſet occiſus. Lugubri ergo 29
vlulatu et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc aequo Marte pugnantium turbauere cognati Darii et armigeri; laeuoque cornu in fugam effuſo, deſtituerant currum; quem a dextra parte ſtipati in medium agmen receperunt. Dici- 30
tur acinace ſtricto Darius dubitaſſe, an fugae dedecus honeſta morte vitaret. Sed eminens curru nondum omnem ſuorum aciem proelio excedentem deſtituere erubeſcebat. Dum inter ſpem et deſpe- 31
rationem haeſitat, ſenſim Perſae cedebant, et laxaverant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, reſiſtentium aduerſa ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, ſed 32
caedes erat; quum Darius quoque currum ſuum in fugam vertit. Haerebat in tergis fugientium victor: ſed proſpectum oculorum nubes pulueris, quae ad coelum ferebatur, abſtulerat. ergo haud ſecus quam in tenebris errabant; ad ſonitum notae vocis, vt ſignum, ſubinde coeuntes. Exaudie- 33
bantur tantum ſtrepitus habenarum, quibus equi currum trahentes idemtidem verberabantur: haec ſola fugientis veſtigia excepta ſunt.

XVI. At in laeuo Macedonum cornu, quod Par- 1
menio, ſicut ante dictum [eſt], tuebatur, longe alia fortuna vtriusque partis res gerebatur. Ma- 2
zaeus, cum omni ſuorum equitatu vehementer inuectus, vrgebat Macedonum alas: iamque abundans multitudine aciem circumuehi coeperat; quum Parmenio equites *nunciare* iubet *Alexandro*, *in quo discrimine ipſi eſſent: niſi mature ſubueniretur, non poſſe ſiſti fugam.* Iam multum viae praece- 3

perat Rex, inminens fugientium tergis, quum a Parmenione triſtis nuncius venit: *refrenare equos* iuſſi, qui vehebantur, agmenque conſtitit; frendente Alexandro, *eripi ſibi victoriam e manibus, et* 4*Darium felicius fugere, quam ſe ſequi.* Interim ad Mazaeum ſuperati regis fama peruenerat. Itaque, quamquam validior erat, fortuna tamen partium territus, perculſis languidius inſtabat. Parmenio ignorabat quidem cauſam ſua ſponte pugnae remiſſae: ſed occaſione vincendi ſtrenue eſt vſus. Theſ- 5ſalos equites ad ſe vocari iubet. *Ecquid*, inquit, *videtis iſtos, qui ferociter modo inſtabant, pedem referre, ſubito pauore perterritos? Nunirum nobis quoque regis noſtri fortuna vicit. omnia Perſarum caede ſtrata ſunt. quid ceſſatis? an ne fugientibus* 6*quidem pares eſtis?* Vera dicere videbatur, et ſpes languentes quoque erexerat. ſubditis calcaribus prorpere in hoſtem. et illi iam non ſenſim, ſed citato gradu recedebant, nec quidquam fugae, niſi 7quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quaenam in dextro cornu fortuna regis eſſet, repreſſit ſuos: Mazaeus, dato fugae ſpatio, non recto itinere, ſed maiore et ob id tutiore circumitu, Tigrin ſuperat, et Babylonem cum 8reliquiis deuicti exercitus intrat. Darius paucis fugae comitibus ad Lycum amnem contenderat, quo traiecto dubitauit an ſolueret pontem, quippe *hoſtem iam adfore* nunciabatur. Sed tot millia ſuorum, quae nondum ad amnem peruenerant, 9ponte reciſo, praedam hoſtis fore videbat. Abeuntem, quum intactum ſineret pontem, dixiſſe conſtat, *Malle inſequentibus iter dare, quam auferre fugientibus.* Ipſe ingens ſpatium fuga emenſus, 10media fere nocte Arbela peruenit. Quis tot ludibria fortunae, ducum agminumque eaedem multiplicem, deuictorum fugam, clades nunc ſinguló-

rum, nunc vniuersorum, aut animo adsequi queat, aut oratione complecti? Propemodum saeculi res in vnum illum diem fortuna cumulauit. Alii, qua 11
breuissimum patebat iter, alii diuersos saltus, et ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles inplicabantur. Deinde, misericordia in 12
metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis praecipue fatigatos et saucios perurebat, passimque omnibus riuis prostrauerant corpora, praeterfluentem aquam hianti ore captantes. quam quum auide turbidam 13
hausissent, tendebantur extemplo praecordia premente limo; resolutisque et torpentibus membris, quum superueniisset hostis, nouis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis riuis, 14
diuerterant longius, vt, quidquid obculti humoris vsquam manaret, exciperent. nec vlla adeo auia et sicca lacuna erat, quae vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis senum vlulatus 15
feminarumque exaudiebantur, barbaro ritu *Darium* adhuc *regem* clamantium. Alexander, vt 16
supra dictum est, inhibito suorum cursu, ad Lycum amnem peruenerat; vbi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, et plerique, quum hostis vrgeret, in flumen se praecipitauerant, grauesque armis et proelio ac fuga defatigati gurgitibus hauriebantur. Iamque non pons modo fugientes, 17
sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improvide subinde cumulantes. quippe, vbi intrauit animos pauor, id solum metuunt, quod primum formidare coeperunt. Alexander instantibus suis, 18
inpune abeuntem hostem sequi permitteret, hebetia tela esse et manus fatigatas; tantoque cursu corpora exhausta, et praeceps in noctem diei tempus caussatus est. Re vera de laeuo cornu, quod ad 19

huc in acie ſtare credebat, ſolicitus, reuerti ad ferendam opem ſuis ſtatuit. Iamque ſigna conuerterat, quum equites, a Parmenione miſſi, il-
20 lius quoque partis victoriam nunciant. Sed nullum eo die maius periculum adiit, quam dum copias reducit in caſtra. Pauci eum et incompoſiti ſequebantur ouantes victoria. quippe omnes hoſtes aut in fugam effuſos, aut in acie crede-
21 bant cecidiſſe; quum repente ex aduerſo adparuit agmen equitum, qui primo inhibuere curſum, deinde, Macedonum paucitate conſpecta, turmas
22 in obuios concitauerunt. Ante ſigna rex ibat diſſimilato magis periculo, quam ſpreto: nec defuit
23 ei perpetua in dubiis rebus felicitas. namque praefectum equitatus auidum certaminis, et ob id ipſum incautius in ſe ruentem, haſta transfixit, quo ex equo labſo, proximum ac deinde plures
24 eodem telo confodit. Inuaſere turbatos amici quoque; nec Perſae inulti cadebant: quippe non vniuerſae acies, quam hae tumultuariae manus,
25 vehementius iniere certamen. Tandem barbari, quum obſcura luce fuga tutior videretur eſſe quam pugna, diuerſis agminibus abiere. Rex, extraordinario periculo defunctus, incolumes ſuos re-
26 duxit in caſtra. Cecidere Perſarum, quorum numerum victores finire potuerunt, millia XL; Ma-
27 cedonum minus quam CCC. deſiderati ſunt. Ceterum hanc victoriam rex maiore ex parte virtuti quam fortunae ſuae debuit; animo, non vt
28 antea loco, vicit. Nam et aciem peritiſſime inſtruxit; et promptiſſime ipſe pugnauit; et magno conſilio iacturam ſarcinarum inpedimentorumque contempſit, quum in ipſa acie ſummum rei videret eſſe discrimen; dubioque adhuc pugnae euentu pro victore ſe geſſit: perculſos deinde ho-
29 ſtes fudit: fugientes, quod in illo ardore animi

vix crēdi poteſt, prudentius, quam auidius perſequutus eſt. Nam ſi, parte exercitus adhuc in acie ſtante, inſtare cedentibus perſeueraſſet; aut ſua culpa victus eſſet, aut aliena virtute viciſſet. iam ſi multitudinem equitum obcurrentium extimuiſſet; victori aut foede fugiendum, aut miſerabiliter cadendum fuit. Ne duces quidem copiarum ſua laude fraudandi ſunt; quippe vulnera, quae quisque excepit, indicia virtutis ſunt. Hephaeſtionis brachium haſta ictum eſt: Perdiccas ac Coenus et Menidas ſagittis prope occiſi. Et, ſi vere aeſtimare Macedonas, qui tunc erant, volumus, fatebimur, et regem talibus miniſtris, et illos tanto rege fuiſſe digniſſimos.

Q. CVRTII RVFI,

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM,

LIBER V.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Dario Mediae fines ingreſſo, Arbelis potitur Alexander et Babylone, cuius ſitus, amplitudo et corrupti mores deſcribuntur. Exercitus ſubpletur augeturque. Praefides aliquarum regionum conſtituuntur. II. De virtute militari certantibus praemia proponit Alexander et in diſciplina militari non pauca matat. Tum Suſis et magnis theſauris potitus Siſygambin, cui inprudens aegre fecerat, ſolatur. III. Vxiorum regione ſuperata, Madatem praefectum, ac deditos et captiuos, Siſygambe deprecante, tum libertate tum inmunitate donat; Perſidemque intrare cogitans ab Ariobarzane retrocedere cogitur. IV. Captiuo quodam iter paucis cognitum aperiente, Perſarum exercitum, ipſo Ariobarzane occiſo, delet Alexander. V. Ad Perſepolim properans, captiuorum Graecorum IV M liberat. VI. Perſepoli opulentiſſima direpta et Parſagadis captis cum theſauris in vrbe vtraque, interiorem Perſidis regionem petit ac Mardorum domat gentem. VII. Alexander, in conuiuio a Thaide inpulſus, Perſarum regiam incendit; deinde nouis militibus auctus Darium perſequi ſtatuit. VIII. Darii, ſuos ad vltimum praelium hortantis, oratio. IX. Variae praefectorum Darii ſententiae ac tumultus, ob Nabarzanis, qui cum Beſſo proditionis ſocietatem inierat, conſilium. X. Beſſi et Nabarzanis de Dario prodendo aut cuſtodiendo nefaria deliberatio; quam miris artibus obcultant. XI. Inſidiae proditorum Dario aperiuntur. Qui Graecorum reſpuit auxilium, paratus perire, ſi ſaluum eſſe nollent ſui milites. XII. Beſſus Darium fictis verbis et lacrumis deluſum

comprehendit; aureisque vinctum compedibus in sordido vehiculo ad Alexandrum deducendum curat. XIII. Alexander, audito Darii periculo, ad Persarum exercitum contendit. Bessus autem, cum parricidis aliis arma vultumque metuens victoris, Darium, multis confossum vulneribus, relinquit, fugaque sibi consulere conatur.

I. Quae interim ductu imperioque Alexandri vel in Graecia vel in Illyriis ac Thracia gesta sunt, si suis quaeque temporibus reddere voluero; interrumpendae sunt res Asiae. Quas vtique ad fugam mortemque Darii vniuersas in conspectu dari, et, sicut inter se cohaerent tempore, ita opere ipso coniungi, haud paulo aptius videri potest. Igitur ante, quae praelio apud Arbela coniuncta sunt, ordiar dicere. Darius media fere nocte Arbela pervenit: eodemque magnae partis amicorum eius ac militum fugam fortuna compulerat. quibus convocatis exponit, *haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas vrbes, agrosque, omni copia rerum abundantes, petiturus esset: praedam opimam paratamque ipsum et milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore, quippe se deserta cum expedita manu petiturum. Vltima regni adhuc intacta esse; inde bello vires haud aegre reparaturum. Occuparet sane gazam auidissima gens, et ex longa fame satiaret se auro, mox futura praedae sibi: didicisse vsu pretiosam supellectilem, pellicesque et spadonum agmina nihil aliud fuisse, quam onera et impedimenta. eadem trahentem Alexandrum, quibus antea vicisset, inferiorem fore.* Plena omnibus desperationis videbatur oratio; quippe Babylonem vrbem opulentissimam dedi [cernentibus]. iam Susa, iam cetera ornamenta regni causamque belli victorem occupaturum. At ille docere pergit, *non specioſa dictu, sed vsu necessaria in rebus aduersis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: viris, non vrbium tectis. omnia sequi armatos. Sic maiores*

ſuos, perculſos in principio rerum, celeriter priſtinam
9 *reparaſſe fortunam.* Igitur, ſiue confirmatis eorum
animis, ſiue imperium magis quam conſilium ſe-
10quentibus, Mediae fines ingreſſus eſt. Paulo poſt
Alexandro traduntur Arbela, regia ſupellectili
ditique gaza repleta. quatuor millia talentum fuere:
praeterea pretioſae veſtes: totius, vt ſupra dictum
eſt, exercitus opibus in illam ſedem congeſtis.
11Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum
totis iacentium campis vulgauerat, maturius caſtra
mouit. Euntibus a parte laeua, Arabia, odorum
12fertilitate nobilis regio; campeſtre iter eſt. Inter
Tigrin et Euphraten iacentia tam vberi et pingui
ſolo ſunt, vt a paſtu repelli pecora dicantur, ne
ſatietas perimat. Cauſſa fertilitatis eſt humor, qui
ex vtroque amne manat, toto fere ſolo propter
13venas aquarum reſudante. Ipſi amnes ex Armeniae
montibus profluunt, ac magno deinde aquarum
diuortio iter, quod cepere, percurrunt. duo millia
et D ſtadia emenſi ſunt, qui ampliſſimum interual-
14lum circa Armeniae montes notauerunt. Idem
quum Mediae et Gordiaeorum terras ſecare coepe-
runt, paulatim in arctius coeunt, et quo longius
manant, hoc anguſtius inter ſe ſpatium terrae relin-
15quunt. Vicini maxime ſunt his campis, quos in-
colae *Meſopotamiam* adpellant; mediam namque
ab vtroque latere concludunt. Iidem per Babylo-
16niorum fines in Rubrum mare prorumpunt. Alexan-
der quartis caſtris ad Mennin vrbem peruenit.
Cauerna ibi eſt, ex qua fons ingentem vim bitu-
minis effundit, adeo vt ſatis conſtet, Babylonios
muros ingentis operis huius fontis bitumine inter-
17litos eſſe. Ceterum Babylonem procedenti Alexan-
dro Mazaeus, qui ex acie in vrbem eam confu-
gerat, cum adultis liberis ſupplex obcurrit, vrbem
ſeque dedens. Gratus aduentus eius fuit regi.

quippe magni operis futura erat obsidio tam munitae vrbis. Ad hoc vir inlustris et manu promptus, 18
famaque etiam proximo praelio celebris, et ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis excipit: ceterum *quadrato agmine*, quod ipse ducebat, *velut in aciem irent*, *ingredi* suos iubet. 19
Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouum regem; plures obuiam egressi sunt. Inter quos Bagophanes arcis et regiae 20
pecuniae custos, ne studio a Mazaeo vinceretur, totum iter floribus coronisque constrauerat; argenteis altaribus vtroque latere dispositis, quae non thure modo, sed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorum- 21
que, leones quoque et pardales caueis praeferebantur. Magi deinde suo more [patrium] carmen ca- 22
nentes. Post hos Chaldaei, Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes ii regum canere soliti: Chaldaei siderum motus et statas temporum vices ostendere. Equites deinde Babylonii, suo atque 23
equorum cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto, vltimi ibant. Rex, armatis stipatus, *oppidanorum turbam post vltimos pedites ire* iussit: ipse cum curru vrbem, ac deinde regiam intrauit. Postero die supellectilem Darii et omnem pecuniam recognouit. Ceterum ipsius 24
vrbis pulchritudo ac vetustas non regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat; vel, vt plerique credidere, Belus, cuius regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili, bitumine inter- 25
litus, spatium xxx et duorum pedum latitudinem amplectitur: quadrigae inter se obcurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri c cu- 26

bitorum eminet ſpatio: turres denis pedibus quam murus altiores ſunt. Totius operis ambitus CCCLXVIII ſtadia complectitur: ſingulorum ſtadiorum ſtructuram ſingulis diebus perfectam eſſe memoriae proditum eſt. Aedificia non ſunt admota
27muris, ſed fere ſpatium vnius iugeris abſunt. Ac ne totam quidem vrbem tectis occupauerunt; per XC ſtadia habitatur; nec omnia continua ſunt: credo, quia tutius viſum eſt, pluribus locis ſpargi. cetera ferunt coluntque, vt, ſi externa vis ingruat, obſeſſis alimenta ex ipſius vrbis ſolo ſubminiſtren-
28tur. Euphrates interfluit, magnaeque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumueniunt cauernae ingentes, in altitudinem preſſae ad adcipiendum impetum fluminis; quod vbi adpoſitae crepidinis faſtigium exceſſit, vrbis tecta conriperet, niſi eſſent ſpecus lacusque,
29qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt; totum opus bitumine adſtringitur. Pons lapideus, flumini inpoſitus, iungit vrbem. hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egeſto, vix ſubficiendo opere
30firmum reperiunt ſolum. arenae autem ſubinde cumulatae et ſaxis, quibus pons ſuſtinetur, adnexae morantur amnem; qui retentus acrius,
31quam ſi libero curſu mearet, inliditur. Arcem quoque ambitu XX ſtadia complexam habet. XXX pedes in turrium fundamenta demiſſa ſunt: ad LXXX ſummum munimenti faſtigium. peruenit.
32Super arce vulgatum Graecorum fabulis miraculum, penſiles horti ſunt, ſummam murorum altitudinem aequantes, multarumque arborum vm-
33bra et proceritate amoeni. Saxo pilae, quae totum onus ſuſtinent, inſtructae ſunt: ſuper pilas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terrae,

quam altam iniiciunt, et humoris, quo rigant terras: adeoque validas arbores sustinent moles, vt stipites earum VIII cubitorum spatium crassitudine aequent, in L pedum altitudinem emineant, et frugiferae aeque sint, ac si terra sua alerentur. Et quum vetustas non opera solum manu facta, 34
sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: haec moles, quae tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat. quippe XX lati parietes sustinent, vndecim pedum interuallo distantes, vt procul visentibus syluae montibus suis inminere videantur. Syriae regem, Babylone regnantem, hoc 35
opus esse molitum, memoriae proditum est, amore coniugis victum, quae, desiderio nemorum syluarumque in campestris locis, virum compulit amoenitatem naturae genere huius operis imitari. Diu- 36
tius in hac vrbe quam vsquam constitit rex: nec vllus locus disciplinae militari magis nocuit. Nihil vrbis eius conruptius moribus; nihil ad instituendas inliciendasque inmodicas voluptates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus 37
stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Conuiuales ludi tota Perside regibus purpuratisque cordi sunt: Babylonii maxime in vinum, et quae ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Feminarum, conuiuia ineuntium, in 38
principio modestius est habitus; dein summa quaeque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant: ad vltimum (honos auribus sit) ima corporum velamenta proiiciunt. nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virginumque, apud quas comitas habetur vulgati corporis vilitas. In- 39
ter haec flagitia exercitus ille domitor Asiae, per XXXIV dies saginatus, ad ea quae sequebantur discrimina haud dubie debilior futurus fuit, si hostem

habuisset. Ceterum, quo minus damnum sentiret,
40 idem tidem incremento nouabatur. Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit; D praeterea eiusdem generis
41 equites. cum his DC Thracas, adiunctis peditibus suae gentis III millibus et D. et ex Peloponneso mercenarius miles ad IV millia aduenerat, cum
42 CCCLXXX equitibus. Idem Amyntas adduxerat L principum Macedoniae liberos adultos ad custodiam corporis, quippe inter epulas hi sunt regis ministri: iidemque equos ineunti praelium admouent venantemque comitantur, et vigiliarum vices ante cubiculi fores seruant: magnorumque praefectorum et ducum haec incrementa sunt et rudimenta.
43 Igitur arci Babyloniae rex Agathone praesidere iusso, cum DCC Macedonum trecentisque mercede conductis; praetores, qui regioni Babyloniae et Ciliciae praeessent, Menetem et Apollodorum reliquit. His duo millia peditum dat cum mille talentis: vtrique praeceptum, *vt in subplementum*
44 *milites legerent.* Mazaeum transfugam Satrapea Babyloniae donat; Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit: Armenia Mithreni Sardium
45 proditori data est. Ex pecunia deinde, Babyloniae tradita, Macedonum equitibus sexceni denarii tributi; peregrinus eques quingenos accepit: ducenis pedestrium XX stipendium mensum est.

1 II. His ita compositis, in regionem, quae *Satrapene* vocatur, peruenit. fertilis terra, copia rerum
2 et omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi substitit; ac ne desides otio demitterent animos, iudices dedit, praemiaque proposuit de virtute
3 militari certantibus. Nouem, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum millibus praefuturi erant; *Chiliarchas* vocabant; tum primum in hunc numerum copiis distributis: namque antea quin-

genariae cohortes fuerant, nec fortitudinis praemia ceſſerant. Ingens militum turba conuenerat, 4
egregio interfutura certamini, teſtis eadem cuiusque factorum, et de iudicibus latura ſententiam. quippe verone an falſo honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis 5
cauſſa donatus eſt Adarchias ſenior, qui omiſſum apud Halicarnaſſon a iunioribus praelium vnus maxime adcenderat. proximus ei Antigenes viſus eſt: tertium locum Philotas Angeus obtinuit: quartus Amyntae datus eſt: poſt hos Antigonus, et ab eo Lyncelies Amyntas fuit: ſeptimum locum Theodotus; vltimum obtinuit Hellanicus. In disci- 6
plina quoque militaris rei pleraque a maioribus tradita vtiliter mutauit. Nam quum ante equites in ſuam quisque gentem deſcriberentur ſeorſum a ceteris; exempto nationum discrimine, praefectis, non vtique ſuarum gentium, ſed delectis, adtribuit. Tuba, quum caſtra mouere vellet, ſignum 7
dabat, cuius ſonus plerumque, tumultuantium fremitu exoriente, haud ſatis exaudiebatur: ergo perticam, quae vndique conſpici poſſet, ſupra praetorium ſtatuit, ex qua ſignum eminebat pariter omnibus conſpicuum, [obſeruabatur] ignis noctu, fumus interdiu. Iamque Suſa adituro Abulites, 8
regionis eius praefectus, ſiue Darii iuſſu, vt Alexandrum praeda retineret, ſiue ſponte, filium obuiam miſit, *traditurum ſe vrbem* promittens. Benigne iuuenem excepit rex, et eo duce ad Choa- 9
ſpen amnem peruenit, delicatam, vt fama eſt, vehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis 10
opulentiae obcurrit. Dromades cameli inter dona erant velocitatis eximiae; XII elephanti a Dario ex India adciti, non iam terror, vt ſperauerant, Macedonum, ſed auxilium; opes victi ad victorem transferente fortuna. Vt vero vrbem intrauit, cu- 11

credibilem ex thesauris summam pecuniae egessit. 11millia talentum argenti, non signati forma, sed 12rudi pondere. Multi reges tantas opes longa aetate cumulauerant liberis posterisque, vt arbitrabantur, quas vna hora in externi regis manus in-13tulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, quam pro habitu corporis. Itaque pedes quum imum gradum non contingerent, vnus ex re-14giis pueris mensam subdidit pedibus. et quum spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset rex; *caussam moestitiae* requisiuit. Ille indicat, *Darium vesci in ea solitum, seque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lacrumis* 15*conspicere non posse*. Subiit ergo regem verecundia violandi hospitales Deos. Iamque *subduci* iubebat, quum Philotas: *minime vero haec feceris rex, sed omen quoque adcipe, mensam, ex qua libauit hostis* 16*epulas, tuis pedibus esse subiectam*. Rex, Persidis fines aditurus, Susa vrbem Archelao et praesidium III millium tradidit: Xenophilo arcis cura mandata est: Macedonum aetate graues praesidere arcis 17custodiae iussi. Thesaurorum Callicrati tutela permissa: Satrapea regionis Susiae restituta. Abuliti 18Matrem quoque Darii et liberos in eadem vrbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes multamque purpuram, dono ex Macedonia sibi missam, cum his, quae eam confecerant, *tradi Sisygambi* iussit. Omni namque honore eam, et filii quoque pietate 19prosequebatur. *Admonerique* iussit, *vt, si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas adsuefaceret, donoque doceret dare*. ad hanc vocem lacrumae obortae prodidere animum adspernantis id munus, quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminae adcipiunt, quam admouere lanae 20manus. Nunciant, qui dona tulerant, *tristem esse Sisygambin*; dignaque res excusatione et solatio

uisa. Ipse ergo peruenit ad eam; et, *mater*, in-
quit, *hanc uestem, qua indutus sum, sororum non*
solum donum, sed etiam opus vides. nostri decepere
*me mores. Caue, obsecro, in contumeliam adcipias*21
ignorationem meam. Quae tui moris esse cognoui,
*vt spero, abunde seruata sunt. Scio, apud vos fi-*22
lium in conspectu matris nefas esse considere, nisi
quum illa permisit: quotiescumque ad te veni, donec,
vt confiderem, adnueres, restiti. Procumbens vene-
rari me saepe voluisti; iubui. Dulcissimae matri
Olympiadi nomen debitum tibi reddo.

III. Mitigato animo eius, rex quartis castris per-1
uenit ad fluuium: Pasitigrim incolae vocant: orи-
tur in montibus Vxiorum, et per L stadia syluе-
stribus ripis praeceps inter saxa deuoluitur. Ad-2
cipiunt deinde eum campi, quos clementiore al-
ueo praeterit, iam nauium patiens. DC stadia sunt
mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Per-
sico mari se insinuat. Alexander, amne superato,3
cum IX millibus peditum, et Agrianis atque Grae-
corum mercenariis millibus III additis millibus
Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Fini-
tima Susis est, et in primam Persidem excurrit,
arctum inter se et Susianos aditum relinquens.
Madates erat huius regionis praefectus, haud sane4
temporum [multorum] homo. quippe vltima pro
fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexan-5
drum docent, *obcultum iter esse per calles et auer-*
sum ab vrbe, si paucos misisset leuiter armatos,
super capita hostium cuasuros. Quum consilium pla-6
cuisset, iidem itinerum fuerunt duces. M et D
mercede conducti et Agriani fere M Tauroni
praefecto dati, ac post *solis obcasum iter ingredi*
iussi. Ipse tertia vigilia castris motis circa lucis-7
ortum superauerat angustias, caesaque materia
cratibus et pluteis faciendis, vt qui turres admo-

verent, extra ſeli ictum eſſent, vrbem obſidere coe-
8pit. Praerupta erant omnia, ſaxis et cotibus in-
pedita. multis ergo vulneribus depulſi, vt quibus
non cum hoſte ſolum, ſed etiam cum loco dimican-
9dum eſſet, ſubibant tamen; quia rex inter primos
conſtiterat, interrogans: *tot vrbium victores an*
(non) erubeſcerent haerere in obſidione caſtelli exigui
et ignobilis? ſimul iam inter haec eminus petebatur; quum teſtudine obiecta milites, qui, vt inde
discederet, perpellere nequiuerant, tuebantur.
10Tandem Tauron ſuper arcem vrbis ſe cum ſuo
agmine oſtendit: ad cuius conſpectum et animi
hoſtium labare, et Macedones acrius praelium mire
11coeperunt. Anceps oppidanos malum vrgebat; nec
fiſti vis hoſtium poterat. paucis ad moriendum;
pluribus ad fugam animus fuit: magna pars in arcem conceſſit. Inde xxx oratoribus miſſis ad deprecandum, triſte reſponſum a rege redditur: *non*
12*eſſe veniae locum.* Itaque ſuppliciorum metu perculſi ad Siſygambim, Darii matrem, obculto itinere ignotoque hoſtibus, mittunt, qui peterent,
vt ipſa regem mitigaret: haud ignari, parentis eam
loco diligi colique. et Madates ſororis eius filiam
13ſecum matrimonio iunxerat, Darium propinqua
cognatione contingens. Diu Siſygambis ſupplicum
precibus repugnauit, abnuens, *deprecationem pro*
illis conuenire fortunae, in qua eſſet: adiecitque, *me-*
tuere ſeſe, ne victoris indulgentiam fatigaret: ſae-
pius cogitare, captiuam eſſe ſe, quam reginam fuiſſe.
14Ad vltimum victa literis Alexandrum ita depre-
cata eſt; *vt ipſum excuſaret quod deprecaretur. pe-*
tere ſe, vt illis quoque; ſi minus, ſibi ignoſceret.
pro neceſſario ac propinquo ſuo, iam non hoſte, ſed
15*ſupplice, tantum vitam precari.* Moderationem clementiamque regis, quae tunc fuit, vel vna haec
res poſſit oſtendere; non Madati modo ignouit, ſed

omnes, et deditos et captiuos, libertate atque immunitate donauit: vrbem reliquit intactam: agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non inpetrasset. Vxiorum deinde gentem 16
subactam Susianorum Satrapiae contribuit: diuisisque cum Parmenione copiis, illum *campestri itinere procedere* iubet; ipse cum expedito agmine ingum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, 17
tertio die Persidem, quinto angustias, quas illi *Susidas Pylas* vocant, intrat. Ariobarzanes has cum xxv millibus peditum occupauerat rupes, abscissas et vndique praeruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari stabant, de industria quieti et pauentibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod vbi con- 18
temptu sui pergere vident; tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona deuoluunt: quae incussa saepius subiacentibus petris maiore vi incidebant, nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides et sagittae 19
ingerebantur vndique. nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inulti ferarum ritu velut in fouea deprehensi caederentur. Ira igitur in rabiem 20
versa, eminentia saxa complexi, vt ad hostem perueniant, alius alium leuantes, conabantur adscendere: ea ipsa multorum simul manibus conrepta et conuulsa, in eos, qui commouerant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine 21
quidem protegi poterant, quum tantae molis onera propellerent barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias coniecti exercitus angebat. Inuictus ad eam diem fuerat, nihil 22
frustra ausus: impune Ciliciae fauces intrauerat: mari quoque nouum iter in Pamphyliam aperuerat. tunc haesitabat deprehensa felicitas; nec aliud re-

23medium erat, quam reuerti qua venerat. Itaque signo receptui dato, *densatis agminibus, scutisque super capita consertis, retro euadere ex angustiis* iubet. xxx fuere stadia, quae remensi sunt.

IV. Tum castris vndique aperto loco positis, non consultare modo *quid agendum esset*, sed vates 2quoque adhibere coepit a superstitione animi. Sed quid tunc praedicere Aristander, cui tum plurimum credebat ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestiuis sacrificiis, *peritos locorum conuocari* iubet. *Per Mediam iter* ostendebant *tutum* 3*apertumque*; sed rex dimittere milites insepultos erubescebat: ita tradito more, vt vix vllum militiae tam solenne esset munus, quam humandi suos. 4*Captiuos* ergo, *quos nuper exceperat, vocari* iubet; inter quos erat quidam Graecae Persicaeque linguae peritus, qui *frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere* adfirmat; *syluestres esse calles, vix singulis peruios; omnia contegi frondibus, inplexosque arborum ramos syluas committere.* Namque 5Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia, in latitudinem CLXX procurrit. Hoc dorsum a Caucaso monte ad rubrum mare pertinet; quaque deficit mons, aliud munimentum, fretum obiectum 6est. Planicies deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, fertilis terra, multisque vicis 7atque vrbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium euoluit in Medum: Medus a mari, et ad Meridiem versus, minor amnis eo, quem adcepit, euehitur; gignendaeque herbae non alius est aptior, quidquid adluit 8floribus vestiens. Platani quoque et populi contegunt ripas; ita vt procul viventibus continuata videantur montibus nemora riparum. quippe obumbratus amnis presso in solum dilabitur alueo,

inminentque colles, ipsi quoque frondibus laeti; radices eorum humore subeunte. Regio non alia 9
tota Asia salubrior habetur: temperatum coelum: hinc perpetuum iugum opacum et vmbrosum, quod aestus leuat; illinc mare adiunctum, quod modico 1
tepore terras fouet. His expositis captiuus inter- 10
rogatus a rege, *auditu ne, an oculis comperta haberet, quae diceret? pastorem se fuisse, et omnes eos calles percurrisse*, respondit: *bis captum, semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso.* Subit animum 11
memoria regis oraculo editae sortis; quippe consulenti responsum erat, *ducem in Persidem ferentis viae Lycium ciuem fore.* Igitur promissis, quanta 12
et praesens necessitas exigebat, et ipsius fortuna capiebat, oneratum *armari* iubet *Macedonum more, et, quod bene verteret, monstraret iter; quamuis arduum et praeceps, euasurum se esse cum paucis: nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria et perpetua laude ire non posse.* Etiam atque etiam docere captiuus, 13
quam difficile iter esset, maxime armatis. tum rex, *praedem me*, inquit, *adcipe, neminem eorum, qui sequuntur, recusaturum ire qua duces.* Cratero igi- 14
tur, ad custodiam castrorum relicto cum peditibus, quis adsueuerat, et iis copiis, quas Meleager ducebat, et sagittariis ducentis et equitibus M, praecepit, *vt, castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperet; quo magis barbari crederent, ipsum regem in castris esse. Ceterum, si forte Ariobarzanes* 15
cognouisset, per callium anfractus eum intrare, et ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset obponere; Craterus in eum inlato terrore retineret 16
ad propius periculum conuersum agmen. sin autem ipse hostem fefellisset, et saltum occupasset: quum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset [persequentium regem], id ipsum iter, quo pridie pulsi

fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore,
17*hostibus in semet auersis.* Ipse tertia vigilia silenti
agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad
demonstratum iter callium. *tridui alimenta portare*
18militem iusserat leuiter armatum. Sed praeter in-
vias rupes ac praerupta saxa, vestigium subinde
fallentia, nix cumulata vento ingredientes fatiga-
bat: quippe velut in foueas delati hauriebantur;
et quum a commilitonibus leuarentur, trahebant
19magis adiuuantes, quam sequebantur. Nox quo-
que et ignota regio, ac dux, incertum an satis
fidus, multiplicabant metum: *si custodes fefelliſſet;*
quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. ex vnius
captiui vel fide vel anima pendere et regis salutem
20*et suam.* Tandem venere in iugum. a dextera iter
ad ipsum Ariobarzanem erat: hic Philotam et Coe-
non cum Amynta et Polyperconte, expeditam ha-
bentes manum, reliquit, monitos: *vt, quia eques*
pediti erat mixtus, qua pinguissimum esset solum
et pabuli fertile, sensim procederent: duces itineris
21de captiuis dati. Ipse cum armigeris et ala, quam
Agema adpellant, ardua semita, sed longius a sta-
tionibus hostium remota, multa cum vexatione
22processit. Medius erat dies, et fatigatis necessaria
quies: quippe tantumdem itineris supererat, quan-
tum emensi erant; sed minus praecipitis atque
23ardui. Itaque refectis cibo somnoque militibus,
secunda vigilia surgit. et cetera quidem haud aegre
praeteriit. ceterum, qua se iugum montium pau-
latim ad planiora demittit, ingens vorago concursu
24cauata torrentium iter ruperat. ad haec arborum
rami, alius alio inplicati et coeuntes, vt perpetuam
obiecerant sepem. Desperatio igitur ingens, adeo
25vt vix lacrumis abstinerent, incesserat. Praecipue
obscuritas terrori erat: nam etiam si qua sidera
internitebant, continenti fronde tectae arbores

conſpicere prohibebant. ne aurium quidem vſus ſu-
pererat, ſyluas quatiente vento; quae concurren-
tibus ramis maiorem quam pro flatu ſonum redde-
bant. Tandem exſpectata lux omnia, quae terri- 26
biliora nox fecerat, minuit: circumiri breui ſpatio
poterat eluuies; et ſibi quisque dux itineris coe-
perat fieri. Euadunt ergo in editum verticem: ex 27
quo hoſtium ſtatione conſpecta, ſtrenue armati a
tergo ſe oſtendunt nihil tale metuentibus; quorum
pauci, qui congredi auſi erant, caeſi ſunt. Itaque 28
hinc morientium gemitus, hinc ad ſuos recurren-
tium miſerabilis facies, integros quoque, antea
quam discrimen experirentur, in fugam auertit.
Fremitu deinde in caſtra, quis Craterus praeerat, 29
inlato; ad occupandas anguſtias, in quibus pridie
haeſitarat, miles educitur. ſimul et Philotas, cum 30
Polyperconte Amyntaque et Coeno diuerſum iter
ingredi iuſſus, alium terrorem intulit barbaris.
Ergo vndique Macedonum armis fulgentibus an- 31
cipiti malo obpreſſi, memorabile tamen praelium
edunt. vt opinor, ignauiam quoque neceſſitas acuit;
et ſaepe deſperatio ſpei cauſſa eſt. Nudi complecte- 32
bantur armatos, et ingenti corporum mole ſecum
ad terram detrahentes, ipſorum telis plerosque fo-
diebant Ariobarzanes tamen, XL ferme equitibus 33
et quinque millibus peditum ſtipatus, per mediam
aciem Macedonum cum multo ſuorum atque ho-
ſtium ſanguine erupit; Perſepolim vrbem caput
regionis occupare feſtinans. Sed a cuſtodibus vrbis 34
excluſus, conſequutis ſtrenue hoſtibus, cum omni-
bus fugae comitibus renouato praelio cecidit. Cra-
terus quoque raptim agmine acto ſuperuenit.

V. Rex eodem loco, quo hoſtium copias fu- 1
derat, caſtra communiuit. Quamquam enim vndi-
que fugati hoſtes victoriam conceſſerant; tamen
praealtae praecipitesque foſſae, pluribus locis ob-

iectae, abruperant iter; ſenſimque et cauté progrediendum erat; iam non hoſtium, ſed locorum fraudé ſuſpecta. Procedenti ei literae redduntur a Tyridate, cuſtode regiae pecuniae, indicantes, *eos, qui in vrbe eſſent, audito eius aduentu, diripere velle theſauros; properaret occupare: expeditum iter eſſe, quamquam Araxes amnis interfluat.* Nullam virtutem regis iſtius magis, quam celeritatem laudauerim. relictis enim pedeſtribus copiis, totâ nocte cum equitibus, itineris tanto ſpatio fatigatis, ad Araxên prima luce peruenit. Vici erant in propinquo; quibus dirutis, pontem ex materia eorum, ſubditis ſaxis, ſtrenue induxit. Iamque haud procul vrbe erant, quum miſerabile agmen, inter pauca fortunae exempla memorandum, regi obcurrit. Captiui erant Graeci ad quatuor millia fere, quos Perſae vario ſuppliciorum modo adfecerant. alios pedibus, quosdam manibus auribusque amputatis, inuſtisque barbararum literarum notis, in longum ſui ludibrium reſeruauerant; et quum ſe quoque alienae ditionis eſſe cernerent, volentes regi obcurrere non prohibuerant. Inuſitata ſimulacra, non homines videbantur; nec quidquam in illis praeter vocem poterat adnoſci. plures igitur lacrumas commouere, quam profuderant ipſi: quippe in tam multiplici variaque fortuna ſingulorum, intuentibus ſimiles quidem, ſed tamen diſpares poenas, quis maxime miſerabilis eſſet, liquere non poterat. Vt vero *Iouem* illi *tandem Graeciae vltorem aperuiſſe oculos* conclamauere, omnes pari ſupplicio adfecti ſibi videbantur. Rex abſterſis, quas profuderat, lacrumis, *bonum habere animum* iubet; *viſuros vrbes ſuas coniugesque:* et caſtra inde duo ab vrbe ſtadia communit. Graeci exceſſerant vallo, deliberaturi, quid potiſſimum a rege peterent: quumque aliis *ſedes in Aſia*

rogare, aliis *reuerti domos* placeret; Euthymon 10
Cymaeus ita locutus ad eos fertur: *Hi qui modo ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, vt nunc est, supplicia, (quorum nos pudeat magis an poeniteat, incertum est) ostentare Graeciae velut laetum spectaculum cupimus? At ii* 11 *optime miserias ferunt, qui abscondunt: nec vlla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo, et status prioris obliuio. Nam qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant, quam celeriter lacrumae inarescant. Nemo fideliter diligit, quem* 12 *fastidit; nam et calamitas querula est, et superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, quum de aliena deliberat. Nisi mutuo essemus miseri, olim alius alii potuissemus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parem quaerere? Obsecro vos, olim vita defuncti, quaeramus locum,* 13 *in quo haec semesa membra obruamus: vbi horribiles cicatrices celet exsilium. Grati prorsus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur! Liberi in flore et aetatis et rerum adnoscent, et fratres ergastuli detrimenta? Et quota pars nostri tot obire terras* 14 *potest? procul Europa in vltima Orientis relegati, senes, debiles, maiore membrorum parte mulctati, tolerabimus scilicet, quae armatos et victores fatigaverunt. Coniuges deinde, quas captis sors et necessi-* 15 *tas vnicum solatium adplicuit, paruosque liberos trahimus nobiscum, an relinquimus? cum his venientes nemo adnoscere volet. relinquemus ergo extemplo* 16 *praesentia pignera, quum incertum sit, an visuri simus ea quae petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse coeperunt.* Haec Euthymon. Con- 17 tra Theaetetus Athenienſis orsus est dicere: *Neminem pium habitu corporis suos aestimaturum, vtique saeuitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuita: tristem enim de*

mortalitate ferre sententiam, et desperare misericor-
18 *diam, quia ipse alteri denegaturus sit. Deos, quod*
ipsi numquam ausi optare forent, obferre patriam,
coniuges, liberos, et quidquid homines vel vita aesti-
19 *mant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere*
erumperent, alium domi esse coeli haustum, alium
lucis adspectum: mores, sacra, linguae commercium
etiam a barbaris expeti; quae ingenita ipsi omissuri
sint sua sponte; non ob aliud tam calamitosi, quam
20 *quod illis carere coacti essent. Se certe redituruin*
ad penates et in patriam, tantoque beneficio regis
vsurum: si quos contubernii liberorumque, quos ser-
vitus coegisset adnosc ere, amor detineret; relinque-
21 *rent, quibus nil patria carius est.* Pauci huius sententiae fuere: ceteros consuetudo, natura potentior, vicit. Consenserunt, *petendum esse a rege,*
22 *vt aliquam ipsis adtribueret sedem.* Centum ad hoc electi sunt: quos Alexander ratus, quod ipse praestare cogitabat, petituros, *iumenta*, inquit, *adsignari quae vos veherent, et singulis vestrum mille denarium dari iussi. Quum redieritis in Graeciam, praestabo, ne quis statum suum, si haec calamitas*
23 *abfit, vestro credat esse meliorem.* Illi obortis lacrumis terram intuebantur, nec aut erigere vultus aut loqui audebant: tandem rege tristitiae causam exigente, Euthymon similia iis, quae in
24 consilio dixerat, respondit. Atque ille, non fortunae solum eorum, sed etiam poenitentiae misertus, *terna millia denarium singulis dari* iussit: denae vestes adiectae sunt, et armenta cum pecoribus ac frumento data, vt coli serique adtributus iis ager posset.

1 VI. Postero die conuocatos duces copiarum docet, *nullam infestiorem vrbem Graecis esse quam regiam veterum Persidis regum. hinc illa immensa agmina infusa: hinc Darium prius, deinde Xerxem*

Europae inpium intuliſſe bellum. excidio illius parentandum eſſe maioribus. Iamque barbari, deſerto 2
oppido, qua quemque metus agebat, diffugerant:
quum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas vrbes, refertas opulentia regia, partim expugnauerat, partim in fidem adceperat: ſed vrbis
huius diuitiae vicere praeterita. In hanc totius 3
Perſidis opes congeſſerant barbari. aurum argentumque cumulatum erat: veſtis ingens modus:
ſupellex non ad vſum modo, ſed ad oſtentationem
luxus comparata. Itaque inter ipſos victores ferro 4
dimicabatur: pro hoſte erat, qui pretioſiorem occupauerat praedam: et quum omnia, quae reperiebantur, capere non poſſent; iam res non occupabantur, ſed aeſtimabantur. Lacerabant regias ve- 5
ſtes, ad ſe quisque partem trahentes: dolabris pretioſae artis vaſa caedebant: nihil neque intactum
erat, neque integrum ferebatur: abrupta ſimulacrorum membra, vt quisque auellerat, trahebat.
Neque auaritia ſolum, ſed etiam crudelitas in capta 6
vrbe graſſata eſt: auro argentoque onuſti vilia captivorum corpora trucidabant; paſſimque obuii caedebantur, quos antea pretium ſui miſerabiles fecerat.
Multi ergo hoſtium manus voluntaria morte occu- 7
pauerunt; pretioſiſſima veſtium induti, e muris
ſemet ipſos cum coniugibus ac liberis in praeceps
iactantes. Quidam ignes, quod paulo poſt facturus hoſtis videbatur, ſubiecerant aedibus, vt cum
ſuis viui cremarentur. Tandem *ſuis* rex *corporibus* 8
et cultu feminarum abstinere iuſſit. Ingens pecuniae captiuae modus traditur, prope vt fidem
excedat. ceterum aut de aliis quoque dubitamus, 9
aut credimus, in huius vrbis gaza fuiſſe c et xx
millia talenta. ad quae vehenda (namque ad vſus
belli ſecum portare decreuerat) *iumenta et camelos*
a Suſis et Babylone contrahi iuſſit. Adceſſere ad 10

hanc pecuniae ſummam captis Perſagadis ſex millia talentorum. Cyrus Perſagadum vrbem condiderat, quam Alexandro praefectus eius Gobares tradidit.
11 Rex arcem Perſepolis, III millibus Macedonum praeſidio relictis, *Nicarchidem tueri* iubet: Tyridati quoque, qui gazam tradiderat, ſeruatus eſt honos, quem apud Darium habuerat: magnaque exercitus parte et inpedimentis ibi relictis, Parmenionem
12 Craterumque praefecit. Ipſe cum mille equitibus peditumque expedita manu interiorem Perſidis regionem, ſub ipſum Vergiliarum ſidus, petiit: multisque imbribus et prope intolerabili tempeſtate vexatus, procedere tamen, quo intenderat, per-
13 ſeuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obſitum niuibus, quas frigoris vis gelu adſtrinxerat. Locorum ſqualor et ſolitudines inuiae fatigatum militem terrebant, *humanarum rerum terminos ſe videre* credentem. Omnia vaſta, atque ſine vllo humani cultus veſtigio adtoniti intuebantur; et *antequam lux quoque et coelum ipſos deficerent*, reuerti
14 iubebant. Rex caſtigare territos ſuperſedit: ceterum ipſe equo deſiliit, pedesque per niuem et concretam glaciem ingredi coepit. erubuerunt non ſequi, primum amici, deinde copiarum duces, ad vltimum milites. Primusque rex, dolabra glaciem perfringens, iter ſibi fecit: exemplum regis ceteri
15 imitati ſunt. Tandem propemodum inuias ſyluas emenſi, humani cultus rara veſtigia et paſſim errantes pecorum greges reperere: et incolae, qui ſparſis tuguriis habitabant, quum ſe callibus inuiis ſeptos eſſe credidiſſent, vt conſpexere hoſtium agmen, interfectis, qui comitari fugientes non poterant,
16 deuios montes, et obſitos niuibus petiuerunt. Inde per conloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere ſe regi. nec in deditos grauius conſultum.
17 Vaſtatis deinde agris Perſidis, vicisque compluri-

bus redactis in poteſtatem, ventum eſt in Mardo-
rum gentem bellicoſiſſimam, et multum a ceteris
Perſis cultu vitae abhorrentem. Specus in mon-
tibus fodiunt, in quos ſeque ac coniuges et liberos
condunt: pecorum aut ferarum carne veſcuntur.
Ne feminis quidem pro naturae habitu mollioraı8
ingenia ſunt: comae prominent hirtae: veſtis
ſuper genua eſt: funda vinciunt frontem; hoc et
ornamentum capitis et telum eſt. Sed hanc quoqueı9
gentem idem fortunae impetus domuit. Itaque
trigeſimo die, poſteaquam a Perſepoli profectus
erat, eodem rediit. Dona deinde amicis ceterisque20
pro cuiusque merito dedit. propemodum omnia,
quae in ea vrbe ceperat, diſtributa.

VII. Ceterum ingentia animi bona, illam indo-1
lem, qua omnes reges anteceſſit, illam in ſubeun-
dis periculis conſtantiam, in rebus moliendis effi-
ciendisque velocitatem, in deditis fidem, in capti-
vis clementiam, in voluptatibus permiſſis quoque
et vſitatis temperantiam, haud tolerabili vini cu-
piditate foedauit. Hoſte et aemulo regni reparante2
tum quum maxime bellum, nuper ſubactis, [quos
vicerat], nouum [que] imperium adſpernantibus,
de die inibat conuiuia, quibus feminae intererant:
non quidem quas violari nefas eſſet; quippe pelli-
ces licentius, quam decebat, cum armato viuere
adſuetae. Ex his vna Thais et ipſa temulenta,3
maximam apud omnem Graecorum initurum gratiam,
adfirmat, *ſi regiam Perſarum iuſſiſſet incendi. ex-*
ſpectare hoc eos, quorum vrbes barbari deleſſent.
Ebrio ſcorto de tanta re ferenti ſententiam vnus4
et alter, et ipſi mero onerati, adſentiunt. rex quo-
que [fuit] auidior, quam patientior: *quin igitur*
vlciscimur Graeciam, et vrbi faces ſubdimus? Omnes5
incaluerant mero: itaque ſurgunt temulenti ad
incendendam vrbem, cui armati pepercerant. Pri-

mus rex ignem regiae iniecit; tum conuiuae et
ministri pellicesque. Multa cedro aedificata erat
regia: quae celeriter, igne concepto, late fudit in-
6cendium. Quod vbi exercitus, qui haud procul
ab vrbe tendebat, conspexit; fortuitum ratus, ad
7opem ferendam concurrit. Sed vt ad vestibulum
regiae ventum est; vident regem ipsum adhuc ad-
gerentem faces. Omissa igitur, quam portauerant,
aqua, aridam materiam in incendium iacere coe-
8perunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis,
vnde tot gentes ante iura petebant; patria tot re-
gum; vnicus quondam Graeciae terror; molita
mille nauium classem et exercitus, quibus Europa
inundata est, contabulato mari molibus perfossis-
que montibus, in quorum specus fretum inmissum
9est. Ac ne longa quidem aetate, quae excidium
eius sequuta est, resurrexit. Alias vrbes habuere
Macedonum reges, quas nunc habent Parthi: huius
vestigium non inueniretur, nisi Araxes amnis osten-
deret. haud procul moenibus fluxerat. inde vrbem
fuisse xx stadiis distantem, credunt magis quam
10sciunt adcolae. Pudebat Macedones, tam praecla-
ram vrbem a comessabundo rege deletam esse. Ita-
que res in serium versa est; et imperauerunt sibi,
vt crederent, *illo potissimum modo fuisse delendam.*
11Ipsum, vt primum grauatam ebrietate mentem
quies reddidit, poenituisse constat et dixisse, *ma-
iores poenas Persas Graecis daturos fuisse, si ipsum*
12*in solio regiaque Xerxis respicere coacti essent.* Po-
stero die Lycio, itineris, quo Persidem intrauerat,
duci, xxx talenta dono dedit. Hinc in regionem
Mediae transiit, vbi subplementum nouorum mi-
litum a Cilicia obcurrit. peditum erant quinque
millia, equites mille: vtrisque Plato Athenien-
sis praeerat. his copiis auctus Darium persequi statuit.

VIII. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Me-1
diae. [vrbem hanc] nunc tenent Parthi, eaque
aestiua agentibus sedes est. Adire deinde Bactra
decreuerat: sed veritus, ne celeritati Alexandri oc-
cuparetur, consilium iterque mutauit. Aberat ab2
eo Alexander stadia MD, sed iam nullum interual-
lum aduersus celeritatem eius satis longum vide-
batur. Itaque proelio magis, quam fugae se prae-
parabat. xxx millia peditum sequebantur, in qui-3
bus Graecorum erant quatuor millia, fide erga
regem ad vltimum inuicta. funditorum quoque4
et sagittariorum manus quatuor millia expleuerat.
praeter hos III millia et CCC equites erant, maxime
Bactrianorum. Bessus praeerat, Bactrianae [vrbis]
regionis [que] praefectus. Cum hoc agmine Da-5
rius paulum declinauit via militari, iussis praece-
dere lixis inpedimentorumque custodibus. Con-6
silio deinde aduocato: *si me cum ignauis*, inquit,
*et pluris qualemcumque vitam honesta morte aesti-
mantibus, fortuna iunxisset: tacerem potius, quam
frustra verba consumerem. Sed maiore, quam vel-7
lem, documento et virtutem vestram, et fidem ex-
pertus, magis etiam conniti debeo, vt dignus tali-
bus amicis sim, quam dubitare, an vestri similes ad-
huc sitis. Ex tot millibus, quae sub imperio fuerunt8
meo, bis me victum, bis fugientem persequuti estis.
Fides vestra et constantia, vt regem me esse credam,9
facit. Proditores et transfugae in vrbibus meis
regnant: non hercule qui tanto honore digni habean-
tur, sed vt praemiis eorum vestri solicitentur animi.
meam tamen fortunam quam victoris maluistis sequi;
dignissimi, quibus, si ego non possim, dii pro me
gratiam referant. et me hercule referent. Nulla10
erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama,
quae non in coelum vos debitis laudibus ferat. Ita-
que etiam si consilium fugae, a qua multum abhor-*

ret animus, agitaſſem; veſtra tamen virtute fretus
11 obuiam iſſem hoſti. Quousque enim in regno exſu-
labo, et per fines imperii mei fugiam externum et
aduenam regem, quum liceat experto belli fortunam
aut reparare quae amiſi, aut honeſta morte defungi?
12 niſi forte ſatius eſt exſpectare victoris arbitrium, et
Mazaei et Mithrenis exemplo precarium adcipere
regnum nationis vnius, vt iam malit ille gloriae
13 ſuae, quam irae obſequi. Nec dii ſiuerint, vt hoc
decus mei capitis aut demere mihi quisquam aut con-
donare poſſit: nec hoc imperium viuus amittam;
14 idemque erit regni mei, qui et ſpiritus, finis. Si hic
animus, ſi haec lex, nulli non parta libertas eſt:
nemo e vobis faſtidium Macedonum, nemo vultum
ſuperbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut vl-
15 tionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem
quam verſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum.
nec immerito mitiores vices eius exſpecto. Sed ſi
iuſta ac pia bella dii auerſantur; fortibus tamen
16 viris licebit honeſte mori. Per ego vos decora ma-
iorum, qui totius Orientis regna cum memorabili
laude tenuerunt, per illos viros, quibus ſtipendium
Macedonia quondam tulit, per tot nauium claſſes in
Graeciam miſſas, per tot tropaea regum oro et obte-
ſtor, vt nobilitate veſtra gentisque dignos ſpiritus
17 capiatis; vt eadem conſtantia animorum, qua prae-
terita toleraſtis, experiamini, quidquid deinde fors
tulerit. Me certe in perpetuum aut victoria egregia
nobilitabit aut pugna.

1 IX. Haec dicente Dario, praeſentis periculi ſpe-
cies omnium ſimul corda animosque horrore per-
ſtrinxerat, nec aut conſilium ſubpetebat aut vox;
quum Artabazus, vetuſtiſſimus amicorum, quem
hoſpitem fuiſſe Philippi ſaepe diximus, *Nos vero*,
inquit, *pretioſiſſima veſtium induti, armisque quanto
maximo cultu poſſumus adornati, regem in aciem*

ſequemur; ea quidem mente, victoriam vt ſperemus, mortem non recuſemus. Adſenſu excepere cèteri hanc vocem. ſed Nabarzanes, qui in eodem conſilio erat cum Beſſo, inauditi antea facinoris ſocietate inita, regem ſuum per milites, quibus ambo praeerant, comprehendere et vincire decreuerant: ea mente, vt ſi Alexander ipſos inſequutus foret, tradito rege viuo, inirent gratiam victoris, magni profecto cepiſſe Darium aeſtimaturi, ſin autem eum effugere potuiſſent, interfecto Dario, regnum ſibi occuparent bellumque renouarent. Hoc parri- 3
cidium quum diu volutaſſent, Nabarzanes, aditum nefariae ſpei praeparans, *Scio, me,* inquit, *ſententiam eſſe dicturum, prima ſpecie haudquaquam auribus tuis gratam. Sed medici quoque grauiores morbos aſperis remediis curant; et gubernator, vbi naufragium timet, iactura, quidquid ſeruari poteſt, redimit. Ego tamen, non vt damnum quidem facias,* 4
ſuadeo, ſed vt te ac regnum tuum ſalubri ratione conſerues. Diis aduerſis bellum iniimus, et pertinax fortuna Perſas vrgere non deſinit. nouis initiis et ominibus opus eſt. Auſpicium et imperium alii trade interim, qui tam diu rex adpelletur, donec Aſia decedat hoſtis; victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem breui futurum ratio promittit. Bactra intacta 5
ſunt: Indi et Sacae in tua poteſtate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renouandum bellum vires paratas habent, vt maior belli moles ſuperſit, quam exhauſta ſit. Quid ruimus 6
belluarum ritu in perniciem non neceſſariam? Fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quam odiſſe vitam. Saepe taedio laboris ad vilitatem ſui 7
compelluntur ignaui: at virtus nihil inexpertum omittit. itaque vltimum omnium mors eſt, ad quam non pigre ire ſatis eſt. Proinde ſi Bactra, quod tutiſſi- 8
mum receptaculum eſt, petimus; praefectum regio-

nis eius, Beſſum, regem temporis gratia ſtatuamus. Compoſitis rebus iuſto regi tibi fiduciarium reſtituet
9*imperium.* Haud mirum eſt, Darium non temperaſſe animo, quamquam, tam impiae voci quantum nefas ſubeſſet, latebat. itaque, *peſſimum*, inquit, *mancipium, reperiſti exoptatum tibi tempus, quo parricidium aperires!* ſtrictoque acinace inter-
10*fecturus* videbatur, ni propere Beſſus Bactrianique triſtium ſpecie, ceterum, ſi perſeueraret, vincturi,
11*circumſtetiſſent.* Nabarzanes interim elabſus, mox et Beſſus ſequutus, copias, quibus praeerant, *a cetero exercitu ſecedere* iubent, ſecretum inituri
12*conſilium.* Artabazus, conuenientem praeſenti fortunae ſententiam orſus, mitigare Darium, temporum idemtidem admonens, coepit. *Ferret aequo animo qualiumcumque, ſuorum tamen, vel ſtultitiam vel errorem. Inſtare Alexandrum grauem, etiam ſi omnes praeſto eſſent: quid futurum, ſi perſequuti*
13*fugam ipſius alienentur [a rege]?* Ea re paruit Artabazo; et quamquam mouere caſtra ſtatuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco ſubſtitit. ſed adtonitus moeſtitia ſimul et deſperatione,
14*tabernaculo* ſe incluſit. Ergo in caſtris, quae nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant; nec in commune, vt antea, conſulebatur.
15Dux Graecorum militum Patron *arma capere* ſuos iubet, *paratosque eſſe ad exſequendum imperium.*
16Perſae receſſerant: Beſſus cum Bactrianis erat; tentabatque Perſas abducere, *Bactra, et intactae regionis opulentiam, ſimulque quae manentibus inſtarent pericula*, oſtentans. Perſarum omnium eadem fere
17*fuit* vox, *nefas eſſe deſeri regem.* Inter haec Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. ille Perſarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc ſingulos, nunc vniuerſos, non ante deſtitit, quam ſatis conſtaret, imperata facturos. Idem

aegre a Dario impetrauit, *vt cibum caperet animumque regis.*

X. At Beſſus et Nabarzanes olim agitatum ſcelus 1
exſequi ſtatuunt, regni cupiditate adcenſi: Dario autem incolumi tantas opes ſperare non poterant. Quippe in illis gentibus regum eximia maieſtas eſt. 2
ad nomen quoque barbari conueniunt; et priſtinae veneratio fortunae ſequitur aduerſam. Inflabat 3
inpios animos regio, cui praeerant, armis virisque et ſpatio locorum nulli earum gentium ſecunda. tertiam partem Aſiae tenet: multitudo iuniorum exercitus, quos amiſerat Darius, aequabat. Itaque non illum modo, ſed etiam Alexandrum 4
ſpernebant; inde vires imperii repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis, pla- 5
cuit per milites Bactrianos, ad omne obſequium deſtinatos, regem comprehendere; mittique nuncium ad Alexandrum, qui indicaret, *viuum adſervari eum.* ſi, id quod timebant, proditionem adſper- 6
natus eſſet; occiſuri Darium, et Bactra cum ſuarum gentium manu petituri. Ceterum propalam 7
comprehendi Darius non poterat, tot Perſarum millibus laturis opem regi: Graecorum quoque fides timebatur. Itaque, quod non poterant vi, 8
fraude adſequi tentant: poenitentiam ſeceſſionis ſimilare decreuerant, et excuſare apud regem conſternationem ſuam. Interim qui Perſas ſolicitarent 9
mittuntur: hinc ſpe, hinc metu militares animos verſant; *ruinae rerum illos ſubdere capita; in perniciem trahi; quum Bactra pateant, exceptura eos donis et opulentia, quantam animis concipere non poſſint.* Haec agitantibus Artabazus ſuperuenit, 10
ſiue regis iuſſu, ſiue ſua ſponte; adfirmans, *mitigatum eſſe Darium, et eumdem illis amicitiae gradum patere apud regem.* Illi lacrumantes nunc pur- 11
gare ſe, nunc Artabazum orare, *vt cauſam ipſorum*

12*tueretur precesque perferret.* Sic peracta nocte, ſub lucis ortum Beſſus et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in veſtibulo praetorii aderant, titulum ſolennis officii obculto ſceleri praeferentes. Darius, ſigno ad eundum dato, currum priſtino 13more conſcendit. Nabarzanes ceterique parricidae procumbentes humi, quem paulo poſt in vinculis habituri erant, ſuſtinuere venerari; lacrumas etiam poenitentiae indices profuderunt: adeo humanis 14ingeniis parata ſimilatio eſt. Preces deinde ſuppliciter admotae Darium, natura ſimplicem et mitem, non credere modo, quae adfirmabant, ſed 15etiam fiere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati ſceleris poenituit, quum intuerentur, qualem et regem et virum fallerent. Ille quidem ſecurus periculi, quod inſtabat, Alexandri manus, quas ſolas timebat, effugere properabat.

1 XI. Patron autem, Graecorum dux, praecepit ſuis, *vt arma, quae in ſarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium ſuum parati et intenti.* 2Ipſe currum regis ſequebatur, occaſioni inminens adloquendi eum: quippe Beſſi facinus praeſenſerat. ſed Beſſus, id ipſum metuens, cuſtos verius, quam 3comes, a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac ſaepius ſermone reuocato, inter ſi- 4dem timoremque haeſitans, regem intuebatur. qui vt tandem aduertit oculos; Bubacen ſpadonem inter proximos currum ſequentem *percontari* iubet, *numquid ipſi velit dicere.* Patron, *ſe vero, ſed remotis arbitris, loqui velle cum eo* reſpondit. Iuſſusque *propius adcedere*, fine interprete, (nam haud 5rudis Graecae linguae Darius erat) *Rex*, inquit, *ex L millibus Graecorum ſuperſumus pauci, omnis fortunae tuae comites; et in hoc tuo ſtatu iidem, qui florente te fuimus: quascumque ſedes elegeris, pro patria et domeſticis rebus petituri. Secundae ad-*

verſaeque res tuae copulauere nos tecum. Per hanc 6
fidem inuictam oro et obteſtor, in noſtris caſtris tibi tabernaculum ſtatue, nos corporis tui cuſtodes eſſe patiaris. Amiſimus Graeciam; nulla Bactra ſunt nobis; ſpes omnis in te, vtinam et in ceteris eſſet. Plura dici non adtinet. cuſtodiam corporis tui externus et alienigena non depoſcerem, ſi crederem, alium poſſe praeſtare. Beſſus, quamquam erat 7
Graeci ſermonis ignarus, tamen ſtimulante conſcientia indicium profecto Patronem detuliſſe credebat: et interpretis Graeci relato ſermone exempta dubitatio. Darius autem, quantum ex vultu concipi poterat, haud ſane territus, percontari Patrona *cauſam conſilii, quod adferret*, coepit. Ille non 8
vltra differendum ratus, *Beſſus*, inquit, *et Nabarzanes inſidiantur tibi in vltimo discrimine et fortunae tuae et vitae. Hic dies aut parricidis aut tibi futurus vltimus.* Et Patron quidem egregiam conſer- 9
vati regis gloriam tulerat. Eludant licet, quibus 10
forte [ac] temere humana negotia volui agique perſuaſum eſt. Equidem aeterna conſtitutione crediderim, nexuque cauſarum latentium et multo ante deſtinatarum, ſuum quemque ordinem inmutabili lege percurrere. Darius certe reſpondit, 11
quamquam ſibi Graecorum militum fides nota ſit; numquam tamen a popularibus ſuis receſſurum. difficilius ſibi eſſe damnare, quam decipi. quidquid ſors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quam transfugam fieri. Sero ſe perire, ſi ſaluum eſſe ſui milites nollent. Patron, deſperata ſalute regis, ad eos, qui- 12
bus praeerat, rediit; omnia pro fide experiri paratus.

XII. At Beſſus occidendi protinus regis impetum 1
conceperat. ſed veritus, ne gratiam Alexandri, ni viuum eum tradidiſſet, inire non poſſet, dilato in proximam noctem ſceleris conſilio, agere gra-

tias incipit, *quod perfidi hominis insidias, iam Alexandri opes spectantis, prudenter cauteque vitas-*
2*set. donum eum hosti laturum fuisse regis caput. nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia, sine pignere, sine lare, terrarum orbis ex-*
3*sulem; ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri.* Purganti deinde se, *deosque patrios testes fidei suae* inuocanti, Darius vultu adsentiebat; haud dubius quin vera deferrentur a Graecis: sed eo rerum ventum erat, vt tam periculosum esset non
4credere suis, quam decipi. xxx millia erant, quorum inclinata in scelus leuitas timebatur; IV millia Patron habebat: quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem
5videbat obferri. Itaque praeoptabat inmerito, quam iure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit: *Alexandri sibi non minus iustitiam, quam virtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo praemium exspectent; violatae fidei*
6*neminem acriorem fore vindicem vltoremque.* Iamque nox adpetebat, quum Persae more solito armis positis ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactriani, vt imperatum erat a Besso,
7armati stabant. Inter haec Darius *Artabazum adciri* iubet; expositisque, quae Patron detulerat, *haud dubitare* Artabazus, *quin transeundum esset in castra Graecorum. Persas quoque periculo vulgato sequu-*
8*turos.* Destinatus sorti suae, et iam nullius salubris consilii patiens, vnicam in illa fortuna opem, Artabazum, vltimum illum visurus, amplectitur; perfususque mutuis lacrumis, *inhaerentem sibi auelli,* iubet: *capite deinde velato,* ne inter gemitus digredientem velut a rogo intueretur, in humum
9pronum corpus abiecit. Tum vero custodiae eius adsueti, quos regis salutem vel periculo vitae tueri oportebat, dilabsi sunt, [cum] armatis, quos iam

aduentare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus, quia, quo discederent, non habebant, circumstantibus regem. At ille, remotis arbitris, diu aliud atque aliud consilium animo volutabat. Iamque solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiuerat, perosus, *Bubacem vocari* iubet. quem intuens, *Ite*, inquit, *consulite vobis, ad vltimum regi vestro, vt decebat, fide exhibita. ego hic legem fati mei exspecto. forsitan mireris, quod vitam non finiam? alieno scelere, quam meo mori malo.* Post hanc vocem spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra compleuit. Inrupere deinde alii, laceratisque vestibus lugubri et barbaro vlulatu regem deplorare coeperunt. Persae, ad illos clamore perlato, adtoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne inpie deserere regem viderentur. Varius ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris referebatur. Besso et Nabarzani nunciauerant sui, *regem a semet ipso interemptum esse.* planctus eos deceperat. Itaque citatis equis aduolant, sequentibus, quos ad ministerium sceleris delegerant: et quum tabernaculum intrassent, quia *regem viuere* spadones indicabant, *comprehendi vincirique* iusserunt. Rex curru paulo ante vectus, et deorum suis honoribus cultus, nulla externa ope admota captiuus seruorum suorum, in sordidum vehiculum [pellibus vndique contectum] inponitur. Pecunia regis et supellex, quasi iure belli, diripitur, onustique praeda, per scelus vltimum parta, fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, Graecisque militibus Parthienen petebat, omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Persae, promissis Bessi onerati, maxime quia nemo alius erat, quem sequerentur, coniunxere se Bactrianis,

agmen eorum tertio adsequuti die. Ne tamen honos regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, noua ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset adnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant: ignoti iumenta agebant, ne percontantibus in agmine monstrari posset: custodes procul sequebantur.

XIII. Alexander, audito Darium mouisse ab Ecbatanis, omisso itinere, quod patebat in Mediam, fugientem insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in Paraetacene vltima: ibi transfugae nunciant, *praecipitem fuga Bactra petere Darium.* Certiora deinde cognoscit ex Bagistane Babylonio, *non equidem vinctum regem, sed in periculo esse aut mortis aut vinculorum.* Rex, ducibus conuocatis, *maximum*, inquit, *opus, sed labor breuissimus superest; Darius haud procul destitutus a suis aut obpressus. In illo corpore posita est victoria nostra: et tanta res celeritatis praemium.* Omnes pariter conclamant, *paratos ipsos sequi; nec labori, nec periculo parceret.* Igitur raptim agmen cursus magis quam itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit: peruentumque erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darii interpres excipitur. corpore aeger non potuerat agmen sequi, et, deprehensus celeritate regis, transfugam se esse similabat. Ex hoc acta cognoscit. sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum sex millibus, trecentos, quos *Dimachas* adpellabant, adiungit: dorso hi grauiora arma portabant, ceterum equis vehebantur; quum res locusque poscceret, pedestris acies erat. Haec agentem Alexandrum adeunt Orsillos et Mithracenes, qui Bessi parricidium exosi transfugerant: nunciabantque, *stadia D abesse Persas;*

ipſos breuius iter monſtraturos. Gratus regi aduen- 10
tus transfugarum fuit. Itaque prima veſpera duci-
bus iisdem cum expedita equitum manu monſtra-
tam viam ingreditur, phalange, *quantum feſtinare*
poſſet, ſequi iuſſa. Ipſe quadrato agmine incedens
ita curſum regebat, vt primi coniungi vltimis pos-
ſent. ccc ſtadia proceſſerant, quum obcurrit Bro- 11
cubelus Mazaei filius, Syriae quondam praetor. is
quoque transfuga nunciabat, *Beſſum haud amplius*
quam cc ſtadia abeſſe. Exercitum, vtpote qui nihil
praecaueret, incompoſitum inordinatumque proce-
dere. Hyrcaniam videri petituros. ſi feſtinaret ſequi,
palantibus ſuperuenturum. Darium adhuc viuere. 12
Strenuo alioqui cupiditatem conſequendi transfuga
iniecerat. itaque calcaribus ſubditis effuſo curſu
eunt. Iamque fremitus hoſtium iter ingredien-
tium exaudiebatur; ſed proſpectum ademerat pul-
veris nubes. paulisper ergo inhibuit curſum, donec
conſideret puluis. Iamque conſpecti a barbaris 13
erant, et abeuntium agmen conſpexerant; nequa-
quam futuri pares, ſi Beſſo tantum animi fuiſſet
ad praelium, quantum ad parricidium fuerat.
Namque et numero barbari praeſtabant et ro-
bore: ad hoc refecti cum fatigatis certamen in-
ituri erant. Sed nomen Alexandri et fama, maxi- 14
mum in bello vtique momentum, pauidos in fu-
gam conuertit. Beſſus et ceteri facinoris eius 15
participes, vehiculum Darii adſequuti, coeperunt
hortari eum, *vt conſcenderet equum et ſe hoſti*
fuga eriperet. Ille *deos vltores adeſſe* teſtatur, et 16
Alexandri fidem inplorans negat, *ſe parricidas*
velle comitari. Tum vero ira quoque adcenſi
tela iniiciunt in regem, multisque confoſſum vul-
neribus relinquunt. Iumenta quoque, ne longius 17
proſequi poſſent, conuulnerantur; duobus ſeruis,
qui regem comitabantur, occiſis. Hoc edito fa- 18

cinore, vt vestigia fugae spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra, paucis equitum comitantibus, petebant: barbari ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat aut pauor, dissipabantur; D tantum equites congregauerant se, incerti
19 adhuc, resistere ne melius esset an fugere. Alexander, hostium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam praemittit: ipse cum ceteris sequitur. III ferme millia resistentium occisa sunt; reliquum agmen intactum more pecudum agebatur, iubente rege, *vt caedi-*
20 *bus abstineretur.* Nemo captiuorum erat, qui monstrare Darii vehiculum posset: singuli, vt quaeque prehenderant, scrutabantur; nec tamen vllum
21 vestigium fugae regis exstabat. Festinantem Alexandrum vix tria millia equitum persequuta sunt. at in eos, qui lentius sequebantur, incidebant
22 vniuersa fugientium agmina. Vix credibile dictu, plures captini, quam qui caperent, erant: adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, vt nec hostium paucitatem nec multitudinem
23 suam satis cernerent. Interim iumenta, quae Darium vehebant, nullo regente, decesserant militari via, et errore delata per IV stadia in quadam valle constiterant, aestu simulque vulneribus fa-
24 tigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum a peritis Polystratus Macedo siti maceratus adcessit: ac dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa con-
25 spexit. Miratusque confossa potius quam abacta esse, semiuiui.....

Q. CVRTII RVFI

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM

Liber VI.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Praelii inter Lacedaemonios atque Macedones descriptio. Agidis mors. Supernati ad Alexandrum legatos, veniam defectionis oraturos, mittunt; quam impetrant. II. Alexander bello inuictus otio et deliciis frangitur. Rumor in castris de redita in Macedoniam. III. Hortatoria Alexandri ad milites oratio, vt bellum, in Asia inchoatum, persequantur et absoluant. IV. Zioberis, miti fluminis, descriptio. Alexander Nabarzani, per literas salutem quaerenti, veniam pollicetur. Deinde, Hyrcaniam ingressus, quosdam Darii praefectos in fidem recipit. V. Artabazo summa cum animi benuolentia excepto, Graecis, qui Darium adiuuerant, pareit Alexander, et, Mardorum gente debellata, Amazonicae eiusdam reginae petitioni satis facit. VI. Macedones Alexandri obsequentur moribus. qui, vt seditionem auerteret, ad bellum Bessi inferendum mentem conuertit. Quod et stratagemate inchoat; ac Satibarzanem, Ariorum satrapam, quod defeciſſet, primum persequitur, barbaros a montibus dispellit, Artacacnam expugnat atque in Drangianam mouet. VII. Coniurationem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Cebalinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipse sibi manus infert. VIII. Amicorum regiorum consilio Philotas, Parmenionis filius, coniurationis auctor et particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.

IX. De coniuratione aduerſus Philotam expoſtulatoria Alexandri ad milites oratio. Coram quibus Philotas adductus defenſionem parat. X. Apologetica Philotae oratio, qua coniurationis adcuſationem pro concione refellit. XI. Concio a quodam Belone adcenſa in Philotan ſurgit; qui paulo poſt, quum torqueretur, ſcelus fatetur cumque reliquis ſontium ſaxis obruitur.

1 I. ....pugnae discrimen inmiſit, obtruncatisque, qui promptius reſiſtebant, magnam partem hoſtium 2propulit. Coeperant fugere victores: [et] donec auidius ſequentes in planum deduxere, inulti cadebant; ſed vt primum locus, in quo ſtare poſſent, 3fuit, aequis viribus dimicatum eſt. Inter omnes tamen Lacedaemonios rex eminebat, non armorum modo et corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine 4animi, quo vno vinci non potuit. Vndique nunc cominus, nunc eminus petebatur, diuque arma circumferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat; donec haſta femora perfoſſa plurimo 5ſanguine effuſo deſtituere pugnantem. Ergo clypeo ſuo exceptum armigeri raptim in caſtra referebant, 6iactationem vulnerum haud facile tolerantem. Non tamen omiſere Lacedaemonii pugnam, et, vt primum ſibi quam hoſti aequiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſe fluentem in ſe 7aciem excepere. Non aliud discrimen vehementius fuiſſe memoriae proditum eſt. Duarum nobiliſſimarum bello gentium exercitus pari Marte pugna8bant. Lacedaemonii vetera, Macedones praeſentia decora intuebantur: illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant: Lacedaemoniis dux, Mace9donibus locus deerat. Diei quoque vnius tam multiplex caſus modo ſpem, modo metum vtriusque partis augebat, velut de induſtria inter fortiſſi10mos viros certamen aequante fortuna. Ceterum anguſtiae loci, in quo haeſerat pugna, non patie-

bantur totis congredi viribus. ſpectabant ergo plures, quam inierant praelium, et, qui extra teli iactum erant, clamore inuicem ſuos adcendebant. Tandem Laconum acies langueſcere, lubrica arma 11
ſudore vix ſuſtinens; pedem deinde referre coepit vrgente hoſte, ac apertius fugere. Inſequebatur 12
diſſipatos victor, et emenſus curſu omne ſpatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, vt fugam ſuorum et proximos 13
hoſtium conſpexit, *deponi* ſe iuſſit; expertusque, 14
membra an impetum animi ſequi poſſent, poſtquam deficere [ſe] ſenſit, poplitibus ſemet excepit; galeaque ſtrenue ſumpta, clypeo protegens corpus, haſtam dextra vibrabat, vltro vocans hoſtem, *ſi quis iacenti ſpolia demere auderet.* Nec quisquam 15
fuit, qui ſuſtineret cominus congredi; procul missilibus adpetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens; donec lancea nudo pectori infixa eſt; qua ex vulnere euulſa inclinatum ad deficiens caput clypeo paulliſper excepit; deinde, linquente ſpiritu pariter ac ſanguine, moribundus in arma procubuit. Ce- 16
cidere Lacedaemoniorum v millia et CCCLX, ex Macedonibus haud amplius CCC. ceterum vix quisquam niſi ſaucius reuertit in caſtra. Haec victoria non Spartam modo ſociosque eius, ſed etiam omnes, qui fortunam belli ſpectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis gra- 17
tulantium vultus; ſed bellum finire cupienti opus erat decipi; et quamquam fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas praefecti modus caperet, metuebat. quippe 18
Alexander hoſtes vinci voluerat; Antipatrum viciſſe, ne tacitus quidem indignabatur; ſuae demptum gloriae exiſtimans, quidquid ceſſiſſet alienae. Itaque Antipater, qui probe noſſet ſpiri- 19
tus eius, non eſt auſus ipſe agere arbitria victoriae;

ſed concilium Graecorum, *quid fieri placeret*, con-
20ſuluit. A quo Lacedaemonii, *nihil aliud quam vt oratores mittere ad regem liceret* precati, veniam defectionis praeter auctores inpetrauerunt. Megalopolitani, quorum vrbs erat obſeſſa a defectione,
21Achaeis et Aetolis CXX talenta dare iuſſi ſunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum eſt, quam Darium Alexander apud Arbela ſuperaret.

1 II. Sed vt primum inſtantibus curis laxatus eſt animus, militarium rerum quam quietis otiique patientior; excepere eum voluptates: et quem arma Perſarum non fregerant, vitia vicerunt;
2intempeſtiua conuiuia, et perpotandi peruigilandique inſana dulcedo, ludique, et greges pellicum, omnia in externum labſa [ſunt] morem. quem aemulatus quaſi potiorem ſuo, ita popularium animos oculosque pariter obfendit, vt a plerisque
3amicorum pro hoſte haberetur. Tenaces quippe diſciplinae ſuae, ſolitosque parco ac parabili victu ad inplenda naturae deſideria defungi, in peregrina et deuictarum gentium mala inpulerat.
4Hinc ſaepius comparatae in caput eius inſidiae; ſeceſſio militum, et liberior inter mutuas querelas dolor: ipſius deinde nunc ſuſpiciones, quas excitabat inconſultus pauor: ceteraque his ſimilia,
5quae deinde dicentur. Igitur quum intempeſtiuis conuiuiis dies pariter noctesque conſumeret; ſatietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos e Graecia exciuerat, turba, quippe captiuae [feminarum] iubebantur *ſuo ritu canere* inconditum et abhorrens peregrinis auri-
6bus carmen. Inter quas vnam rex ipſe conſpexit moeſtiorem quam ceteras, et producentibus eam verecunde reluctantem. excellens erat forma, et formam pudor honeſtabat; deiectis in terram ocu-

lis et, quantum licebat, ore velato, ſuſpicionem praebuit regi, nobiliorem eſſe, quam vt inter conviuales ludos deberet oſtendi. Ergo interrogata7 *quaenam eſſet? neptem ſe Ochi, qui nuper regnaſſet in Perſis, filio eius genitam eſſe*, reſpondit; *vxorem Hiſtaspis fuiſſe*. propinquus hic Darii fuerat, magni et ipſe exercitus praetor. Adhuc in8 animo regis tenues reliquiae priſtini moris haerebant. itaque fortunam regia ſtirpe genitae et tam celebre nomen reueritus, *non dimitti modo captiuam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes* iuſſit: *virum quoque requiri, vt reperto coniugem redderet.* Poſtero autem die praecipit Hephaeſtioni, *vt omnes*9 *captiuos in regiam iuberet adduci.* vbi ſingulorum nobilitate ſpectata, ſecreuit a vulgo, quorum eminebat genus. Decem hi fuerunt; inter quos repertus eſt Oxathres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi ſui clarior. Sex et vi-10 ginti millia talentum proxima praeda redacta erant: e quis duodecim millia in congiarium militum abſumpta ſunt. par huic pecuniae ſumma cuſtodum fraude ſubtracta eſt. Oxydates erat no-11 bilis Perſes, qui a Dario capitali ſupplicio deſtinatus cohibebatur in vinculis; huic liberato ſatrapeam Mediae adtribuit: fratremque Darii recepit in cohortem amicorum, omni vetuſtae claritatis honore ſeruato. Hinc in Parthienen peruen-12 tum eſt, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui poſt Euphraten et Tigrim amnes ſiti rubro mari terminantur. Scythae regionem13 campeſtrem ac fertilem occupauerunt; graues adhuc adcolae. ſedes habent et in Europa, et in Aſia. qui ſuper Bosporum colunt, adſcribuntur Aſiae; at qui in Europa ſunt, a laeuo Thraciae latere ad Boryſthenem, atque inde ad Tanain alium amnem, recta plaga adtinent. Tanais Eu-14

ropam et Asiam medius interfluit. nec dubitatur, quin Scythae, qui Parthos condidere, non a Bos-
15poro, sed ex regione Europae penetrauerint. Vrbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita a Graecis: ibi statiua rex habuit, commeatibus vndique aduectis. Itaque rumor, otiosi militis vitium, sine auctore percrebruit, *regem contentum rebus, quas gessisset, in Macedoniam protenus re-*
16*dire statuisse.* Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, et itineri sarcinas aptant: signum datum crederes, vt vasa conligerent. Totis castris tumultus hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra, perfertur ad regem.
17Fecerant fidem rumori temere vulgato Graeci milites, *redire* iussi *domos*, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat. Ipsis
18quoque finem militiae adesse credebant. Haud secus, quam par erat, territus Alexander, qui Indos atque vltima Orientis peragrare statuisset, praefectos copiarum in praetorium contrahit: obortisque lacrumis, *ex medio gloriae spatio reuocari se, victi magis, quam victoris fortunam in patriam re-*
19*laturum* conquestus est: *nec sibi ignauiam militum obstare, sed deorum inuidiam, qui fortissimis viris subitum patriae desiderium admouissent, paulo post in eamdem cum maiore laude famaque rediturus.*
20Tum vero pro se quisque *operam suam* obferre: difficillima quaeque poscere; polliceri *militum quo-*
que obsequium, si animos eorum leni et apta ora-
21*tione permulcere voluisset. Numquam infractos et abiectos recessisse, quoties ipsius alacritatem et tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse* respondit. *Illi vulgi aures praeparent sibi.* satisque omnibus, quae in rem videbantur esse, compositis; *vocari ad concionem exercitum* iussit, apud quem talem orationem habuit.

III. *Magnitudinem rerum, quas gessimus, mili-*1 *tes, intuentibus vobis, minime mirum est, et desi-derium quietis, et satietatem gloriae obcurrere. Vt*2 *omittam Illyrios, Triballos, Boeotiam, Thraciam, Spartam, Achaeos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui: ecce orsi bellum ab Hellesponto, Ionas, Aeolidem*3 *seruitio barbariae inpotentis exemimus: Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliam, Pisidas, Ciliciam, Syriam, Phoenicen,* 4 *Armeniam, Persidem, Medos, Parthienen habemus in potestate. plures prouincias complexus sum, quam alii vrbes ceperunt: et nescio, an enumeranti mihi quaedam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Ita-*5 *que si crederem, satis certam esse possessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus; ego vero, milites, ad penates meos, ad parentem sororesque et ceteros ciues vel renitentibus vobis erumperem, vt ibi potissimum parta vobiscum laude et gloria fruerer, vbi nos vberrima victoriae praemia exspectant, liberorum, coniugum parentumque laetitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum* 6 *secura possessio. Sed in nouo. et (si verum fateri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus barbaris, tempore, milites, opus est, dum mitioribus ingeniis inbuantur, et efferatos mollior consuetudo permulceat. Fruges quoque*7 *maturitatem statuto tempore exspectant: adeo etiam illa sensus omnis expertia tamen sua lege mite-scunt. Quid? creditis tot gentes alterius imperio*8 *ac nomine adsuetas, non sacris, non moribus, non commercio linguae nobiscum cohaerentes, eodem praelio domitas esse, quo victae sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus; et, qui praesentes metuunt, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiis res est, quas captas et inclusas, quia ipsarum*

natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago, tamquam omnia ſubacta ſint armis, quae fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit; Bactra non poſſidet ſolum parricida Beſſus, ſed etiam minatur: Sogdiani, Dahae, Maſſagetae, Sacae, Indi ſui iuris ſunt. Omnes hi, ſimul terga noſtra viderint, ſequentur. Illi enim eiusdem nationis ſunt; nos alienigenae et externi. Suis autem quique parent placidius; etiam quum is praeeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde aut, quae cepimus, omittenda ſunt, aut, quae non habemus, occupanda. Sicut in corporibus aegris, milites, nihil quod nociturum eſt, medici relinquunt; ſic nos, quidquid obſtat imperio, recidamus. Parua ſaepe ſcintilla contempta magnum excitauit incendium. Nihil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, valentiorem negligentia facies. Ne Darius quidem hereditarium Perſarum adcepit imperium; ſed in ſedem Cyri, beneficio Bagoae caſtrati hominis, admiſſus: ne vos magno labore credatis Beſſum vacuum regnum occupaturum. Nos vero peccauimus, milites, ſi Darium ob hoc vicimus, vt ſeruo eius traderemus imperium, qui vltimum auſus ſcelus, regem ſuum, etiam externae opis egentem, certe, cui nos victores pepercisſemus, quaſi captiuum in vinculis habuit, ad vltimum, ne a nobis conſeruari poſſet, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruci adfixum videre feſtino, omnibus regibus gentibusque fidei, quam violauit, meritas poenas ſoluentem. At hercule, ſi mox eumdem Graecorum vrbes aut Hellespontum vaſtare nunciatum erit vobis; quo dolore adficiemini, Beſſum praemia veſtrae occupaſſe victoriae? Tunc ad repetendas res feſtinabitis: tunc arma capietis. Quanto autem praeſtat territum adhuc et vix mentis ſuae compotem obprimere? Quatridui nobis iter

*supereſt, qui tot proculcauimus niues, tot amnes superauimus, tot montium iuga transcurrimus. Non mare illud, quod exaeſtuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur; non Ciliciae fauces et anguſtiae includunt: plana omnia et prona ſunt. In ipſo li-*17 *mine victoriae ſtamus. pauci nobis fugitiui et domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregium me hercule opus, et inter prima gloriae veſtrae numerandum poſteritati famaeque tradetis, Darii quoque hoſtis, finito poſt mortem eius odio, parricidas eſſe vos vltos, neminem inpium effugiſſe manus veſtras. Hoc*18 *perpetrato, quanto creditis Perſas obſequentiores fore, quum intellexerint, vos pia bella ſuscipere, et Beſſi ſceleri, non nomini ſuo, iraſci?*

IV. Summa militum alacritate, iubentium, *quo-*1 *cumque vellet, duceret*, oratio excepta eſt. nec rex a moratus impetum, tertioque per Parthienen die ad fines Hyrcaniae penetrat; Cratero relicto cum iis copiis, quibus praeerat, et ea manu, quam Amyntas ducebat, additis ſexcentis equitibus et totidem ſagittariis, vt ab incurſione barbarorum Parthienen tueretur. Erygyium *impedimenta*, mo-2 dico praeſidio dato, *campeſtri itinere ducere* iubet. Ipſe cum phalange et equitatu CL ſtadia emenſus, caſtra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus praealtis denſisque arboribus vmbroſum eſt, pingue vallis ſolum rigantibus aquis, quae ex petris inminentibus manant. Ex ipſis4 radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui tria fere ſtadia in longitudinem vniuerſus fluit; deinde ſaxo, quod alueolum interpellat, repercuſſus, duo itinera velut dispenſatis aquis aperit. Inde torrens et ſaxorum, per quae incurrit, aſpe-5 ritate violentior terram praeceps ſubit. Per CCC ſtadia conditus labitur; rurſusque velut ex alio fonte conceptus, editur, et nouum alueum inten-

6dit, priore ſui parte ſpatioſior, quippe in latitudinem XIII ſtadiorum diffunditur; rurſusque angúſtioribus coercitus ripis iter angit: tandem in alterum amnem cadit, cui *Rhidago* nomen eſt.
7Incolae adfirmabant, *quaecumque dimiſſa eſſent in cauernam, quae propior eſt fonti, rurſus, vbi aliud os amnis aperit, exſiſtere.* Itaque Alexander *duos tauros, qua ſubeunt aquae terram, praecipitari* iubet, quorum corpora, vbi rurſus erumpit, expulſa
8videre, qui miſſi erant, vt exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, quum literas Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, adcipit; quarum ſententia haec erat: *Se Dario non fuiſſe inimicum; immo etiam, quae credidiſſet vtilia eſſe, ſuaſiſſe: et quia fidele conſi-*
9*lium regi dediſſet, prope occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiam corporis ſui contra ius fasque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos et triginta annos inuiolatam re-*
10*gibus ſuis praeſtitiſſent. Se in praecipiti et lubrico ſtantem conſilium a praeſenti neceſſitate repetiſſe. Darium quoque, quum occidiſſet Bagoan, hac excuſatione ſatis feciſſe popularibus,* quod inſidiantem
11[ſibi] interemiſſet. *Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu carius. amore eius ad vltima eſſe propulſum. ſed ea magis eſſe ſequutum, quae coegiſſet neceſſi-*
12*tas, quam quae optaſſet. In communi calamitate ſuam quemque habere fortunam. Si venire ſe iuberet, ſine metu eſſe venturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex violaret: deos a deo falli*
13*non ſolere. Ceterum ſi, cui fidem daret, videretur indignus, multa exſilia patere fugienti: patriam eſſe,*
14*vbicumque vir fortis ſedem elegerit.* Nec dubitavit Alexander, fidem, quo Perſae modo adcipiebant, dare, *inuiolatum, ſi veniſſet, fore.* Quadrato tamen agmine et compoſito ibat; ſpecula-

tores ſubinde praemittens, qui explorarent loca. leuis armatura ducebat agmen; phalanx eam ſeque- 15
batur; poſt pedites erant inpedimenta. et gens 16
bellicoſa et natura ſitus difficilis aditu curam regis intenderant. Namque perpetua vallis iacet, vsque ad mare Caſpium patens. Duo terrae eius velut brachia excurrunt: media flexu modico ſinum faciunt, lunae maxime ſimilem, quum eminent cornua nondum totum orbem ſidere inplente. Cercetae, Moſyni et Chalybes a laeua ſunt: ab 17
altera parte Leucoſyri et Amazonum campi; et illos, qua vergit ad ſeptemtrionem, hos ad obcaſum conuerſa proſpectat. Mare Caſpium, dulcius ceteris, 18
ingentis magnitudinis ſerpentes alit: piſces longe diuerſi ab aliis coloris. quidam *Caſpium*, quidam *Hyrcanum* adpellant: alii ſunt, qui *Maeotim paludem in id cadere* putent: et argumentum adferunt *aquam, quod dulcior ſit quam cetera maria; infuſo paludis humore miteſcere.* A ſeptemtrione ingens 19
in litus mare incumbit, longeque agit fluctus et magna parte exaeſtuans ſtagnat. idem alio coeli ſtatu recipit in ſe fretum, eodemque impetu, quo effuſum eſt, relabens terram naturae ſuae reddit. et quidam credidere, non Caſpium mare eſſe, ſed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius faſtigium, vt ſupra dictum eſt, perpetua valle ſubmittitur. Hinc 20
rex xx ſtadia proceſſit ſemita propemodum inuia, cui ſylua inminebat, torrentesque et eluuies iter morabantur. nullo tamen hoſte obuio, penetrauit; tandemque ad vlteriora peruentum eſt. Praeter 21
alios conmeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus naſcitur, et vberrimum gignendis vuis ſolum eſt. Frequens 22
arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: ſed, niſi ſolis ortum incolae obcupauerint, vel modico tepore ſucus exſtinguitur.

23xxx hinc ſtadia proceſſerat, quum Phrataphernes ei obcurrit, ſeque et eos, qui poſt Darii mortem profugerant, dedens: quibus benigne exceptis ad oppidum Aruas peruenit. hic ei Craterus et Eri-
24gyius obcurrunt. Praefectum Tapurorum gentis Phradaten adduxerant. hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clemen-
25tiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniae dedit Menapim. exſul hic regnante Ocho ad Philippum peruenerat: Tapurorum quoque gentem Phradati reddidit.

1 V. Iamque rex vltima Hyrcaniae intrauerat, quum Artabazus (quem Dario fidiſſimum fuiſſe ſupra diximus) cum propinquis Darii ac ſuis liberis modicaque Graecorum militum manu obcurrit.
2 Dextram venienti obtulit rex; quippe et hoſpes Philippi fuerat, quum Ocho regnante exſularet, et hoſpitii pignora in regem ſuum ad vltimum fides
3 conſeruata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem*, inquit, *rex perpetua felicitate floreas. ego, ceteris laetus, hoc vno torqueor, quod, praecipiti ſenectute, diu frui tua bonitate non poſſum.* nonage-
4 ſimum et quintum annum agebat. Nouem iuuenes, eadem matre geniti, patrem comitabantur: hos Artabazus dextrae regis admouit, precatus *vt tam diu viuerent, donec vtiles Alexandro eſſent.*
5 Rex pedibus iter plerumque faciebat: tunc *admoueri ſibi et Artabazo equos* iuſſit, ne, ipſo ingrediente pedibus, ſenex equo vehi erubeſceret.
6 Deinde, vt caſtra ſunt poſita, *Graecos*, quos Artabazus adduxerat, *conuocari* iubet: at illi, *niſi Lacedaemoniis* (et Sinopenſibus) *fides daretur*, reſpondent, *ſe, quid agendum ipſis foret, deliberaturos.*
7 Legati erant Lacedaemoniorum miſſi ad Darium, quo victo adplicauerant ſe Graecis mercede apud
8 Perſas militantibus. Rex, *omiſſis ſponſionum fidei-*

que pigneribus, venire eos iussit, *fortunam quam ipse dedisset habituros.* Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem *venturos se* pollicentur. At Demoerates Athenienſis, qui maxime Ma- 9
cedonum opibus ſemper obſtiterat, venia deſperata, gladio ſe transfigit. ceteri, ſicut conſtituerant, ditioni Alexandri ſe ipſos permittunt. mille et DIO
milites erant. praeter hos legati ad Darium miſſi xc. In ſubplementum distributus miles; ceteri remiſſi domum, praeter Lacedaemonios, quos *tradi in cuſtodiam* iuſſit. Mardorum erat gens confinis Hyr- 11
caniae, cultu vitae aſpera et latrociniis adſueta. haec ſola nec legatos miſerat, nec videbatur imperata factura. Itaque rex indignatus, ſi vna gens poſſet efficere, ne inuictus eſſet, inpedimentis cum praeſidio relictis, inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, et prima luce hoſtis in con- 12
ſpectu erat: tumultus magis quam praelium fuit. Deturbati ex collibus, quos obcupauerant, barbari profugiunt; proximique vici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſane adiri 13
ſine magna vexatione exercitus poterant. Iuga montium praealtae ſyluae rupesque inuiae ſepiunt; ea, quae plana ſunt, nouo munimenti genere inpedierant barbari. Arbores denſae ſunt ex indu- 14
ſtria conſitae, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rurſus inſerunt terrae; inde velut ex alia radice laetiores virent trunci. hos, 15
qua natura fert, adoleſcere non ſinunt: quippe alium alii quaſi nexu conſerunt; qui vbi multa fronde veſtiti ſunt, operiunt terram. itaque obculti nexus ramorum velut laquei perpetua ſepe iter claudunt. Vna ratio erat caedendo aperire ſaltum: 16
ſed hoc quoque magni operis. crebri namque nodi durauerant ſtipites, et in ſe inplicati arborum rami, ſuſpenſis circulis ſimiles, lento vimine fruſtraban-

17tur ictus. Incolae autem, ritu ferarum virgulta subire soliti, tum quoque intrauerant saltum, ob-
18cultisque telis hostem lacessebant. Ille, venantium modo latibula scrutatus; plerosque confodit: ad vltimum *circumire saltum milites* iubet, *vt, si qua pateret, inrumperent.* Sed ignotis locis plerique oberrabant. excepti sunt quidam; inter quos equus regis, *Bucephalam* vocabant; quem Alexander non eodem, quo ceteras pecudes, animo aestimabat. nam ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium, et regem, quum vellet adscendere, sponte sua genua submittens excipiebat, credebaturque sentire
19quem veheret. Maiore ergo, quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus, *equum vestigari* iubet, *et per interpretem pronunciari, ni reddidissent, neminem esse victurum.* Hac denunciatione territi cum
20ceteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus, *caedi syluas* iubet, *adgestaque humo e montibus planiciem ramis impeditam exaggerari.*
21Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, quum barbari, desperato regionem, quam obcupauerant, posse retineri, gentem suam dedidere. rex, obsidibus adceptis, *Phradati tradere eos* iussit. Inde quinto
22die in statiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore, quem Darius habuerat ei, remittit domum. Iam ad vrbem Hyrcaniae, in qua regia Darii fuit, ventum erat. ibi Nabarzanes ad-
23cepta fide obcurrit, dona ingentia ferens. inter quae Bagoas erat specie singulari spado atque in ipso flore pueritiae; cui et Darius fuerat adsuetus, et mox Alexander adsueuit: eiusque maxime pre-
24cibus motus Nabarzani ignouit. Erat, vt supra dictum est, Hyrcaniae finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiscyrae incolen-
25tium campos. Reginam habebant Thalestrin, omnibus inter Caucasum montem et Phasin amnem

imperitantem. Haec cupidine visendi regis adcensa finibus regni sui excessit; et quum haud procul abesset, praemisit indicantes, *venisse reginam adeundi eis cognoscendique auidam*. Protenus facta 26
potestate veniendi, ceteris iussis subsistere, ccc feminarum comitatu processit. Atque vt primum rex in conspectu fuit, equo ipsa desiliit duas lanceas dextra praeferens. Vestis non toto Amazo- 27
num corpore obducitur; nam laeua pars ad pectus est nuda, cetera deinde velantur. nec tamen sinus vestis, quem nodo conligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta seruatur, qua muliebris 28
sexus liberos alant; aduritur dextra, vt arcus facilius intendant et tela vibrent. Interrito vultu 29
regem Thalestris intuebatur, habitum eius haud quaquam rerum famae parem oculis perlustrans: quippe hominibus barbaris in corporum maiestate veneratio est; magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est. Ceterum interrogata, *num ali-* 30
quid petere vellet, haud dubitauit fateri, *ad communicandos cum rege liberos se venisse: dignam, ex qua ipse regni generaret heredes. feminini sexus se reteneturam; marem reddituram patri*. Alexander, 31
an cum ipso militare vellet? interrogat: et illa, caussata, *sine custode regnum reliquisse*, petere perseuerabat, *nè se inritam spei pateretur abire*. Acrior 32
ad Venerem feminae cupido quam regis, vt paucos dies subsisteret, perpulit. xiii dies in obsequium desiderii eius absumpti sunt. Tum illa regnum suum, rex Parthienen petiuerunt.

VI. Hic vero palam cupiditates suas soluit; con- 1
tinentiamque et moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in superbiam ac lasciuiam vertit. Patrios mores disciplinamque Ma- 2
cedonum regum salubriter temperatam, et ciuilem

habitum, velut leuiora magnitudine sua ducens, Persicae regiae, par deorum potentiae, fastigium aemulabatur. Iacere humi venerabundos pati coepit: paulatimque seruilibus ministeriis tot victores gentium inbuere, et captiuis pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit; vestemque Persicam sumpsit; ne omen quidem veritus, quod a victoris insignibus in deuicti transiret habitum. et ille se quidem Persarum spolia gestare dicebat: sed cum illis quoque mores induerat; superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obsignabat: iis, quas in Asiam scriberet, Darii annulus inprimebatur; vt adpareret, vnum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero et equites, cumque his principes militum, adspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornauerat vestibus. Pellices ccc et LX, totidem quot Darii fuerant, regiam inplebant; quas spadonum greges, et ipsi muliebria pati adsueti, sequebantur. Haec luxu et peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam auersabantur; totisque castris vnus omnium sensus ac sermo erat; *plus amissum victoria, quam bello quaesitum esse. tum maxime vinci ipsos, dedique alienis moribus et externis: tantae morae pretium, domos quasi in captiuo habitu reuersuros pudere iam sui, regem victis quam victoribus similiorem, ex Macedoniae imperatore Darii Satrapen factum.* Ille non ignarus, et principes amicorum et exercitum grauiter obsendi, gratiam liberalitate donisque recuperare tentabat. sed, opinor, liberis pretium seruitutis ingratum est. Igitur ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello; cuius materia obpor-

tune alebatur. Namque Beſſus, veſte regia ſumpta, 13
Artaxerxen adpellari ſe iuſſerat; Scythasque et ceteros Tanais adcolas contrahebat. Haec Satibarzanes nunciabat: quem receptum in fidem, regioni, quam antea obtinuerat, praefecit. Et quum graue 14
ſpoliis adparatuque luxuriae agmen vix moueretur; *ſuas primum, deinde totius exercitus ſarcinas, exceptis admodum neceſſariis, conferri* iuſſit *in medium.* Planities ſpatioſa erat, in quam vehicula onuſta 15
perduxerant. Exſpectantibus cunctis, quid deinde eſſet imperaturus, *iumenta* iuſſit *abduci; fuisque primum ſarcinis face ſubdita, ceteras incendi* praecepit. Flagrabant exurentibus dominis, quae vti 16
intacta ex vrbibus hoſtium raperent, ſaepe flammas reſtinxerant; nullo ſanguinis pretium audente deflere, quum regias opes idem ignis exureret. Bre- 17
vis deinde oratio mitigauit dolorem; habilesque militiae et ad omnia parati laetabantur, *ſarcinarum potius, quam diſciplinae feciſſe iacturam.* Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor, 18
Parmenionis filius, ſubita morte conreptus, magno deſiderio ſui adfecerat cunctos. Rex ante omnes 19
moeſtus cupiebat quidem ſubſiſtere funeri adfuturus; ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaque Philotas cum 11 millibus et DC relictus, vt iuſta fratri perſolueret: ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti literae ei adferuntur a finitimis Satra- 20
parum; e quibus cognoſcit, *Beſſum quidem hoſtili animo obcurrere cum exercitu: ceterum Satibarzanem, quem Satrapen Ariorum ipſe praefeciſſet, deſeciſſe ab eo.* Itaque quamquam Beſſo inminebat, 21
tamen ad Satibarzanem obprimendum praeuerti optimum ratus, leuem armaturam et equeſtres copias educit, totaque nocte ſtrenue facto itinere, inprouiſus hoſti ſuperuenit. Cuius cognito aduentu 22
Satibarzanes cum 11 millibus equitum (nec enim

plures ſubito contrahi poterant) Bactrā perfugit,
23ceteri proximos montes obcupauerunt. Praerupta
rupes eſt, qua ſpectat Occidentem: eadem, qua
vergit ad Orientem, leniore ſubmiſſa faſtigio, multis
arboribus obſita, perennem habet fontem, ex quo
24largae aquae manant. Circumitus eius xxx et II
ſtadia comprehendit. in vertice herbidus campus.
In hoc multitudinem inbellem conſidere iubent: ipſi,
qua rupes erat, arborum truncos et ſaxa obmoliun-
25tur. XIII millia armata erant. In horum obſidione
Cratero relicto, ipſe Satibarzanem ſequi feſtinat.
et quia longius eum abeſſe cognouerat; ad ex-
pugnandos eos, qui edita montium obcupauerant,
26redit. Ac primo *repurgari* iubet, *quidquid ingredi*
poſſent: deinde, vt obcurrebant inuiae cotes prae-
ruptaeque rupes, inritus labor videbatur obſtante
27natura. Ille, vt erat animi ſemper obluctantis dif-
ficultatibus, quum et progredi arduum, et reuerti
periculoſum eſſet, verſabat ſe ad omnes cogitatio-
nes, aliud adque aliud, ita vt fieri ſolet, vbi
prima quaeque damnamus, ſubiiciente animo. hae-
ſitanti, quod ratio non potuit, fortuna conſilium
28ſubminiſtrauit. Vehemens Fauonius erat, et mul-
tam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa
29molitus. haec vapore torrida inarduerat. Ergo *ad-*
geri alias arbores iubet, *et igni dari alimenta:* cele-
riterque ſtipitibus cumulatis faſtigium montis
30aequatum eſt. tunc vndique ignis iniectus cuncta
comprehendit. flammam in ora hoſtium ventus fe-
rebat; fumus ingens velut quadam nube abscon-
31derat coelum. ſonabant incendio ſyluae; atque ea
quoque, quae non incenderat miles, concepto
igne proxima quaeque adurebant. Barbari ſuppli-
ciorum vltimum, ſi qua intermoreretur ignis, ef-
fugere tentabant; ſed, qua flamma dederat locum,
32hoſtis obſtabat. Varia igitur caede conſumpti ſunt.

alii in medios ignes, alii in petras praecipitauere se; quidam manibus hostium se obtulerunt: pauci semiustulati venere in potestatem. Hinc ad Gra- 33
terum, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille, omnibus praeparatis, regis exspectabat aduentum, captae vrbis titulo, sicut par erat, cedens. Igitur 34
Alexander *turres admoueri* iubet; ipsoque adspectu territi barbari: e muris supinas manus tendentes, orare coeperunt, *iram in Satibarzanem defectionis auctorem reseruaret; supplicibus semet dedentibus parceret.* Rex, data venia, non obsidionem modo soluit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac 35
vrbe digresso subplementum nouorum militum obcurrit. Zoilus D equites ex Graecia adduxerat: III millia ex Illyrico Antipater miserat. Thessali equites C et XXX cum Philippo erant: ex Lydia II millia et DC, peregrinus miles, aduenerant: CCC equites gentis eiusdem sequebantur. Hac manu 36
adiecta Drangas peruenit. bellicosa natio est. Satrapes erat Barzaentes, sceleris in regem suum particeps Bessus. Is supplicium rum, quae meruerat, metu profugit in Indiam.

VII. Iam nonum diem statiua erant, quum ex- 1
terna vi non interritus modo rex, sed invictus, intestino facinore petebatur. Dymnus, modicae apud regem auctoritatis et gratiae, exoleti, cui *Nicomacho* erat nomen, amore flagrabat; obsequio vni sibi dediti corporis vinctus. Is, quod ex vultu 3
quoque perspici poterat, similis adtonito, remotis arbitris cum iuuene secessit in templum, *arcana se et silenda adferre praefatus:* suspensumque exspecta- 4
tione *per mutuam caritatem et pignera vtriusque animi* rogat, *vt adfirmet iureiurando, quae commissset, silentio esse tecturum.* Et ille ratus, nihil, 5
quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, *per praesentes deos* iurat. Tum Dymnus 6

aperit, *in tertium diem insidias regi comparatas, seque eius consilii fortibus viris et inlustribus esse par-*
7*ticipem.* Quibus iuuenis auditis, *se vero fidem in parricidio dedisse*, constanter abnuit, *nec vlla reli-*
8*gione, vt scelus tegat, posse constringi.* Dymnus, et amore et metu amens, dextram exoleti complexus et lacrumans, orare primum, *vt particeps*
9*consilii operisque fieret. si id sustinere non posset; attamen ne proderet se, cuius erga ipsum beneuolentiae praeter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc in-*
10*expertae.* Ad vltimum auersari scelus perseuerantem metu mortis terret: *ab illo capite coniuratos*
11*pulcherrimum facinus inchoaturos.* Alias deinde *effeminatum et muliebriter timidum*, alias *proditorem amatoris* adpellans, nunc ingentia promittens, interdumque regnum quoque, versabat animum tanto
12facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modo illius, modo suo admouens iugulo, supplex idem et infelix, expressit tandem, *vt non*
13*solum silentium, sed etiam operam* polliceretur. namque abunde constantis animi, et dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutauerat. sed, *se captum Dymni amore*, similabat *nihil recu-*
14*sare.* Scisciatari inde pergit, *cum quibus tantae rei societatem iisset. plurimum referre, quales viri tam*
15*memorabili operi admoturi manus essent.* Ille, et amore et scelere male sanus, simul gratias agit, simul gratulatur, *quod fortissimis iuuenum non dubitasset se iungere*, *Demetrio corporis custodi*, *Peucolao*, *Nicanori. adiicit his Aphoebetum*, *Loceum*,
16*Dioxenum*, *Archepolim et Amyntam.* Ab hoc sermone dimissus Nicomachus, ad fratrem, (*Cebalino* erat nomen) quae adceperat, defert. Placet *ipsum subsistere in tabernaculo*, *ne, si regiam intrasset*, *non adsuetus adire regem*, *coniurati proditos se esse re-*

ſciſcerent. Ipſe Cebalinus ante veſtibulum regiae, 17
neque enim propius aditus ei patebat, conſiſtit;
operiens aliquem ex prima cohorte amicorum, quo
introduceretur ad regem. Forte ceteris dimiſſis, 18
vnus Philotas, Parmenionis filius, incertum quam
ob cauſſam, ſubſtiterat in regia. huic Cebalinus,
ore confuſo magnae perturbationis notas prae ſe
ferens, aperit, quae ex fratre compererat; et *ſine*
cunctatione nunciari regi iubet. Philotas, laudato 19
eo, protenus intrat ad Alexandrum; multoque in-
vicem de aliis rebus conſumpto ſermone, nihil
eorum, quae ex Cebalino cognouerat, nunciat.
Sub veſperam eum prodeuntem in veſtibulo regiae 20
excipit iuuenis, *an mandatum exſequutus foret* re-
quirens. Ille, *non vacaſſe ſermoni ſuo regem*, 21
cauſſatus, diceſſit. Poſtero die Cebalinus venienti
in regiam praeſto eſt: intrantemque admonet *pridie*
communicatae cum ipſo rei. Ille *curae ſibi eſſe* re-
ſpondit: ac ne tum quidem regi, quae audierat,
aperit. Coeperat Cebalino eſſe ſuſpectus. Itaque 22
non vltra interpellandum ratus, nobili iuueni,
Metron erat ei nomen, ſuper armamentarium po-
ſito, *quod ſcelus pararetur*, indicat. Ille, Cebalino 23
in armamentario abſcondito, protenus regi, corpus
forte curanti, *quid ei index detuliſſet*, oſtendit. 24
Rex, ad comprehendendum Dymnum miſſis ſatelli-
tibus, armamentarium intrat. ibi Cebalinus gaudio
elatus, *habeo, te*, inquit, *incolumem ex inpiorum*
manibus ereptum. Percontatus deinde Alexander, 25
quae noſcenda erant, ordine cuncta cognoſcit.
Rurſusque inſtitit quaerere, *quotus dies eſſet, ex*
quo Nicomachus ad eum detuliſſet indicium? Atque 26
illo fatente, *iam tertium eſſe*, exiſtimans, haud in-
conrupta fide tanto poſt deferre quae audierat, *vin-*
ciri eum iuſſit. Ille clamitare coepit, *eodem tem-* 27
poris momento, quo audiſſet, ad Philotan decurriſſe:

28 *ab eo percontaretur.* Rex item quaerens, *an Philotan adisset? an institisset ei, vt peruenire ad se?* perseuerante eo adfirmare, quae dixerat; manus ad coelum tendens, manantibus lacrumis, *hanc sibi a carissimo quondam amicorum relatam gratiam* 29 *querebatur.* Inter haec Dymnus, haud ignarus, quam ob caussam adcersseretur a rege, gladio, quo forte erat cinctus, grauiter se vulnerat, obcursuque 30 satellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens rex, *quod*, inquit, *in te, Dymne, tantum cogitaui nefas, vt tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum iam defecerat vox. itaque edito gemitu, vultuque a conspectu regis auerso, subinde conlabsus exstinguitur. 31 Rex, Philota *venire in regiam* iusso, *Cebalinus*, inquit, *vltimum supplicium meritus, si in caput meum praeparatas insidias biduo texit, huius criminis reum Philotan substituit; ad quem protenus indicium de-* 32 *tulisse se adfirmat. quo propiore gradu amicitiae me contingis, hoc maius est dissimilationis tuae facinus; et ego Cebalino magis, quam Philotae id conuenire fateor. Fauentem habes iudicem, si, quod admitti* 33 *non oportuit, saltem negari potest.* Ad hoc Philotas haud sane trepidus, si animus vultu aestimaretur, *Cebalinum quidem scorti sermonem ad se detulisse; sed ipsum tam leui auctori nihil credidisse* respondit, *veritum, ne iurgium inter amorem et exo-* 34 *letum, non sine risu aliorum, detulisset. Quum Dymnus interemerit se ipsum, qualiacumque erant, non fuisse reticenda.* complexusque regem, orare coepit, *vt praeteritam vitam potius quam culpam,* 35 *silentii tamen, non facti vllius, intueretur.* Haud facile dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram subpresserit. dextram reconciliatae gratiae pignus obtulit, et *contemptum magis, quam celatum indicium esse videri sibi* dixit.

VIII. Aduocato tamen consilio amicorum, cui1 tum Philotas adhibitus non est, *Nicomachum introduci* iubet. Is eadem, quae detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi carus in pau-2 cis, et eo Philotae ob aemulationem dignitatis aduersus. neque ignorabat, saepe Alexandri auribus3 nimia iactatione virtutis atque operae grauem fuisse, et ob ea non quidem sceleris, sed contumaciae tamen esse suspectum. Non aliam premendi4 inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis praeferens speciem, *Vtinam*, inquit, *in principio quoque huius rei nobiscum deliberasses. Suasissemus, si Philotae velles ignoscere, patereris*5 *potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam vsque ad mortis metum adductum cogeres, potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit: tu non semper Philotae poteris ignoscere. Nec est quod existimes,*6 *eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. scit eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse vel*7 *poenitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem eius Parmenionem, tanti ducem exercitus et inueterata apud milites tuos auctoritate, haud multum infra magnitudinis tuae fastigium positum, scio non aequo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quaedam beneficia odimus. meruisse mortem confi-*8 *teri pudet. Supersit, vt malit videri iniuriam accepisse, quam vitam. proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad*9 *quos persequendos ituri sumus: latus a domesticis hostibus muni. hos si submoues, nihil metuo ab externo.* Haec Craterus. Nec ceteri dubitabant,10 *quin coniurationis indicium subpressurus non fuisset, nisi auctor aut particeps. Quem enim pium et bonae mentis, non amicum modo, sed ex vltima plebe,*

auditis quae ad eum delata erant, non protenus ad
11 *regem fuisse cursurum? Ne Cebalini quidem exemplo,*
qui ex fratre comperta ipsi nunciasset, Parmenionis
filium, praefectum equitatus, omnium arcanorum
regis arbitrum? similasse etiam non vacasse sermoni
suo regem, ne index alium internuncium quaereret.
12 *Nicomachum, religione quoque deum adstrictum,*
conscientiam suam exonerare properasse: Philotan,
consumpto per ludum iocumque paene toto die, gra-
vatum esse pauca verba, ad caput regis pertinentia,
tam longo et forsitan superuacuo inferere sermoni.
13 *At enim non credidisse talia deferentibus pueris! cur*
igitur extraxisset biduum, tamquam indicio haberet
fidem. dimittendum fuisse Cebalinum, si delationem
14 *eius damnabat. In suo quemque periculo magnum*
animum habere: quum de salute regis timeretur,
credulos esse debere; vana quoque deferentes admit-
15 *tere.* Omnes igitur *quaestionem de eo, vt participes*
sceleris indicare cogeretur, habendam [*esse*] decer-
nunt. Rex admonitos, *vt consilium silentio pre-*
merent, dimittit. *Pronunciari* deinde *iter in poste-*
rum diem iubet, ne qua noui initi consilii daretur
16 nota. Inuitatus est etiam Philotas ad vltimas ipsi
epulas, et non coenare modo, sed etiam familiari-
ter conloqui cum eo, quem damnauerat, susti-
17 nuit. Secunda deinde vigilia, luminibus exstinctis,
cum paucis in regiam coeunt Hephaestion et Cra-
terus et Coenus et Erigyius: hi ex amicis; ex
armigeris autem Perdiccas et Leonnatus. Per hos
imperatum, *vt, qui ad praetorium excubabant, ar-*
18 *mati vigilarent.* Iam ad omnes aditus dispositi
milites; *equites quoque itinera obsidere* iussi, ne
quis ad Parmenionem, qui tum Mediae magnisque
19 copiis praeerat, obcultus euaderet. Attarras autem
cum trecentis armatis intrauerat regiam: huic de-
cem satellites traduntur, quorum singulos deni ar-

migeri sequebantur. Ii ad alios coniuratos com- 20
prehendendos distributi sunt: Attarras, cum trecen-
tis ad Philotan missus, clausum aditum domus
moliebatur, quinquaginta iuuenum promptissimis
stipatus. nam ceteros cingere vndique domum
iusserat, ne obculto aditu Philotas posset elabi.
Illum, siue securitate animi, siue fatigatione reso- 21
lutum, somnus obpresserat; quem Attarras torpen-
tem adhuc obcupat. Tandem ei sopore discusso 22
quum iniicerentur catenae; *vicit*, inquit, *bonita-
tem tuam, rex, inimicorum meorum acerbitas.* nec
plura eloquutum capite velato in regiam adducunt.
Postero die rex edixit, *omnes armati coirent.* Sex 23
millia fere militum venerant: praeterea turba lixa-
rum calonumque inpleuerant regiam. Philotan 24
armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici
posset a vulgo, quam rex adloquutus milites esset.
De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo in- 25
quirebat exercitus: in pace, erat vulgi. nihil po-
testas regum valebat, nisi prius valuisset auctóri-
tas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, ple- 26
risque, quid patrasset, quoue casu extinctus esset,
ignaris.

IX. Rex deinde in concionem procedit, vultu 1
praeferens dolorem animi. Amicorum quoque
moestitia exspectationem haud paruam rei fecerat. 2
Diu rex demisso in terram vultu adtonito stupen-
tique similis stetit. tandem recepto animo; *Paene*,
inquit, *milites, paucorum hominum scelere vobis
ereptus sum. Deum prouidentia et misericordia viuo.
Conspectusque vestri venerabilis cogit, vt vehemen-
tius parricidis irascerer, quoniam spiritus, immo
vnus vitae meae fructus est, tot fortissimis viris, et
de me optime meritis, referre adhuc gratiam posse.*
Interrupit orationem militum gemitus, obortaeque 3
sunt omnibus lacrumae. Tum rex, *quanto*, in-

quit, *maiorem in animis vestris motum excitabo, quum tanti sceleris auctores ostendero. quorum mentionem adhuc reformido, et, tamquam salui esse* 4*possint, nominibus abstineo. Sed vincenda est memoria pristinae caritatis, et coniuratio inpiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas fileam? Parmenio, illa aetate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum* 5*vetustissimus, ducem tanto sceleri se praebuit. Minister eius Philotas Peucolaum et Demetrium et hunc Dymnum, cuius corpus adspicitis, caeterosque* 6*eiusdem amentiae in caput meum subornauit.* Fremitus vndique indignantium querentiumque tota concione obstrepebat; qualis solet esse multitudinis, et maxime militaris, vbi aut studio agitur, aut 7ira. Nicomachus deinde et Metron et Cebalinus producti, quae quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. itaque, indignatione pressa, vox indicum 8silentio excepta est. Tum rex, *qualis*, inquit, *ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium ad ipsum subpressit? Quod non fuisse vanum,* 9*Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit Cebalinus: Metron ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, vt eo, vbi* 10*lauabar, inrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. o magni animi virum! Iste, si regis periculo commoueretur, vultum non mutaret? indicem tantae rei solicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, et auida spes regni praecipitem* 11*animum ad vltimum nefas impulit. Pater Mediae praest. ipse, apud multos copiarum duces meis praepotens viribus, maiora, quam capit, spirat. Orbitas* 12*quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. in vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: vobis saluis, orbus esse non possum.*

Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam 13
ad filios Nicanorem et Philotan scripserat, recitat,
haud sane indicium gravioris consilii praeferentem.
Namque summa eius haec erat: *primum vestri curam* 14
agite; deinde vestrorum: sic enim, quae destinavi-
mus, efficiemus. Adiecitque rex: *sic esse scriptam,* 15
ut, sive ad filios perveniisset, a consciis posset intelligi,
sive intercepta esset, falleret ignaros. At enim 16
Dymnus, quum ceteros participes sceleris indicaret,
Philotan non nominavit. hoc quidem illius non inno-
centiae, sed potentiae indicium est, quod sic ab iis
timetur etiam, a quibus prodi potest, ut, quum de se
fateantur, illum tamen celent. Ceterum *Philotan* 17
ipsius indicat vita. Hic Amyntae, qui mihi conso-
brinus fuit, et in Macedonia capiti meo inpias com-
parauit insidias, socium se et conscium adiunxit. Hic
Attalo, quo graviorem inimicum non habui, sororem
suam in matrimonium dedit. Hic, quum scripsissem 18
ei, pro iure tam familiaris vsus atque amicitiae, qua-
lis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo, susti-
nuit rescribere mihi: se quidem gratulari, quod in
numerum deorum receptus essem; ceterum misereri
eorum, quibus viuendum esset sub me, qui modum
hominis excederet. *Haec sunt etiam animi* 19
pridem alienati a me et inuidentis gloriae meae in-
dicia; quae quidem, milites, quam diu licuit, in
animo meo pressi. Videbar enim mihi partem vis-
cerum meorum abrumpere, si, in quos tam magna
contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non 20
verba punienda sunt; linguae temeritas peruenit ad
gladios. Hos, si mihi creditis, Philotas in me acuit.
Id si ipse adnisit, quo me conferam, milites? cui 21
caput meum credam? Equitatui, optimae exercitus
parti, principibus nobilissimae iuuentutis vnum prae-
feci: salutem, spem, victoriam meam fidei eius tu-
telaeque commisi. Patrem in idem fastigium, in 22

quo me ipſi poſuiſtis, admoui: Mediam, qua nulla opulentior regio eſt, tot ciuium ſociorumque millia imperio eius ditionique ſubieci. Vnde praeſidium
23 *petieram, periculum exſtitit. Quam feliciter in acie occidiſſem, potius hoſtis praeda, quam ciuis victima? nunc ſeruatus ex periculis, quae ſola timui, in haec*
24 *incidi, quae timere non debui. Soletis idemtidem a me, milites, petere, vt ſaluti meae parcam. Ipſi mihi praeſtare poteſtis, quod ſuadetis, vt faciam. ad veſtras manus, ad veſtra arma confugio: inuitis vobis ſaluus eſſe nolo; volentibus, non poſſum,*
25 *niſi vindicor.* Tum *Philotan*, religatis poſt tergum manibus, obſoleto amiculo velatum, iuſſit *induci*. facile adparebat, motos eſſe tam miſerabili habitu,
26 non ſine inuidia paulo ante conſpecti. Ducem equitatus pridie viderant; ſciebant, regis interfuiſſe conuiuio. repente non reum modo, ſed etiam
27 damnatum, immo vinctum, intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari ciuis, fortuna: qui modo duobus filiis, Hectore et Nicanore, orbatus, cum eo, quem reliquum
28 calamitas fecerat, abſens diceret cauſſam. Itaque Amyntas, regis praetor, inclinatam ad miſericordiam concionem rurſus aſpera in Philotan oratione commouit. *Proditos eos eſſe barbaris: neminem ad coniugem ſuam, neminem in patriam et ad parentes fuiſſe rediturum. velut truncum corpus dempto capite, ſine ſpiritu, ſine nomine, aliena terra ludi-*
29 *brium hoſtis futuros.* Haudquaquam pro ſpe ipſius, Amyntae oratio grata regi fuit, quod coniugum, quod patriae admonitos, pigriores ad ce-
30 otera munia exſequenda feciſſet. Tunc Coenus, quamquam Philotae ſororem matrimonio ſecum coniunxerat; tamen acrius quam quisquam in Philotan inuectus eſt: *parricidam eſſe regis, patriae,*
31 *exercitus* clamitans: ſaxumque, quod forte ante

pedes iacebat, eripuit, emissurus in eum; vt plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens. sed rex manum eius inhibuit, *dicendi prius caussam debere fieri potestatem reo, nec aliter iudicari passurum se* adfirmans. Tum dicere iussus Philotas, 32
siue conscientia sceleris, siue periculi magnitudine amens et adtonitus, non adtollere oculos, non hiscere audebat. Lacrumis deinde manantibus, 33
linquente animo, in eum, a quo tenebatur, incubuit: absterfisque amiculo eius oculis, paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Iamque rex, intuens eum, *Macedones*, inquit, 34
de te iudicaturi sunt: quaero, an patrio sermone sis apud eos vsurus. Tum Philotas, *praeter Macedo-* 35
nas, inquit, *plerique adsunt, quos facilius, quae dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero vsus, qua tu egisti. non ob aliud, credo, quam vt oratio tua intelligi posset a pluribus.* Tum rex, *ec-* 36
quid videtis, adeo etiam sermonis patrii Philotan taedere? solus quippe fastidit eum dicere. Sed dicat sane vtcunque cordi est: dum inemineritis, aeque illum a nostro more atque sermone abhorrere. Atque ita concione excessit.

X. Tum Philotas, *verba*, inquit, *innocenti re-* 1
perire facile est; modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam et iniquis- 2
simam fortunam destitutus, ignoro, quomodo et animo meo et tempori paream. Abest quidem 3
optimus causae meae iudex: qui cur me ipse audire noluerit, non me hercule excogito, quum illi, vtrimque cognita caussa, tam damnare me liceat quam absoluere; non cognita vero liberari ab absente non possum, qui a praesente damnatus sum. Sed quam- 4
quam vincti hominis non superuacua solum, sed etiam inuisa defensio est, quae iudicem non docere videtur sed arguere; tamen, vtcunque licet dicere, me-

5 *met ipse non deseram, nec committam, vt damnatus etiam mea sententia videar. Equidem cuius criminis reus sim, non video. Inter coniuratos nemo me nominat: de me Nicomachus nihil dixit: Cebalinus plus,* 6 *quam audierat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse credit rex! potuit ergo Dymnus eum praeterire, quem sequebatur? praesertim quum quaerenti socios vel falso fuerim nominandus, quo faci-* 7 *lius, qui verebatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum praeteriit, vt posset videri socio pepercisse; sed Nicomacho, quem taciturum arcana de semet ipso credebat, confessus, alius nomi-* 8 *natis, me vnum subtrahebat. Quaeso, commilitones, si Cebalinus me non adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset, num hodie dicerem causam nullo me* 9 *nominante? Dymnus sane et viuat adhuc, et velit mihi parcere. quid caeteri? qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent! Maligna est calamitas; et fere noxius, quum suo subplicio crucietur, adquiescit* 10 *alieno. Tot consci, ne in equuleum quidem impositi, verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro; nec* 11 *cuiquam moriturus, vt opinor. Ad verum crimen et ad vnum reuertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? hoc qualecunque est, confesso mihi vbicunque es, Alexander, remisisti: dextram tuam amplexus reconciliati pignus* 12 *animi, conuiuio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. vel iudicium tuum serua. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua, feci? quod nouum facinus delatum ad te mutauit animum tuum? graui sopore adquiescebam, quum me malis indormientem meis inimici* 13 *vinciendo excitarunt. Vnde et parricidae et prodi-* 14 *tori tam alta quies somni, scelerati conscientia obstrepente quum dormire non possint? Agitant eos furiae, non consummato modo, sed et cogitato par-*

ricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextra tua obtulerant: non timui, ne plus alienae crudelitati apud te liceret, quam clementiae tuae. Sed ne te mihi credidisse poeniteat, res ad me 15 deferebatur a puero, qui non testem, non pignus indicii exhibere poterat, inpleturus omnes metu, si coepisset audiri. Amatoris et scorti iurgio interponi 16 aures meas credidi infelix, et fidem eius suspectam habui, quod non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. timui, ne negaret mandasse se Cebalino, et ego viderer multis amicorum regis fuisse periculi caussa. Sic quoque, quum laeserim neminem, in- 17 veni, qui mallet perire me, quam incolumem esse. quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si in- 18 sontes lacessissem? At enim Dymnus se obcidit? num igitur facturum eum diuinare potui? minime. Ita, 19 quod solum indicio fidem fecit, id me, quum a Cebalino interpellatus sum, mouere non poterat. At 20 hercule, si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos, dissimulare non debui, Cebalinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde post delatum indicium, quo periturus eram, 21 cubiculum regis solus intraui, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? an sine Dymno non sum ausus? 22 ille igitur princeps coniurationis fuit. sub illius vmbra Philotas latebam, qui regnum Macedonicum adfecto. Et quis e vobis corruptus est donis? quem ducem, quem praefectum inpensius colui? Mihi quidem ob- 23 iicitur, quod societatem patrii sermonis adsperner; quod Macedonum mores fastidiam. sic ergo imperio, quod dedignor, immineo. Iam pridem natiuus ille sermo commercio aliarum gentium exoleuit; tam victoribus, quam victis, peregrina lingua discenda est. Non me hercule ista me magis laedunt, quam 24 quod Amyntas, Perdiccae filius, insidiatus est regi; cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso de-

25 *fendere, si fratrem regis non oportuit diligi a nobis. sin autem in illo fortunae gradu positum etiam vene-*
rari necesse erat; vtrum, quaeso, quod non diuinaui,
reus sum? an impiorum amicis insontibus quoque
moriendum est? Quod si aequum est, cur tamdiu
26 *viuo? si iniustum, cur nunc demum obcidor? At*
enim scripsi, misereri me eorum, quibus viuendum
esset sub eo, qui se Iouis filium crederet! Fides ami-
citiae, veri consilii periculosa libertas, vos me dece-
pistis! vos, quae sentiebam, ne reticerem, impuli-
27 *stis! Scripsisse me haec fatcor regi, non de rege*
scripsisse. non enim faciebam inuidiam, sed pro eo
timebam. dignior mihi Alexander videbatur, qui
Iouis stirpem tacitus adnosceret, quam qui praedi-
28 *catione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa*
est: sit deus caussae meae testis. retinete me in vin-
culis, dum consulitur Hammon in arcanum et obcul-
tum scelus. Interim, qui regem nostrum dignatus
est filium, neminem eorum, qui stirpi suae insidiati
29 *sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis*
esse tormenta; ne hanc quidem exhibendae veritatis
30 *fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis*
parentes. duos fratres ego nuper amisi; patrem nec
ostendere possum, nec inuocare audeo, quum et ipse
31 *tanti criminis reus sit. Parum est enim, tot modo*
liberorum parentem in vnico filio adquiescentem eo
quoque orbari, ni ipse in rogum meum inponitur.
32 *Ergo, carissime pater, et propter me morieris, et*
mecum? Ego tibi vitam adimo, ego senectutem
tuam exstinguo! Quid enim me procreabas infelicem
aduersantibus diis? an vt hos ex me fructus perci-
33 *peres, qui te manent? Nescio, adolescentia mea mi-*
serior sit, an senectus tua: ego in ipso robore aetatis
eripior; tibi carnifex spiritum adimet, quem, si for-
34 *tuna exspectare voluisset, natura reposcebat. Ad-*
monuit me patris mei mentio, quam timide et con-

tanter, quae Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, quum audiſſet, venenum a Philippo medico regi parari, deterrere eum voluit epiſtola ſcripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt 35
patri meo? num vllam auctoritatem eius literae habuerunt? Ego ipſe, quoties, quae audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulſus ſum. Si et, quum indicamus, inuiſi, et, quum tacemus, ſuſpecti ſumus; quid facere nos oportet? Quumque vnus e circum- 36
ſtantium turba exclamaſſet, bene meritis non inſidiari: Philotas, Recte, inquit, quisquis es, dicis. 37
Itaque, ſi inſidiatus ſum, poenam non deprecor; et finem facio dicendi, quoniam vltima verba grauia ſunt viſa auribus veſtris. Abducitur deinde ab iis, qui cuſtodiebant eum.

XI. Erat inter duces manu ſtrenuus Belon quidam, pacis artium et ciuilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus, qui tacentibus ceteris, ſto- 2
lida audacia ferox, admonere eos coepit; quoties quisque deuerſoriis, quae obcupaſſent, proturbatus eſſet, vt purgamenta ſeruorum Philotae reciperentur eo, vnde commilitones expuliſſet. Auro argentoque 3
vehicula eius onuſta totis vicis ſtetiſſe: ac ne in vicina quidem deuerſorii quemquam commilitonum receptum eſſe; ſed per diſpoſitos, quos ad ſomnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa murmurantium inter ſe ſilentio verius, quam ſono excitaretur. Ludibrio ei fuiſſe ruſticos homines, Phry- 4
gasque et Paphlagonas adpellatos; qui non erubeſceret, Macedo natus, homines linguae ſuae per interpretem audire. Cur Hammonem conſuli vellet? eun- 5
dem Iouis arguiſſe mendacium, Alexandrum filium adnoſcentis: ſcilicet veritum, ne inuidioſum eſſet, quod dii obferrent. Quum inſidiaretur capiti regis et 6

amici, non conſuluiſſe eum Iouem: nunc ad oraculum mittere, dum pater eius ſolicitaretur, qui praeſit in Media, et pecunia, cuius cuſtodia commiſſa ſit, per-
7 *ditos homines ad ſocietatem ſceleris inpellat. Ipſos miſſuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent, quod ex rege cognouerint, ſed qui gratias agant; qui vota pro incolumitate regis optimi perſoluant.*
8 Tum vero vniuerſa concio adcenſa eſt; et a corporis cuſtodibus initium factum, clamantibus, *discerpendum eſſe parricidam manibus eorum.* Id quidem Philotas, qui grauiora ſubplicia metueret, haud
9 ſane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuerſus, ſiue vt in cuſtodia quoque torqueret, ſiue vt diligentius cuncta cognoſceret, concilium in poſterum diem distulit: et quamquam in veſperam inclinabat dies, tamen *amicos conuocari* iubet. et ceteris quidem placebat, *Macedonum more obrui*
10 *ſaxis;* Hephaeſtion autem et Craterus et Coenus *tormentis veritatem exprimendam eſſe* dixerunt: et illi quoque, qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam
11 transeunt. Conſilio ergo dimiſſo, Hephaeſtion cum Cratero et Coeno ad quaeſtionem de Philota haben-
12 dam conſurgunt. Rex, Cratero arceſſito et ſermone habito, cuius ſumma non edita eſt, in intimam deuerſorii partem ſeceſſit, et remotis arbitris in mul-
13 tam noctem quaeſtionis exſpectauit euentum. Tortores in conſpectu Philotae omnia crudelitatis in-
14 ſtrumenta proponunt. Et ille vltro, *quid ceſſatis,* inquit, *regis inimicum, interfectorem, confitentem obcidere? quid quaeſtione opus eſt? cogitaui, volui.* Craterus exigere, *vt, quae confiteretur, in tormentis*
15 *quoque diceret.* Dum conripitur, dum obligantur oculi, dum veſtis exuitur, *deos patrios, gentium iura,* nequidquam apud ſurdas aures inuocabat. Per vltimos deinde cruciatus, vtpote et damnatus, et inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur.

Ac primo, quamquam hinc ignis, illinc verbera, iam non ad quaestionem, sed ad poenam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate: sed postquam intumescens corpus vlceribus flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat; *si tormentis adhibituri modum essent, dicturum se, quae scire expeterent, pollicetur. sed finem quaestioni fore, iurare eos per Alexandri salutem* volebat, *remouerique tortores.* Et vtroque impetrato, Cratero inquit, *dic quid me velis dicere.* Illo indignante *ludificari eum*, rursusque reuocante tortores; *tempus petere* coepit, *dum reciperet spiritum, cuncta quae sciret, indicaturus.* Interim equites, nobilissimus quisque, et ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotan torqueri fama vulgauerat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, vt propinqui eorum, qui regi insidiati erant, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt; alii in deuios montes vastasque solitudines fugiunt: ingenti per tota castra terrore diffuso, donec rex, tumultu cognito, *legem se subplicio coniunctis sontium remittere* edixit. Philotas, verone an mendacio liberare se a cruciatus voluerit, anceps coniectura est, quoniam et vera confessis, et falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Ceterum, *Pater*, inquit, *meus Hegelocho quam familiariter vsus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit: ille omnium malorum nobis caussa fuit. Nam quum primum* Iouis filium *se salutari iussit rex, id indigne ferens ille,* hunc igitur regem adnoscimus, *inquit*, qui Philippum dedignatur patrem? actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus regem: incidimus in superbiam, nec diis, quibus se exaequat, nec

25 hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrone
sanguine deum fecimus, qui nos fastidiat, qui gra-
vetur mortalium adire concilium? Credite mihi, et
26 nos, si viri sumus, a diis adoptabimur. Quis pro-
auum huius Alexandrum, quis deinde Archelaum,
quis Perdiccan occisos vltus est? hic quidem inter-
27 fectoribus patris ignouit. *Haec Hegelochus dixit*
supra comam: et postera die prima luce a patre ar-
cessor. Tristis erat, et me moestum videbat. audie-
28 *ramus enim, quae solicitudinem incuterent. Itaque*
vt experiremur, vtrumne vino grauatus effudisset
illa, an altiore concepta consilio; arcessiri eum pla-
cuit. Venit; eodemque sermone vltro repetito adie-
cit, se, siue auderemus duces esse, proximas a nobis
partes vindicaturum; siue deesset animus, consi-
29 lium silentio esse tecturum. *Parmenioni*, viuo ad-
huc Dario, intempestiua res *videbatur*; non enim
sibi, sed hosti esse obcisuros Alexandrum: Dario
vero sublato praemium regis obcisi Asiam, et totum
Orientem interfectoribus esse cessurum. *Adprobato-*
30 *que consilio in haec fides et data est et adcepta. Quod*
ad Dymnum pertinet, nihil scio; et haec confessus
31 *intelligo non prodesse mihi, quod prorsus sceleris ex-*
pers fui. Illi rursus tormentis admotis, quum ipsis
quoque hastis os oculosque eius euerberarent, vt
32 hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exi-
gentibus deinde, *vt ordinem cogitati sceleris expo-*
neret; quum diu Bactra retentura regem viderentur,
timuisse respondit, *ne pater* LXX *natus annos, tanti*
exercitus dux, tantae pecuniae custos, interim ex-
stingueretur, ipsique, spoliato tantis viribus, obci-
33 *dendi regis caussa non esset. Festinasse ergo se, dum*
praemium haberet in manibus. Repraesentare consi-
lium, cuius patrem fuisse auctorem nisi crederent,
tormenta, quamquam tolerare non posset, tamen
34 *non recusaret.* Illi, conloquuti *satis quaesitum vi-*

deri, ad regem reuertuntur. qui postero die et *quae confessus erat Philotas recitari, et ipsum*, quia ingredi non poterat, iussit *adferri*. Omnia adno- 35
scente eodem; Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producitur: multa adfirmatione, animique pariter constantia, et vultu abnuens, *quidquam sibi in regem cogitatum esse, tormenta etiam* deposcebat *in semet ipsum*. Quum Philo- 36
tas circumlatis oculis incideret in Calin quemdam, haud procul stantem, *propius eum* iussit *adcedere*. Illo perturbato et recusante transire ad eum, *patieris*, inquit, *Demetrium mentiri, rursusque me ex-* 37
cruciari? Calin vox sanguisque defecerant; et Macedones Philotan inquinare innoxios velle suspicabantur, quia nec a Nicomacho, nec ab ipso Philota, quum torqueretur, nominatus esset adolescens. qui vt praefectos regis circumstantes se vidit, *Demetrium et semet ipsum id facinus cogitasse* confessus 38
est. Omnes ergo a Nicomacho nominatos, more patrio, dato signo, saxis obruerunt. Magno non 39
modo salutis, sed etiam vitae periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenio et Philotas, principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque 40
anceps quaestio fuit: dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur; posl confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

Q. CVRTII RVFI

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM

LIBER VII.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Alexander Lynceſtes, maieſtatis reus, interficitur. Deinde in Amyntam et Simmiani Philotae amicos inquiritur, qui ſuam innocentiam graui oratione tuentur. II. Amynta et fratribus in gratiam receptis, Polydamas, a rege iuſſus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interficit. Vnde indignatio et ſeditio, quae tandem exſtinguitur. III. Agriaspas, Arachoſios. Parapamiſadas ſub iugum mittit Alexander, cum exercitu Parapamiſum ſuperat, et in eius radicibus Alexandriam condit. IV. Beſſus de bello aduerſus Alexandrum inter epulas conſultat, ſapientique Cobaris conſilio minime adquieſcit. Interim rex Bactra peruenit, vbi de Graecorum defectione et Satibarzane ſingulare certamine occiſo aduenit ei nuncius. V. Exercitus Alexandri, ſiti liberatus, Oxium amnem traiicit. Beſſus dolo captus ad Alexandrum adducitur. A quo Darii fratri, Oxathri, crucifigendus traditur. VI. Sogdiana ſubigitur et deficit. Cyropolis et aliae vrbes expugnantur. Alexandria ad Tanaim conditur. VII. De bello Scythis inferendo Alexander aeger ex vulnere cum ſuis init conſilium. Ariſtander vates regis voluntati extorum adcommodat ſignificata. Menedemus a Spitamene cum duobus M. et CCC equitibus interficitur: quod callide admodum diſſimilat Alexander. VIII. Dum exercitus ad bellum adcingitur, Scytharum legati adueniant, ac de pace ad Alexandrum orationem habent. IX. Alexander legatis dimiſſis Tanaim traiicit: bellum Scythis infert: et eum victis benigne agit. Sacas ſe dedentes in fidem recipit; Spita-

menem perſequitur. X. Sogdiana recuperata. Sogdianorum nobilium inuictus animus. Beſſi ſubplicium. Nouo milite auctus Alexandri exercitus. Vrbes conditae. XI. Arimazae petra, ſitu naturaque loci fere inexpugnabilis, ab Alexandro capitur.

I. Philotan ſicut recentibus ſceleris eius veſtigiis 1
iure adfectum ſubplicio cenſuerant milites; ita
poſtquam deſierat eſſe, quem odiſſent, inuidia in
miſericordiam vertit. Mouerat et claritas iuuenis, 2
et patris eius ſenectus atque orbitas. Primus Aſiam 3
aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps;
ſemper alterum in acie cornu defenderat: Philippo
quoque ante omnes amicus; et ipſi Alexandro tam
fidus, vt obcidendi Attalum non alio miniſtro vti 4
mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitum; ſedi-
tioſaeque voces referebantur ad regem. quis ille
haud ſane motus, ſatisque prudens, otii vitia ne-
gotio discuti, edicit, *vt omnes in veſtibulo regiae*
praeſto adforent. quos vbi frequentes adeſſe cogno-
vit; in concionem proceſſit. Haud dubie ex com- 5
poſito Apharias poſtulare coepit, *vt Lynceſtes Ale-*
xander, qui multo ante quam Philotas regem voluiſſet
obciderc, exhiberetur. A duobus indicibus, ſicut 6
ſupra diximus, delatus, tertium iam annum cuſto-
diebatur in vinculis. eumdem in Philippi quoque
caedem coniuraſſe cum Pauſania, pro comperto
fuit: ſed, quia primus Alexandrum *Regem* ſalutaue-
rat, ſubplicio magis quam crimini fuerat exemptus.
Tum quoque Antipatri ſoceri eius preces iuſtam re- 7
gis iram morabantur. Ceterum recruduit ſopora-
tus dolor. quippe veteris periculi memoriam prae-
ſentis cura renouabat. Igitur Alexander ex cuſto- 8
dia educitur, iuſſusque dicere, quam toto triennio
meditatus erat defenſionem, haeſitans et trepidus
pauca ex iis, quae compoſuerat, protulit: ad vlti-
mum non memoria ſolum, ſed etiam mens eum

9 destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium. itaque ex iis, qui proxime adstiterant, obluctantem
10 adhuc obliuioni lanceis confoderunt. Cuius corpore sublato, rex *introduci iussit Amyntam et Simmiam:* nam Polemon, minimus ex fratribus, quum
11 Philotan torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotae amicorum hi carissimi fuerant; ad magna et honorata ministeria illius maxime subfragatione producti: memineratque rex, summo studio ab eo conciliatos sibi. nec dubitabat, *huius quoque vltimi*
12 *consilii fuisse participes.* Igitur, *olim esse sibi suspectos matris suae literis, quibus esset admonitus, vt ab his salutem suam tueretur. Ceterum se inuitum deteriora credentem, nunc manifestis indiciis victum,*
13 *iussisse vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotae scelus, quia in secreto cum ipso fuissent, non posse dubitari. fratrem vero, qui profugerit, quum*
14 *Philotas torqueretur, aperuisse fugae caussam. Nuper praeter consuetudinem, officii specie, amotis longius veteris, admouisse semet ipsos lateri suo, nulla probabili caussa: seque mirantem, quod non vice sua tali fungerentur officio, et ipsa trepidatione eorum perterritum, strenue ad armigeros, qui proximi seque-*
15 *bantur, recessisse. Ad hoc adcedere, quod quum Antiphanes, scriba equitum, Amyntae denunciasset, pridie quam Philotae scelus deprehensum esset,* vt ex suis equis more solito daret iis, qui amisissent suos, *superbe respondisse,* nisi incepto desisteret, breui sci-
16 turum, quis ipse esset. *Iam linguae violentiam temeritatemque verborum, quae in semet ipsum iacularentur, nihil aliud esse, quam sceleſti animi indicem ac testem. quae si vera essent, idem meruisse eos, quod*
17 *Philotan; si falsa, exigere ipsum, vt refellant.* Productus deinde Antiphanes, *de equis non traditis, et*
18 *adiectis etiam superbe minis,* indicat. Tum Amyntas,

facta dicendi potestate; *si nihil*, inquit, *interest regis: peto, vt dum dico, vinculis liberer.* Rex *solui vtrumque* iubet: desiderantique Amyntae, "*vt habitus quoque redderetur armigeri,*" *lanceam dari* iussit. Quam vt laeua comprehendit, euitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante iacuerat; *Qualiscunque*, inquit, *exitus nos manet, rex: confitemur, prosperum euentum tibi debituros; tristiorem fortunae inputaturos. Sine praeiudicio dicimus causam, liberis corporibusque animisque. habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus; fortunam timere desinemus. Te quaeso, permittas mihi id primum defendere, quod a te vltimum obiectum est. Nos, rex, sermonis aduersus maiestatem tuam habiti nullius conscii fuimus nobis. Dicerem iam pridem, vicisse te inuidiam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum etiamsi militis tui vel in agmine deficientis et fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo aegri et vulnera curantis, aliqua vox asperior esset adcepta; merueramus fortibus factis, vt malles ea tempori nostro inputare, quam animo. Quum quid adcidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, quae vtique non odimus, infestas admouemus manus; parentes, liberis si obcurrant, et ingrati et inuisi sunt. Quum donis honoramur, quum praemiis onusti reuertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? militantium nec indignatio nec laetitia moderata est. ad omnes adfectus impetu rapimur. vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, vtcumque praesens mouit adfectio. Modo Indiam adire et Oceanum libet; modo coniugum et liberorum patriaeque memoria obcurrit. Sed has cogitationes, has inter se conloquentium voces, signum tuba datum finit: in suos ordines quisque currimus, et quidquid irarum in ta-*

bernaculo conceptum est, in hostium effunditur. ca-
26pita. Vtinam Philotas quoque intra verba peccasset. Proinde ad id reuertar, propter quod rei sumus. Amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo inficias, vt expetisse quoque nos, magnosque ex
27ea fructus percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vincentem, cultum a
28nobis esse miraris? Tu hercule, si verum audire vis, rex, huius nobis periculi caussa es. Quis enim alius effecit, vt ad Philotan decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi ad hunc gradum amicitiae tuae adscendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expe-
29tere, et iram timere possemus. Annon propemodum in tua verba tui omnes te praeeunte iurauimus, eosdem non inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti auersa-
30remur scilicet, quem tu omnibus praeferebas. Igitur si hoc crimen est, [tu] paucos innocentes habes; immo hercule neminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt; sed totidem, quot volebant esse, non poterant. ita si a consciis amicos non diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse volue-
31runt. Quod igitur conscientiae adfertur indicium? vt opinor, quia pridie familiariter et sine arbitris loquutus est nobiscum? At ego purgare non possem, si pridie quidquam ex vetere vita ac more mutassem. nunc vero, si, vt omnibus diebus, illo quoque, qui
32suspectus est, fecimus, consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus? et, pridie quam Philotas detectus est, haec mihi cum Antiphane res erat? qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederimus; semet ipsum, quod eos desiderauerit,
33purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem et exigentem; nisi quod melior est caussa
34suum non tradentis, quam poscentis alienum. Cete-

rum, rex, equos decem habui, e quis Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos quum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo loquutum esse me cum ignauissimo, et hoc vnum militiae suae vsurpante, vt alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum ventum est, vt verba mea eodem tempore et Alexandro excusem et Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tuis scripsit. Vtinam prudentius esset solicita pro filio, et non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique non ostendit auctorem, quo facto dictoue nostro mota tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere quam dicere. Sed vtcumque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam caussam. Adnosces autem, quae dicturus sum; quippe meministi, quum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuuenes in domo tuae matris abscondi. praecepisti igitur mihi, ne quem praeter te intuerer; sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, et liberius, quam expediebat mihi, exsequutus sum imperium tuum. Gorgian, Hecateum et Gorgatan, quorum bona opera vteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non paruissem, iure daturus fui poenas, nunc perire, quia parui? Neque enim vlla alia matri tuae persequendi nos caussa est, quam quod vtilitatem tuam muliebri praeposuimus gratiae. Sex millia Macedonum peditum et DC equites adduxi, quorum pars sequutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, vt, quia illa propter hanc

cauſſam iraſcitur nobis, tu mitiges matrem, qui irae eius nos obtuliſti.

1 II. Dum haec Amyntas agit, forte ſuperuene-
runt, qui fratrem eius Polemonem, de quo ante
dictum eſt, fugientem conſequuti vinctum reduce-
bant. Infeſta concio vix inhiberi potuit, quin pro-
2tenus ſuo more ſaxa in eum iaceret. Atque ille
ſane interritus, *nihil*, inquit, *pro me deprecor;*
modo ne fratrum innocentiae fuga imputetur mea.
Haec ſi defendi non poteſt, meum crimen ſit. horum
ob id ipſum melior eſt cauſſa, quod ego, qui pro-
3*fugi, ſuſpectus ſum.* At haec eloquuto vniuerſa
concio adſenſa eſt. Lacrumae deinde omnibus ma-
nare coeperunt, adeo in contrarium repente muta-
tis, vt ſolum pro eo eſſet, quod maxime laeſerat.
4Iuuenis erat primo aetatis flore pubeſcens, quem
inter equites tormentis Philotae conturbatos alienus
terror abstulerat. Deſertum eum a comitibus, et
haeſitantem inter reuertendi fugiendique conſilium,
5qui ſequuti erant, obcupauerunt. Is tum flere coe-
pit, et os ſuum conuerberare: moeſtus non ſuam
vicem, ſed propter ipſum periclitantium fratrum.
6Moueratque iam regem, non concionem modo: ſed
vnus erat inplacabilis frater; qui terribili vultu in-
tuens eum; *Tum*, ait, *demens, lacrumare debueras,*
quum equo calcaria ſubderes, fratrum deſertor, et
deſertorum comes. Miſer quo, et vnde fugiebas?
7*Effeciſti, vt reus capitis, adcuſatoris vterer verbis.*
Ille *peccaſſe ſe; ſed grauius in fratres, quam in*
ſemet ipſum, fatebatur. Tum vero neque lacrumis,
neque adclamationibus, quibus ſtudia ſua multi-
tudo profitetur, temperauerunt. Vna vox erat pari
emiſſa conſenſu, *vt inſontibus et fortibus viris parce-*
ret. Amici quoque, data miſericordiae occaſione,
8conſurgunt, flentesque regem deprecantur. Ille
ſilentio facto, *et ipſe*, inquit, *Amyntam mea ſen-*

tentia fratresque eius absoluo. Vos autem, iuuenes, malo beneficii mei obliuisci, quam periculi vestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum, quae ipse vobiscum reuertor: Nisi, quae delata essent, excussissem, valde dissimilatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est, purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolui posse, nisi qui dixerit caussam. Tu, Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Concione deinde dimissa, Polydamanta vocari iubet. Longe adceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quamquam conscientia fretus in regiam venerat; tamen, vt iussus est fratres suos exhiberc, admodum iuuenes, et regi ignotos ob aetatem, fiducia in solicitudinem versa trepidare coepit, saepius quae nocere possent, quam quibus eluderet, reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, produxerant eos; quum exsanguem metu Polydamanta propius adcedere iubet. submotisque omnibus, scelere, inquit, Parmenionis ornes pariter adpetiti sumus, maxime ego ac tu; quos amicitiae specie fefellit. ad quem persequendum punendumque (vide quantum fidei tuae credam) te ministro vti statui. obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam, et ad praefectos meos literas scriptas manu mea perfer. velocitate opus est, qua celeritatem famae antecedas. noctu peruenire illuc te volo, postero die, quae scripta erunt, exsequi. Ad Parmenionem quoque epistolas feres; vnam a me, alteram Philotae nomine scriptam. signum annuli eius in mea potestate est. sic pater credens a filio impressum, quum te viderit, nihil metuet. Polydamas, tanto liberatus metu, inpensius etiam, quam exigebatur, promittit operam. Conlaudatusque e promissis oneratus, deposita veste, quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim

coniuges ac liberi, vinculum fidei, obsides apud regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis, vndecima die, quo destinauerat, perueniunt. Et prius quam ipsius nunciaretur aduentus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit, et in tabernaculum Cleandri (praetor hic regius erat) quarta vigilia peruenit. Redditis deinde literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque ceteris quoque literas regis adtulerat. Iam ad eum venturi erant, quum Parmenioni *Polydamanta venisse* nunciauerunt. qui dum laetatur aduentu amici, simulque noscendi, quae rex ageret, auidus, (quippe longo interuallo nullam ab eo epistolam adceperat) *Polydamanta requiri* iubet. Deuersoria regionis illius magnos recessus habent amoenosque nemoribus manu consitis; ea praecipue regum satraparumque voluptas erat Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis regis, vt obsiderent. Agendae autem rei constituerant tempus, *quum Parmenion a Polydamante literas tradi-tas legere coepisset.* Polydamas procul veniens, vt a Parmenione conspectus, vultu laetitiae speciem praeferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaque gratulatione functi, Polydamas epistolam ab rege scriptam ei tradidit. Parmenion vinculum epistolae soluens, *quidnam rex ageret?* requirebat. Ille *ex ipsis literis cogniturum esse* respondit. Quibus Parmenion lectis; *Rex*, inquit, *expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem et nunquam cessantem! Sed tempus saluti suae tanta iam parta gloria parcere.* Alteram deinde epistolam, Philotae nomine scriptam, laetus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit; ceteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum ne-

moris adſtiterant, cognita caede, cuius cauſſa igno-
rabatur, in caſtra perueniunt, et tumultuoſo nun-
cio milites concitant. Illi armati ad nemus, in 29
quo perpetrata caedes erat, coeunt, et, *ni Polyda-*
mas, ceterique eiusdem noxae participes dedantur,
murum circumdatum nemori euerſuros, denunciant,
omniumque ſanguine duci parentaturos. Cleander 30
primores eorum intromitti iubet, literasque regis
ſcriptas ad milites recitat, quibus *inſidiae Parme-*
nionis in regem precesque, vt ipſum vindicarent,
continebantur. Igitur cognita regis voluntate, non 31
quidem indignatio, ſed tamen ſeditio compreſſa eſt.
Dilabſis pluribus pauci remanſerunt, qui, *ſaltem*
vt corpus ipſius ſepelire permitterent, precabantur.
Diu id negatum eſt, Cleandri metu, ne obfenderet 32
regem. pertinacius deinde precantibus, materiem
conſternationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo
truncum humare permiſit. ad regem caput miſſum
eſt. Hic exitus Parmenionis fuit, militiae domi- 33
que clari viri. Multa ſine rege proſpere; rex ſine
illo nihil magnae rei geſſerat. feliciſſimo regi, et
omnia ad fortunae ſuae exigenti modum ſatis fecit.
LXX natus annos iuuenis ducis et ſaepe etiam gre-
garii militis munia expleuit: acer conſilio; manu
ſtrenuus; carus principibus; vulgo militum adcep-
tior. Haec inpulerint illum ad regni cupiditatem, 34
an tantum ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt; quia
Philotas vltimis cruciatibus victus verane dixerit,
quae facta probari non poterant, an falſis tormen-
torum patierit finem, re quoque recenti, quum
magis poſſet liquere, dubitatum eſt. Alexander, 35
quos mortem Parmenionis conqueſtos eſſe compe-
rerat, ſeparandos a cetero exercitu ratus, in vnam
cohortem ſecreuit, ducemque his Leonidam dedit,
et ipſum Parmenioni quondam intima familiaritate
coniunctum. Fere iidem erant, quos alioqui rex 36

habuerat inuiſos. nam quum experiri vellet militum animos; admonuit, *qui literas in Macedoniam ad ſuos ſcripſiſſet, iis, quos ipſe mittebat, perlaturis cum fide traderet.* Simpliciter ad neceſſarios ſuos quisque ſcripſerat, quae ſentiebat: aliis grauis erat,
37 plerisque non ingrata militia. Ita et agentium gratias, et querentium literae exceptae ſunt. [Et qui forte taedium laboris per literas erant queſti] *Hanc ſeorſum cohortem a caeteris tendere ignominiae cauſſa* iubet: fortitudine vſurus in bello; libertatem linguae ab auribus credulis remoturus. Et conſilium temerarium forſitan, (quippe fortiſſimi iuuenes contumeliis inritati erant) ſicut omnia alia, fe-
38 licitas regis excepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. incitabat virtutem et ignominiae demendae cupido; et quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

1 III. His ita compoſitis, Alexander, Arianorum Satrape conſtituto, *iter pronunciari* iubet in *Agriaſpas*, quos iam tunc mutato nomine *Euergetas* adpellabant; ex quo frigore victusque penuria Cyri exercitum adfectum tectis et commeatibus iuue-
2 rant. Quintus dies erat, vt in eam regionem peruenerat. cognoſcit, *Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cum equitum manu inrupiſſe rurſus in Arios.* Itaque Caranum et Erigyium cum Artabazo et Andronico et ſex millibus Graecorum pe-
3 ditum DC equites ſequebantur. Ipſe LX diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob
4 egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis praeeſſet, Amenide, (ſcriba is Darii fuerat) Arachoſios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, ſubegit. Ibi exercitum, qui ſub Parmenione fuerat, obcupauit. ſex millia Macedonum erant, et CC nobiles et quinque millia Graecorum cum equitibus ducentis; haud dubie robur omnium virium

regis. Arachoſiis datus Menon praetor, IV milli- 5
bus peditum et DC equitibus in praeſidium re-
lictis. Ipſe rex nationem, ne finitimis quidem ſatis
notam, quippe nullo commercio volentem mutuos
vſus, cum exercitu intrauit. *Parapamiſadae* ad- 6
pellantur, agreſte hominum genus, et inter barba-
ros maxime inconditum locorum aſperitas, homi-
num quoque ingenia durauerat. gelidiſſimum ſep- 7
temtrionis axem ex magna parte ſpectant; Bactria-
nis ad occidentem coniuncti ſunt: meridiana regio
ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo 8
ſtruunt, et, quia ſterilis eſt terra materiae, in nudo
etiam montis dorſo, vsque ad ſummum aedificio-
rum faſtigium, eodem laterculo vtuntur. Ceterum 9
ſtructura latior ab imo paulatim incremento ope-
ris in arctius cogitur; ad vltimum in carinae
maxime modum coit. ibi foramine relicto ſuperne
lumen adcipiunt ad medium. Vites et arbores, ſi 10
quae in tanto terrae rigore durare potuerunt, ob-
ruunt humo. Penitus hyeme defoſſae latent. quum
niue diſcuſſa aperiri humus coepit, coelo ſolique
reddunturr. Ceterum adeo altae niues premunt ter- 11
ram, gelu et perpetuo paene rigore conſtrictae, vt
ne auium quidem feraeue vllius veſtigium exſtet.
Obſcura coeli verius vmbra, quam lux, nocti ſimi-
lis premit terram, vix vt quae prope ſunt conſpici
poſſint. In hac tamen omnis humani cultus ſoli- 12
tudine deſtitutus exercitus, quidquid malorum to-
lerari poteſt, pertulit; inopiam, frigus, laſſitudi-
nem, deſperationem. Multos exanimauit rigor in- 13
ſolitus niuis: multorum aduſſit pedes; plurimorum
oculos. Praecipue pernicialis fuit fatigatis: quippe
in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant; quae
quum moueri deſiſſent, vis frigoris ita adſti ingebat,
vt rurſus ad ſurgendum conniti non poſſent. A 14
commilitonibus torpentes excitabantur. neque aliud

remedium erat, quam vt ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto, membris aliquis redibat
15 vigor. Si qui tuguria barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. sed tanta caligo erat, vt aedi-
16 ficia nulla alia res quam fumus ostenderet. Illi, numquam ante in terris suis aduena viso, quum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, adferebant: *vt corpori-*
17 *bus ipsorum parceretur* orantes. Rex agmen circumibat pedes; iacentes quosdam erigens, et alios, quum aegre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. nunc ad prima signa, nunc in medio; nunc in vltimo agmine itineris multiplicato labore
18 laderat. Tandem ad loca cultiora peruentum est, commeatuque largo recreatus exercitus: simul et, qui consequi non potuerant, in illa castra venerunt.
19 Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius dorsum Asiam perpetuo iugo diuidit: hinc simul, quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum et amnem Araxem aliaque regionis Scythiae deserta
20 conspectat. Taurus secundae magnitudinis mons committitur Caucaso, a Cappadocia se adtollens Ciliciam praeterit, Armeniaeque montibus iungitur.
21 Sic inter se [tot] iuga velut serie cohaerentia perpetuum habent dorsum, ex quo Asiae omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia
22 in Hyrcanum et Ponticum decidunt. XVII dierum spatio Caucasum superauit exercitus. Rupes in eo x in circumitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit, in qua *vinctum Promethea fuisse*
23 antiquitas tradit. Condendae in radicibus montis vrbi sedes electa est. VII millibus seniorum Macedonum et praeterea militibus, quorum opera vti desisset, permissum, in nouam vrbem considere. Hanc quoque *Alexandriam* incolae adpellauerunt.

IV. At Beſſus, Alexandri celeritate perterritus, diis patriis ſacrificio rite facto, ſicut illis gentibus mos eſt, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello conſultabat. Graues mero *ſuas vires* extollere: *hoſtium* nunc *temeritatem*, nunc *paucitatem* ſpernere. praecipue Beſſus, ferox verbis et parto per ſcelus regno ſuperbus, ac vix potens mentis, dicere: *Socordia Darii creuiſſe hoſtium famam. obcurriſſe enim in Ciliciae anguſtiſſimis faucibus; quum retrocedendo poſſet perducere incautos in loca, naturae ſitu inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehenſus hoſtis ne fugae quidem, nedum reſiſtendi occaſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere, Oxum amnem velut murum obiecturum hoſti; dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios et Dahas Sacasque, et Indos, et vltra Tanaim amnem colentes Scythas; quorum neminem adeo humilem eſſe, vt humeri eius non poſſent Macedonis militis verticem aequare.* Concalescunt temulenti, *vnam hanc ſententiam ſalubrem eſſe:* et Beſſus *circumferri merum largius* iubet, debellaturus ſuper menſam Alexandrum. Erat in eo conuiuio Cobares, natione Medus, ſed magicae artis (ſi modo ars eſt, non vaniſſimi cuiusque ludibrium) magis profeſſione, quam ſcientia celeber; alioquin moderatus et probus. Is quum praefatus eſſet, *ſcire ſeruo vtilius parere dicto, quam adferre conſilium; quum illos, qui pareant, idem quod ceteros maneat: qui vero ſuadeant, proprium periculum.* * poculum ei, quod habebat in manu, tradidit, quo adcepto Cobares: *Natura*, inquit, *mortalium hoc quoque nomine praua et ſiniſtra dici poteſt; quod in ſuo quisque negotio hebetior eſt, quam in alieno. turbida ſunt conſilia eorum, qui ſibi ſuadent. obſtat metus; aliis cupiditas; nonnunquam naturalis eorum,*

quae excogitaueris, amor. nam in te ſuperbia non
cadit. expertus es, vnumquemque, quod ipſe repere-
12*rit, aut ſolum aut optimum ducere. Magnum onus*
ſustines capite, regium inſigne. hoc aut moderate
perferendum eſt, aut, quod abominor, in te ruet. con-
13*ſilio, non impetu opus eſt.* Adiicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo vſurpabant: *canem timidum vehementius latrare, quam mordere. altiſſima quaeque flumina minimo ſono labi.* Quae inſerui, vt, qualiscumque inter barbaros potuit eſſe prudentia,
14traderetur. In his audientium ſuſpenſam dederat exſpectationem ſui. Tum conſilium aperit, vtilius Beſſo, quam gratius. *In veſtibulo*, inquit, *regiae tuae velociſſimus conſiſtit rex. Ante ille agmen, quam*
15*tu menſam iſtam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum arceſſes, et armis flumina obpones. ſcilicet qua tu fugiturus es, hoſtis ſequi non poteſt! iter vtrique commune eſt; victori tutius. Licet ſtrenuum metum putes*
16*eſſe; velocior tamen ſpes eſt. Quin validioris obcupas gratiam, dedisque te, vtcumque ceſſerit, meliorem fortunam deditus, quam hoſtis habiturus? Alienum*
17*habes regnum, quo facilius eo careas. incipies forſitan iuſtus eſſe rex, quum ipſe fecerit, qui tibi et dare*
18*poteſt regnum et eripere. Conſilium habes fidele, quod diutius exſequi ſuperuacuum eſt. Nobilis equus umbra quoque virgae regitur: ignauus ne calcari quidem*
19*concitari poteſt.* Beſſus, et ingenio et multo mero ferox, adeo exarſit, vt vix ab amicis, quo minus obcideret eum, (nam ſtrinxerat quoque acinacem), contineretur. Certe e conuiuio proſiliit haud qua-
20quam potens mentis. Cobares, inter tumultum elabſus, ad Alexandrum transfugit. VIII millia Bactrianorum habebat armata Beſſus, quae, quamdiu propter coeli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt: poſtquam aduentare Alexandrum

compertum est: in suos quisque vicos dilabsi, Bes-
sum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui 21
non mutauerant fidem, Oxo amne superato, exustis-
que nauigiis, quibus transierat, ne iisdem hostis
vteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat.
Alexander Caucasum quidem, vt supra dictum est, 22
transierat; sed inopia frumenti prope ad famem
ventum erat. Suco ex sesama expresso, haud secus 23
quam oleo artus perungebant. Sed huius suci du-
cenis quadragenis denariis amphorae singulae; mel-
lis denariis trecenis nonagenis; trecenis vini aesti-
mabantur; tritici nihil aut admodum exiguum re-
periebatur. *Siros* vocabant barbari: quos ita soler 24
ter abscondunt, vt, nisi qui defoderunt, inuenire
non possint. In iis conditae fruges erant. In quā-
rum penuria milites fluuiatili pisce et herbis susti-
nebantur. Iamque haec ipsa alimenta defecerant, 25
quum iumenta, quibus onera portabant, caedere
iussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos per-
ventum, traxere vitam. Bactrianae terrae multi- 26
plex et varia natura est. alibi multa arbor et vitis
largos nitesque fructus alit: solum pingue crebri
fontes rigant: quae mitiora sunt, frumento conse-
runtur, cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam 27
deinde partem eiusdem terrae steriles arenae tenent:
squalida siccitate regio non hominem, non frugem
alit: quum vero venti a Pontico mari spirant, quid-
quid sabuli in campis iacet, conuerrunt. Quod
vbi cumulatum est, magnorum collium procul spe-
cies est, omniaque prisiini itineris vestigia intereunt.
Itaque qui transeunt campos, nauigantium modo 28
noctu sidera obseruant, ad quorum cursum iter di-
rigunt, et propemodum clarior est noctis vmbra,
quam lux. ergo interdiu inuia est regio, quia nec 29
vestigium, quod sequantur, inueniunt, et nitor
siderum caligine absconditur. Ceterum si quos ille

ventus, qui a mari exoritur, deprehendit, arena
30obruit. Sed qua mitior terra est, ingens hominum
equorumque multitudo gignitur. [Itaque Bactriani
31equites xxx millia expleuerant.] Ipsa Bactra, regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapamiso. Bactrus amnis praeterit moenia. is vrbi et regioni
32dedit nomen. Hic regi statiua habenti nunciatur ex Graecia *Peloponnensium Laconumque defectio.* nondum enim victi erant, quum proficiscerentur tumultus eius principia nunciaturi: et alius praesens terror adfertur; *Scythas, qui vltra Tanain amnem colunt, aduentare Bessо ferentes opem.* Eodem tempore, *quae in gente Ariorum Caranus et*
33*Erigyius gesserant*, perferuntur. Commissum erat proelium inter Macedones Ariosque. Transfuga Satibarzanes barbaris praeerat; qui quum pugnam segnem vtrimque aequis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitauit, demptaque galea, inhibitis, qui tela iaciebant, si quis *viritim dimicare vellet*, prouocauit ad pugnam, *nudum se caput in*
34*certamine habiturum.* Non tulit ferociam barbari dux exercitus Erigyius, grauis quidem aetate, sed et animi et corporis robore nulli iuuenum postferendus. Is galea dempta caniciem ostentans, *venit*, inquit, *dies, quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos et milites Alexander habeat, ostendam.* Nec plura eloquutus equum in hostem
35egit. Crederes imperatum, vt acies vtraeque tela cohiberent. protinus certe recesserunt dato libero spatio; intenti in euentum, non duorum modo, sed etiam suae sortis, quippe alienum discrimen se-
36quuturi. Prior barbarus emisit hastam, quam Erigyius modica capitis declinatione vitauit. At ipse infestam sarissam, equo calcaribus concito, in medio barbari gutture ita fixit, vt per ceruicem emi-
37neret. Praecipitatus ex equo barbarus adhuc tamen

repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere haſtam rurſus in os dirigit. Satibarzanes haſtam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hoſtis adiuuit. et barbari, duce amiſſo, quem magis ne-38 ceſſitate, quam ſponte ſequuti erant, tunc haud inmemores meritorum Alexandri, arma Erigyio tradunt. Rex his quidem laetus, de Spartanis haud39 quaquam ſecurus, magno tamen animo defectionem eorum tulit; dicens, *non ante auſos conſilia nudare, quam ipſum ad fines Indiae peruenisſe cognouiſſent.* Ipſe Beſſum perſequens copias mouit: cui Erigyius40 ſpolia barbari, ceu opimum belli decus, praeferens obcurrit.

V. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita,1 ſarcinas et inpedimenta ibi cum praeſidio reliquit. Ipſe cum expedito agmine loca deſerta Sogdianorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, vt ante dictum eſt, penuria, prius de-2 ſperatione, quam deſiderio bibendi ſitim adcendit. Per cccc ſtadia ne modicus quidem humor exſiſtit. Arenas vapor aeſtiui ſolis adcendit, quae vbi fla-3 grare coeperunt, haud ſecus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde, inmodico4 terrae feruore excitata, lucem tegit: camporumque non alia quam vaſti et profundi aequoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore et5 matutino frigore corpora leuabantur. Cetemum cum ipſa luce aeſtus oritur: omnemque naturalem abſorbet humorem ſiccitas; ora viſceraque penitus vruntur. Itaque primum animi, deinde corpora6 deficere coeperunt. pigebat et conſiſtere et progredi. Pauci a peritis regionis admoniti praepararant7 aquam. haec pauliſper repreſſit ſitim: deinde creſcente aeſtu rurſum deſiderium humoris adcenſum eſt. Ergo quidquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. tantaque dulcedo bibendi fuit, vt in

postierum sitis non timeretur. Graues deinde auide hausto humore non sustinere arma, non ingredi poterant; et feliciores videbantur, quos aqua defecerat, quum ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur egerere. Anxium regem tantis malis circumfusi amici, *vt meminisset [sui]*, orabant, *animi sui magnitudinem vnicum remedium deficientis exercitus esse:* quum ex iis, qui praecesserant ad capiendum locum castris, duo obcurrunt vtribus aquam gestantes, vt filiis suis, quos in eodem agmine esse et aegre pati sitim non ignorabant, obcurrerent: qui quum in regem incidissent; alter ex iis vtre resoluto, vas, quod simul ferebat, inplet, porrigens regi. Ille [adcipit] percontatus, "*quibus aquam portarent*", *filiis ferre* cognoscit. Tunc poculo pleno, sicut oblatum est, reddito; *nec solus*, inquit, *bibere sustineo; nec tam exiguum diuidere omnibus possum. Vos currite, et liberis vestris, quod propter illos adtulistis, date.* Tandem ad flumen Oxum ipse peruenit prima fere vespera. sed exercitus magna pars non potuerat consequi: *in edito monte ignes* iubet *fieri, vt ii, qui aegre sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos* autem, *qui primi agminis erant, mature cibo ac potione firmatos, inplere alios vtres, alios vasa, quibuscumque aqua possit portari*, iussit, *ac suis opem ferre.* Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu exstincti sunt: multoque maior horum numerus fuit, quam vllo amiserat proelio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exercitus, constitit. nec ante ad curandum corpus recessit, quam praeterierant, qui agmen sequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die laetior erat, quia nec nauigia habebat, nec pons erigi poterat, circum amnem nudo solo et materia

maxime ſterili. Conſilium igitur, quod vnum ne-
ceſſitas ſubiecerat, init. vtres quamplurimos ſtra-
mentis refertos diuidit. his incubantes transnauere 18
amnem: quique primi transierant, in ſtatione erant,
dum traiicerent ceteri. Hoc modo ſexto demum
die in vlteriore ripa totum exercitum expoſuit.
Iamque ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi; 19
quum ea, quae in Sogdianis erant, cognoſcit. Spi-
tamenes erat inter omnes amicos praecipuo honore
cultus a Beſſo. ſed nullis meritis perfidia mitigari 20
poteſt. quae tamen iam minus in eo inuiſa eſſe
poterat, quia nihil vlli nefaſtum in Beſſum inter-
fectorem regis ſui videbatur. Titulus facinoris ſpe-
cioſus praeferebatur, *vindicta Darii:* ſed fortunam,
non ſcelus oderant Beſſi. Nam vt Alexandrum flu- 21
men Oxum ſuperaſſe cognouit; Dataphernen et Ca-
tenen, quibus a Beſſo maxima fides habebatur, in
ſocietatem rei adſciſcit. Illi promptius adeunt,
quam rogabantur; adſumptisque octo fortiſſimis iu-
venibus, talem dolum intendunt. Spitamenes per- 22
git ad Beſſum, et remotis arbitris, *comperiſſe* ait *ſe,*
inſidiari ei Dataphernen et Catenen: vt viuum Ale-
xandro traderent agitantes, a ſemet obcupatos eſſe,
et vinctos teneri. Beſſus tanto merito, vt credebat, 23
obligatus, partim gratias agit, partim auidus ex-
plendi ſupplicii *adduci eos* iubet. Illi manibus ſua 24
ſponte religatis, a participibus conſilii trahebantur:
quos Beſſus truci vultu intuens conſurgit, manibus
non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſa cir-
cumſiſtunt eum, et fruſtra repugnantem vinciunt;
direpto ex capite regni inſigni, laceratoque veſte,
quam e ſpoliis obciſi regis induerat. Ille *deos ſui* 25
ſceleris vltores adeſſe confeſſus, adiecit, *non Dario*
iniquos fuiſſe, quem ſic vlciſcerentur, ſed Alexandro
propitios, cuius victoriam ſemper etiam hoſtis adiu-
uiſſet. Multitudo an vindicatura Beſſum fuerit, in- 26

certum est; nisi illi, qui vinxerant, *iussu Alexandri feciſſe ipſos* ementiti, dubios adhuc animi terruiſſent. In equum inpoſitum Alexandro tradituri ducunt.
27 Inter haec rex, quibus matura erat miſſio, electis DCCCC fere, equiti bina talenta dedit; pediti terna denarium millia monitosque, *vt liberos generarent*, remiſit domum. Ceteris gratiae actae, quod *ad reliqua belli nauaturos operam* pollicebantur. [Tum
28 Beſſus perducitur.] Peruentum erat in paruulum oppidum. Branchidae eius incolae erant. Mileto quondam iuſſu Xerxis, quum e Graecia rediret, transierant, et in ea ſede conſtiterant, quia templum, quod Didymeon adpellatur, in gratiam Xer-
29 xis violauerant. Mores patrii nondum exoleuerant; ſed iam bilingues erant, paulatim a domeſtico externo [que] ſermone degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiunt, vrbem ſeque dedentes. Ille *Mileſios, qui apud ipſum militarent, conuocari*
30 iubet. Vetus odium Mileſii gerebant in Branchidarum gentem. Proditis ergo, *ſiue iniuriae, ſiue originis meminiſſe mallent; liberum de Branchidis per-*
31 mittit *arbitrium*. Variantibus deinde ſententiis, *ſe ipſum conſideraturum, quod optimum factu eſſet*, oſtendit. Poſtero die obcurrentibus, *Branchidas ſecum procedere* iubet. Quumque ad vrbem ventum
32 eſſet; ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx *moenia oppidi circumiri* iuſſa, *et dato ſigno diripere vrbem, proditorum receptaculum, ipſosque ad*
33 *vnum caedere*. Illi inermes paſſim trucidantur, nec aut commercio linguae, aut ſubplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas poteſt. Tandem vt deiicerent, fundamenta murorum ab imo moliun-
34 tur, ne quod vrbis veſtigium exſtaret. Nec mora, lucos quoque ſacros non caedunt modo, ſed etiam exſtirpant; vt vaſta ſolitudo et ſterilis humus, ex-
35 cuſſis etiam radicibus, linqueretur. Quae ſi in

ipſos proditionis auctores excogitata eſſent; iuſta vltio eſſe, non crudelitas videretur: nunc culpam maiorum poſteri luere, qui ne viderant quidem Miletum, adeo Xerxi non potuerant prodere. Inde 36
proceſſit ad Tanain amnem. Quo perductus eſt Beſſus non vinctus modo, ſed etiam omni velamento corporis ſpoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inſerta catena; tam barbaris, quam Macedonibus gratum ſpectaculum. Tum Spitamenes, *et te*, in- 37
quit, *et Darium reges meos vltus, interfectorem domini ſui adduxi, eo modo captum, cuius ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius. Exſiſtat ab inferis, qui illo ſubplicio indignus fuit, et hoc ſolatio dignus eſt.* Alexander, multum 38
conlaudato Spitamene, conuerſus ad Beſſum, *Cuius*, inquit, *ferae rabies obcupauit animum tuum, quum regem de te optime meritum prius vincire, deinde obcidere ſuſtinuiſti? Sed huius parricidii mercedem falſo regis nomine perſoluiſti.* Ibi ille facinus purgare 39
non auſus; *regis titulum ſe vſurpaſſe* dixit, *vt gentem ſuam tradere ipſi poſſit; qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum obcupaturum.* At Alexander Oxathrem, 40
fratrem Darii, quem inter corporis cuſtodes habebat, *propius* iuſſit adcedere; *tradique Beſſum ei, vt cruci adfixum mutilatis auribus naribusque ſagittis configerent barbari; adſeruarentque corpus, vt ne aues quidem contingerent.* Oxathres *cetera ſibi curae fore pollicetur. Aues non ab alio, quam a Catene* 41
poſſe prohiberi adiicit; eximiam eius artem cupiens oſtendere. namque adeo certo ictu deſtinata feriebat, vt aues quoque exciperet. Nam etſi forſitan, 42
ſagittandi tam celebri vſu minus admirabilis videri haec ars poſſit; tamen ingens viſentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona de- 43
inde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt.

Ceterum ſupplicium eius diſtulit, *vt eo loco, in quo Darium ipſe obciderat, necaretur.*

1 VI. Interea Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreſſi, a barbaris, qui de pro-
ximis montibus decurrerunt, obprimuntur; plures-
2que capti ſunt, quam obciſi. barbari autem, captivos prae ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt. xx millia latronum erant. fundis ſagittisque pugnam
3inuadunt. Quos dum obſidet rex, inter promptiſſimos dimicans ſagitta ictus eſt, quae in medio
4crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem moeſti et adtoniti Macedones in caſtra referebant: ſed nec barbaros fefellit ſubductus ex acie rex; quippe ex
5edito monte cuncta profpexerant. Itaque poſtero die miſere legatos ad regem, quos ille *protenus* iuſſit *admitti;* ſolutisque faſciis magnitudinem vulneris
6diſſimilans crus barbaris oſtendit. Illi iuſſi *confidere* adfirmant *non Macedonas, quam ipſos fuiſſe triſtiores cognito vulnere ipſius: cuius ſi auctorem*
7*reperiſſent, dedituros, fuiſſe: cum diis enim pugnare ſacrilegos tantum. Ceterum ſe gentem in fidem dedere, ſuperatos virtute illius.* Rex, fide data et capti-
8vis receptis, gentem in deditionem adcepit. Caſtris inde motis lectica militari ferebatur, quam pro ſe quisque eques pedesque ſubire certabant. Equites, *cum quibus rex proelia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe* cenſebant. Pedites contra, *quum ſaucios commilitones ipſi geſtare adſueuiſſent, eripi ſibi proprium officium tum potiſſimum, quum rex geſtandus*
9*eſſet*, querebantur. Rex in tanto vtriusque partis certamine et ſibi difficilem, et praeteritis grauem electionem futuram ratus, *inuicem ſubire eos* iuſſit.
10Hinc quarto die ad vrbem Maracanda peruentum eſt. LXX ſtadia murus vrbis amplectitur. arx nullo
11cingitur muro. Praeſidio vrbi relicto, proximos vicos depopulatur atque vrit. Legati deinde Abio-

rum Scytharum superueniunt; liberi, ex quo decessérat Cyrus; tum imperata facturi. Iustissimos barbarorum constabat: armis abstinebant nisi lacessiti. Libertatis modico et aequali vsu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne adloquutus, 12
ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Peridam quemdam misit ex amicis, qui denunciaret eis, *ne Tanain amnem regionis iniussu regis transirent.* eidem mandatum, *vt contemplaretur locorum situm, et illos quoque Scythas, qui super Bosporo incolunt, viseret.* Condendae vrbi sedem super ripam Tanais 13
elegerat; claustrum et iam perdomitorum, et quos deinde adire decreuerat. Sed consilium distulit Sogdianorum nunciata defectio, quae Bactrianos quoque traxit. VII millia equitum erant, quorum 14
auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander Spitamenen et Catenen, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendo eos, qui nouauerant res, iussit arcessiri. At illi defectionis, ad quam coercendam 15
euocabantur, auctores, vulgauerant famam; *Bactrianos equites a rege omnes, vt obciderentur, arcessiri: idque imperatum ipsis; non sustinuisse tamen exsequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent. Non magis Alexandri saeuitiam, quam Bessi parricidium ferre potuisse.* Itaque sua sponte iam motos metu poenae haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione com- 16
perta, *Craterum obsidere Cyropolim* iubet: ipse aliam vrbem regionis eiusdem corona capit; signoque, vt puberes interficerentur, dato, reliqui in praedam cessere victoris: vrbs diruta est, vt ceteri cladis exemplo continerentur. Memaceni valida gens ob- 17
sidionem non vt honestiorem modo, sed etiam vt tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex L equites praemisit, qui *cle-*

mentiam ipſius in deditos, ſimulque inexorabilem ani-
18mum in deuictos, offenderent. Illi nec de fide, nec
de potentia regis ipſos dubitare reſpondent; equites-
que tendere extra munimenta vrbis iubent. Hoſpi-
taliter deinde exceptos, grauesque epulis et ſomno,
19intempeſta nocte adorti interfecerunt. Alexander
haud ſecus, quam par erat, motus, vrbem corona
circumdedit; munitiorem, quam vt primo inpetu
capi poſſet. Itaque Meleagrum et Perdiccam in
obſidionem iungit, Cyropolim, vt ante dictum eſt,
20obſidentes. Statuerat autem parcere vrbi conditae
a Cyro: quippe non alium gentium illarum magis
admiratus eſt, quam hunc regem, et Semiramin,
in quis et magnitudinem animi, et claritatem rerum
21longe emicuiſſe credebat. Ceterum pertinacia oppi-
danorum eius iram adcendit. Itaque captam vrbem
diripere iuſſit delectos Macedones, haud iniuria in-
22feſtos; et ad Meleagrum et Perdiccam redit. Sed
non alia vrbs fortius obſidionem tulit: quippe et
militum promptiſſimi cecidere, et ipſe rex ad vlti-
mum periculum venit. namque ceruix eius ſaxo ita
icta eſt, vt oculis caligine obfuſa conlaberetur, ne-
mentis quidem compos. exercitus certe velut erepto
23eo ingemuit. Sed inuictus aduerſus ea, quae ceteros terrent, nondum percurato vulnere, acrius obſidioni inſtitit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo ſubfoſſa moenia ingens nudauere ſpatium; per quod inrupit, victorque vrbem dirui
24iuſſit. Hinc Menedemum cum III millibus peditum et DCCC equitibus ad vrbem Maracanda miſit. Spitamenes transfuga, praeſidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluſerat ſe: haud oppida-
25nis conſilium defectionis adprobantibus. ſequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanain amnem redit, et, quantum ſoli obcupauerant caſtris, muro circumdedit.

LX ſtadiorum vrbis murus fuit: hanc quoque vrbem *Alexandriam* adpellari iuſſit. Opus tanta celeritate 6
perfectum eſt, vt decimo ſeptimo die, qua munimenta excitata erant, tecta quoque vrbis abſoluerentur. Ingens militum certamen inter ipſos fue- 7
rat, vt ſuum quisque munus (nam diuiſum erat) primus oſtenderet. Incolae nouae vrbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit, quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa aetate propter memoriam Alexandri exoleuerunt.

VII. Rex Scytharum, cuius tum vltra Tanaim imperium erat, ratus eam vrbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis inpoſitam eſſe ceruicibus, fratrem Cartaſim nomine cum magna equitum manu miſit *ad diruendam eam proculque amne ſubmouendas Macedonum copias.* Bactrianos 2
Tanais ab Scythis, quos Europaeos vocant, diuidit. Idem Aſiam et Europam finis interfluit. Ceterum 3
Scytharum gens haud procul Thracia [ſita ab Oriente] ad ſeptemtrionem ſe vertit; Sarmatarumque, vt quidam credidere, non finitima, ſed pars eſt. Recta 4
deinde regionem aliam vltra Iſtrum iacentem colit: vltima Aſiae, quae Bactra ſunt, ſtringit. quae ſeptemtrioni proxima ſunt, profundae inde ſiluae vaſtaeque ſolitudines excipiunt. Rurſus quae ad Tanain et Bactra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primum cum hac gente non prouiſum 5
bellum Alexander geſturus, quum in conſpectu eius obequitaret hoſtis, adhuc aeger ex vulnere, praecipue voce deficiens, quam et modicus cibus et ceruicis extenuabat dolor, *amicos in conſilium advocari* iubet. Terrebat eum non hoſtis, ſed iniqui- 6
tas temporis. Bactriani defecerant: Scythae etiam laceſſebant: ipſe non inſiſtere in terra, non equo vehi; non docere, non hortari ſuos poterat. Anci- 7
piti periculo inplicitus, deos quoque incuſans, que-

rebatur, *Je iacere ſegnem, cuius velocitatem nemo antea valuiſſet effugere; vix ſuos credere, non ſimi-*
8*lari valetudinem.* Itaque qui poſt Darium victum hariolos et vates conſulere deſierat, rurſus ad ſuperſtitionem, humanarum gentium ludibria, reuolutus, *Ariſtandrum*, cui credulitatem ſuam addixerat, *explorare euentum rerum ſacrificiis* iubet. Mos erat haruſpicibus, exta ſine rege ſpectare, et, quae
9portenderentur, referre. Inter haec Rex, dum fibris pecudum explorantur euentus latentium rerum, *propius ipſum conſidere amicos* iubet, *ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet.* Hephaeſtion, Craterus et Erigyius erant cum
10ocuſtodibus in tabernaculum admiſſi. *Discrimen,* inquit, *me obcupauit meliore hoſtium, quam meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem eſt: maxime*
11*in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus ſtamus; et quantum in nobis animi ſit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie ſi omiſerimus Scythas vltro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt,*
12*reuertemur. Si vero Tanain transierimus, et vbique inuictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus; quis dubitabit, parere etiam Europae victo-*
13*ribus? Fallitur, qui terminos gloriae noſtrae metitur ſpatio, quod transituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quem ſi traiicimus, in Europam arma proferimus.*
14*Et quanti aeſtimandum eſt, dum Aſiam ſubiginus, in alio quodammodo orbe tropaea ſtatuere: et quae tam longo interuallo natura videtur diremiſſe, vna*
15*victoria ſubito committere? At hercule ſi paululum ceſſauerimus; in tergis noſtris Scythae haerebunt. An ſoli ſumus, qui flumina transnare poſſumus? Multa in nosmet ipſos recident, quibus adhuc vici-*
16*mus. Fortuna belli artem victos quoque docet. Vtribus annem traiiciendi exemplum fecimus nuper: hoc*

vt Scythae imitari nesciant, Bactriani docebunt. Praeterea vnus gentis huius adhuc exercitus venit, ceteri exspectantur. Ita bellum vitando alemus; et, quod inferre possemus, adcipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo vti meo, dubito; quia, ex quo hoc vulnus adcepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. sed si me sequi vultis, valeo, amici. Satis virium est ad toleranda ista. aut si iam adest vitae meae finis, in quo tandem opere melius exstinguar? Haec quasi adhuc voce, subdeficiens, vix proximis exaudientibus dixerat; quum omnes a tam praecipiti consilio regem deterrere coeperunt. Erigyius maxime: qui, haud sane auctoritate proficiens apud obstinatum animum, superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere tentauit, dicendo, *deos quoque obstare consilio, magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi.* Intranti Erigyio tabernaculum regis Aristander obcurrerat, *tristia exta fuisse* significans: haec ex vate comperta Erigyius nunciabat. Quo inhibito, Alexander, non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quam celauerat, detegebatur, *Aristandrum vocari* iubet. Qui vt venit, intuens eum; *non rex*, inquit, *sed priuatus sum. sacrificium vt faceres, mandaui. quid eo portenderetur, cur apud alium, quam apud me, professus es? Erigyius arcana mea et secreta te prodente cognouit. Quem certum mehercule habeo extorum interprete vti metu suo. Tibi autem quam potest, denuncio, ipse mihi indices, quid ex extis cognoueris; ne possis inficiari dixisse, quae dixeris.* Ille exsanguis adtonitoque similis stabat, per metum etiam voce subpressa; tandemque eodem metu stimulante, ne regis exspectationem moraretur; *magni*, inquit, *laboris, non inriti discrimen instare praedixi. nec mea ars, quam benevolentia me perturbat. Infir-*

mitatem valetudinis tuae video, et quantum in vno te ſit ſcio. Vereor, ne non praeſenti fortunae tuae
28 *ſubſicere poſſis.* Rex iuſſum *confidere felicitati ſuae* remiſit. *Sibi enim ad alia gloriam concedere deos.*
29 Conſultanti deinde cum iisdem, *quonam modo flùmen transirent?* ſuperuenit Ariſtander, *non alias laetiora exta vidiſſe ſe* adfirmans: *vtique prioribus longe diuerſa. tum ſolicitudinis cauſſas adparuiſſe;*
30 *nunc prorſus egregie litatum eſſe.* Ceterum quae ſubinde nunciata ſunt regi, continuae felicitati rerum
31 eius inpoſuerant labem. Menedemum, vt ſupra dictum eſt, miſerat ad obſidendum Spitamenen, Bactrianae defectionis auctorem. Qui, comperto hoſtis aduentu, ne muris vrbis includeretur, ſimul fretus excipi poſſe, qua venturum ſciebat, conſedit obcultus. Silueſtre iter aptum inſidiis tegendis erat:
32 ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum inuicem ſinguli repente deſiliunt: et eque-
33 ſtris pugnae ordinem turbant. equorum velocitati par eſt hominum pernicitas. Hos Spitamenes ſaltum circumire iuſſos pariter et a lateribus, et a
34 fronte, et a tergo hoſti oſtendit. Menedemus vndique incluſus, ne numero quidem par, diu tamen reſtitit; clamitans, *nihil aliud ſupereſſe locorum fraude deceptis, quam honeſtae mortis ſolatium ex*
35 *hoſtium caede.* Ipſum praeualens equus vehebat, quo ſaepius in cuneos barbarorum effuſis habenis euectus, magna ſtrage eos fuderat. Sed quum vnum omnes peterent, multis vulneribus exſanguis Hypſiden quemdam ex amicis hortatus eſt, *vt in equum ſuum adſcenderet, et ſe fuga eriperet.* Haec agentem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in
36 terram. Hypſides poterat quidem effugere; ſed amiſſo amico mori ſtatuit. vna erat cura, ne inultus obcideret. Itaque ſubditis calcaribus equo in medios hoſtes ſe immiſit, et memorabili edita pugna

obrutus telis est. Quod vbi videre, qui caedi su- 37
pererant; tumulum paulo, quam cetera, editiorem capiunt. quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo proelio peditum 11 millia, ccc equites. Quam cladem Alexander solerti 38
consilio texit, *morte* denunciata iis, qui ex proelio venerant, *si acta vulgassent.*

VIII. Ceterum quum animo disparem vultum 1
diutius ferre non posset; in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine 2
arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, saepe pellibus tabernaculi adleuatis, vt conspiceret hostium ignes, e quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamque lux adparebat, quum thoracem indutus pro- 3
cedit ad milites, tum primum post vulnus proxime adceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis, 4
vt facile periculi, quod horrebant, cogitationem praesentia eius excuteret. Laeti ergo, et mananti- 5
bus prae gaudio lacrumis, consalutant eum, et, quod ante recusauerant, bellum feroces deposcunt. Ille, *se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse*, pronunciat; *super vtres* iubet *nare leuius armatos.* Plura nec dici res desiderauit; nec rex 7
dicere per valetudinem potuit. Ceterum tanta ala- 8
critate militum rates iunctae sunt, vt in triduum ad XII millia effectae sint. Iamque ad transeundum omnia aptauerant; quum legati Scytharum XX, more gentis per castra equis vecti, *nunciari* iubent *regi, velle ipsos ad eum mandata perferre.* Admissi in ta- 9
bernaculum iussique *considere* in vultu regis defixerant oculos; credo, quia magnitudine corporis animum aestimantibus modicus habitus haudquaquam famae par videbatur. Scythis autem non vt 10
ceteris barbaris rudis et inconditus sensus est: quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantam-

11 cumque gens capit semper armata. Sicque loquutos esse apud regem memoriae proditum est. Abhorrent forsitan moribus nostris, et tempora et ingenia cultiora sortitis; sed vt possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet, quaet vtcum-
12 que tradita sunt, inconrupta perferemus. Igitur vnum ex his maximum natu ita loquutum adcepimus. *Si dii habitum corporis tui auiditati animi parem esse voluissent; orbis te non caperet: altera manu Orientem, altera Obcidentem contingeres. et hoc ad-*
sequutus scire velles, vbi tanti numinis fulgor conde-
13 *retur. Sic quoque concupiscis, quae non capis. Ab Europa petis Asiam; ex Asia transis in Europam: deinde si humanum genus omne superaueris, cum siluis et niuibus et fluminibus ferisque bestiis gestu-*
14 *rus es bellum. Quid tu, ignoras arbores magnas diu crescere; vna hora exstirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide ne dum ad cacumen peruenire contendis; cum ipsis ra-*
15 *mis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum auium pabulum fuit: et ferrum rubigo consumit. nihil tam firmum est, cui periculum*
16 *non sit etiam ab inualido. Quid nobis tecum est? numquam terram tuam adtigimus. Qui sis, vnde venias, licetne ignorare in vastis siluis viuentibus? Nec seruire vlli possumus; nec imperare desideramus.*
17 *Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrum, hasta, sagitta et patera. His vtimur et cum amicis, et aduersus inimi-*
18 *cos. Fruges amicis damus boum labore quaesitas: Patera, cum his vinum diis libamus: Inimicos sagitta eminus, hasta cominus petimus. Sic Syriae regem, et postea Persarum Medorumque superauimus, pa-*
19 *tuitque nobis iter vsque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti: Sy-*

riam obcupasti; Perfidem tenes: Bactrianos habes in potestate: Indos petisti: iam etiam ad pecora nostra auaras et instabiles manus porrigis. Quid tibi diui- 20 *tiis opus est, quae te esurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famem; vt, quo plura haberes, acrius, quae non habes, cuperes. Non subcurrit tibi, quam* 21 *diu circum Bactra haereas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare coeperunt. bellum tibi ex victoria nascitur. Nam vt maior fortiorque sis, quam quisquam; tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi* 22 *modo Tanain: scies, quam late pateant; numquam tamen consequeris Scythas. paupertas nostra velocior erit, quam exercitus tuus; qui praedam tot nationum vehit. Rursus, quum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. eadem velocitate et sequimur, et* 23 *fugimus. Scytharum solitudines Graecis etiam proverbiis audio eludi. at nos deserta et humano cultu* 24 *vacua, magis quam vrbes et opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene. Lubrica est, nec inuita teneri potest. Salubre consilium sequens, quam praesens tempus, ostendit melius. inpone felicitati tuae frenos; facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam, quae manus* 25 *et pennas tantum habet; quum manus porrigit, pennas quoque comprehendere non sinit. Denique si deus* 26 *es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es; id quod es, semper esse te, cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quae tui obliuisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis* 27 *amicis poteris vti. nam et firmissima est inter pares amicitia; et videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse* 28 *caue credas. inter dominum et seruum nulla amicitia est; etiam in pace belli tamen iura seruantur. Iu-* 29 *rando gratiam Scythas sancire, ne credideris colendo fidem, iurant. Graecorum ista cautio est, qui acta*

Bronke Cap. 78, No 2

consignant, et deos inuocant, nos religionem in ipsa fide nouimus. qui non reuerentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cuius beneuolentia dubites. Ceterum nos et Asiae et Europae custodes habebis: Bactra, nisi diuidat Tanais, contingimus: vltra Tanain vsque ad Thraciam colimus: Thraciae Macedoniam coniunctam esse fama est. Vtrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis esse, considera. Haec barbarus.

IX. Contra rex *fortuna sua et consiliis suorum se vsurum esse* respondet, [*nam et fortunam, cui confidat, et consilium suadentium, ne quid temere et audacter faciat, sequuturum.*] dimissisque legatis, in praeparatas rates exercitum inposuit, in proris clypeatos locauerat; iussos *in genua subsidere, quo tutiores essent aduersus ictus sagittarum.* Post hos, qui tormenta intenderent, stabant; et ab utroque latere, et a fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant; remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quae equitem vehebant, seruatus est. maior pars a puppe nantes equos loris trahebat. at illos, quos vtres stramento repleti vehebant, obiectae rates tuebantur. Ipse rex cum delectis primus ratem soluit, et *in ripam dirigi* iussit. Cui Scythae admotos ordines equitum in primo ripae margine obponunt; vt ne adplicari quidem terrae rates possent. Ceterum praeter hanc speciem ripis praesidentis exercitus, ingens nauigantes terror inuaserat: namque cursum gubernatores, quum obliquo flumine inpellerentur, regere non poterant; vacillantesque milites, et ne excuterentur soliciti, nautarum ministeria turbauerant. Ne tela quidem conati nixu vibrare poterant; quum prior standi sine periculo, quam hostem incessendi cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in con-

fertos ac temere se obferentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudere ratibus. vixque vllum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforaretur. Iamque terrae rates adplicabantur, quum acies clypeata consurgit, et hastas certo ictu, vtpote libero nixu, mittit e ratibus. Et vt territos recipientesque equos videre; alacres mutua adhortatione in terram desiliere. Turbatis acriter pedem inferre coepe-10 runt. Equitum deinde turmae, quae frenatos habebant equos, perfregere barbarorum aciem. Interim ceteri agmine dimicantium tecti aptauere se pugnae. Ipse rex, quod vigoris, aegro adhuc corpore, deerat, animi firmitate subplebat. Vox ad-5 hortantis non poterat audiri, nondum bene obducta cicatrice cruicis; sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi quidem ducum fungebantur officio; aliusque alium adhortati in hostem salutis 12 immemores ruere coeperunt. Tum vero non ora, 13 non arma, non clamorem hostium barbari tolerare potuerunt: omnesque effusis habenis (namque equestris acies erat,) capessunt fugam, quos rex, quamquam vexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX tamen stadia insequi perseuerauit. 14 Iamque linquente animo suis praecepit, *vt, donec lucis aliquid supereſſet, fugientium tergis inhaererent:* ipse, exhaustis etiam animi viribus, in castra se recepit, reliquum substitit. Transierant iam Li- 15 beri patris terminos; quorum monimenta lapides erant crebris interuallis dispositi, arboresque procerae, quarum stipites hedera contexerat. Sed Ma- 16 cedonas ira longius pronexit: quippe media fere nocte in castra redierunt, multis interfectis, pluribus captis, equosque MDCCC abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX, pedites c fere, mille saucii fuerunt. Haec expeditio deficientem magna 17

ex parte Asiam fama tam obportunae victoriae domuit. Inuictos Scythas esse crediderant; *quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore* consitebantur. Itaque Sacae misere legatos, qui 18 pollicerentur, *gentem imperata facturam*. Mouerat eos regis non virtus magis, quam clementia in deuictos Scythas: quippe captiuos omnes sine pretio remiserat; vt fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. 19 Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum iuuenem, aetatis flore conciliatum sibi; qui quum specie corporis aequaret 20 Hephaestionem, robore haud sane illi par erat. Ipse, *Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus sequi* iusso, ad Maracanda vrbem peruenit; ex qua Spitamenes, cognito eius aduentu, Bactra perfugerat. 21 Itaque quatriduo rex longum itineris spatium emensus, peruenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, II millia peditum et CCC equites amiserat. 22 horum ossa tumulo contegi iussit, et inferias more patrio dedit. Iam Craterus, cum phalange subsequi iussus, ad regem peruenerat. itaque vt omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit; *vrique agros et interfici puberes* iussit.

1 X. Sogdiana regio maiori ex parte deserta est. octingenta fere stadia in latitudinem vastae solitudines tenent. Ingens spatium rectae regionis est, per quam amnis, *Polytimetum* vocant incolae, fertur torrens. Eum ripae in tenuem alueum cogunt; 3 deinde cauerna adcipit, et sub terram rapit. Cursus absconditi indicium est aquae meantis sonus; quum ipsum solum, sub quo tantus amnis fluit, ne mo- 4 dico quidem resudet humore. Ex captiuis Sogdianorum ad regem XXX nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant; qui vt per interpretem cognouerunt, *iussu regis ipsos ad supplicium trahi*,

carmen laetantium more canere, tripudiisque et lasciuiori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus rex, tanta magnitu- 5
dine animi obpetere mortem, *reuocari eos* iussit; *causam tam effusae laetitiae, quum supplicium ante oculos haberent*, requirens. Illi, *si ab alio obcide- 6
rentur, tristes morituros fuisse*, respondent; *nunc a tanto rege, victore omnium gentium, maioribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterent, carminibus sui moris laetitiaque celebrare.* Tum rex, *quaero itaque*, inquit, *an vi- 7
vere velitis non inimici mihi, cuius beneficio victuri estis?* Illi *numquam se inimicos ei; sed bello lacessi- 8
tos, hostes fuisse* respondent. *Si quis ipsos beneficio, quam iniuria experiri maluisset; certaturos fuisse, ne vincerentur officio.* Interrogantique, *quo pignere 9
fidem obligaturi essent? vitam, quam adciperent, pigneri futuram esse* dixerunt. *reddituros, quandoque repetisset.* Nec promissum fefellerunt. Nam, qui re-
missi domos ierant; in fide continuere populares: quatuor, inter custodes corporis retenti, nulli Ma- 10
cedonum in regem caritate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim maiori praesidio indigebat) relicto; Bactra peruenit. Inde *Bessum Ecbatana duci* iussit, *inter- 11
fecto Dario poenas capite persoluturum.* Iisdem fere diebus Ptolemaeus et Menidas peditum tria millia et equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero pedi- 12
tum, et D equitibus venit. Totidem e Syria Asclepiodorum sequebantur: Antipater Graecorum VIII millia, in queis D equites erant, miserat. Itaque 13
exercitu aucto, ad ea, quae defectione turbata erant, componenda processit, interfectisque confiernatio-
nis auctoribus, quarto die ad flumen Oxum per- ventum est. hic, quia limum vehit, turbidus sem-

14per et insalubris est potu. Itaque puteos miles coeperat fodere. nec tamen humo alte egesta exsistebat humor; quum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem, quia tarde notauerant, *subito exstitisse* finxerunt. rexque ipse credi voluit *donum dei*
15*id fuisse*. Superatis deinde amnibus Ocho et Oxo, ad vrbem Marginiam peruenit. Circa eam VI oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa; quatuor, spectantia orientem, modicis inter se spatiis distabant; ne procul repetendum esset
16mutuum auxilium. Haec omnia sita sunt in editis collibus: tum velut freni domitarum gentium; nunc originis suae oblita seruiunt, quibus imperauerunt. Et cetera quidem pacauerat rex.

1 XI. Vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum XXX millibus armatorum obtinebat; alimentis ante congestis, quae tantae multitudini vel per bien-
2nium subpeterent. Petra in altitudinem XXX eminet stadia, circumitu C et L complectitur. Vndique
3abscissa et abrupta, semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os arctum et obscurum est; paulatim deinde vlteriora panduntur: vltima etiam altos recessus habent. fontes per totum fere specum manant; e quibus con-
4latae aquae per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata statuerat inde abire: cupido deinde incessit animo, naturam quoque fatigandi.
5Prius tamen, quam fortunam obsidionis experiretur, Cophan (Artabazi hic filius erat) misit ad barbaros, qui suaderet, *vt dederent rupem*. Arimazes loco fretus superbe multa respondit. ad vltimum,
6*an Alexander volare posset?* interrogat. Quae nunciata regi sic adcendere animum, vt adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret *insolentiam barbari, eludentis ipsos, quia pennas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, vt crederet Ma-*

cedones etiam volare. Trecentos, inquit, *pernicis-*7
simos iuuenes ex suis quisque copiis perducite ad me,
qui per calles et paene inuias rupes domi pecora agere
consueuerint. Illi praestantes et lenitate corporum8
et ardore animorum strenue adducunt: quos in-
tuens rex, *vobiscum*, inquit, *o iuuenes et mei aequa-*
les, vrbium inuictarum ante munimenta superaui;
montium iuga perenni niue obruta emensus sum; an-
gustias Ciliciae intraui; Indiae sine lassitudine vim
frigoris sum perpessus. et mei documenta vobis dedi,
*et vestri habeo. Petra, quam videtis, vnum aditum*9
habet, quem barbari obsident; cetera negligunt:
nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant.
*inuenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus se-*10
rentis ad cacumen. nihil tam alte natura constituit,
quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae ceteri
*desperauerunt, Asiam habemus in potestate. Euadite*11
in cacumen; quod quum ceperitis, candidis velis signum
mihi dabitis. ego copiis admotis hostem in nos a vo-
*bis conuertam. Praemium erit ei, qui primus obcu-*12
pauerit verticem, talenta x: vno minus adcipiet, qui
proximus ei venerit: eademque ad decem homines ser-
vabitur portio. Certum autem habeo, vos non tam
liberalitatem intueri meam, quam voluntatem. His13
animis regem audierunt, vt iam cepisse verticem
viderentur. Dimissique ferreos cuneos, quos inter
saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex14
circumuectus petram, qua minime asper ac prae-
ruptus aditus videbatur, secunda vigilia, quod
bene verteret, ingredi iubet. Illi, alimentis in bi-
duum sumptis, gladiis modo atque hastis armati
subire coeperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt:15
deinde, vt in praerupta peruentum est, alii manibus
eminentia saxa complexi leuauere semet, alii ad-
iectis funium laqueis euasere, quum cuneos inter
saxa defigerent, gradus subinde, quos insisterent.

16 diem inter metum laboremque consumpserunt. Per
aspera enixis duriora restabant, et crescere altitudo
petrae videbatur. illa vero miserabilis erat facies,
quum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex prae-
cipiti deuoluerentur. mox eadem in se patienda
17 alieni casus ostendebat exemplum. Per has tamen
difficultates enituntur in verticem montis: omnes
fatigatione continuati laboris adfecti; quidam mul-
tati parte membrorum: pariterque eos et nox et
18 somnus obpressit. Stratis passim corporibus in in-
viis et in asperis saxorum, periculi instantis obliti,
in lucem quieuerunt: tandemque velut ex alto so-
pore excitati, obcultas subiectasque ipsis valles ri-
mantes, ignari, in qua parte petrae tanta vis ho-
stium condita esset, fumum specus infra se ipsos
19 euolutum notauerunt. Ex quo intellectum est,
illam hostium latebram esse. Itaque hastis inposuere,
quod conuenerat signum: totoque e numero duos
20 et xxx in adscensu interiisse cognoscunt. Rex, non
cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum,
quos ad tam manifestum periculum miserat, solli-
citus, toto die cacumina montis intuens restitit.
noctu demum, quum obscuritas conspectum oculo-
21 rum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero
die nondum satis clara luce primus vela, signum
capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies,
dubitare cogebat varietas coeli, nunc internitente
lucis fulgore, nunc condito. Verum vt liquidior
22 lux adparuit coelo, dubitatio exempta est. vocatum-
que Cophan, per quem barbarorum animos tentaue-
rat, mittit ad eos, qui moneret, *nunc saltem salu-
brius consilium inirent.* sin autem fiducia loci perse-
verarent, *ostendi a tergo* iussit, *qui ceperant verti-*
23 *cem.* Cophas admissus suadere coepit Arimazi, *pe-
tram tradere, gratiam regis inituro, si tantas res mo-
lientem in vnius rupis obsidione haerere non coegisset.*

Ille, ferocius ſuperbiusque, quam antea loquutus, *abire* Cophan iubet. At is prehenſum manu barba- 24
rum rogat, *vt ſecum extra ſpecum prodeat:* quo impetrato iuuenes in cacumine oſtendit, eiusque ſuperbiae haud inmerito inludens, *pennas* ait *habere milites Alexandri.* Iamque e Macedonum caſtris 25
ſignorum concentus et totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, ſicut pleraque belli vana et inania, barbaros ad deditionem traxit; quippe obcupati metu, paucitatem eorum, qui a tergo erant, aeſtimare non poterant. Itaque Cophan (nam trepidan- 26
tes reliquerat) ſtrenue reuocant; et cum eo xxx principes mittunt, qui petram tradant, et, *vt incolumibus abire liceat*, paciſcantur. Ille quamquam vere- 27
batur, ne conſpecta iuuenum paucitate deturbarent eos barbari; tamen, et fortunae ſuae confiſus, et Arimazi ſuperbiae infenſus, *nullam ſe conditionem deditionis adcipere* reſpondit. Arimazes, deſperatis ma- 28
gis quam perditis rebus, cum propinquis nobiliſſimisque gentis ſuae deſcendit in caſtra: quos omnes *verberibus adfectos ſub ipſis radicibus petrae crucibus* iuſſit *adfigi.* Multitudo deditiorum incolis noua- 29
rum vrbium cum pecunia capta dono data eſt: Artabazus in petrae regionisque, quae adpoſita eſſet ei, tutela relictus.

Q. CVRTII RVFI

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM

LIBER VIII.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Massagetis, Dahis, iterumque Sogdianis subactis, Scythae sui regis filiam Alexandro coniugem adferunt; qui, leone interfecto et IV millibus ferarum in venatione deiectis, Clitum solenni conuiuio adhibitum liberiusque loquutum hasta transfigit. II. Sera Alexandri poenitentia; bellicae deinde expeditiones aduersus Bactrianos transfugas et Syssimithren. Philippi, strenuissimi iuuenis, et Erigyii, clarissimi ducis, obitus. III. Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput adferentem, Alexander castris excedere iubet: prouincias quasdam a praefectorum suorum iniuriis vindicat. IV. Frigoris nimia vi paene obprimitur exercitus Gabazam aditurus. Alexandri constantia et erga gregarium militem humanitas; eiusdem, Cohortano in fidem recepto, cum Roxane matrimonium. V. Cogitationibus in bellum Indicum versis, adulatorum fraude nimia superbia elatus Alexander more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare posceit, quod graui oratione Callisthenes inprobat. VI. Ex ignominia, Hermolao nobili puero inlata, nascitur in caput Alexandri coniuratio, qua detecta, cum auctoribus sceleris innocens Callisthenes in vincula coniicitur. VII. In Alexandri superbiam et crudelitatem invehitur, Callisthenem defendit Hermolaus. VIII Hermolao Alexander respondet, Callisthenem et reliquos coniuratos necari iubet. IX. In Indiam mouet Alexander. Disserit Curtius de Indiae situ, fluminibus, coeli temperie, animalibus, diuitiis, de Indorum ingenio, regum luxuria, Gymnosophistarum vita ac sapientia. X. Alexander Indiae eis Indum regulos nonnullos sibi obeurrentes in fidem re-

cipit, varias vrbes et regiones deditionem detrectantes expugnat, et, in Mazagaram obsidione vulneratus, se esse hominem fatetur. XI. Vrbem Oram et petram Aornon, ab Hercule frustra olim obsessam, post multos labores tandem in ditionem redigit. XII. India cis Indum domita, flumen transit Alexander, Omphimque se et sua tradentem restituit, mutua dona regia. XIII. Abisares se dedit, Barzaentes et Gamaxus vincti in custodiam traduntur. Alexandri castra ad Hydaspen et bellum cum Poro; cuius copiis varia arte distractis, ripam aduersam obcupat Alexander. XIV. Indorum et Macedonum insignis et cruenta pugna: Pori captiui magnanimitas et Alexandri regis clementia.

I. Alexander, maiore fama quam gloria in di-1
tionem redacta petra, quum propter vagum hostem spargendae manus essent, in tres partes diuisit exercitum. Hephaestionem vni, Coenon alteri duces dederat: ipse ceteris praeerat. Sed non eadem mens2
omnibus barbaris fuit. armis quidam subacti; plures ante certamen imperata fecerunt, quibus *eorum, qui in defectione perseuerauerant, vrbes agrosque* iussit *adtribui.* At exsules Bactriani cum DCCC equi-3
tibus Massagetarum proximos vicos vastauerunt. Ad quos coercendos Attinas, regionis eius praefectus, CCC equites insidiarum, quae parabantur, ignarus eduxit. Namque hostis in syluis, quae erant forte4
campo iunctae, armatum militem condidit; paucis propellentibus pecora, vt inprouidum ad insidias praeda perduceret. Itaque incomposito agmine so-5
lutisque ordinibus Attinas praedabundus sequebatur; quem praetergressum syluam, qui in ea consederant, ex inprouiso adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis6
fama perlata est; qui cum omni equitatu superuenit: et Massagetae quidem iam refugerant; Dahae mille obpressi sunt: quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque, Sogdianis rursus7

ſubactis, Maracanda repetit. Ibi Peridas, quem ad Scythas ſuper Boſporum colentes miſerat, cum
8legatis gentis obcurrit. Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis praeerat, Maſſagetis et Dahis regionum confinio adiunctus, miſerat, qui *facturum im-*
9*perata* pollicerentur. Scythae petebant, *vt regis ſui filiam matrimonio ſibi iungeret. ſi dedignaretur adfinitatem; principes Macedonum cum primoribus*
10*ſuae gentis connubio coire pateretur. Ipſum quoque regem venturum ad eum* pollicebantur. Vtraque legatione benigne audita, Hephaeſtionem et Artabazum obperiens, ſtatiua habuit; quibus adiunctis, in regionem, quae adpellatur *Bazaria*, peruenit.
11Barbarae opulentiae in illis locis haud vlla ſunt maiora indicia, quam magnis nemoribus ſaltibus-
12que nobilium ferarum greges clauſi. Spatioſas ad hoc eligunt ſyluas, crebris perennium aquarum fontibus amoenas. muris nemora cinguntur, turres-
13que habent venantium receptacula. Quatuor continuis aetatibus intactum ſaltum fuiſſe conſtabat, quem Alexander cum toto exercitu ingreſſus *agi-*
14*tari vndique feras* iuſſit. Inter quas quum leo magnitudinis rarae ipſum regem inuaſurus incurreret; forte Lyſimachus, qui poſtea regnauit, proximus Alexandro, venabulum obiicere ferae coeperat. Quo rex repulſo, et *abire* iuſſo, adiecit, *tam a ſemet vno quam a Lyſimacho leonem interfici*
15*poſſe*. Lyſimachus enim quondam, quum venaretur in Syria, obciderat eximiae magnitudinis feram ſolus: ſed laeuo humero vsque ad oſſa laceratus ad
16vltimum periculi peruenerat. Id ipſum exprobrans ei rex, fortius, quam loquutus eſt, fecit. nam feram non excepit modo; ſed etiam vno vulnere ob-
17cidit. Fabulam, quae *obiectum leoni a rege Lyſimachum* temere vulgauit, ab eo caſu, quem ſupra
18diximus, ortam eſſe crediderim. Ceterum Mace-

dones, quamquam prospero euentu defunctus erat Alexander, tamen sciuere gentis suae more, ne pedes venaretur, aut sine delectis principum amicorumque. Ille, iv millibus ferarum deiectis, in eo- 19
dem saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est; adceptaque aetatis excusatione ab Artabazo, prouinciam eius destinat Clito. Hic 20
erat, qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clypeo suo texit, et Rhoesacis manum capiti regis inminentem gladio amputauit: vetus Philippi miles multisque bellicis operibus clarus. Hellanice, quae Alexandrum educauerat, 21
soror eius, haud secus quam mater a rege diligebatur. Ob has causas validissimam imperii partem fidei eius tutelaeque commisit. iamque *iter parare* 22
in posterum iussus, solenni et tempestiuo adhibetur conuiuio. In quo rex quum multo incaluisset mero, inmodicus aestimator sui, celebrare, quae gesserat, coepit; grauis etiam eorum auribus, qui sentiebant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, 23
donec Philippi res orsus obterere, *nobilem apud Chaeroneam victoriam sui operis fuisse* iactauit; *ademptamque sibi malignitate et inuidia patris tantae rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedo-* 24
nes milites et Graecos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione adceperat, iacuisse, non alias quam similatione mortis tutiorem; se corpus eius protexisse clypeo suo, ruentesque in illum sua manu obcisos. Quae patrem num- 25
quam aequo animo esse confessum, inuitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes. nec adfuisse vnquam Philippum. Laude dignos esse, non 26
qui Samothracum initia viserent, quum Asiam vri vastarique oporteret, sed eos, qui magnitudine re-

rum fidem anteceſſiſſent, Haec et his ſimilia laeti audire iuuenes. ingrata ſenioribus erant, maxime propter Philippum, ſub quo diutius vixerant. Tum Clitus, ne ipſe quidem ſatis ſobrius, ad eos, qui infra ipſum cubabant, conuerſus, Euripidis retulit carmen, ita vt ſonus magis quam ſermo exaudiri poſſet a rege. Quo ſignificabatur, *male inſtituiſſe Graecos, quod tropaeis regum duntaxat nomina inſcriberentur. alieno enim ſanguine partam gloriam intercipi.* Itaque rex, quum ſuſpicaretur, malignius habitum eſſe ſermonem, percontari proximos coepit, *quid ex Clito audiſſent.* Et illis ad ſilentium obſtinatis, Clitus paulatim maiore voce *Philippi acta bellaque in Graecia geſta* commemorat, omnia praeſentibus praeferens. Hinc inter iuniores ſenesque orta contentio eſt. Et rex, velut patienter audiret, quis Clitus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Ceterum quum animo videretur imperaturus, ſi finem procaciter orto ſermoni Clitus inponeret, nihil eo remittente magis exaſperabatur. iamque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat, et Philippi de Athenienſibus victoriam Thebarum praeferebat excidio; non vino modo, ſed etiam animi praua contentione prouectus. Ad vltimum, *ſi moriendum,* inquit, *eſt pro te; Clitus eſt primus: at quum victoriae arbitrium agis, praecipuum ferunt praemium, qui procaciſſime patris tui memoriae inludunt. Sogdianam regionem mihi adtribuis, toties rebellem, et non modo indomitam, ſed quae ne ſubigi quidem poſſit. mittor ad feras beſtias praecipitia ingenia ſortitas. Sed quae ad me pertinent, transeo. Philippi milites ſpernis, oblitus, niſi hic Atharias ſenex iuniores pugnam detrectantes reuocaſſet, adhuc nos circa Halicarnaſſum haeſuros fuiſſe. Quo modo ergo Aſiam etiam cum iſtis iunioribus ſubieciſti? Verum eſt, vt opi-*

nor, quod auunculum tuum in Italia dixiſſe conſtat, ipſum in viros incidiſſe, te in feminas. Nihil 38
ex omnibus inconſulte ac temere actis regem magis
mouerat, quam Parmenionis cum honore mentio
inlata. Dolorem tamen rex preſſit; contentus iuſſiſſe, *vt conuiuio excederet*. Nec quidquam aliud 39
adiecit, quam *forſitan eum, ſi diutius loquutus
foret, exprobraturum ſibi fuiſſe vitam a ſemet ipſo
datam; hoc enim ſuperbe ſaepe iactaſſe*. Atque illum 40
cunctantem adhuc ſurgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesque conabantur abducere. Clitus quum abstraheretur, ad 41
priſtinam violentiam ira quoque adiecta, *ſuo pectore tergum illius eſſe defenſum; nunc, poſtquam
tanti meriti praeteriit tempus, etiam memoriam inviſam eſſe* proclamat. *Attali* quoque *caedem* ob- 42
iiciebat, et ad vltimum, Iouis, quem patrem ſibi Alexander adfereret, oraculum eludens, *veriora ſe
regi, quam patrem eius reſpondiſſe*, dicebat. Iam 43
tantum irae conceperat rex, quantum vix ſobrius ferre potuiſſet. Enimuero olim mero ſenſibus victis, ex lecto repente proſiluit. Adtoniti amici ne poſi- 44
tis quidem, ſed abiectis poculis, conſurgunt, in euentum rei, quam tanto inpetu acturus eſſet, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armi- 45
geri, Clitum adhuc eadem linguae intemperantia furentem percutere conatus, a Ptolemaeo et Perdicca inhibetur. medium complexi et obluctari per- 46
ſeuerantem morabantur: Lyſimachus et Leonnatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem in- 47
plorans, *comprehendi ſe a proximis amicorum, quod
Dario nuper adcidiſſet*, exclamat; *ſignumque tuba
dari, vt ad regiam armati coirent*, iubet. Tum 48
vero Ptolemaeus et Perdiccas genibus aduoluti orant, *ne in tam praecipiti ira perſeueret, ſpatiumque potius animo det. omnia poſtero die iuſtius ex-*

sequuturum. Sed clausae erant aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiae vestibulum, et, vigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul coenauerant, egredi. Abierant ceteri, Clitus vltimus sine lumine exibat. Quem rex, *quisnam esset?* interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat, atrocitas. et ille, iam non suae, sed regis irae memor, *Cligatum esse, et de conuiuio exire* respondit. Haec dicentis latus hasta transfixit, morientisque sanguine adspersus: *I nunc*, inquit, *ad Philippum et Parmenionem et Attalum.*

II. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerumque non futura, sed transacta perpendimus. Quippe rex, postquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera aestimatione perspexit. Videbat tunc inmodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum et, nisi erubescoret fateri, seruatorem sui, obcisum. Detestabile carnificis ministerium obcupauerat rex, verborum licentiam, quae vino poterat inputari, nefanda caede vltus. Manabat toto vestibulo cruor, paulo ante conuiuae: vigiles adtoniti et stupentibus similes procul stabant, liberioremque poenitentiam solitudo excibat. Ergo hastam ex corpore iacentis euulsam retorsit in semet: iamque admouerat pectori, quum aduolant vigiles, et repugnanti e manibus extorquent adleuatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostrauerat corpus, gemitu eiulatuque miserabili tota personante regia. Laniare deinde os vnguibus, et circumstantes rogare, *ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur.* In has preces tota nox exacta est. Scrutantemque, *num ira deorum ad tantum nefas actus esset?* subit, *anniuersarium sacrificium Libero patri non esse redditum statuto tempore. itaque inter vinum et epulas caede*

commissa, iram dei fuisse manifestam. Ceterum 7
magis eo mouebatur, quod omnium amicorum animos videbat adtonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. viuendum esse in solitudine velut ferae bestiae, terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce *tabernaculo corpus*, sicut 8
adhuc cruentum erat, iussit *inferri.* Quo posito ante ipsum, lacrumis obortis, *hanc*, inquit, *nutrici meae gratiam retuli, cuius duo filii apud Miletum pro mea gloria obcubuere mortem: hic frater, vnicum orbitatis solatium, a me inter epulas obcisus est. Quo* 9
nunc se conferet misera? Omnibus eius vnus supersum, quem solum aequis oculis videre non poterit. Et ego, seruatorum meorum latro, reuertar in patriam, vt ne dextram quidem nutrici sine memoria calamitatis eius obserre possim? Et quum finis la- 10
crumis querelisque non fieret; iussu amicorum corpus ablatum est. rex triduum iacuit inclusus. Quem 11
vt armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognouerunt; vniuersi in tabernaculum inrumpunt, diuque precibus ipsorum reluctatum aegre vicerunt, vt cibum caperet. quoque 12
minus caedis puderet, *iure interfectum Clitum* Macedones decernunt, sepultura quoque prohibituri, ni rex humari iussisset. Igitur decem diebus maxime 13
ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumptis, cum parte exercitus Hephaestionem in regionem Bactrianam misit, commeatus in hyemem paraturum. Quam Clito autem destinauerat pro- 14
vinciam, Amyntae dedit. Ipse Xenippa peruenit. Scythiae confinis est regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia vbertas terrae non indigenas modo detinet, sed etiam aduenas inuitat. Bactrianorum exsulum, qui ab Alexandro defece- 15
rant, receptaculum fuerat. Sed postquam regem adventare compertum est; pulsi ab incolis 11 millia

16fere et ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrociniis adſueti. tum ferocia ingenia non bellum modo, ſed etiam veniae deſperatio efferauerat. Itaque ex inprouiſo adorti Amyntam praetorem Alexandri, diu anceps proelium fecerant.
17Ad vltimum DCO ſuorum amiſſis, quorum CCC hoſtis cepit, dedere terga victoribus: haud ſane inulti; quippe LXXX Macedonum interfecerunt, praeterque
18eos CCC et L ſaucii facti ſunt. Veniam tamen etiam
19poſt alteram defectionem inpetrauerunt. His in fidem adceptis, in regionem, quam Naura adpellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syſimithres duobus ex ſua matre filiis genitis: quippe apud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas
20eſt. II millibus armatis popularibus, fauces regionis, qua in arctiſſimum cogitur, valido munimento ſepſerant. praeterfluebat torrens amnis a tergo; petra claudebat. hanc manu peruiam incolae feceſ
21rant. Sed aditus ſpecus adcipit lucem; interiora niſi inlato lumine obſcura ſunt. perpetuus cuniculus iter praebet in campos, ignotum niſi indigenis.
22At Alexander, quamquam anguſtias naturali ſitu munitas, ac validas manu barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimenta, quae manu adiuncta erant, concuſſit, fundisque et ſagittis propugnantium plerosque deiecit. quos vbi diſperſos fugauit, ruinas munimentorum ſupergreſſus ad petram ad-
23mouit exercitum. Ceterum interueniebat fluuius, coeuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in vallem; magnique operis videbatur, tam vaſtam voraginem
24explere. *Caedi* tamen *arbores et ſaxa congeri* iuſſit, ingensque barbaros pauor, rudes ad talia opera, con-
25cuſſerat, excitatam molem ſubito cernentes. Itaque rex, ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxarten miſit nationis eiusdem, ſed ditionis ſuae, qui
26ſuaderet duci, *vt traderet petram*. Interim ad au-

gendam formidinem et turres admouebantur, et excussa tormentis tela emicabant. Itaque verticem 27
petrae, omni alio praesidio damnato, petiuerunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Syssimithrem coepit hortari, *vt fidem quam vim Macedonum mallet experiri; neu moraretur festinationem victoris exercitus, in Indiam tendentis: cui quisquis sernet obferret, in suum caput alienam cladem esse versurum.* Et ipse quidem Syssimithres deditionem 28
adnuebat: ceterum mater eademque coniux, morituram se ante denuncians, quam in vllius veniret potestatem, barbari animum ad honestiora quam tutiora conuerterat; pudebatque, libertatis maius esse apud feminas quam apud viros pretium. Ita- 29
que, dimisso internuncio pacis, obsidionem ferre decreuerat. Sed quum hostis vires suasque pensaret; rursus muliebris consilii, quod praeceps magis quam necessarium esse credebat, poenitere eum coepit. Reuocatoque strenue Oxarte, *futurum se in re-* 30
gis potestate respondit; vnum precatus, *ne voluntatem et consilium matris suae proderet, quo facilius venia illi quoque inpetraretur.* Praemissum igi- 31
tur Oxarten cum matre liberisque et totius cognationis grege sequebatur, ne exspectato quidem fidei pignere, quod Oxartes promiserat. Rex, equite prae- 32
misso, qui *reuerti eos* iuberet *obperirique praesentiam ipsius*, superuenit et, victimis Mineruae ac Victoriae caesis, imperium Syssimithri restituit; spe *maioris etiam prouinciae* facta, *si cum fide amicitiam ipsius coluisset.* Duos illi iuuenes patre tra- 33
dente *secum militaturos sequi* iussit. relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum et inpeditum saxis iter 34
primo vtcumque tolerabant. mox equorum non vngulis modo adtritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, et rarius subinde

agmen fiebat, pudorem, vt fere fit, inmodico la-
35bore vincente. Rex tamen, subinde equos mutans,
sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles
iuuenes comitari eum soliti defecerant praeter Phi-
lippum. Lysimachi erat frater, tum primum adul-
36tus, et, quod facile adpareret, indolis rarae. Is pedes,
incredibile dictu, per D stadia vectum regem comi-
tatus est, saepe equum suum obferente Lysimacho:
nec tamen, vt digrederetur a rege, effici potuit, quum
37lorica indutus arma gestaret. Idem, quum peruen-
tum esset in saltum, in quo se barbari abdiderant,
nobilem edidit pugnam; regemque cominus cum
38hoste dimicantem protexit. Sed postquam barbari
in fugam effusi deseruere syluas, animus, qui in ar-
dore pugnae corpus sustentauerat, liquit; subito-
que ex omnibus membris profuso sudore, arboris
39proximae stipiti se adplicuit. Deinde ne illo qui-
dem adminiculo sustinente, manibus regis ex-
4oceptus est, inter quas conlabsus exstinguitur. Moe-
stum regem alius haud leuis dolor excepit. Eri-
gyius inter claros duces fuerat; quem exstinctum
esse paulo ante, quam reuerteretur in castra, cogno-
vit. vtriusque funus omni adparatu atque honore
celebratum est.

1 III. Dahas deinde statuerat petere: ibi namque
Spitamenem esse cognouerat. Sed hanc quoque
expeditionem, vt pleraque alia, fortuna, indulgendo
ei numquam fatigata, pro absente transegit. Spi-
tamenes vxoris inmodico amore flagrabat; quam,
aegre fugam et noua subinde exsilia tolerantem, in
2omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fati-
gata idemtidem mulierbres adhibere blanditias, *vt*
tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri cle-
mentiam expertus, placaret, quem effugere non posset.
3Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos quum
pectori patris admouisset, *vt saltem eorum misereri*

vellet, orabat; et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille, se prodi, non moneri 4
ratus, et formae profecto fiducia cupere eam quam primum dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus vxorem, nisi prohibitus esset fratrum eius obcursu. Ceterum *abire conspectu* iubet, addito 5
metu *mortis*, *si se oculis eius obtuliisset*: et ad desiderium leuandum noctes inter pellices agere coepit. Sed penitus haerens amor falsidio praesentium ad- 6
census est: itaque rursus, vni ei deditus, orare non desitit, *vt tali consilio abstineret, patereturque sortem, quamcumque eis fortuna feciisset. sibi mortem deditione esse leuiorem.* At illa purgare se, *quod*, 7
quae vtilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suasisset; de cetero futuram in viri potestate. Spitamenes, similato captus obsequio, 8
de die *conuiuium adparari* iubet; vinoque et epulis grauis, semisomnus in cubiculum fertur. Quem 9
vt alto et graui somno sopitum esse sensit vxor, gladium, quem veste obcultauerat, stringit, caputque eius abscissum, cruore respersa, seruo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante, sicut erat cruenta 10
veste, in Macedonum castra peruenit, nunciarique Alexandro iubet, *esse, quae ex ipsa deberet cognoscere.* Ille *protenus barbaram* iussit *admitti.* quam 11
vt adspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam veniisse, *dicere, quae vellet*, iubet. At illa *seruum*, quem stare in vestibulo iusserat, *in- 12
troduci* desiderauit. qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus scrutantibus, quid obculeret, ostendit. Confuderat oris exsanguis notas 13
pallor, nec, quis esset, noscI satis poterat. Ergo rex certior factus, *humanum caput adferre eum*, tabernaculo excessit, percontatusque, *quid rei sit?* illo profitente cognoscit. Variae hinc cogitationes in 14
vicem animum diuersa agitantem commouerant.

meritum ingens in ſemet eſſe credebat, quod transfuga et proditor, tantis rebus, ſi vixiſſet, iniecturus moram, interfectus eſſet: contra facinus ingens auerſabatur, quum optime meritum de ipſa, communium parentem liberorum, per inſidias interemiſſet. Vicit tamen gratiam meriti ſceleris atrocitas, denunciarique iuſſit, vt *excederet, caſtris neu licentiae barbarae exemplar in Graecorum mores et nitia ingenia transferret.* Dahae, Spitamenis caede comperta, Dataphernen, defectionis eius participem, vinctum Alexandro ſeque dedunt. Ille, maxima praeſentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus a praetoribus ſuis auare ac ſuperbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam et Mardos cum Tapuris tradidit, mandauitque, vt Phradaten, cui ſubcedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſami, Drangarum praefecto, ſubſtitutus eſt Staſanor. Arſaces in Mediam miſſus, vt Oxydates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazaeo, Deditameni ſubiecta eſt.

IV. His compoſitis, tertio menſe ex hibernis mouit exercitum, regionem, quae *Gabaza* adpellatur, adiaturus. Primus dies quietum iter praebuit: proximus ei nondum quidem procelloſus et triſtis, obſcurior tamen priſtino, non ſine minis creſcentis mali praeteriit, tertio ab omni parte coeli emicare fulgura et, nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, ſed etiam animos terrere coeperunt. Erat prope continuus coeli fragor, et paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebatur, adtonitisque auribus, ſtupens agmen nec progredi, nec conſiſtere audebat. Tum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur: ac primo quidem armis ſuis tecti exceperant; ſed iam nec retinere arma lubricae et rigentes manus pote-

rant, nec ipsi destinare, in quam regionem obuerterent corpora, quum vndique tempestatis violentia maior, quam vitabatur, obcurreret. Ergo ordini-6 bus solutis per totum saltum errabundum agmen ferebatur; multique, prius metu quam labore defatigati, prostrauerant humi corpora, quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu adstrinxerat. Alii7 se stipitibus arborum admouerant. id plurimis et adminiculum et subfugium erat. Nec fallebat ipsos8 morti locum eligere, quum inmobiles vitalis calor linqueret: sed grata erat pigritia corporum fatigatis; nec recusabant exstingui quiescendo. quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat; lucemque naturale solatium praeter tempestatem, haud disparem nocti, syluarum quoque vmbra subpresserat. Rex, vnus tanti mali patiens,9 circumire milites, contrahere dispersos, adleuare prostratos, ostendere procul euolutum ex tuguriis fumum, hortarique *vt proxima quaeque subfugia obcuparent.* Nec vlla res magis saluti fuit, quam10 quod multiplicato labore subficientem malis, quibus ipsi cesserant, regem deserere erubescebant. Cete-11 rum efficacior in aduersis necessitas, quam ratio, frigoris remedium inuenit. dolabris enim syluas sternere adgressi, passim aceruos struesque adcenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, et vix12 inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commouit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare libere coepit. Excepere alios tecta barbarorum, quae in vltimo13 saltu abdita necessitas inuestigauerat: alios castra, quae in humido quidem, sed iam coeli mitescente saeuitia, locauerunt. Mille militum atque lixarum calonumque pestis illa consumpsit. Memoriae pro-14 ditum est, quosdam adplicatos arborum truncis, et non solum viuentibus, sed et inter se conloquenti-

bus ſimiles eſſe conſpectos; durante adhuc habitu,
15in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles, ſeque et arma ſustentans, tandem in caſtra peruenerat. Quo viſo rex, quamquam ipſe tunc maxime admoto igne refouebat artus, ex ſella ſua exſiluit, torpentemque militem et vix compotem mentis, demptis armis, *in ſua ſede*
16iuſſit *conſidere*. Ille diu, nec vbi requieſceret, nec a quo eſſet exceptus, adnouit. tandem, recepto calore vitali, vt regiam ſedem regemque vidit, terri-
17tus ſurgit. quem intuens Alexander, *ecquid intelligis, miles*, inquit, *quanto meliore ſorte, quam Perſae, ſub rege viuatis? Illis enim in ſella regis con-*
18*ſediſſe capital foret; tibi ſaluti fuit.* Poſtero die conuocatis amicis copiarumque ducibus, pronunciari iuſſit, *ipſum omnia, quae amiſſa eſſent, reddi-*
19*turum*, et promiſſo fides exſtitit. nam Syſimithres multa iumenta et camelorum duo millia adduxit, pecoraque et armentae, quae distributa pariter mili-
20item et damno et fame liberauerunt. Rex, *gratiam ſibi relatam a Syſimithre* praefatus, *ſex dierum cocta cibaria ferre milites* iuſſit, Sacas petens. Totam hanc regionem depopulatus, xxx millia pecorum
21ex praeda Syſimithri dono dat. Inde peruenit in regionem, cui *Cohortanus* ſatrapes nobilis praeerat, qui ſe regis poteſtati fideique permiſit. Ille, imperio ei reddito, haud amplius, quam *vt duo ex tri-*
22*bus filiis ſecum militarent*, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipſum relinquebatur, tradit. Barbara opulentia conuiuium, quo regem adcipiebat,
23inſtruxerat. id quum multa comitate celebraret, *introduci xxx nobiles virgines* iuſſit. Inter quas erat filia ipſius, *Roxane* nomine, eximia corporis ſpecie
24et decore habitus in barbaris raro. Quae, quamquam inter electas proceſſerat, omnium tamen oculos conuertit in ſe; maxime regis, minus iam cupidi-

tatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunae, contra quam non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaque ille, 25
qui vxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma praeter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo, quam parentis adſpexerat, tunc in amorem virgunculae, ſi regiae ſtirpi comparetur, ignobilis, ita effuſus eſt, vt diceret, *ad ſtabiliendum regnum pertinere, Perſas et Macedones connubio iungi. hoc vno modo et pudorem victis, et ſuperbiam victoribus detrahi poſſe. Achillem quoque,* 26
quo genus ipſe deduceret, cum captiua coiſſe: Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii iure velle iungi. Inſperato gaudio laetus pater ſermonem eius 27
excepit: et rex medio cupiditatis ardore iuſſit *adferri* patrio more *panem.* hoc erat apud Macedones ſanctiſſimum coeuntium pignus, quem diuiſum gladio, vterque libabat. Credo eos, qui gentis mores 28
condiderunt, parco et parabili victu oſtendere voluiſſe iungentibus opes, quas alo contenti eſſe deberent. Hoc modo rex Aſiae et Europae intro- 29
ductam inter conniuales ludos matrimonio ſibi adiunxit, e captiua geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos ſuper vinum et epulas ſo- 30
cerum ex deditis eſſe electum: ſed, poſt Cliti caedem libertate ſublata, vultu, qui maxime ſeruit, adſentiebantur.

V. Ceterum Indiam et inde Oceanum petiturus, 1
ne quid a tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moveretur, *ex omnibus prouinciis xxx millia iuniorum legi* iuſſit, *et ad ſe armata perduci:* obſides ſimul habiturus et milites. Craterum autem ad perſe- 2
quendos Hauſtanen et Catenen, qui ab ipſo defecerant, miſit? quorum Hauſianes captus eſt, Catenes in proelio obciſus. Polypercon quoque regionem, quae *Bubacene* adpellatur, in ditionem redegit. Ita- 3
que omnibus compoſitis, cogitationes in bellum In-

dicum vertit. Diues regio habebatur non auro modo, ſed gemmis quoque margaritisque, ad luxum magis quam ad magnificentiam exculta. *Clypei militares auro et ebore fulgere* dicebantur. itaque, nec vbi vinceretur, quum ceteris praeſtaret, ſcutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornauit. cxx millia armatorum erant, quae regem ad id bellum ſequebantur. Iamque omnibus praeparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc eſſe maturum ratus, *quonam modo coeleſtes honores vſurparet*, coepit agitare. *Iouis filium* non dici tantum ſe, ſed etiam credi volebat, tamquam perinde animis imperare poſſet, ac linguis. Itaque more Perſarum Macedones venerabundos ipſum ſalutare, proſternentes humi corpora. Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes ſaepius adſentatio, quam hoſtis euertit. Nec Macedonum haec erat culpa, (nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare ſustinuit) ſed Graecorum, qui profeſſionem honeſtarum artium malis conruperant moribus. Agis quidam Argiuus, peſſimorum carminum poſt Choerilum conditor, et ex Sicilia Cleo, (hic quidem non ingenii ſolum, ſed etiam nationis vitio adulator) et cetera vrbium ſuarum purgamenta, quae propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus a rege praeferebantur: hi tum coelum illi aperiebant, *Herculemque et Patrem Liberum et cum Polluce Caſtorem nouo numini ceſſuros eſſe* iactabant. Igitur feſto die *omni opulentia conuiuium exornari* iubet, cui non Macedones modo et Graeci principes amicorum, ſed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus quum discubuiſſet rex, pauliſper epulatus conuiuio egreditur. Cleo, ſicut praeparauerat, ſermonem *cum admiratione laudum eius inſtituit. merita* deinde

percenſuit, *quibus vno modo referri gratiam poſſe, ſi, quem intelligerent deum eſſe, confiterentur, exigua thuris inpenſa tanta beneficia penſaturi. Perſas* 11
quidem non pie ſolum, ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere: maieſtatem enim imperii ſalutis eſſe tutelam. Nec Herculem quidem et Patrem Liberum prius dicatos deos, quam viciſſent ſecum viuentium inuidiam. tantundem quoque poſteros credere, quantum praeſens aetas ſpopondiſſet. Quod 12
ſi ceteri dubitent; ſemet ipſum, quum rex iniſſet conuiuium, proſtraturum humi corpus. debere idem facere ceteros, et in primis ſapientia praeditos. ab illis enim cultus in regem eſſe prodendum exemplum. Haud perplexe in Callifthenem dirigebatur oratio. 13
grauitas viri et prompta libertas inuiſa erat regi, quaſi ſolus Macedones paratos ad tale obſequium moraretur. Is tum, ſilentio facto, vnum illum in- 14
tuentibus ceteris: *Si rex*, inquit, *ſermoni tuo adfuiſſet; nullius profecto vox reſponſuri tibi deſideraretur. ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu rebus feliciſſime geſtis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam* 15
abeſt, ego tibi prō illo reſpondeo: nullum eſſe eundem et diuturnum et praecocem fructum; coeleſtesque honores non dare te regi, ſed auferre. Intervallo enim opus eſt, vt credatur deus, ſemperque hanc gratiam magnis viris poſteri reddunt. Ego 16
autem ſeram immortalitatem precor regi, vt vita diuturna ſit et aeterna maieſtas. Hominem conſe- 17
quitur aliquando, numquam comitatur diuinitas. Herculem modo et Patrem Liberum conſecratae immortalitatis exempla referebas. Credisne, illos vnius conviuii decreto deos factos? prius ab oculis mortalium amolita natura eſt, quam in coelum fama peruenheret. Scilicet ego et tu, Cleo, deos facimus! a nobis 18
diuinitatis ſuae auctoritatem adcepturus eſt rex!

potentiam tuam experiri libet. fac aliquem regem, si deum potes facere: facilius est imperium dare,
19 *quam coelum. Dii propitii, sine inuidia, quae Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriae, nec desidero, ad quem modum rex mihi colendus sit, discere. quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quis viua-*
20 *mus, adcipimus. Aequis auribus* Callisthenes veluti *vindex publicae libertatis* audiebatur. expresserat non adsensionem modo, sed etiam vocem, seniorum praecipue, quibus grauis erat inueterati moris ex-
21 terna mutatio. Nec quidquam eorum, quae inuicem iactata erant, rex ignorabat; quum post aulaeam, quae lectos obduxerat, staret. Igitur ad Agin et Cleonem misit, *vt sermone finito barbaros tantum, quum intrasset, procumbere suo more paterentur:* et paulo post, quasi potiora quaedam egisset,
22 conuiuium repetit. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super regem, vnum ex iis mento contingentem humum per ludibrium coepit hortari, *vt vehementius id quateret ad terram;* elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere
23 non poterat. Itaque rex, *Tu autem,* inquit, *non veneraberis me? An tibi vni digni videmur esse ludibrio?* Ille *nec regem ludibrio, nec se contemptu*
24 *dignum esse* respondit. Tum detractum eum lecto rex praecipitat in terram. et quum is pronus conruisset; *Vides ne,* inquit, *idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?* Et *tradi eo in custodiam* iusso, conuiuium soluit. Polyperconti quidem postea, castigato diu, ignouit.

1 VI. In Callisthenem, olim contumaciae suspectum, peruicacioris irae fuit. cuius explendae matura ob-
2 venit occasio. Mos erat, vt supra dictum est, principibus Macedonum, adultos liberos regibus tra-

dere ad munia, haud multum ſeruilibus miniſteriis abhorrentia. Excubabant ſeruatis noctium vicibus proximi foribus aedis, in qua rex adquieſcebat. per 3 hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obſidebant. Iidem adceptos ab agaſonibus 4 equos, quum rex adſcenſurus eſſet, admouebant; comitabanturque et venantem, et in proeliis, omnibus artibus ſtudiorum liberalium exculti. Praeci- 5 puus honor habebatur, quod licebat ſedentibus veſci cum rege. caſtigandi eos verberibus nullius poteſtas praeter ipſum erat. Haec cohors velut ſe- 6 minarium ducum praefectorumque apud Macedonas fuit. hinc habuere poſteri reges, quorum ſtirpibus poſt multas aetates Romani opes ademerunt. Igitur 7 Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, quum aprum telo obcupaſſet, quem rex ferire deſtinauerat, iuſſu eius verberibus adfectus eſt. quam ignominiam aegre ferens, deflere apud Soſtratum coepit. Ex eadem cohorte erat Soſtratus, amore eius ardens. 8 Qui quum lacerattum corpus, in quo deperibat, intueretur, forſitan olim ob aliam quoque cauſſam regi infeſtus; iuuenem, ſua ſponte iam motum, data fide adceptaque perpulit, vt obcidendi regem conſilium ſecum iniret. Nec puerili inpetu rem exſe- 9 quuti ſunt: quippe ſolerter legerunt, quos in ſocietatem ſceleris adſciſcerent; Nicoſtratum, Antipatrum Aſclepiodorumque et Philotan placuit adſumi. per hos adiecti ſunt Anticles, Elaptonius et 10 Epimenes. Ceterum agendae rei haud ſane facilis patebat via. opus erat eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus conſilii inpedirentur; forte autem alius alia nocte excubabat. Ita- 11 que in permutandis ſtationum vicibus, ceteroque adparatu exſequendae rei, triginta et duo dies abſumpti ſunt. Aderat nox, qua coniurati excubare 12 debebant, mutua fide laeti; cuius documentum tot

dies fuerant. neminem metus ſpesue mutauerat: tanta omnibus vel in regem ira, vel fides inter ipſos
13fuit. Stabant igitur ad fores aedis eius, in qua rex veſcebatur; vt conuiuio egreſſum in cubiculum de-
14ducerent. Sed fortuna ipſius ſimulque epulantium comitas prouexit omnes ad largius vinum; ludi etiam conuiuales extraxere tempus: nunc laetis coniuratis, *quod ſopitum adgreſſuri eſſent;* nunc ſo-
15licitis, *ne in lucem conuiuium extraheretur.* quippe alios in ſtationem oportebat prima luce ſubcedere; ipſorum poſt VII dies reditura vice: nec ſperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem.
16Ceterum quum iam lux adpeteret, et conuiuium ſoluitur, et coniurati exceperunt regem, laeti occaſionem exſequendi ſceleris admotam; quum mulier adtonitae, vt creditum eſt, mentis, conuerſari in regia ſolita, quia inſtinctu videbatur futura praedicere, non obcurrit modo abeunti, ſed etiam ſemet obiecit; vultuque et oculis motum praeferens animi,
17*vt rediret in conuiuium* monuit: et ille per ludum, *bene deos ſuadere*, reſpondit; reuocatisque amicis in horam diei ferme ſecundam conuiuii tempus ex-
18traxit. Iam alii ex cohorte in ſtationem ſubceſſerant, ante cubiculi fores excubituri; adhuc tamen coniurati ſtabant vice officii ſui expleta: adeo pertinax ſpes eſt, quam humanae mentes [quam ingen-
19tes conoupiſcentiae] deuorauerunt. Rex benignius quam alias adloquutus, *discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perſtitiſſent*, iubet. Data ſunt ſingulis quinquaginta ſeſtertia, conlaudatisque, *quod, etiam aliis tradita vice, tamen excu-*
20*bare perſeueraſſent.* Illi tanta ſpe deſtituti domos abeunt: et ceteri quidem exſpectabant ſtationis ſuae noctem: Epimenes, ſiue comitate regis, qua ipſum inter coniuratos exceperat, repente mutatus, ſiue quia coeptis deos obſtare credebat, fratri ſuo Eury-

locho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotae subplicium in oculis erat. Itaque protinus iniicit fratri 21
manum, et in regiam peruenit: excitatisque custodibus corporis, *ad salutem regis pertinere, quae adferret*, adfirmat. Et tempus, quo venerant, et 22
vultus haud sane securi animi index, et moestitia e duobus alterius, Ptolemaeum ac Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus et lumine inlato sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente conlecta, *quid adferrent*, interrogat. Nec contatus Eurylochus, 23
non ex toto domum suam auersari deos, dixit, *quia frater ipsius, quamquam inpium facinus ausus foret, tamen et poenitentiam eius ageret, et per se potissimum profiteretur indicium. in eam ipsam noctem, quae decederet, insidias comparatas fuisse: auctores sceleſti consilii esse, quos minime crederet rex.* Tum 24
Epimenes cuncta ordine conscioruinque nomina exponit. Callisthenem non vt participem facinoris nominatum esse constabat; sed *solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque regem faciles aures praebere.* Quidam adiiciunt, *quum Hermolaus apud eum quoque verberatum se a rege quereretur, dixisse Callisthenem: meminisse debere eos iam viros esse. idque an ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum iuuenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse.* Rex animi corporisque so- 26
pore discusso, quum tanti periculi, quod euaserat, imago oculis oberraret, Eurylochum L talentis et cuiusdam Tyridatis opulenti bonis donat protenus, fratremque, antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem auctores, interque eos 27
Callisthenem, *vinctos adseruari* iubet: quibus in regiam adductis, toto die et nocte proxima, mero ac vigiliis grauis, adquieuit. Postero autem fre- 28

quens consilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant; ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui
29sanguine contigissent eos. Rex *introduci coniuratos praeter Callisthenem* iussit: atque, quae agitauerant,
30sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde vniuersis eos; ipse rex, *quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus?* interrogat.

1 VII. Stupentibus ceteris, Hermolaus; *Nos vero,* inquit, *quoniam, quasi nescias, quaeris, obcidendi te consilium iniuimus, qui non vt ingenuis imperare*
2*coepisti, sed quasi in mancipia dominaris.* Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis, *parricidam etiam parentis sui* clamitans esse, consurgit, et ad os manu obiecta, *scelere et malis insanientem, vltra* negat
3*audiendum.* Rex inhibito patre *dicere Hermolaum* iubet, *quae ex magistro didicisset Callisthene.* et Hermolaus; *Vtor,* inquit, *beneficio tuo, et dico, quae*
4*nostris malis didici. Quota pars Macedonum saeuitiae tuae superest? quotusquisque non e vilissimo sanguine? Attalus et Philotas, et Parmenio et Lyncestes Alexander et Clitus, quantum ad hostes pertinet, viuunt, stant in acie, te clypeis suis protegunt, et pro gloria tua, pro victoria vulnera adci-*
5*piunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo adsperfit: alius ne simplici quidem morte defunctus est. duces exercituum tuorum in equuleum inpositi, Perfis quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio indicta causfa trucida-*
6*tus est, per quem Attalum obcideras. Inuicem enim miserorum veteris manibus ad expetenda supplicia: et, quos paulo ante ministros caedis habuisti, subito ab*
7*aliis iubes trucidari.* Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege: quippe

Hermolaum *dicere* iussit, petiitque, *vt causas supplicii augentem patienter audirent.* Aegre ergo coer-8
citis, rursus Hermolaus: *quam liberaliter*, inquit, *pueris, rudibus ad dicendum, agere permittis! at Callisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, quum etiam con-*9
*fessi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. At*10
*qui nihil eum feciſſe contendo. sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt: nemo est, qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat, quum morti olim destinatus sit a iustissimo et patientissimo rege. Haec ergo sunt Macedonum praemia, quorum vt*11
*superuacuo et sordido abuteris sanguine! At tibi xxx millia mulorum captiuum aurum vehunt, quum milites nihil domum praeter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quae tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, et nouo more victores sub iugum mitteres. Persarum te vestis et disciplina delectat: patrios mores exosus es. Persarum ergo, non*12
*Macedonum regem obcidere voluimus; et te transfugam belli iure persequimur. Tu Macedonas voluisti*13
*genua tibi ponere, venerarique te vt deum: Tu Philippum patrem auersaris, et, si quis deorum ante Iouem haberetur, fastidires etiam Iouem. Miraris, si*14
*liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in seruitate viuendum? Tu quidem, si emendari potes,*15
multum mihi debes. Ex me enim scire coepisti, quod ingenui homines ferre non possunt. De cetero parce (his), quorum orbam senectutem supplicis ne oneraueris! Nos iube duci, vt, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Haec Hermolaus.

VIII. At rex: *Quam falsa sint*, inquit, *quae iste*1 *tradita a magistro suo dixit, patientia mea ostendet.*

2 *Confessum enim vltimum facinus, tamen, vt vos quo-*
que, non solum ipse, audiretis, expressi; non inpru-
dens, quum permisissem huic latroni dicere, vsurum
eum rabie, qua compulsus est, vt me, quem parentis
3 *loco colere deberet, vellet obcidere. Nuper, quum*
procacius se in venatione gessisset, more patrio et
ab antiquissimis Macedoniae regibus vsurpato eum
castigari iussi. Hoc et oportet fieri, et, vt a tutori-
bus pupilli, a maritis vxores, seruis quoque pueros
4 *huius aetatis verberare concedimus. Haec est saeui-*
tia in ipsum mea, quam inpia caede voluit vlcisci.
Nam in ceteros, qui mihi permittunt vti ingenio meo,
quam mitis sim, non ignoratis; et commemorare su-
5 *peruacuum est. Hermolao parricidarum subplicia non*
probari, quum eadem ipse meruerit, minime Hercule
admiror. nam quum Parmenionem et Philotan lau-
6 *dat, suae seruit caussae. Lynceslen vero Alexandrum,*
bis insidiatum capiti meo, a duobus indicibus liberaui:
rursus conuictum per biennium tamen distuli; donec
vos postularetis, vt tandem debito subplicio scelus
7 *lueret. Attalum, ante quam rex essem, hostem meo*
capiti fuisse meministis. Clitus vtinam non coegisset
me, sibi irasci. Cuius temerariam linguam, probra di-
centem mihi et vobis, diutius tuli, quam ille eadem
8 *me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non*
in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent,
ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia: vbi
vero reuerentia excessit animis, et summa imis con-
9 *fundimus, vi opus est, vt vim repellamus. Sed quid*
ego mirer, istum crudelitatem mihi obiecisse, qui
auaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos
vestrum excitare, ne inuisam liberalitatem meam fa-
ciam, si pudori vestro grauem fecero. Totum exer-
citum adspicite: qui paullo ante nihil praeter arma
habebat, nunc argenteis cubat lectis; mensas auro
onerant; greges seruorum ducunt: spolia de hostibus

sustinere non possunt. At enim Persae, quos vicimus, 10
in magno honore sunt apud me! Equidem moderationis meae certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non vt funditus euerterem gentes, nec vt dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed vt illos quoque, quos bello subegissem, victoriae meae non poeniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sangui- 11
nem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, 12
non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia: horum fides stabile et aeternum faciet imperium. Et sane plus habemus, quam capimus. insatiabilis autem auaritiae est, adhuc implere velle, quod iam circumfluit. Verum tamen eorum 13
mores in Macedonas transfundo! In multis enim gentibus esse video, quae non erubescamus imitari. Nec aliter tantum imperium apte regi potest, quam vt quaedam et tradamus illis, et ab iisdem discamus. Illud paene dignum risu fuit, quod Hermolaus postu- 14
labat a me, vt auersarer Iouem, cuius oraculo adnoscor. An etiam, quid dii respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere ipsis 15
rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque deum esse me credant. Fama enim bella constant, et saepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit. An me luxuriae indulgentem putatis 16
arma vestra auro argentoque adornasse? Adsuetis nihil vilius hac videri materia volui ostendere; Macedonas, inuictos ceteris, nec auro quidem vinci. Oculos 17
ergo primum eorum sordida omnia et humilia spectantium capiam; et docebo, nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. Quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, et Macedonas rege adempto deuictis gentibus dedere. At nunc 18

mones me, vt veſtris parentibus parcam! Non oportebat quidem vos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quo triſtiores periretis, ſi qua vobis parentum memoria et cura eſt: ſed olim iſtum morem obcidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos parentesque ſolui. Et profiteor, in eodem honore futuros omnes eos, in quo fue-
19 *runt. Nam tuum Calliſthenem, cui vni vir videris, quia latro es, ſcio, cur produci velis: vt coram his probra, quae modo in me ieciſti, [modo audiſti,] illius quoque ore referantur. Quem, ſi Macedo eſſet, tecum introduxiſſem; digniſſimum te discipulo magi-*
20 *ſtrum: nunc Olynthio non idem iuris eſt.* Poſt haec conſilium dimiſit, *tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant,* iuſſit. Illi, vt fidem ſuam ſaeuitia regi adprobarent, excruciatos necauerunt.
21 Calliſthenes quoque tortus interiit: initi conſilii in caput regis innoxius; ſed haudquaquam aulae et ad-
22 ſentantium adcommodatus ingenio. Itaque nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitauit inuidiam, quod praeditum optimis moribus artibusque, a quo reuocatus ad vitam erat, quum interfecto Clito mori perſeueraret, non tantum obciderit, ſed etiam torſerit, indicta quidem cauſſa. Quam crudelitatem ſera poenitentia conſequuta eſt.

1 IX. Sed ne otium, ſerendis rumoribus natum, aleret, in Indiam mouit; ſemper bello, quam poſt
2 victoriam, clarior. India tota ferme ſpectat orientem, minus in latitudinem quam recta regione ſpa-
3 tioſa. Quae auſtrum adcipiunt, in altius terrae faſtigium excedunt; plana ſunt cetera, multisque inclutis amnibus, Caucaſo monte ortis, placidum
4 per campos iter praebent. Indus gelidior eſt quam ceteri. Aquas vehit, a colore maris haud multum
5 abhorrentes. Ganges amnis, ab ortu eximius, ad meridianam regionem decurrit, et magnorum mon-
6 tium iuga recto alueo ſtringit. Inde eum obiectae

rupes inclinant ad orientem. Vtque rubro mari ad-
cipitur, findens ripas, multas arbores cum magna
ſoli parte exſorbet. ſaxis quoque inpeditus crebro7
reuerberatur: vbi mollius ſolum reperit, ſtagnat,
inſulasque molitur. Aceſines eum auget. Ganges de-8
curſurum in mare intercipit: magnoque motu amnis
vterque conliditur. Quippe Ganges aſperum os in-
fluenti obiicit; nec repercuſſae aquae cedunt. Dyar-9
danes minus celeber auditu eſt, quia per vltima
Indiae currit: ceterum non crocodilos modo, vti
Nilus, ſed etiam delphines ignotasque aliis genti-
bus beluas alit. Erymanthus, crebris flexibus ſub-10
inde curuatus, ab adcolis rigantibus carpitur. Ea
cauſſa eſt, cur tenues reliquias iam ſine nomine in
mare emittat. Multis praeter hos amnibus tota11
regio diuiditur, ſed ignobilibus, quia non adeo in-
terfluunt. Ceterum, quae propiora ſunt mari, aqui-12
lones maxime deurunt: ii cohibiti iugis montium
ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus
mitia. Sed adeo in illa plaga mundus ſtatas tem-13
porum vices mutat, vt, quum alia feruore ſolis ex-
aeſtuant, Indiam niues obruant, rurſusque vbi ce-
tera rigent, illic intolerandus aeſtus exiſtat. nec14
cur, vlli ſe naturae cauſſa ingeſſit. Mare certe, quo
adluitur, ne colore quidem abhorret a ceteris. ab
Erythra rege inditum eſt nomen: propter quod
ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax; vnde15
plerisque ſunt veſtes. Libri arborum teneri, haud
ſecus quam chartae, literarum notas capiunt. Aues16
ad imitandum humanae vocis ſonum dociles ſunt.
Animalia inuſitata ceteris gentibus, niſi inuecta.
Eadem terra et rhinocerotas alit, non generat. Ele-17
phantorum maior eſt vis, quam quos in Africa do-
mitant, et viribus magnitudo reſpondet. Aurum18
flumina vehunt, quae leni modicoque labſu ſegnes
aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare litori-19

bus infundit. neque alia illis maior opulentiae
cauſſa eſt; vtique poſtquam vitiorum commercium
vulgauere in exteras gentes: quippe aeſtimantur
purgamenta aeſtuantis freti pretio, quod libido con-
20ſtituit. Ingenia hominum, ſicut vbique, apud illos
21locorum quoque ſitus format. Corpora vsque pedes
carbaſo velant: ſoleis pedes, capita linteis vinciunt.
lapilli ex auribus pendent: brachia quoque et lacer-
tos auro colunt, quibus inter populares aut nobi-
22litas aut opes eminent. Capillum pectunt ſaepius,
quam tondent. mentum ſemper intonſum eſt: reli-
quam oris cutem ad ſpeciem leuitatis exaequant.
23Regum tamen luxuria, quam ipſi magnificentiam
adpellant, ſupra omnium gentium vitia. Quum rex
ſane in publico conſpici patitur, thuribula argentea
miniſtri ferunt, totumque iter, per quod ferri de-
24ſtinauit, odoribus complent. Aurea lectica marga-
ritis circumpendentibus recubat: diſtincta ſunt auro
et purpura carbaſa, quae indutus eſt: lecticam ſe-
25quuntur armati corporisque cuſtodes: inter quos
ramis aues pendent, quas cantu feriis rebus obſtre-
26pere docuerunt. Regia auratas columnas habet:
totas eas vitis auro caelata percurrit, auiumque, qua-
rum viſu maxime gaudent, argenteae effigies opera
27diſtinguunt. Regia adeuntibus patet, quum capil-
lum pectit atque ornat: tunc reſponſa legationibus,
tunc iura popularibus reddit. Demptis ſoleis, odo-
28ribus inlinuntur pedes. Venatus maximus labor
eſt, incluſa viuario animalia inter vota cantusque
pellicum figere. Binum cubitorum ſagittae ſunt,
quas emittunt maiore nixu, quam effectu. quippe
telum, cuius in leuitate vis omnis eſt, inhabili pon-
29dere oneratur. Breuiora itinera equo conficit: lon-
gior vbi expeditio eſt, elephanti vehunt currum; et
tantarum beluarum corpora tota contegunt auro.
Ac ne quid perditis moribus deſit, lecticis aureis

pellicum longus ordo sequitur: separatum a reginae ordine agmen est, aequatque luxuria. Feminae epu- 30
las parant. ab iisdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est vsus. Regem mero somnoque sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium inuocantes deos. Quis credat, inter 31
haec vitia curam esse sapientiae? Vnum agreste et horridum genus est, quos sapientes vocant. apud hos obcupare fati diem pulchrum; et *viuos se cremari* iubent, quibus aut segnis aetas, aut incommoda valetudo est: exspectatam mortem pro dedecore vitae habent. nec vllus corporibus, quae se- 32
nectus soluit, honos redditur: inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in vrbi- 33
bus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, et futura praedicere. nec quemquam admouere leti diem credunt, cui exspectare interrito liceat. Deos putant, quidquid colere coe- 34
perunt; arbores maxime, quas violare capital est. Menses in quinos denos descripserunt dies. anni 35
plena spatia seruant. Lunae cursu notant tempora, 36
non, vt plerique, quum orbem sidus inpleuit, sed quum se curuare coepit in cornua. Et idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunae modum dirigunt. Multa et alia traduntur, quibus morari ordinem rerum, haud sane operae videbatur.

X. Igitur Alexandro, fines Indiae ingresso, gen- 1
tium suarum reguli obcurrerunt, imperata facturi; *illum tertium Ioue genitum ad ipsos peruenisse* memorantes: *Patrem Liberum atque Herculem fama cognitos esse: ipsum coram adesse cernique.* Rex benigne 2
exceptos *sequi* iussit, iisdem itinerum ducibus vsurus. Ceterum, quum amplius nemo obcurreret, Hephaestionem et Perdiccam cum copiarum parte praemisit ad subigendos, qui auersarentur imperium:

iussitque *ad flumen Indum procedere, et nauigia facere, quis in vlteriora transportari posset exercitus.*
3 Illi, quia plura flumina superanda erant, sic iunxere naues, vt solutae plaustris vehi possent rursusque
4 coniungi. *Post se Cratero cum phalange* iusso *sequi*, equitatum ac leuem armaturam eduxit; eosque, qui obcurrerant, leui proelio in vrbem proximam com-
5 pulit. Iam superuenerat Craterus. itaque, vt principio terrorem incuteret genti, nondum arma Macedonum expertae, praecipit, *ne cui parceretur*, mu-
6 nimentis vrbis, quam obsidebat, incensis. Ceterum, dum obequitabat moenibus, sagitta ictus est. Cepit tamen oppidum, et, omnibus incolis eius trucidatis,
7 etiam in tecta saeuitum est. Inde, domita ignobili gente, ad Nysam vrbem peruenit. Forte castris ante moenia ipsa in syluestri loco positis, nocturnum frigus vehementius, quam alias, horrore corpora adfecit, obportunumque remedium ignis oblatum est.
8 Caesis quippe syluis flammam excitauerunt: quae igni alita oppidanorum sepulcra comprehendit. vetusta cedro facta erant, conceptumque ignem late
9 fudere; donec omnia solo aequata sunt. Et ex vrbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum et oppidani hostem, et
10 Macedones ipsos ad vrbem venisse cognoscunt. Iamque rex eduxerat copias, et moenia obsidebat, quum, hostium qui discrimen tentauerant, obruti telis sunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, *circumsideri tantum eos et abstineri caedibus* iussit. tandemque
11 obsidionis malis fatigati dedidere se. *A Libero patre conditos se esse* dicebant; et vera haec origo erat.
12 Sita est sub radicibus montis, quem *Meron* incolae adpellant. inde Graeci mentiendi traxere licentiam,
13 *Iouis femine Liberum patrem esse celatum.* Rex, situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, prae-

missis commeatibus, verticem eius adscendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte: multae perennes aquae manant. Pomorum quoque varii salubres- 14
que suci sunt, sua sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente, lauri baccaeque. Et multa in illis rupibus agrestis est sylua. Credo equidem, non 15
diuino instinctu, sed lasciuia esse prouectos, vt passim hederae ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore similes Bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium, praesidem ne- 16
moris eius deum adorantium, iuga montis collesque resonabant; quum orta licentia a paucis, vt fere fit, in omnes se repente vulgasset. Quippe, veluti 17
in media pace, per herbas congestamque frondem prostrauerant corpora. Et rex, fortuitam laetitiam non auersatus, large ad epulas omnibus praebitis, per decem dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget, eximiam quoque gloriam sae- 18
pius fortunae, quam virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem et sopitos mero adgredi ausus est hostis, haud secus Bacchantium vlulantiumque fremitu perterritus, quam si proeliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertentes temulentos comessantesque inter ora hostium texit. Hinc ad regionem, quae *Daedala*, vocatur, 19
peruentum est. Deseruerant incolae sedes, et in auios syluestresque montes confugerant. Ergo Acadera transit, aeque vsta et destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutauit. di- 20
visis enim copiis, pluribus simul locis arma ostendit; obpressique, et, qui exspectauerant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemaeus plurimas vrbes, 21
Alexander maximas cepit: rursusque, quas distribuerat, copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne 22
Coenon in obsidione vrbis opulentae, Beziram incolae vocant, reliquit. ipse ad Mazagas venit. Nuper

Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo; regioni
23 vrbique praeerat mater eius Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur vrbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui praeruptis vtrimque
24 ripis aditum ad vrbem inpedit. ad Occidentem et a Meridie velut de industria rupes praealtas admolita natura est, infra quas cauernae et voràgines longa vetustate in altum cauatae iacent: quaque desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. xxxv stadia murus vrbis complectitur, cuius inferiora saxo, su-
25 periora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, vt duriori materiae fragilis incumberet, simulque terra humore diluta.
26 Ne tamen vniuersa conspiceret, inpositae erant trabes validae, quibus iniecta tabulata muros et tege-
27 bant, et peruios fecerant. Haec munimenta contemplantem Alexandrum, consiliique incertum, quia nec cauernas nisi aggere poterat inplere, nec tormenta aliter muris admouere, quidam e muro sa-
28 gitta percussit. [Tum] forte in suram incidit telum: cuius spiculo euulso *admoueri equum* iussit; quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud segnius
29 destinata exsequebatur. Ceterum quum crus saucium penderet, et cruore siccato frigescens vulnus adgrauaret dolorem, dixisse fertur; *se quidem Iouis*
30 *filium dici, sed corporis aegri vitia sentire.* Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta prospexit, et, quae fieri vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra vrbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiae faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis
31 ac moles saxorum in cauernas deiiciebant. Iamque agger aequauerat summae fastigium terrae: itaque turres erigebantur. quae opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea vi-

ſenda rex nondum obducta vulneri cicatrice proceſſit; laudatisque militibus *admouere machinas* iuſſit: e quibus ingens vis telorum in propugnatores effuſa eſt. Praecipue rudes talium operum ter- 32
rebant mobiles turres, tantasque moles, nulla ope, quae cerneretur, adductas, deorum numine agi credebant. *pila quoque muralia et excuſſas tormentis praegraues haſtas* negabant *conuenire mortalibus.* Itaque deſperata vrbis tutela conceſſere in arcem. 33
Inde, quia nihil obſeſſis praeter deditionem placebat, legati ad regem deſcenderunt veniam petituri. Qua inpetrata, regina cum magno nobilium femi- 34
narum grege, aureis pateris vina libantium, proceſſit. Ipſa, genibus regis paruo filio admoto, non veniam 35
modo, ſed etiam priſtinae fortunae inpetrauit decus. quippe adpellata *regina* eſt; et credidere quidam, *plus formae, quam miſerationi datum.* Puero 36
quoque, certe poſtea ex ea vtcumque genito, *Alexandro* fuit nomen.

XI. Hinc Polypercon, ad vrbem Oram cum exer- 1
citu miſſus, inconditos oppidanos proelio vicit: intra munimenta compulſos ſequutus vrbem in ditionem redegit. Multa ignobilia oppida, deſerta a ſuis, 2
venere in regis poteſtatem. Quorum incolae armati petram *Aornon* nomine obcupauerunt. Hanc *ab Hercule fruſtra obſeſſam eſſe, terraeque motu coactum abſiſtere*, fama vulgauerat. Inopem conſilii 3
Alexandrum, quia vndique praeceps et abrupta rupes erat, ſenior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, *ſi pretium operi eſſet, aditum ſe monſtraturum eſſe* promittens. LXXX *talenta* conſti- 4
tuit *daturum* Alexander; et altero ex iuuenibus obſide retento, ipſum ad exſequenda, quae obtulerat, dimiſit. Leuiter armatis dux datus eſt Mullinus, 5
ſcriba regis. Hos enim circumitu, qui fallerent hoſtem, in ſummum iugum placebat euadere. Petra 6

non, vt pleraeque, modicis ac mollibus cliuis in
ſublime faſtigium creſcit, ſed in metae maxime mo-
dum erecta eſt: cuius ima ſpatioſiora ſunt, altiora
in arctius coeunt, ſumma in acutum cacumen ex-
7ſurgunt. Radices eius Indus amnis ſubit, praealtus
vtrimque aſperis ripis: ab altera parte voragines
eluuiesque praeruptae ſunt. Nec alia expugnandi
8patebat via, quam vt replerentur. Ad manum ſylua
erat, quam rex *ita caedi* iuſſit, *vt nudi ſtipites iace-
rentur:* quippe rami fronde veſtiti impediſſent fe-
rentes. Ipſe primus truncam arbotem iecit; cla-
morque exercitus, index alacritatis, ſequutus eſt,
9nullo detrectante munus, quod rex obcupaſſet. Intra
ſeptimum diem cauernas expleuerant, quum rex
ſagittarios et Agrianos iubet per ardua niti; iuuenes-
10que promptiſſimos ex ſua cohorte xxx delegit. Du-
ces his dati ſunt Charus et Alexander; quem rex
nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit.
Ac primo, quia tam manifeſtum periculum erat,
11ipſum regem discrimen ſubire non placuit: ſed vt
ſignum tuba datum eſt, vir audaciae promptae con-
verſus ad corporis cuſtodes *ſequi ſe* iubet, primus-
que inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Mace-
donum ſubſtitit: relictisque ſtationibus ſua ſponte
12regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit
caſus, quos ex praerupta rupe labſos amnis praeter-
fluens hauſit, triſte ſpectaculum etiam non periclitantibus: quum vero alieno exitio, quid ipſis ti-
mendum foret, admonerentur; in metum miſeri-
cordia verſa, non exſtinctos, ſed ſemet ipſos defle-
13bant. Et iam eo peruentum erat, vnde ſine perni-
cie niſi victores redire non poſſent, ingentia ſaxa
in ſubeuntes pronoluentibus barbaris, qui perculſi
inſtabili et lubrico gradu praecipites recidebant.
14Euaſerant tamen Alexander et Charus, quos cum
xxx delectis praemiſerat rex, et iam pugnare comi-

nus coeperant; sed quum superne tela barbari ingererent, saepius ipsi feriebantur, quam vulnerabant. Ergo Alexander, et nominis sui et promissi memor, dum acrius, quam cautius dimicat, confossus vndique obruitur. Quem vt Gharus iacentem conspexit, ruere in hostem omnium praeter vltionem inmemor coepit, multosque hasta, quosdam gladio interemit. Sed quum tot vnum incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, quam par erat, promptissimorum iuuenum ceterorumque militum interitu commotus rex signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi se receperunt; et barbari, hostem depulisse contenti, non institere cedentibus. Ceterum Alexander quum statuisset desistere incepto, (quippe nulla spes potiundae petrae obferebatur) tamen speciem ostendit in obsidione perseuerantis. Nam *et itinera obsideri* iussit, *et turres admoueri, et fatigatis alios subcedere.* Cuius pertinacia cognita, Indi per biduum quidem ac duas noctes, cum ostentatione non fiduciae modo, sed etiam victoriae, epulati sunt, tympana suo more pulsantes. tertia vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: ceterum ex tota petra faces refulgebant, quas adcenderant barbari, vt tutior esset ipsis fuga; obscura nocte per inuia saxa cursuris. Rex, Balacro, qui spepularetur, praemisso, cognoscit, *petram fuga Indorum esse desertam.* tum dato signo, vt vniuersi conclamarent, incomposite fugientibus metum incussit. multique, tamquam adesset hostis, per lubrica saxa perque inuias cotes praecipitati obciderunt: plures, aliqua membrorum parte mulctati, ab integris deserti sunt. Rex, locorum magis quam hostium victor, tamen magnae victoriae sacrificiis et cultu diis satisfecit. Arae in petra locatae sunt Mineruae Victoriaeque. Ducibus itineris, quos subire iusserat leuiter armatos, etsi

promissis minora praestiterant, pretium cum fide redditum est. Petrae regionisque ei adiunctae Sisocosto tutela permissa.

1 XII. Inde processit Ecbolima: et quum *angustias itineris obsideri* xx *millibus armatorum ab Eryce quodam* comperisset; grauius agmen exercitus Coeno 2ducendum modicis itineribus tradidit. ipse praegressus cum funditore ac sagittario, deturbatis, qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. 3Indi, siue odio ducis, siue gratiam victoris [regis] inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque eius atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit; honorem de4negauit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextisdecumis castris peruenit, omniaque, vt praeceperat, ad traiiciendum praeparata ab Hephaestione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro. 5Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, *regnare si interim vellet; an priuatum* 6*opperiri eius aduentum.* permissoque vt regnaret, non tamen ius datum vsurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephaestionem, gratuitum frumentum copiis eius admensus: non tamen ei obcurrerat, 7ne fidem vllius nisi regis experiretur. Itaque venienti obuiam cum armato exercitu egressus est; elephanti quoque, per modica interualla militum agmini inmixti, procul castellorum fecerant spe8ciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem aduentare credebat. Iamque et ipse *arma milites capere et equites discedere in cornua* iusserat, paratos ad pugnam. at Indus, cognito Macedonum errore, iussis subsistere ceteris, ipse concitat equum, quo vehebatur: idem Alexander quoque fecit, siue hostis, siue amicus obcurreret, vel sua virtute, vel 9illius fide tutus. Coiuere, quod ex vtriusque vultu

posset intelligi, amicis animis: ceterum sine interprete non poterat conseri sermo. itaque adhibito eo, barbarus *obcurrisse se* dixit *cum exercitu, totas imperii vires protenus traditurum; nec exspectasse, dum per nuncios daretur fides. Corpus suum et regnum permittere illi, quem sciret gloriae militantem, nihil magis quam famam timere perfidiae.* Laetus simplicitate barbari rex, et dextram fidei suae pignus dedit, et regnum restituit. LVI elephanti erant, quos tradidit Alexandro multaque pecora eximiae magnitudinis: tauros ad III millia, pretiosum in ea regione adceptumque animis regnantium armentum. Quaerenti Alexandro *plures agricultores haberet an milites? cum duobus regibus bellanti sibi maiore militum, quam agrestium manu opus esse* respondit. Abisares et Porus erant; sed in Poro eminebat auctoritas. vterque vltra Hydaspen amnem regnabat; et belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis, permittente Alexandro, et regium insigne sumpsit, et more gentis suae nomen, quod patris fuerat, *Taxilen* adpellauere populares, sequente nomine imperium in quemcumque transiret. Ergo quum per triduum hospitaliter Alexandrum adcepisset, quarto die, et *quantum frumenti copiis, quas Hephaestion duxerat, praebitum a se esset* ostendit, et aureas coronas ipsi amicisque omnibus, praeter haec signati argenti LXXX talenta dono dedit. qua benignitate eius Alexander mire laetus, et, quae is dederat, remisit, et mille talenta ex praeda, quam vehebat, adiecit, multaque conuiualia ex auro et argento vasa, plurimum Persicae vestis, XXX equos ex suis, cum iisdem insignibus, quis adsueuerant, quum ipsum veherent. Quae liberalitas, sicut barbarum obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer obfendit. E quibus Meleager, super coenam largiore vino vsus, *gratulari*

se Alexandro dixit, *quod saltem in India reperisset*
18*dignum talentis mille.* Rex, haud oblitus quam aegre tulisset, quod Clitum ob linguae temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, *inuidos homines nihil aliud, quam ipsorum esse tormenta.*

1 XIII. Postero die legati Abisarae adiere regem. *omnia ditioni eius*, ita vt mandatum erat, *permittebant:* firmataque inuicem fide remittuntur ad re-
2gem. Porum quoque nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharen, qui denunciaret ei, *vt stipendium penderet, et in primo finium suorum aditu obcurreret regi.* Porus *alterum ex his facturum sese* respondit; *vt intranti*
3*regnum suum praesto esset, sed armatus.* Iam Hydaspen Alexander superare decreuerat; quum Barzaentes, defectionis Arachosiis auctor, vinctus trigintaque elephanti simul capti perducuntur, obportunum aduersus Indos auxilium: quippe plus in belluis, quam in exercitu, spei ac virium illis erat.
4Gamaxusque rex exiguae partis Indorum, qui Bar-
5zaenti se coniunxerat, vinctus adductus est. Igitur transfuga et regulo in custodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspen peruenit: in cuius vlteriore ripa Porus confederat, transitu pro-
6hibiturus hostem. LXXXV elephantos obiecerat eximio corporum robore; vltraque eos currus CCC et peditum XXX fere millia, in quis erant sagittarii, sicuti ante dictum est, grauioribus telis, quam vt
7apte excuti possent. Ipsum vehebat elephantus super ceteras belluas eminens; armaque auro et argento distincta corpus rarae magnitudinis honestabant. par animus robori corporis; et quanta inter rudes
8poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo terrebat. quatuor in latitudinem stadia diffusum, profundo alueo et nusquam

vada aperiente, ſpeciem vaſti maris fecerat. Nec9
pro ſpatio aquarum late ſtagnantium impetum coer-
cebat; ſed quaſi in arctum coeuntibus ripis, tor-
rens et eliſus ferebatur: obcultaque ſaxa ineſſe
oſtendebant pluribus locis vndae repercuſſae. Terri-10
bilior erat facies ripae, quam equi virique comple-
verant. Stabant ingentes vaſtorum corporum mo-
les, et de induſtria inritatae horrendo ſtridore auras
fatigabant. Hinc hoſtis, hinc amnes capacia qui-11
dem bonae ſpei pectora, et ſaepe ſe experta, inpro-
viſo tamen pauore percuſſerant. quippe inſtabiles
rates nec dirigi ad ripam, nec tuto adplicari poſſe
credebant. Erant in medio amne inſulae crebrae,12
in quas et Indi et Macedones nantes leuatis ſuper
capita armis transibant. Ibi leuia proelia conſere-
bant; et vterque rex paruae rei discrimine ſummae
experiebatur euentum. Ceterum in Macedonum13
exercitu temeritate atque audacia inſignes fuere
Symmachus et Nicanor, nobiles iuuenes et perpe-
tua partium felicitate ad ſpernendum omne pericu-
lum adcenſi. quis ducibus promptiſſimi iuuenum14
lanceis modo armati transnauere in inſulam, quam
frequens hoſtis tenebat; multosque Indorum, nulla
re magis, quam audacia armati, interemerunt.
Abire cum gloria poterant, ſi vnquam temeritas15
felix inueniret modum; ſed dum ſuperuenientes
contemptim et ſuperbe quoque exſpectant, circum-
venti ab iis, qui obculti enatauerant, eminus ob-
ruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem, aut inpetu16
amnis ablati ſunt, aut vorticibus inpliciti. eaque
pugna multum fiduciam Pori erexit, cuncta cernen-
tis e ripa. Alexander inops conſilii tandem ad fal-17
lendum hoſtem talem dolum intendit. Erat inſula
in flumine amplior ceteris, ſylueſtris eadem et te-
gendis inſidiis apta. foſſa quoque praealta haud pro-
cul ripa, quam tenebat ipſe, non pedites modo, ſed

18etiam cum equis viros poterat abscondere. Igitur vt a custodia huius obportunitatis oculos hostium auerteret; Ptolemaeum *cum omnibus turmis obequitare* iussit *procul ab insula, et subinde Indos clamore*
19*terrere, quasi flumen transnaturus foret.* Per complures dies Ptolemaeus id fecit; eoque consilio Porum quoque agmen suum ei parti, quam se petere simila-
20bat, coegit aduertere. Iam extra conspectum hostis insula erat: Alexander *in diuersa parte ripae statui suum tabernaculum* iussit, *adsuetamque comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, et omnem adparatum regiae magnificentiae, hostium oculis de*
21*industria ostendi.* Attalum [illegible]t aequalem sibi, et haud disparem habitu oris et corporis, vtique cum procul viseretur, veste regia exornat, praebiturum speciem ipsum regem illi ripae praesidere, nec agitare de
22transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est, mox adiuuit; incommoda quoque ad
23bonos euentus vertente fortuna. Traiicere amnem cum ceteris copiis in regionem insulae, de qua ante dictum est, parabat, auerso hoste in eos, qui cum Ptolemaeo inferiorem obsederant ripam: quum procella imbrem, vix sub tectis tolerabilem, effudit. obrutique milites nimbo in terram refugerunt, na-
24vigiis ratibusque desertis. sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ventis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber, ceterum adeo spissae intendere se nubes, vt conderent lucem, vixque conloquentium inter ipsos
25facies noscitaretur. Terruisset alium obducta nox coelo, quum ignoto amne nauigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam caeci atque inprouidi et ex periculo gloriam adcersentes pete-
26bant, obcupante. obscuritatem, quae ceteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo, vt omnes silentio adscenderent in rates, *eam, qua ipse vehebat*

tur, primam iussit *expelli.* Vacua erat ab hostibus 27
ripa, quae petebatur; quippe adhuc Porus Ptole-
maeum tantum intuebatur. vna ergo naui, quam
petrae fluctus inliserat, haerente, ceterae euadunt;
armaque capere milites et ire in ordines iussit.

XIV. Iamque agmen in cornua diuisum ipse du- 1
cebat: quum Poro nunciatur, *armis virisque ripam*
obtineri, et rerum adesse discrimen. Ac primo, hu-
mani ingenii vitio spei suae indulgens, Abisaren
belli socium (et ita conuenerat) aduentare credebat.
Mox liquidiore luce aperiente hostem, c quadrigas, 2
et III millia equitum venienti agmini Porus obiecit.
Dux erat copiarum, quas praemisit, Hages, frater
ipsius: summa virium in curribus. senos viros sin- 3
guli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab
vtroque latere dispositos; ceteri aurigae erant, haud
sane inermes: quippe iacula complura, vbi comi-
nus proeliandum erat, omissis habenis in hostem
ingerebant. Ceterum vix vllus vsus huius auxilii 4
eo die fuit. namque, vt supra dictum est, imber,
violentius quam alias fusus, campos lubricos et in-
equitabiles fecerat: grauesque et propemodum im-
mobiles currus inluuie ac voraginibus haerebant.
Contra Alexander expedito ac leui agmine strenue 5
inuectus est. Scythae et Dahae primi omnium in-
vasere Indos: Perdiccan deinde cum equitibus in
dextrum cornu hostium emisit. Iam vndique pugna 6
se mouerat, quum ii, qui currus agebant, illud vl-
timum auxilium suorum rati, effusis habenis, in
medium discrimen ruere coeperunt. Anceps id ma 7
lum vtrisque erat: nam et Macedonum pedites
primo impetu obterebantur, et per lubrica atque
inuia inmissi currus excutiebant eos, a quibus rege-
bantur. aliorum turbati equi non in voragines modo 8
lacunasque, sed etiam in amnem praecipitauere cur-

9ricula. Pauci tamen hoſtium tenus exacti penetravere ad Porum acerrime pugnam cientem. Is vt diſſipatos tota acie currus vagari ſine rectoribus vidit; 10proximis amicorum diſtribuit elephantos. poſt eos poſuerat pedites ac ſagittarios et tympana pulſare ſolitos. id pro cantu tubarum Indis erat: nec ſtrepitu eorum mouebantur, olim ad notum ſonum au- 11ribus mitigatis. Herculis ſimulacrum agmini peditum praeferebatur. id maximum erat bellantibus incitamentum, et deſeruiſſe geſtantes militare flagi- 12tium habebatur. Capitis etiam ſanxerant poenam iis, qui ex acie non retuliſſent; metu, quem ex illo hoſte quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque conuerſo. Macedonas non belluarum modo, ſed etiam ipſius regis adſpectus 13parumper inhibuit. Belluae diſpoſitae inter armatos ſpeciem turrium procul fecerant. ipſe Porus humanae magnitudinis propemodum exceſſerat formam. Magnitudini Pori adiicere videbatur bellua, qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, 14quanto aliis ipſe praeſtabat. Itaque Alexander, contemplatus et regem et agmen Indorum, *tandem*, inquit, *par animo meo periculum video. cum beſtiis* 15*ſimul et cum egregiis viris res eſt.* Intuensque Coenon, *Quum ego*, inquit, *Ptolemaeo Perdiccaque et Hephaeſtione comitatus in laeuum hoſtium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis; ipſe dextrum moue, et turbatis ſigna infer. Tu Antigenes, et tu Leonnate et Tauros, inuehimini* 16*in mediam aciem, et vrgebitis frontem. Haſtae noſtrae praelongae et validae non alias magis quam aduerſus belluas rectoresque earum vſui eſſe poterunt; deturbate eos, qui vehuntur, et ipſas confundite. Anceps genus auxilii eſt, et in ſuos acrius furit. In hoſtem* 17*enim imperio, in ſuos pauore agitur.* Haec eloquu-

tus concitat equum primus. Iamque, vt deſtinatum erat, inuaſerat ordines hoſtium; quum Coenus ingenti vi in laeuum cornu inuehitur. phalanx quo- 18
que in mediam Indorum aciem vno impetu prorupit. At Porus, qua equitem inuehi ſenſerat, *belluas agi* iuſſit: ſed tardum et paene inmobile animal equorum velocitatem aequare non poterat. ne ſagittarum quidem vllus erat barbaris vſus. quippe longae 19
et praegraues, niſi prius in terra ſtatuerent arcum, haud ſatis apte et commode inponuntur. Tum humo lubrica, et ob id inpediente conatum, molientes ictus celeritate hoſtium obcupabantur. Ergo ſpreto 20
regis imperio, (quod fere fit, vbi turbatis acrius metus quam dux imperare coepit) totidem erant imperatores, quot agmina errabant. alius *iungere aciem*, 21
alius *diuidere; ſtare* quidam, et nonnulli *circumvehi terga hoſtium* iubebant. nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metus 22
potior fuerat pudor, conligere diſperſos, obuius hoſti ire pergit, *elephantosque ante agmen ſuorum agi* iubet. Magnum belluae iniecere terrorem; in- 23
ſolitusque ſtridor non equos modo, tam pauidum ad omnia animal, ſed viros quoque ordinesque turbauerat. Iam fugae circumſpiciebant locum paulo 24
ante victores; quum Alexander Agrianos et Thracas leuiter armatos, meliorem concurſatione quam cominus militem, emiſit in belluas. Ingentem hi 25
vim telorum iniecere et elephantis, et regentibus eos. phalanx quoque inſtare conſtanter territis coepit. Sed quidam auidius perſequuti belluas in 26
ſemet inritauere vulneribus. obtriti ergo pedibus earum, ceteris, vt parcius inſtarent, fuere documentum. Praecipue terribilis illa facies erat, quum 27
manu arma virosque conriperent, et ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequen- 28

9ricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetravere ad Porum acerrime pugnam cientem. Is vt dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit; 10proximis amicorum distribuit elephantos. post eos posuerat pedites ac sagittarios et tympana pulsare solitos. id pro cantu tubarum Indis erat: nec strepitu eorum mouebantur, olim ad notum sonum au- 11ribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum praeferebatur. id maximum erat bellantibus incitamentum, et deseruisse gestantes militare flagi- 12tium habebatur. Capitis etiam sanxerant poenam iis, qui ex acie non retulissent; metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque conuerso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius regis adspectus 13parumper inhibuit. Belluae dispositae inter armatos speciem turrium procul fecerant. ipse Porus humanae magnitudinis propemodum excesserat formam. Magnitudini Pori adiicere videbatur bellua, qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, 14quanto aliis ipse praestabat. Itaque Alexander, contemplatus et regem et agmen Indorum, *tandem*, inquit, *par animo meo periculum video. cum bestiis* 15*simul et cum egregiis viris res est.* Intuensque Coenon, *Quum ego*, inquit, *Ptolemaeo Perdiccaque et Hephaestione comitatus in laeuum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis; ipse dextrum moue, et turbatis signa infer. Tu Antigenes, et tu Leonnate et Tauros, inuehimini* 16*in mediam aciem, et vrgebitis frontem. Hastae nostrae praelongae et validae non alias magis quam aduersus belluas rectoresque earum vsui esse poterunt; deturbate eos, qui vehuntur, et ipsas confundite. Anceps genus auxilii est, et in suos acrius furit. In hostem* 17*enim imperio, in suos pauore agitur.* Haec eloquu-

tus concitat equum primus. Iamque, vt deſtinatum erat, inuaſerat ordines hoſtium; quum Coenus ingenti vi in laeuum cornu inuehitur. phalanx quo- 18
que in mediam Indorum aciem vno impetu prorupit. At Porus, qua equitem inuehi ſenſerat, *belluas agi* iuſſit: ſed tardum et paene immobile animal equorum velocitatem aequare non poterat. ne ſagittarum quidem vllus erat barbaris vſus. quippe longae 19
et praegraues, niſi prius in terra ſtatuerent arcum, haud ſatis apte et commode inponuntur. Tum humo lubrica, et ob id impediente conatum, molientes ictus celeritate hoſtium obcupabantur. Ergo ſpretos 20
regis imperio, (quod fere fit, vbi turbatis acrius metus quam dux imperare coepit) totidem erant imperatores, quot agmina errabant. alius *iungere aciem*, 21
alius *diuidere; ſtare* quidam, et nonnulli *circumvehi terga hoſtium* iubebant. nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metus 22
potior fuerat pudor, conligere diſperſos, obuius hoſti ire pergit, *elephantosque ante agmen ſuorum agi* iubet. Magnum belluae iniecere terrorem; in- 23
ſolitusque ſtridor non equos modo, tam pauidum ad omnia animal, ſed viros quoque ordinesque turbauerat. Iam fugae circumſpiciebant locum paulo 24
ante victores; quum Alexander Agrianos et Thracas leuiter armatos, meliorem concurſationē quam cominus militem, emiſit in belluas. Ingentem hi 25
vim telorum iniecere et elephantis, et regentibus eos. phalanx quoque inſtare conſtanter territis coepit. Sed quidam auidius perſequuti belluas in 26
ſemet inritauere vulneribus. obtriti ergo pedibus earum, ceteris, vt parcius inſtarent, fuere documentum. Praecipue terribilis illa facies erat, quum 27
manu arma virosque conriperent, et ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequen- 28

tium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec ſecuribus (id namque genus auxilii praeparatum erat) pedes ampu-
29tare coeperunt. *Copidas* vocant gladios leuiter curvatos, falcibus ſimiles, quis adpetebant belluarum manus. nec quidquam inexpertum non mortis modo, ſed etiam in ipſa morte noui ſupplicii timor
30omittebat. Ergo elephanti, vulneribus tandem fatigati, ſuos inpetu ſternunt, et qui rexerant eos, prae-
31cipitati in terram, ab ipſis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pauidi, quam infeſti, vltra aciem exigebantur; quum Porus, deſtitutus a pluribus, tela multo ante praeparata in circumfuſos ex elephanto ſuo coepit ingerere, multisque eminus vulneratis, expoſitus ipſe ad ictus vndique petebа-
32tur. Nouem iam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoque ſanguine profuſo languidis manibus magis elabſa, quam excuſſa tela mittebat.
33Nec ſegnius bellua inſtincta rabie, nondum ſaucia inuehebatur ordinibus; donec rector belluae regem conſpexit, fluentibus membris omiſſisque armis vix
34compotem mentis. Tum belluam in fugam concitat ſequente Alexandro: ſed equus eius multis vulneribus confoſſus deficiensque procubuit, poſito magis rege, quam effuſo. itaque dum equum mutat,
35tardius inſequutus eſt. Interim frater Taxilis regis Indorum, praemiſſus ab Alexandro, monere coepit Porum, *ne vltima experiri perſeueraret, dederetque*
36*ſe victori.* At ille, quamquam exhauſtae erant vires deficiebatque ſanguis, tamen ad notam vocem excitatus: *adnoſco*, inquit, *Taxilis fratrem, imperii regnique ſui proditoris:* et telum, quod vnum forte non effluxerat, contorſit in eum, quod per me-
37dium pectus penetrauit ad tergum. Hoc vltimo virtutis opere edito, fugere acrius coepit: ſed ele-

phantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. itaque sistit fugam, peditemque sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consequutus erat, et, per- 38
tinacia Pori cognita, vetabat *resistentibus parci.* Ergo vndique et in pedites, et in ipsum Porum tela congesta sunt: quis tandem grauatus labi ex bellua coepit. Indus, qui elephantum regebat, descendere eum 39
ratus, more solito elephantum *procumbere* iussit *in genua;* qui vt se submisit, ceteri quoque, ita enim instituti erant, demisere corpora in terram. ea res et Porum, et ceteros victoribus tradidit. Rex 40
spoliari corpus Pori, interemtum esse credens, iussit, et, qui detraherent loricam vestemque, concurrere; quum bellua dominum tueri et spoliantes coepit adpetere, leuatumque corpus eius rursus dorso suo inponere. Ergo telis vndique obruitur, confossoque eo in vehiculum Porus inponitur. Quem rex vt vidit adleuantem oculos, non odio, 41
sed miseratione commotus, *quae, malum!* inquit, *amentia te coegit, rerum mearum cognita fama, belli fortunam experiri, quum Taxiles esset in deditos clementiae meae tam propinquum tibi exemplum?* At ille, *quoniam*, inquit, *percontaris*, *respondebo* 42
ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse censebam; meas enim noueram vires, nondum expertus tuas: fortiorem esse te, belli docuit euentus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus, *quid ipse victo-* 43
rem statuere debere censeret, *quod hic*, inquit, *dies tibi suadet; quo expertus es, quam caduca felicitas esset.* Plus monendo profecit, quam si precatus 44
esset. quippe magnitudinem animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est. aegrum curauit haud secus, quam si pro ipso 45

pugnaſſet: confirmatum contra ſpem omnium in amicorum numerum recepit: mox donauit amplioré regno, quam tenuit. Nec ſane quidquam ingenium eius ſolidius aut conſtantius habuit, quam admirationem verae laudis et gloriae: ſimplicius tamen famam aeſtimabat in hoſte, quam in ciue; quippe a ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe, eamdem clariorem fore, quo maiores fuiſſent, quos ipſe viciſſet.

Q. CVRTII RVFI

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM

Liber IX.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Poro victo, ad Hyphasin vsque penetrat Alexander, variasque gentes et vrbes, quarum mores describuntur, sibi subiicit. II. Gangaridas et Pharrasios adgressurus milites fatigatos et bellum detrectantes ad perseuerantiam hortatur. III. Coenus militum nomine Alexandro respondet, et paullo post morbo exstinguitur. Monimentis expeditionis erectis, Alexander ad Hydaspen reuertitur, classeque parata secundo amne deuehitur. IV. Peruenit Alexander ad Sobios, et post magnum periculum in fluminum confluentibus ad Mallos et Oxydracas; vbi oratione ad milites seditiosos habita barbaros fugat, eorumque oppidum, contempto Demophoonte vate, obsidet. V. Postquam Alexander praecipiti saltu se in vrbem inmiserat, graviter vulneratus vltimo tandem discrimini a suis eripitur. Magnum eius ex vulnere periculum. VI. Nondum satis curato vulnere, se periisse credentibus ostendit, atque ab amicis rogatus, vt saluti suae publicaeque parceret, generose respondet, in instituto suo de orbe domando perseuerans. VII. Graeci in Bactriana deficiunt; Malli et Oxydracae se dedunt. Horratas et Dioxippus inparibus armis certamen singulare depugnant. Paullo post Dioxippus inimicorum calumniis vltra modum inritatus semet ipsum interimit. VIII. Donis ab Indorum legatis adceptis, secundo Indo deuehitur Alexander ad Pattalenen, domitis gentibus flumen adcolentibus. Ptolemaei vulnus miraculo sanatum. IX. Alexander, cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculis propter aestus maritimos et nautarum inperitiam tandem voti sui compos redditur. X. Nearcho relicto, vt

cum classe per Oceanum reuerteretur, ipse rex post hyemem per Arabitas, Oritas et ingentia Gedrosiae deserta mouet, vbi exercitus cum summa fame et pestilentia luctatur. Tandem liberatus comessabundus et bacchabundus per Carmaniam incedit.

1 I. Alexander, tam memorabili victoria laetus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat Soli victimis caesis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, *quidquid Indis virium fuisset, illa* 2*dimicatione prostratum. cetera opinam praedam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent. proinde iam vilia et obsoleta esse spolia de Persis: gemmis margaritisque et auro atque ebore Macedoniam Graeciamque, non suas tantum domos re-* 3*pleturum.* Auidi milites et pecuniae et gloriae, simul quia numquam adfirmatio eius fefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe, *nauigia aedificari* iubet, *vt, quum totam Asiam percur-* 4*risset, finem terrarum mare inuiseret.* Multa materia naualis in proximis montibus erat; quam caedere adgressi, magnitudinis inusitatae reperere ser- 5pentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. ceterum hoc nomen belluis eis inditum a Graecis: sermonis eius ignari aliud 6lingua sua vsurpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtraque fluminis, quod superauerat, ripa; copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat: ceteris quoque proportione aut gradus, quem in militia obtinebant, aut nauatae operae, honos ha- 7bitus est. Abisares, qui prius, quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes *omnia facturum, quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere; neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regna-* 8*turum esse captiuum.* Cui Alexander *nunciari* iussit,

si grauaretur ad se venire, ipsum ad eum esse ventu-
rum. Hinc, Poro amneque superato, ad interiora 9
Indiae processit. Syluae erant prope in immensum
spatium diffusae procerisque et in eximiam altitu-
dinem editis arboribus vmbrosae; plerique rami in- 10
star ingentium stipitum flexi in humum, rursus,
qua se curuauerant, erigebantur adeo, vt species
esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua ra-
dice generatae. Coeli temperies salubris: quippe 11
et vim solis vmbrae leuant, et aquae largae manant
e fontibus. Ceterum hic quoque serpentium magna 12
vis erat, squamis fulgorem auri reddentibus. virus
haud vllum magis noxium est: quippe morsum
praesens mors sequebatur, donec ab incolis reme-
dium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad 13
flumen Hyaroten, junctum erat flumini nemus, opa-
cum arboribus alibi inusitatis agrestiumque pauo-
num multitudine frequens. Castris inde motis op- 14
pidum haud procul positum corona capit, obsidi-
busque adceptis stipendium inponit. Ad magnam
deinde, vt in ea regione, vrbem peruenit, non
muro solum, sed etiam palude munitam. Ceterum 15
barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi obcur-
rerunt: [aliis] tela aliis hastae, aliis secures erant,
transiliebantque in vehicula strenuo saltu, quum
subcurrere laborantibus suis vellent. Ac primo in- 16
solitum genus pugnae Macedonas terruit, quum
eminus vulnerarentur: deinde spreto tam incondito
auxilio, ab vtroque latere vehiculis circumfusi re-
pugnantes fodere coeperunt. Et *vincula, quis con-* 17
serta erant, iussit *incidi, quo facilius singula circum-*
venirentur. itaque VIII millibus suorum amissis in
oppidum refugerunt. Postero die scalis vndique ad- 18
motis muri obcupantur. paucis pernicitas saluti
fuit, qui cognito vrbis excidio paludem transnauere,
et in vicina oppida ingentem intulere terrorem, *in-*

victum exercitum et deorum profecto aduenisse me-
19morantes. Alexander, ad vastandam eam regio-
nem Perdicca cum expedita manu misso, partem
copiarum Eumeni tradit, vt is quoque barbaros ad
deditionem compelleret: ipse ceteros ad vrbem va-
lidam, in quam aliarum quoque confugerant in-
20colae, duxit. Oppidani missis, qui regem deprecа-
rentur, nihilominus bellum parabant. quippe orta
seditio in diuersa consilia diduxerat vulgum; alii
omnia deditione potiora, quidam nullam opem in
21ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune con-
sulitur, qui deditioni inminebant, apertis portis
22hostem recipiunt. Alexander, quamquam belli
auctoribus iure poterat irasci, tamen, omnibus venia
data et obsidibus adceptis, ad proximam deinde
23vrbem castra mouit. Obsides ducebantur ante agmen,
quos, quum e muris adnouissent, vtpote gentis eius-
dem, in conloquium conuocauerunt. Illi, *clementiam*
regis simulque vim commemorando, ad deditionem
eos compulere: ceterasque vrbes simili modo dedi-
24tas in fidem adcepit. Hinc in regnum Sophitis per-
ventum est. Gens, vt barbari, sapientia excellit,
25bonisque moribus regitur. Genitos liberos non pa-
rentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, qui-
bus spectandi infantium habitum cura mandata est.
Si quos insignes aut aliqua membrorum parte inuti-
26les notauerunt, necari iubent. Nuptiis coeunt, non
genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corpo-
27rum specie; quia eadem aestimatur in liberis. Huius
gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias,
ab ipso Sophite obtinebatur. clausae erant portae;
sed nulli in muris turribusque se armati ostende-
bant, dubitabantque Macedones, deseruissentne vr-
28bem incolae, an fraude se obculerent; quum subito,
patefacta porta, rex Indus cum duobus adultis filiis
obcurrit. multum inter omnes barbaros eminens

corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraque di- 29
ſtincta, quae etiam crura velabat: aureis ſoleis in-
ſeruerat gemmas: lacerti quoque et brachia marga-
ritis ornata erant. Pendebant ex auribus inſignes 30
candore et magnitudine lapilli. Baculum aureum
berylli diſtinguebant: quo tradito precatus, *vt ſoſpes*
adciperet, ſe liberosque et gentem ſuam dedidit.
Nobiles ad venandum canes in ea regione ſunt; *la-* 31
tratu abstinere dicuntur, *quum videre feram*, leo-
nibus maxime infeſti. Horum vim vt oſtenderet 32
Alexandro, in conſepto leonem eximiae magnitudi-
nis iuſſit emitti, et IV omnino admoueri canes, qui
celeriter obcupauerunt feram: tum ex iis, qui adſue-
verant talibus miniſteriis, vnus, canis leoni cum
aliis inhaerentis crus auellere et, quia non ſeque-
batur, ferro amputare coepit: nec ſic quidem per- 33
tinacia victa, rurſus aliam partem ſecare inſtitit;
et deinde non ſegnius inhaerentem ferro ſubinde
caedebat. Ille in vulnere ferae dentes moribundus
quoque infixerat. *tantam in illis animalibus ad ve-*
nandum cupiditatem ingeneraſſe naturam, memoriae
proditum eſt. Equidem plura transſcribo, quam 34
credo: nam nec adfirmare ſustineo, de quibus du-
bito, nec ſubducere, quae adcepi. Relicto igitur 35
Sophite in ſuo regno, ad fluuium Hypaſin proceſſit,
Hephaeſtione, qui diuerſam regionem ſubegerat,
coniuncto. Phegeus erat gentis proximae rex, qui, 36
popularibus ſuis *colere agros*, *vt adſueuerant*, iuſſis,
Alexandro cum donis obcurrit; nihil quod impera-
ret detrectans.

II. Biduum apud eum ſubſtitit rex: tertio die 1
amnem ſuperare decreuerat, transitu difficilem, non
ſpatio ſolum aquarum, ſed etiam ſaxis inpeditum.
Percontatus igitur Phegea, quae noſcenda erant, 2
XI dierum vltra flumen per vaſtas ſolitudines iter eſſe
cognoſcit: *excipere deinde Gangen, maximum totius*

3 *Indiae fluminum: vlteriorem ripam colere gentes Gangaridas et Pharraſios; eorumque regem eſſe Aggrammem, xx millibus equitum ducentisque peditum obſi-*
4 *dentem vias. ad haec quadrigarum duo millia trahere et praecipuum terrorem elephantos, quos trium*
5 *millium numerum explere* dicebat. Incredibilia regi omnia videbantur. igitur Porum (nam cum eo erat)
6 percontatur, *an vera eſſent, quae dicerentur?* Ille *vires quidem gentis et regni haud falſo iactari* adfirmat; *ceterum, qui regnaret, non modo ignobilem eſſe, ſed etiam vltimae ſortis: quippe patrem eius, tonſorem vix diurno quaeſtu propulſantem famem, propter*
7 *habitum haud indecorum, cordi fuiſſe reginae. ab ea in propiorem eius, qui tum regnaſſet, amicitiae locum admotum, interfecto eo per inſidias, ſub ſpecie tutelae liberum eius inuaſiſſe regnum; necatisque pueris hunc, qui nunc regnat, generaſſe, inuiſum vilemque popularibus, magis paternae fortunae, quam ſuae*
8 *memorem:* Adfirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam. hoſtem belluasque ſpernebat:
9 ſitum locorum et vim fluminum extimeſcebat: relegatos in vltimum paene rerum humanarum terminum perſequi et eruere, arduum videbatur. Rurſus auaritia gloriae et inſatiabilis cupido famae nihil
10 inuium, nihil remotum videri ſinebat. et interdum dubitabat, *an Macedones, tot emenſi ſpatia terrarum, in acie et in caſtris ſenes facti, per obiecta flumina, per tot naturae obſtantes difficultates ſequuturi eſſent? abundantes onuſtosque praeda magis parta*
11 *frui velle, quam adquirenda fatigari. Non idem ſibi et militibus animi eſſe: ſe, totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum ſuorum primordio ſtare: militem, labore defatigatum, proximum quemque*
12 *fructum finito tandem periculo expetere.* Vicit ergo cupido rationem, et, ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum diſeruit. *Non ignoro, mi-*

lites, multa, quae terrere vos possent, ab incolis In-
diae per hos dies de industria esse iactata: sed non 13
est improuisa vobis mentientium vanitas. Sic Cili-
ciae fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrin et Eu-
phraten, quorum alterum vado transiuimus, alterum
ponte, terribilem fecerant Persae. Numquam ad li- 14
quidum fama perducitur: omnia, illa tradente, ma-
iora sunt vero. nostra quoque gloria, quum sit ex so-
lido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo 15
quis belluas, obferentes moenium speciem, quis Hy-
daspen amnem, quis cetera, auditu maiora quam vero,
sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex
Asia, si nos fabulae debellare potuissent. Creditisne 16
elephantorum greges maiores esse, quam vsquam ar-
mentorum sunt? quum et rarum sit animal, nec fa-
cile capiatur, multoque difficilius mitigetur? Atqui 17
eadem vanitas copias peditum equitumque numerauit.
nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius
stagnat; quippe angustis ripis coercita et in angu-
stiorem alueum elisa torrentes aquas inuehunt: contra
spatio aluei segnior cursus est. Praeterea in ripa 18
omne periculum est, vbi adplicantes nauigia hostis
exspectat. Ita, quantumcumque flumen interuenit,
idem futurum discrimen est euadentium in terram.
Sed omnia ista vera esse fingamus. vtrumne vos 19
magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret?
Quod pertinet ad elephantos, praesens habemus exem-
plum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt;
tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt.
Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, 20
an tria millia; quum, vno aut altero vulneratis, cete-
ros in fugam declinari videamus? Inde paucos quoque 21
incommode regunt: congregata vero tot millia ipsa
se elidunt, vbi nec stare, nec fugere potuerint inha-
biles vastorum corporum moles. Equidem sic anima-
lia ista contempsi, vt, quum haberem, ipse non obpo-

fuerim; satis gnarus, plus suis, quam hostibus peri-
22 *culi inferre. At enim equitum peditumque multitudo*
vos commouet! cum paucis enim pugnare soliti estis,
23 *et nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis*
aduersus multitudinem inuicti Macedonum roboris
Granicus amnis, et Cilicia, inundata cruore Persarum,
et Arbela, cuius campi deuictorum a nobis ossibus
24 *strati sunt. Sero hostium legiones numerare coepistis,*
postquam solitudinem in Asia vincendo feciſtis: quum
per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra
25 *cogitandum fuit. nunc nos Scythae sequuntur; Bac-*
triana auxilia praesto sunt; Dahae Sogdianique inter
nos militant. Nec tamen illi turbae confido. vestras
manus intueor; vestram virtutem rerum, quas gestu-
rus sum, vadem praedemque habeo. quamdiu vobis-
cum in acie stabo, nec meos nec hostium exercitus nu-
merauero: vos modo animos mihi plenos alacritatis
26 *ac fiduciae adhibete. Non in limine operum laborum-*
que nostrorum, sed in exitu stamus. peruenimus ad
solis ortum et Oceanum, nisi obstat ignauia: inde
victores, perdomito fine terrarum, reuertemur in pa-
triam. Nolite, quod pigri agricolae faciunt, matu-
27 *ros fructus per inertiam amittere e manibus. Maiora*
sunt periculis praemia; diues eadem et inbellis est
regio. itaque non tam ad gloriam vos duco, quam
ad praedam. digni estis, qui opes, quas illud mare
litoribus inuehit, referatis in patriam: digni, qui nihil
28 *inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos*
gloriamque vestram, qua humanum fastigium exce-
ditis, perque et mea in vos, et in me vestra merita,
quibus inuicti contendimus, oro quaesoque, ne huma-
narum rerum terminos adeuntem alumnum commili-
29 *tonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera*
vobis imperaui; hoc vnum debiturus sum. Et is vos
rogo, qui nihil vnquam vobis praecepi, quin primus
me periculis obtulerim; qui saepe aciem clypeo meo

*texi, ne infrogeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque patrem, si inuidia abfuerit, aequabo. Date hoc precibus meis, et tandem obsti-*30 *natum silentium rumpite. Vbi est ille clamor, alacritatis vestrae index? vbi ille meorum Macedonum vultus? Non adnosco vos, milites; nec adnosci videor a vobis. Surdas iam dudum aures pulso: auersos animos et infractos excitare conor.* Quumque illi in31 terram demissis capitibus tacere perseuerarent; *Nescio quid*, inquit, *imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. nemo respondet; nemo saltem negat. Quos adloquor?*32 *quid autem postulo? vestram gloriam et magnitudinem vindicamus. Vbi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium, qui potissimum vulnerati regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseue-*33 *rabo. abiicite me fluminibus et belluis et illis gentibus, quarum nomina horretis. inueniam, qui desertum a vobis sequantur. Scythae Bactrianique erunt mecum; hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori*34 *praestat, quam precario imperatorem esse. ite reduces domos; ite deserto rege ouantes. Ego hic a vobis desperatae victoriae, aut honestae mortis locum inveniam.*

III. Ne sic quidem vlli militum vox exprimi po-1 tuit. exspectabant, vt duces principesque ad regem perferrent, *vulneribus et continuo labore militiae fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse.* Ceterum illi metu adtoniti in terram ora de-2 fixerant. Ergo primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur; paulatimque liberius dolor erigi coepit, manantibus lacrumis, adeo vt rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quamquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem,3 vniuersa concione effusius flente, Coenus ausus est,

contantibus ceteris, propius tribunal adcedere, signi-
4ficans, se loqui velle. Quem vt videre milites de-
trahentem galeam capiti (ita enim regem adloqui
mos est) hortari coeperunt, *vt causam exercitus*
5*ageret*. Tum Coenus: *Dii prohibeant*, inquit, *a*
nobis impias mentes; et profecto prohibent. Idem
animus est tuis, qui fuit semper, ire quo iusseris,
pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare
posteritati tuum nomen. Proinde si perseueras, in-
ermes quoque et nudi et exsangues, vtcunque tibi
6*cordi est, sequimur vel antecedimus. Sed si audire*
vis non fictas tuorum militum voces, verum neces-
sitate vltima expressas; praebe, quaeso, propitias au-
res imperium atque auspicium tuum constantissime
7*sequutis et, quocunque pergis, sequuturis. Vicisti,*
rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam
milites. quidquid mortalitas capere poterat, inple-
vimus. emensis maria terrasque melius nobis, quam
incolis omnia nota sunt. paene in vltimo mundi fine
8*consistimus. In alium orbem paras ire, et Indiam*
quaeris Indis quoque ignotam: inter feras serpen-
tesque degentes eruere ex latebris et cubilibus suis
expetis, vt plura, quam sol videt, victoria lustres.
9*Digna prorsus cogitatio animo tuo; sed altior nostro.*
virtus enim tua semper in incremento erit; nostra
10*vis in fine iam est. Intuere corpora exsanguia, tot*
perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam
tela hebetia sunt: iam arma deficiunt. Vestem Persi-
cam induimus, quia domestica subuehi non potest.
11*in externum degenerauimus cultum. Quotocuique*
lorica est? quis equum habet? iube quaeri, quam mul-
tos serui ipsorum persequuti sunt; quid cuique super-
sit ex praeda. Omnium victores, omnium inopes
sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instru-
12*menta belli consumpsimus. Hunc tu, pulcherrimum*
exercitum nudum obiicies belluis? quarum vt multi-

tudinem augeant de industria barbari, magnum tamen esse numerum, etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio a meridie minus vasta est. qua subacta licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circumitu petis gloriam, quae ad manum posita est? hic quoque obcurrit Oceanus. nisi mauis errare, peruenimus, quo tua fortuna ducit. Haec tecum, quam sine te cum his, loqui malui; non vti inirem circumstantis exercitus gratiam, sed vt vocem loquentium potius, quam [vt] gemitum murmurantium audires. Vt finem orationi Coenus imposuit, clamor vndique cum ploratu oritur, *regem, patrem, dominum*, confusis adpellantium vocibus. Iamque et alii duces praecipueque seniores, quia ob aetatem et excusatio honestior erat, et auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. itaque inops consilii desiluit e tribunali *claudique regiam* iussit, omnibus, praeter adsuetos, adire prohibitis. Biduum ira datum est; tertio die processit, *erigique XII aras ex quadrato saxo, monimentum expeditionis suae; munimenta quoque castrorum* iussit *extendi, cubiliaque amplioris formae, quam pro corporum habitu relinqui;* vt speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum praeparans. Hinc repetens, quae emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Coenus morbo exstinctus est. cuius morte ingemuit rex quidem; adiecit tamen, *propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam visurus esset.* Iam in aqua classis, quam aedificari iusserat, stabat. Inter haec Memnon ex Thracia in subplementum equitum sex millia, praeter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat; armaque XXV millia auro et argento caelata pertulerat, quis distributis, vetera cremari

22iuſſit. Mille nauigiis aditurus Oceanum, discordes et vetera odia retractantes Porum et Taxilem, Indiae reges, firmata per adfinitatem gratia, reliquit in ſuis regnis; ſummo in aedificanda claſſe amborum
23ſtudio vſus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum *Nicaeam* adpellauit, alterum *Bucephalon*, equi, quem amiſerat, memoriae ac nomini dedicans
24vrbem. *Elephantis deinde et impedimentis terra ſequi* iuſſis, ſecundo amne defluxit; quadraginta ferme ſtadia ſingulis diebus procedens, vt obportunis locis exponi ſubinde copiae poſſent.

1 IV. Peruentum erat in regionem, in qua Hy-
2daſpes amnis Aceſini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. hi *de exercitu Herculis maiores ſuos eſſe* commemorant, *aegros relictos [eſſe;] cepiſſe ſe-*
3*dem, quam ipſi obtinebant.* Pelles ferarum pro veſte, clauae pro telo erant: multaque etiam, quum Graeci mores exoleuiſſent, ſtirpis oſtendebant veſti-
4gia. Hinc, exſcenſione facta, CC et L ſtadia proceſſit, depopulatusque regionem, oppidum, caput
5eius, corona cepit. XL peditum millia alia ge[illegible] in ripa fluminum obpoſuerat, quam amne ſuperato in fugam compulit, incluſosque moenibus expugnat.
6puberes interfecti ſunt, ceteri venierunt. Alteram deinde vrbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulſus, multos Macedonum amiſit. Sed quum in obſidione perſeueraſſet, oppidani deſerta ſalute ignem ſubiecere tectis, ſe quoque ac liberos
7coniugesque incendio cremant. Quod quum ipſi augerent, hoſtes exſtinguerent, noua forma pugnae erat. delebant incolae vrbem; hoſtes defendebant. adeo etiam naturae iura bellum in contrarium
8mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua praeſidium dereliquit: ipſe nauigio circumuectus eſt arcem. quippe III flumina tota India praeter Gangen maxima munimento arcis adplicant vndas. A ſeptem-

trione Indus adluit; a meridie Aceſines Hydaſpi confunditur. Ceterum amnium coitus maritimis similes fluctus mouent, multoque ac turbido limo, quod aquarum concurſu ſubinde turbatur, iter, qua meant nauigia, in tenuem alueum cogitur. Itaque quum crebri fluctus ſe inueherent, et nauium hinc proras, hinc latera pulſarent; ſubducere nautae coeperunt. ſed miniſteria eorum hinc metu, hinc praerapida celeritate fluminum obcupantur. In oculis duo maiora omnium nauigia ſubmerſa ſunt; leuiora, quum et ipſa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulſa ſunt. Ipſe rex in rapidiſſimos vortices incidit: quibus intorta nauis, obliqua et gubernaculi inpatiens agebatur. Iam veſtem detraxerat corpori, proiecturus ſemet in flumen; amicique, vt exciperent eum, haud procul nabant. adparebatque anceps periculum tam natraturi, quam nauigare perſeuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana eſſe poterat, admota eſt, vt fluctus, qui ſe inuehebant, euerberarentur, Findi crederes vndas, et retro gurgites cedere. quibus tandem nauis erepta, non tamen ripae adplicabatur, ſed in proximum vadum inliditur. Cum amne bellum fuiſſe crederes. ergo aris pro numero fluminum poſitis ſacrificioque facto, xxx ſtadia proceſſit. Inde ventum eſt in regionem Oxydracarum Mallorumque, quos alias bellare inter ſe ſolitos tunc periculi ſocietas iunxerat. Nonaginta millia iuniorum peditum in armis erant; praeter hos equitum x millia nongentaeque quadrigae. At Macedones, qui omni discrimine iam defunctos ſe eſſe crediderant, poſtquam integrum bellum cum ferociſſimis Indiae gentibus ſupereſſe cognouerunt, inprouiſo metu territi, rurſus ſeditioſis vocibus regem increpare coeperunt. *Gangen amnem, et quae vltra eſſent, coactos transmittere; non tamen finiſſe,*

ſed mutaſſe bellum. Indomitis gentibus ſe obiectos,
18 *vt ſanguine ſuo aperirent ei Oceanum. Trahi extra ſidera et ſolem, cogique adire, quae mortalium oculis natura ſubduxerit, Nouis ideintidem armis novos hoſtes exſiſtere. Quos vt omnes fundant fugentque, quod praemium ipſos manere? caliginem, ac tenebras, et perpetuam noctem profundo incubantem; repletum innanium belluarum gregibus fretum: immobiles vndas, in quibus emoriens na-*
19 *tura defecerit.* Rex, non ſua, ſed militum ſolicitudine anxius, concione aduocata docet, *inbelles eſſe, quos metuant. nihil deinde praeter has gentes obſtare, quo minus terrarum ſpatia emenſi ad finem*
20 *ſimul mundi laborumque perueniant. Ceſſiſſe illis, metuentibus Gangen et multitudinem nationum, quae vltra amnem eſſent; declinaſſe iter eo, vbi par glo-*
21 *ria, minus periculum eſſet. Iam proſpicere ſe Oceanum: iam perflare ad ipſos auram maris: ne inuiderent ſibi laudem, quam peteret. Herculis et Liberi patris terminos transituros illos, regi ſuo paruo inpendio inmortalitatem famae daturos paterentur*
22 *ſe ex India redire, non fugere.* Omnis multitudo, et maxime militaris, mobili inpetu fertur. ita ſeditionis non remedia, quam principia maiora ſunt.
23 Non alias tam alacer clamor ab exercitu eſt redditus, iubentium *duceret diis ſecundis, et aequaret gloria, quos aemularetur.* Laetus his adclamationibus ad
24 hoſtes protenus caſtra mouit. Validiſſimae Indorum gentes erant, et bellum inpigre parabant; ducemque ex natione Oxydracarum ſpectatae virtutis elegerant. Qui ſub radicibus montis caſtra poſuit, lateque ignes, vt ſpeciem multitudinis augeret, oſtendit; clamore quoque ac ſui moris vlulatu idemtidem adquieſcentes Macedonas fruſtra terrere co-
25 natus. Iam lux adpetebat, quum rex fiduciae ac ſpei plenus alacres milites *arma capere et exire in*

aciem iubet. Sed metune, an ſeditione oborta inter ipſos, ſubito profugerunt barbari. Certe auios montes et inpeditos obcupauerunt. quorum agmen rex fruſtra perſequutus, inpedimenta cepit. Peruen- 26
tum deinde eſt ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud maiore fiducia moenium, quam armorum. Iam admouebat rex, quum 27
vates monere eum coepit, *ne committeret, aut certe differret obſidionem. vitae eius periculum oſtendi.* Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, 28
ſi quis, inquit, *te arti tuae intentum et exta ſpectantem ſic interpellet; non dubitem, quin incommodus ac moleſtus videri tibi poſſit.* Et quum ille *ita* 29
prorſus futurum reſpondiſſet; *Cenſesne*, inquit, *tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti vllum eſſe maius inpedimentum, quam vatem ſuperſtitione captum?* Nec diutius quam reſpondit mora- 30
tus, *admoueri* iubet *ſcalas:* cunctantibusque ceteris euadit in murum. Anguſta muri corona erat: non pinnae, ſicut alibi, faſtigium eius diſtinxerant; ſed perpetua lorica obducta, transitum ſepſerat. Itaque 31
rex haerebat magis, quam ſtabat in margine, clypeo vndique incidentia tela propulſans; nam vbique eminus ex turribus petebatur. Nec ſubire mi- 32
lites poterant, quia ſuperne vi telorum obruebantur. tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione ſua dedi hoſtibus re- 33
gem. Sed feſtinando morabantur auxilia. nam dum pro ſe quisque certat euadere, onerauere ſcalas: quis non ſubficientibus, deuoluti vnicam ſpem regis fefellerunt. Stabat enim in conſpectu tanti exercitus, velut in ſolitudine deſtitutus.

V. Iamque laeuam, qua clypeum ad ictus cir- 1
cumferebat, laſſauerat, clamantibus amicis, *vt ad ipſos deſiliret*, ſtabantque excepturi; quum ille auſus eſt rem incredibilem atque inauditam, multoque

magis ad famam temeritatis, quam gloriae insignem.
2 Namque in vrbem hostium plenam praecipiti saltu
semet ipse inmisit; quum vix sperare posset, dimi-
cantem certe, et non inultum esse moriturum:
quippe, antequam adsurgeret, obprimi poterat et
3 capi viuus. Sed forte ita librauerat corpus, vt se
pedibus exciperet. itaque stans init pugnam; et, ne
4 circumiri posset, fortuna prouiderat. Vetusta arbor,
haud procul muro, ramos multa fronde vestitos,
velut de industria regem protegentes, obiecerat:
huius spatioso stipiti corpus [ne circumiri posset,]
adplicuit; clypeo tela, quae ex aduerso ingereban-
6 tur, excipiens. Nam quum vnum procul tot manus
peterent; nemo tamen audebat propius accedere:
missilia ramis plura, quam clypeo incidebant.
6 Pugnabat pro rege primum celebrati nominis fama:
deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum
7 incitamentum. Sed quum subinde hostis adflueret,
iam ingentem vim telorum exceperat clypeo: iam
galeam saxa perfregerant; iam continuo labore gra-
8 via genua subciderant. Itaque contemptim et incaute,
qui proximi steterant, incurrerunt: e quibus duos gla-
dio ita excepit, vt ante ipsum exanimes procumberent.
nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus
9 fuit: procul iacula sagittasque mittebant. Ille, ad
omnes ictus expositus, aegre iam exceptum poplitibus corpus tuebatur; donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis, vt antea diximus, huius magnitudinis sagittae erant) ita excussit, vt per thoracem paulum super latus dextrum infigere-
10 tur. Quo vulnere adflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, vt ne ad vellendum quidem telum subsi-
11 ceret dextra. Itaque ad exspoliandum corpus, qui vulnerauerat, alacer gaudio adcurrit. quem vt inii-
cere corpori suo manus sensit; credo, vltimi dede-

coris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, et nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora, procul 12
stupentibus ceteris: ille, vt, antequam vltimus spiritus deficeret, dimicans iam exstingueretur, clypeo se adleuare conatus est: et postquam ad conni- 13
tendum nihil supererat virium, dextra inpendentes ramos complexus tentabat adsurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit; manu prouocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestas per aliam oppidi partem, detur- 14
batis propugnatoribus, muri vestigia persequens, regi superuenit. quo conspecto, Alexander, iam non vitae 15
suae, sed mortis solatium superueniſſe ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timaeus; et paulo post Leonnatus: huic Aristonus superuenit. Indi quoque, quum intra moenia regem esse com- 16
periſſent, omissis ceteris, illuc concurrerunt, vrgebantque protegentes. ex quibus Timaeus, multis aduerso corpore vulneribus adceptis egregiaque edita pugna, cecidit: Peucestas quoque, tribus iacu- 17
lis confossus, non se tamen scuto, sed regem tuebatur: Leonnatus, dum auide ruentes barbaros submouet, ceruice grauiter icta, semianimis procubuit ante regis pedes. Iam et Peucestas vulneribus fati- 18
gatus submiserat clypeum: in Aristono spes vltima haerebat. hic quoque grauiter saucius tantam vim hostium vltra sustinere non poterat. Inter haec ad 19
Macedonas *regem cecidisse* fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitauit. namque periculi omnis inmemores dolabris perfregere murum et, qua moliti erant aditum, inrupere in vrbem; Indosque plures fugientes, quam congredi ausos, ceciderunt. Non senibus, non feminis, non infantibus 20
parcitur: quisquis obcurrerat, ab illo vulneratum regem esse credebant. tandemque internecione

21hoſtium iuſtae irae parentatum eſt. *Ptolemaeum, qui poſtea regnauit, huic pugnae adfuiſſe*, auctor eſt Clitarchus et Timagenes. Sed ipſe, ſcilicet gloriae ſuae non refragatus, *abfuiſſe ſe, miſſum in expeditionem*, memoriae tradidit. Tanta componentium vetuſta rerum monimenta vel ſecuritas, vel,
22par huic vitium, credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato, medici lignum ſagittae corpori in-
23fixum ita, ne ſpiculum moueretur, abſcinduut. corpore deinde nudato animaduertunt hamos ineſſe telo; nec aliter id ſine pernicie corporis extrahi poſſe,
24quam vt ſecando vulnus augerent. Ceterum, ne ſecantes profluuium ſanguinis obcuparet, verebantur; quippe ingens telum adactum erat, et penetraſſe
25in viſcera videbatur. Critobulus, inter medicos artis eximiae, ſed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipſius caput parum pro-
26ſperae curationis recideret euentus. Lacrumantem eum ac metuentem et ſolicitudine propemodum exſanguem rex conſpexerat. *Quid*, inquit, *quodue tempus exſpectas, et non quamprimum hoc dolore me ſaltem moriturum liberas? An times, ne reus ſis,*
27*quum inſanabile vulnus adceperim?* At Critobulus tandem vel finito vel diſſimilato metu hortari eum coepit, *vt ſe continendum praeberet, dum ſpiculum euelleret: etiam leuem corporis motum noxium*
28*fore.* Rex quum adfirmaſſet *nihil opus eſſe iis, qui ſenet continerent;* ſicut praeceptum erat, ſine motu praebuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, et ſpiculo euulſo, ingens vis ſanguinis manare coepit; linquique animo rex, et, caligine oculis obfuſa,
29veluti moribundus extendi. Quumque profluuium medicamentis fruſtra inhiberent; clamor ſimul atque ploratus amicorum oritur, regem exſpiraſſe credentium. Tandem conſtitit ſanguis, paulatimque animum recepit, et circumſtantes coepit adnoſcere,

Toto eo die ac nocte, quae ſequuta eſt, armatus 30
exercitus regiam obſedit, confeſſus, omnes vnius ſpiritu viuere. nec prius receſſerunt, quam compertum eſt, ſomno pauliſper adquieſcere. hinc certiorem ſpem ſalutis eius in caſtra retulerunt.

VI. Rex, ſeptem diebus curato vulnere nec dum obducta cicatrice, quum audiſſet, *conualuiſſe apud barbaros famam mortis ſuae; duobus nauigiis iunctis, ſtatui in medium vndique conſpicuum tabernaculum* iuſſit, *ex quo ſe oſtenderet periiſſe credentibus.* Conſpectusque ab incolis ſpem hoſtium falſo nuncio conceptam inhibuit. Secundo deinde amnem 2
defluxit, aliquantum interualli a cetera claſſe praecipiens, ne quies, corpori inualido adhuc neceſſaria, pulſu remorum inpediretur. Quarto, poſtquam na- 3
vigare coeperat, die, peruenit in regionem deſertam quidem ab incolis, ſed frumento et pecoribus abundantem. placuit is locus et ad ſuam, et ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum et 4
cuſtodibus corporis, excubare ante praetorium, quoties regi aduerſa valetudo incidiſſet. hoc tum more quoque ſeruato, vniuerſi cubiculum eius intrant. Ille ſollicitus, ne quid noui adferrent, quia 5
ſimul venerant, percontatur, *num hoſtium recens nunciaretur aduentus.* At Craterus, cui mandatum 6
erat, vt amicorum preces perferret ad eum; *Credisne*, inquit, *aduentu magis hoſtium, vt iam in vallo conſiſterent, quam cura ſalutis tuae, vt nunc eſt tibi vilis, non eſſe ſolicitos? Quantalibet vis* 7
omnium gentium conſpiret in nos; impleat armis virisque totum orbem; claſſibus maria conſternat; inuſitatas belluas inducat: tu nos praeſtabis inuictos. Sed quis deorum hoc Macedoniae columen ac ſidus 8
diuturnum fore polliceri poteſt, quum tam auide manifeſtis periculis obferas corpus, oblitus tot ciuium animas trahere te in caſum? Quis enim tibi 9

superstes aut optat esse, aut potest? eo peruenimus, auspicium atque imperium sequuti tuum, vnde, nisi
10 *ote reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui fi adhuc de Perfidis regno cum Dario dimicares; etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promptae esse te ad omne discrimen audaciae: nam vbi paria sunt periculum ac praemium, et secundis rebus amplior fructus est, et aduersis solatium*
11 *maius. Tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat, non tuorum modo militum, sed vllius etiam gentis barbarae ciuis, qui tuam magnitudinem nouit?*
12 *Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, inuicti corporis spoliis inertissimos manus fuisse iniecturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna seruasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non po-*
13 *tuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod, ne admitteret, praestare non potuit. Patere nos quaeso alio modo*
14 *esse viles tibi. Quocumque iusseris, ibimus. Obscura pericula et ignobiles pugnas nobis deposcimus: tenuet ipsum ad ea seruata [pericula], quae magnitudinem tuam capiunt. cito gloria obsolescit in sordidis hostibus: nec quidquam indignius est, quam con-*
15 *sumi eam, vbi non possit ostendi.* Eadem fere Ptolemaeus, et similia iis ceteri. iamque confusis vocibus eum orabant, *vt tandem exsatiatae laudi modum faceret, ac saluti suae, id est, publicae par-*
16 *ceret.* Grata erat regi pietas amicorum. itaque singulos familiarius amplexus *confidere* iubet. altius-
17 que sermone repetito, *Vobis quidem,* inquit, *o fidissimi piissimique ciuium atque amicorum, grates ago habeoque, non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestrae praeponitis, sed quod a primordiis belli nullum erga me beneuolentiae pignus atque indicium omisistis; adeo vt confitendum sit,*

numquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse coepit, vt vobis diu frui possim. Ceterum non 18
eadem est cogitatio eorum, qui pro me mori optant, et mea; qui quidem hanc beneuolentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupitis: ego me metior non aetatis spatio, sed gloriae. Licuit paternis opibus contento intra Macedo- 19
niae terminos per otium corporis exspectare obscuram et ignobilem senectutem. Quamquam ne pigri quidem sibi fata disponunt: sed vnicum bonum diuturnam vitam aestimantes saepe acerba mors obcupat. Verum ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunae bene computo, diu vixi. Orsus a Macedonia imperium, Graeciam teneo: 20
Thraciam et Illyrios subegi: Triballis Medisque imperito; Asiam, qua Hellesponto, qua rubro mari adluitur, possideo. iamque haud procul absum a fine mundi, quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europae termi- 21
nos momento vnius horae transiui. Victor vtriusque regionis post nonum regni mei, post vigesimum atque octauum aetatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me vni deuoui, posse cessare? Ego vero non deero, et vbicumque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobi- 22
litatem ignobilibus locis: aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submouerat. In his operibus exstingui me, si fors ita feret, pulchrum est: ea stirpe sum genitus, vt multam prius, quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitate 23
nos peruenisse in terras, quibus feminae ob virtutem celeberrimum nomen est. quas vrbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum feminam aequauimus gloria, et iam nos laudis satietas cepit? Dii faueant, 24

maiora adhuc reſtant. Sed ita noſtra erunt, quae nondum adtigimus, ſi nihil paruum duxerimus, in quo magnae gloriae locus eſt. Vos modo me ab inteſtina fraude et domeſticorum inſidiis praeſtate ſecurum; belli Martisque discrimen inpauidus ſubibo.
25 *Philippus in acie tutior, quam in theatro fuit: hoſtium manus ſaepe vitauit; ſuorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum exitus ſi reputaueritis, plures a ſuis, quam ab hoſte interemptos numerabitis.*
26 *Ceterum quoniam olim rei agitatae in animo meo nunc promendae occaſio oblata eſt; mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, ſi Olympias mater immortalitati conſecretur, quandoque exceſſerit vita. Si licuerit, ipſe praeſtabo hoc: ſi me praeceperit fatum, vos mandaſſe mementote.* Ac tum quidem amicos dimiſit: ceterum per complures dies ibi ſtatiua habuit.

1 VII. Haec dum in India geruntur, Graeci milites, nuper in colonias a rege deducti Garabactra, orta inter ipſos ſeditione, defecerant; non tam Ale-
2 xandro infenſi, quam metu ſupplicii. Quippe obciſis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma ſpectare coeperunt; et Bactriana arce, quae quaſi negligentius adſeruata erat, obcupata, barbaros quoque in ſocietatem defectionis inpulerant.
3 Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen adſumpſerat; non tam imperii cupidine, quam in patriam reuertendi cum iis, qui auctorita-
4 tem ipſius ſequebantur. Huic Bicon quidam nationis eiusdem, ſed ob aemulationem infeſtus, comparauit inſidias, inuitatumque ad epulas per Boxum
5 quemdam Macerianum in conuiuio obcidit. Poſtero die concione aduocata Bicon, *vltro inſidiatum ſibi Athenodorum*, plerisque perſuaſerat: ſed aliis ſuſpecta fraus erat Biconis; et paulatim in plures
6 coepit manare ſuſpicio. Itaque Graeci milites arma

capiunt, obciſuri Biconem, ſi daretur occaſio. ceteri principes eorum iram multitudinis mitigauerunt. Praeter ſpem ſuam Bicon praeſenti periculo ereptus,7 paulo poſt inſidiatus auctoribus ſalutis ſuae eſt: cuius dolo cognito et ipſum comprehenderunt et Boxum. Ceterum *Boxum protenus* placuit *interfici*;8 *Biconem etiam per cruciatum necari.* iamque corpori tormenta admouebantur: quum Graeci [milites], incertum ob quam cauſam, lymphatis ſimiles ad arma discurrunt. Quorum fremitu exaudito, qui9 torquere Biconem iuſſi erant, omiſere; veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, ſicut nudatus erat, peruenit ad Graecos,10 et miſerabilis facies ſubplicio deſtinati in diuerſum animos repente mutauit, *dimittique eum* iuſſerunt. Hoc modo poena bis liberatus, cum ceteris, qui11 colonias a rege adtributas reliquerunt, reuertit in patriam. Haec circa Bactra et Scytharum terminos geſta. Interim regem duarum gentium, de quibus12 ante dictum eſt, centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineae veſtes intextae auro purpuraque diſtinctae. Ei *ſe dedere ipſos, vrbes agros-*13 *que* referebant; *per tot aetates inuiolatam libertatem illius primum fidei ditionique permiſſuros. Deos ſibi deditionis auctores, non metum; quippe intactis viribus iugum excipere.* Rex, conſilio habito, deditos14 in fidem adcepit; ſtipendio, quod Arachoſiis vtraque natio penſitabat, inpoſito. praeterea *xx millia et d equites* imperat: et omnia obedienter a barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gen-15 tium regulisque, *exornari conuiuium* iuſſit. Centum aurei lecti modicis interuallis poſiti erant; lectis circumdederat aulaea, purpura auroque fulgentia; quidquid aut apud Perſas vetere luxu, aut apud Macedonas noua inmutatione conruptum erat,

confusis vtriusque gentis vitiis, in illo conuiuio
16ostendens. Intererat epulis Dioxippus Athenienſis, pugil nobilis et ob eximiam virtutem virium regi pernotus et gratus. Inuidi malignique increpabant per ſeria et Iudum, *ſaginati corporis ſequi inutilem belluam. quum ipſi proelium inirent, oleo madentem*
17*praeparare ventrem epulis.* Eadem igitur in conuivio Horratas Macedo iam temulentus exprobrare ei coepit, et poſtulare, *vt ſi vir eſſet, poſtero die ſecum ferro decerneret: regem tandem vel de ſua*
18*temeritate, vel de illius ignauia iudicaturum.* Et a Dioxippo, contemptim militarem eludente feroriam, adcepta conditio eſt. Ac poſtero die rex, quum etiam acrius certamen expoſcerent, quia deterrere non
19poterat, deſtinata exſequi paſſus eſt. Ingens hic militum, inter quos erant Graeci, qui Dioxippo ſtudebant, conuenerat multitudo. Macedo iuſta arma ſumpſerat, aereum clypeum, haſtam, quam *ſariſſam* vocant, laeua tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus, velut cum pluribus ſimul dimica-
20turus. Dioxippus, oleo nitens et coronatus, laeua puniceum amiculum, dextra validum nodoſumque ſtipitem praeferebat. Ea ipſa res omnium animos exſpectatione ſuſpenderat: quippe armato congredi
21nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit: quam Dioxippus quum exigua corporis declinatione vitaſſet; antequam ille haſtam transferret in dextram, adſiluit, et ſtipite mediam eam fregit.
22Amiſſo vtroque telo Macedo, gladium coeperat ſtringere, quem obcupatum complexu, pedibus repente ſubductis, Dioxippus arietauit in terram; ereptoque gladio pedem ſuper ceruicem iacentis inpoſuit, ſtipitem intentans, eliſurusque eo victum,
23ni prohibitus eſſet a rege. Triſtis ſpectaculi euentus non Macedonibus modo, ſed etiam Alexandro

fuit; maxime, quia barbari adfuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidiſſe verebatur. Hinc ad criminationem inuidorum adapertae ſunt aures regis. et poſt paucos dies inter epulas aureum poculum ex compoſito ſubducitur; miniſtrique, quaſi amiſiſſent, quod amouerant, regem adeunt. Saepe minus eſt conſtantiae in rubore, quam in culpa. coniectum oculorum, quibus vt fur deſtinabatur, Dioxippus ferre non potuit: et quum exceſſiſſet conuiuio, literis conſcriptis, quae regi redderentur, ferro ſe interemit. Grauiter mortem eius tulit rex, exiſtimans, indigna tionis eſſe, non poenitentiae teſtem; vtique poſtquam, falſo inſimilatum eum, nimium inuidorum gaudium oſtendit.

VIII. Indorum legati, dimiſſi domos, paucis poſt diebus cum donis reuertuntur. trecenti erant equi, mille triginta currus, quos quadriiugi equi ducebant, lineae veſtis aliquantum, mille ſcuta Indica, et ferri candidi talenta centum; leonesque raraeque magnitudinis et tigres, vtrumque animal ad manſuetudinem domitum: lacertarum quoque ingentium pelles et dorſa teſtudinum. Cratero deinde imperat rex, *haud procul amne, per quem erat ipſe nauigaturus, copias duceret:* eos autem, qui comitari eum ſolebant, inponit in naues, et in fines Mallorum ſecundo amne deuehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiae gentem, quae populi, non regum imperio regebatur. ſexaginta millia peditum habebant, equitum ſex millia. has copias currus quingenti ſequebantur. tres duces ſpectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini, (frequentes autem vicos, maxime in ripa, habebant) vt videre totum amnem, qua proſpici poterat, nauigiis conſtratum et tot millium arma fulgentia, territi noua facie, deorum exercitum et

alium Liberum patrem, celebre in illis gentibus
6nomen, aduentare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, variaeque nautarum
7voces hortantium, pauidas aures inpleuerant. Ergo vniuersi ad eos, qui in armis erant, currunt, *furere* clamitantes, *cum diis proelium inituros. nauigia non posse numerari, quae inuictos veherent.* tantumque in exercitum suorum intulere terroris, vt
8legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem adceptis, ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quam ceteris fuerat. itaque oppido ibi condito, quod *Alexandriam* adpellari iusserat, fines eorum, qui *Musicani* adpellantur, in-
9trauit. Hic de Teriolte satrape, quem Paropamisadis praefecerat, iisdem arguentibus cognouit: multaque auare ac superbe fecisse conuictum interfici
10iussit. Oxathres, praetor Bactrianorum, non absolutus modo, sed etiam iure amplioris imperii donatus est. Finibus Musicanis deinde in ditionem
11redactis, vrbi eorum praesidium inposuit. Inde Praestos et ipsam Indiae gentem peruentum est. Oxycanus rex erat, qui se munitae vrbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Alexander ter-
12tio die, quam coeperat obsidere, expugnauit. Et Oxycanus, quum in arcem confugisset, legatos de conditione deditionis misit ad regem: sed antequam adirent eum, duae turres cum ingenti fragore procciderant, per quarum ruinas Macedones euasere in arcem; qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans
13obciditur. Diruta igitur arce, et omnibus captiuis venumdatis, Sabi regis fines ingressus est; multisque oppidis in fidem adceptis, validissimam gentis
14vrbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum: quippe in media ferme vrbe armati e terra exsistebant, nullo
15subfossi specus ante vestigio facto. *Octoginta millia*

Indorum in ea regione caesa, Clitarchus est auctor, *multosque captiuos sub corona venisse*. Rursus Mu- 16
sicani defecerunt, ad quos obprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis, eumdemque defectionis auctorem, adduxit ad regem. quo Alexander in cruoem sublato, rursus amnem, in quo *classem exspectare se* iusserat, repetit. Quarto de- 17
inde die secundo amne peruenit ad oppidum, qua iter in regnum erat Sabi. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperium, et clauserant portas. Quorum paucitate contempta, rex *quingen-* 18
tos Agrianos moenia subire iusserat, *et sensim recedentes elicere extra muros hostem, sequuturum profecto, si fugere eos crederet*. Agriani, sicut impe- 19
ratum erat, lacessito hoste, subito terga vertunt; quos barbari effusi sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renouato ergo proelio ex tribus millibus barbarorum quingenti caesi sunt, mille capti, ceteri moenibus vrbis inclusi. Sed non, 20
vt prima specie laeta victoria, ita euentu quoque fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios. itaque saucii subinde exspirabant; nec causa tam strenuae mortis excogitari poterat a medicis, quum etiam leues plagae insanabiles essent. Barbari autem 21
sperauerant, incautum et temerarium regem excipi posse. et forte inter promptissimos dimicans intactus euaserat. Praecipue Ptolemaeus laeuo humero, le- 22
uiter quidem saucius, sed maiore periculo, quam vulnere adfectus, regis solicitudinem in se conuerterat. Sanguine coniunctus erat, et quidam Philippo genitum esse credebant; certe pellice eius ortum constabat. Idem corporis custos promptissi- 23
musque bellator; et pacis artibus, quam militiae, maior et clarior, modico ciuilique cultu, liberalis inprimis, adituque facilis, nihil ex fastu regio adsumpserat. Ob haec, regi an popularibus carior esset, 24

dubitari poterat: tum certe primum expertus ſuorum animos, adeo vt fortunam, in quam poſtea adſcendit, in illo periculo Macedones ominati eſſe vi-
25deantur. quippe non leuior illis Ptolemaei fuit cura, quam regis: qui, et proelio et ſolicitudine fatigatus, quum Ptolemaeo adſideret, *lectum, in quo ipſe ad-*
26*quieſceret*, iuſſit *inferri*. In quem vt ſe recepit, protenus altior inſequutus eſt ſomnus. Ex quo excitatus, *per quietem vidiſſe ſe*, exponit, *ſpeciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium*
27*eſſe monſtraſſet. colorem quoque herbae* referebat, *agniturum, ſi quis reperiſſet*, adfirmans. inuentamque deinde, quippe a multis erat requiſita, vulneri inpoſuit: protenusque dolore finito, intra breue
28ſpatium cicatrix quoque obducta eſt. Barbaros vt prima ſpes fefellerat, ſe ipſos vrbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam peruentum eſt. Rex erat Moeris, qui, vrbe deſerta, in mon-
29tes profugerat. Itaque Alexander oppido potitur agrosque populatur. Magnae inde praedae actae ſunt pecorum armentorumque, magna vis reperta
30frumenti. Ducibus deinde ſumptis amnis peritis, defluxit ad inſulam, medio ferme alueo enatam.

1 IX. Ibi diutius ſubſiſtere coactus, quia duces ſocordius adſeruati profugerant, miſit, qui conquirerent alios; nec repertis, peruicax cupido viſendi Oceanum adeundique terminos mundi adegit, vt
ſine regionis peritis flumini ignoto caput ſuum totque fortiſſimorum virorum ſalutem permitteret (vol).
2 Nauigabant ergo omnium, per quae ferebantur, ignari. quantum inde abeſſet mare, quae gentes colerent, quam placidum amnis os, quam patiens longarum nauium eſſet, anceps et caeca aeſtimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis ſolatium, perpe-
3 tua felicitas. Iam cccc ſtadia proceſſerant, quum gubernatores, *adnoſcere ipſos auram maris, et haud*

procul videri sibi Oceanum abesse, indicant regi. Laetus ille hortari nauticos coepit, *incumberent remis, adesse finem laboris omnibus votis expetitum. Iam nihil gloriae deesse; nihil obstare virtuti: sine vllo Martis discrimine, sine sanguine orbem terrae ab illis capi. Ne naturam quidem longius posse procedere. breui incognita nisi immortalibus esse visuros.* Paucos tamen nauigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent; e quibus certiora nosci posse sperabat. illi, scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati, *quam procul abesset mare?* responderunt, *nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: ceterum tertio die perueniri posse ad aquam amaram, quae conrumperet dulcem.* Intellectum est, mare destinari ab ignaris naturae eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, et proximo quoque die, quo propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuo aestu confundente dispares vndas. Tum aliam insulam, medio amni sitam, euecti paulo lentius, quia cursus aestu reuerberabatur, adplicant classem: et ad commeatus petendos discurrunt, securi casus eius, qui superuenit ignaris. Tertia ferme hora erat, quum stata vice Oceanus exaestuans inuehi coepit, et retro flumen vrgere. quod primo coercitum, deinde vehementius pulsum, maiore inpetu aduersum agebatur, quam torrentia praecipiti alueo incurrunt. Ignotae vulgo freti natura erat, monstraque et irae deum indicia cernere videbantur. Idemtidem intumescere mare, et in campos, paulo ante siccos, descendere superfusum. Iamque leuatis nauigiis et tota classe disperſa, qui expositi erant, vndique ad naues trepidi et improuiso malo adtoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. hi contis nauigia adpellebant; hi, dum remos aptari prohibebant,

13 conſederant. quidam, enauigare properantes, ſed non exſpectatis, qui ſimul eſſe debebant, clauda et inhabilia nauigia languide moliebantur: aliae nauium inconſulte ruentes non receperant; pariterque et 14 multitudo, et paucitas feſtinantes morabatur. Clamor hinc *exſpectare*, hinc *ire* iubentium, diſſonaeque voces nusquam idem ac vnum tendentium, non oculorum modo vſum, ſed etiam aurium abſtule- 15 rant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox a tumultuantibus poterat, nec imperium a territis incompoſitisque 16 ſeruari. Ergo conlidi inter ſe naues, abstergerique inuicem remi, et alii aliorum nauigia vrgere coeperunt. Crederes, non vnius exercitus claſſem vehi, 17 ſed duorum nauale iniſſe certamen. Incutiebantur puppibus prorae; premebantur a ſequentibus, qui antecedentes turbauerant: iurgantium ira peruenie- 18 bat etiam ad manus. Iamque aeſtus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis dumtaxat eminentibus, velut inſulis paruis; in quos plerique tre- 19 pidi, omiſſis nauigiis, enare coeperunt. Diſperſa claſſis partim in praealta aqua ſtabat, qua ſubſederant valles, partim in vado haerebat, vtcumque inaequale terrae faſtigium obcupauerant vndae; quum ſubito nouus et priſtino maior terror incu- 20 titur. Reciprocare coepit mare magno tractu aquis in ſuum fretum recurrentibus, reddebatque terras paulo ante profundo ſalo merſas. Igitur deſtituta nauigia alia praecipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi ſarcinis, armis, 21 auulſarum tabularum remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues ſubſiſtere audebat, idemtidem praeſentibus grauiora, quae ſequerentur, exſpectans. Vix, quae perpetiebantur, videre ipſos credebant, in ſicco naufragia, in amni 22 mare. Nec finis malorum. quippe aeſtum paulo poſt

mare relaturum, quo nauigia adleuarentur, ignari, famem et vltima ſibimet ominabantur. belluae quoque, fluctibus deſtitutae, terribiles vagabantur. Iam- 23
que nox adpetebat, et regem quoque deſperatio ſalutis aegritudine adfecerat. non tamen inuictum animum curae obruunt, quin tota nocte praeſideret in ſpeculis, equitesque praemitteret ad os amnis, vt, quum mare rurſus exaeſtuare ſenſiſſent, praecederent. *Nauigia* quoque *lacerata refici, et euerſa* 24
fluctibus erigi iubet, *paratosque eſſe et intentos, quum rurſus mare terras inundaſſet.* Tota ea nocte inter- 25
vigilias adhortationesque conſumpta, celeriter et equites ingenti curſu refugere; et ſequutus eſt aeſtus. qui primo, aquis leni tractu ſubeuntibus, coepit leuare nauigia, mox, totis campis inundans, etiam impulit claſſem. plauſusque militum nauticorumque, 26
inſperatam ſalutem inmodico celebrantium gaudio, litoribus ripisque reſonabat. *vnde tantum rediſſet ſubito mare? quo pridie refugiſſet? quaenam eſſet eiusdem elementi natura, modo diſcors, modo imperio temporum obnoxia*, mirabundi requirebant. Rex 27
quum ex eo, quod adciderat, coniectaret, poſt ſolis ortum ſtatum tempus eſſe; media nocte, vt aeſtum obcuparet, cum paucis nauigiis ſecundo amne defluxit. Euectusque os eius quadringenta ſtadia proceſſit in mare, tandem voti ſui compos: praeſidibusque maris et locorum diis ſacrificio facto, ad claſſem rediit.

X. Hinc aduerſum flumen ſubiit claſſis; et altero 28
die adpulſa eſt haud procul lacu ſalſo, cuius ignota natura plerosque decepit, temere ingreſſos aquam. quippe ſcabies corpora inuaſit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum eſt. oleum remedio fuit. Leonnato deinde praemiſſo, vt puteos foderet, quae 29
terreſtri itinere ducturus exercitum videbatur, (quippe ſicca erat regio) ipſe cum copiis ſubſtitit,

vernum tempus exſpectans. Interim et vrbes ple-
3rasque condidit. Nearcho atque Oneſicrito, nauticae
rei peritis, imperauit, *vt validiſſimas nauium deduce-
rent in Oceanum, progreſſique, quoad tuto poſſent,
naturam maris noſcerent: vel eodem amne, vel Eu-
phrate ſubire eos poſſe, quum reuerti ad ſe vellent.*
4Iamque mitigata hyeme, et nauibus, quae inutiles
videbantur, crematis, terra ducebat exercitum.
5Nonis caſtris in regionem Arabitarum; inde totidem
diebus in Gedroſiorum regionem peruentum eſt.
Liber hic populus, concilio habito, dedidit ſe; nec
quidquam deditis praeter commeatus imperatum eſt.
6Quinto hinc die venit ad flumen, *Arabum* incolae
adpellant. Regio deſerta et aquarum inops excipit;
quam emenſus in Horitas transit. ibi maiorem exer-
citus partem Hephaeſtioni tradidit; leuem armatu-
7ram cum Ptolemaeo Leonnatoque partitus eſt. Tria
ſimul agmina populabantur Indos; magnaeque prae-
dae actae ſunt: maritimos Ptolemaeus, ceteros ipſe
rex, et ab alia parte Leonnatus vrebant. In hac
quoque regione vrbem condidit, deductique ſunt in
8eam Arachoſii. Hinc peruenit ad maritimos Indos.
deſertam vaſtamque regionem late tenent, ac ne
cum finitimis quidem vllo commercii iure miſcen-
9tur. Ipſa ſolitudo natura quoque inmitia efferauit
ingenia. prominent vngues numquam reciſi: comae
10hirſutae et intonſae ſunt, tuguria conchis et ceteris
purgamentis maris inſtruunt. ferarum pellibus tecti,
piſcibus ſole duratis et maiorum quoque bellua-
11rum, quas fluctus eiicit, carne veſcuntur. Con-
ſumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam,
deinde ad vltimum famem ſentire coeperunt, radi-
ces palmarum (namque ſola ea arbor gignitur) vbi-
12que rimantes. Sed quum haec quoque alimenta de-
fecerant, iumenta caedere adgreſſi, ne equis quidem
abſtinebant; et quum deeſſent, quae ſarcinas vehe-

rent, ſpolia de hoſtibus, propter quae vltima Orientis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde peſtilentia ſequuta eſt: quippe inſalubrium ciborum noui ſuci, ad hoc itineris labor et aegritudo animi, vulgauerant morbos; et nec manere ſine clade, nec progredi poterant. manentes fames, progreſſos acrior peſtilentia vrgebat. Ergo ſtrati erant campi paene pluribus ſemiuiuis, quam cadaueribus. Ac ne lenius quidem aegri ſequi poterant: quippe agmen raptim agebatur, tantum ſingulis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantum itineris feſtinando praeriperent. Igitur, qui defecerant, notos ignotosque, *vt adleuarentur*, orabant. Sed nec iumenta erant, quibus excipi poſſent; et miles vix arma portabat, inminentisque etiam ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſaepius reuocati, ne reſpicere quidem ſuos ſuſtinebant, miſericordia in formidinem verſa. Illi relicti *deos teſtes, ſacra communia, regisque* inplorabant *opem:* quumque fruſtra ſurdas aures fatigarent, in rabiem deſperatione verſi, *parem ſuo exitum ſimilesque ipſis amicos et contubernales* precabantur. Rex, dolore ſimul ac pudore anxius, quia cauſa tantae cladis ipſe eſſet, ad Phrataphernen, Parthorum ſatrapen, miſit, qui iuberet, *camelis cocta cibaria adferre.* alios quoque finitimarum regionum praefectos certiores neceſſitatis ſuae fecit. Nec ceſſatum eſt ab his. Itaque fame dumtaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedroſiae fines perducitur. Omnium rerum ſola fertilis regio eſt, in qua ſtatiua habuit, vt vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonnati literas adcipit, *conflixiſſe ipſum cum octo millibus peditum et quingentis equitibus Horitarum proſpero euentu.* A Cratero quoque nuncius venit, *Ozinen et Zariaſpen, nobiles Perſas, defectionem molientes, obpreſſos a ſe, in vinculis eſſe.* Praepoſito igitur regioni Sibyrtio (namque

Menon, praefectus eius, nuper interierat morbo) in
21 Carmaniam ipse processit. Aspastes erat satrapes
gentis, suspectus res nouare voluisse, dum in India
22 rex esset. Quem obcurrentem dissimilata ira comi-
ter adloquutus, dum exploraret, quae delata erant,
in eodem honore habuit. Quum inde praefecti,
sicut imperatum erat, equorum iumentorumque in-
galium vim ingentem ex omni, quae sub imperio
erat, regione misissent; quibus deerant impedimenta,
23 restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt
cultum: quippe haud procul a Perside aberant, non
24 pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur, vt supra
dictum est, aemulatus Patris Liberi non gloriam
solum, quam ex illis gentibus deportauerat, sed
etiam famam, (sine illud triumphus fuit, ab eo
primum institutus, sive bacchantium lusus) [statuit
imitari] animo super humanum fastigium elato,
25 *vicos, per quos iter erat, floribus coronisque sterni*
iubet: *liminibus aedium crateras vino repletos et*
alia eximiae magnitudinis vasa disponi: vehicula
deinde constrata, vt plures capere milites possent, in
tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis,
26 *alia veste pretiosa.* Primi ibant amici et cohors
regia, variis redimita floribus coronisque. alibi ti-
bicinum cantus, alibi lyrae sonus audiebatur: item
in vehiculis, pro copia cuiusque adornatis, comessa-
bundus exercitus, armis, quae maxime decora erant,
circumpendentibus. Ipsum conuiuasque currus ve-
hebat, crateris aureis eiusdemque materiae ingenti-
27 bus poculis praegrauis. Hoc modo per dies septem
bacchabundum agmen incessit; parata praeda, si
quid victis saltem aduersus comessantes animi fuisset.
mille hercule, viri modo et sobrii, septem dierum
crapula graues in suo triumpho capere potuerunt.
28 Sed fortuna, quae rebus famam pretiumque con-
stituit, hic quoque militiae probrum vertit in

gloriam. Et praesens aetas et posteritas deinde mirata est, *per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos, barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus.* Hunc adparatum carnifex 29 sequebatur: quippe satrapes Aspastes, de quo ante dictum est, interfici iussus est. adeo nec luxuriae 30 quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

Q. CVRTII RVFI

DE

REBVS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONVM

LIBER X.

ARGVMENTVM.

Cap. I. Alexandri feueritas in praefectos inprobos; Nearchi prior ad regem reditus; Alexandri consilia de orbe terrarum subigendo. Orsinis insontis supplicium. Literae ex India et Europa. II. Dum Alexander turbatum Graeciae statum pacare, ex militibus aere alieno liberatis seniores remittere domum, reliquos retinere cogitat, in castris oritur seditio, quam graui oratione et regia auctoritate compescit. III. IV. Seditiosis supplicio adfectis, totius exercitus disiicit consilia, et Persis credit corporis custodiam. (Sequitur magna lacuna). *V. Alexander moribundus exercitum salutat. Dicta et gesta eius ante obitum. Quantum a suis fuerit desideratus, praecipue vero a Darii matre, quae, dolori subcumbens, paulo post exstincta est. Alexandri elogium. VI. De rege, qui Alexandrum exciperet, inter Macedonas consultatio et variae sententiae. VII. Aridaeum, Alexandri fratrem, regem salutat Meleager; filio ex Roxane futuro Perdiccam et Leonnatum tutores destinat Pithon; regiam peditibus stipatus inrumpit Aridaeus cum Meleagro; equitibus comitibus ex vrbe excedere statuunt Perdicca et Leonnatus. VIII. Perdicca e vitae periculo seruatus campis obcupatis Babylonem fame premit. Aridaeus autem, pacis studiosus, tumultum media quadam ratione componere conatur. IX. Perdicca, dum patrio more exercitum lustrat, Meleagrum et trecentos fere alios discordiae auctores dolo obprimit. X. Alexandri imperium diuidit Perdicca, summam Aridaeo et sibi, prouincias copiarum ducibus tribuens. Rumor de Alexandro, veneno necato. Corpus eius Aegyptiorum et Chaldaeorum more curatum Ptolemaeus Alexandriam transfert.*

I. Iisdem fere diebus Cleander et Sitalces et cum Agathone Heracon superueniunt, qui Parmenionem iussu regis obciderant. quinque millia peditum cum equitibus mille, sed et adcusatores eos ea prouincia, cui praefuerant, sequebantur; nec tot facinora, quot admiserant, compensare poterant caedis perquam gratae regi ministerio. Quippe quum omnia profana spoliassent; ne sacris quidem abstinuerant: virginesque et principes feminarum, stupra perpessae, corporum ludibria deflebant. Inuisum Macedonum nomen auaritia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam seruo suo pellicem dederat. Plerique amicorum Alexandri non tam criminum, quae palam obiiciebantur, atrocitatem, quam memoriam obcisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebantur; laeti recidisse iram in irae ministros, nec vllam potentiam, scelere quaesitam, cuiquam esse diuturnam. Rex cognita causa pronunciauit, *ab adcusatoribus vnum et id maximum crimen esse praeteritum, desperationem salutis suae: numquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reuerti, aut credidissent reuersurum.* Igitur hos quidem vinxit; DC autem militum, *qui saeuitiae eorum ministri fuerant, interfici* iussit. Eodem die sumptum est supplicium de iis quoque, quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat. Haud multo post Nearchus et Onesicritus, quos *longius in Oceanum procedere* iusserat, superueniunt. Nuncia-bant autem quaedam audita, alia comperta; *insulam ostio amnis subiectam auro abundare; inopem equorum esse: singulos equos ab iis, qui ex continenti traiicere auderent, singulis talentis emi. plenum esse belluarum mare: aestu secundo eas ferri magnarum nauium corpora aequantes: truci cantu deterritas*

ſequi claſſem: cum magno aequoris ſtrepitu, velut
13*demerſa nauigia, ſubiiſſe aquas.* Cetera incolis crediderant; inter quae, *rubrum mare non a colore vndarum, vt plerique crederent, ſed ab Erythra rege*
14*adpellari. Eſſe haud procul a continenti inſulam, palmis frequentibus conſitam, et in medio fere nemore columnam eminere, Erythrae regis monumen-*
15*tum, literis gentis eius ſcriptam.* Adiiciebant, *nauigia, quae lixas mercatoresque vexiſſent, ſummam auri ſequutis gubernatoribus, in inſulam eſſe trans-*
16*miſſa, nec deinde ab his poſtea viſa.* Rex, cognoſcendi plura cupidine adcenſus, *rurſus eos terram legere* iubet, *donec ad Euphraten adpellerent claſ-*
17*ſem; inde aduerſo amne Babylonem ſubituros.* Ipſe animo infinita complexus, ſtatuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infenſus; inde, Numidiae ſolitudinibus peragratis, curſum Gadis dirigere: (*ibi nam-*
18*que columnam Herculis eſſe* fama vulgauerat) Hiſpanias deinde, quas *Iberiam* Graeci a flumine Ibero vocabant, adire; et praeteruehi Alpes Italiaeque
19*oram*, vnde in Epirum breuis curſus eſt Igitur Meſopotamiae praetoribus imperauit, *materia in Libano monte caeſa, deuectaque ad vrbem Syriae Thapſacum, ingentium carinas nauium ponere: ſeptiremes omnes eſſe, deducique Babylonem. Cypriorum regibus imperatum, vt aes ſtuppamque et vela prae-*
20*berent.* Haec agenti Pori et Taxilis regum literae traduntur, *Abiſaren morbo, Philippum praefectum ipſius ex vulnere interiiſſe, obpreſſosque, qui vulne-*
21*raſſent eum.* Igitur Philippo ſubſtituit Eudaemonem. dux erat Thracum. Abiſaris regnum filio eius
22adtribuit. Ventum eſt deinde Perſagadas. Perſica eſt gens, cuius ſatrapes Orſines erat, nobilitate ac
23diuitiis inter omnes barbaros eminens. Genus. ducebat a Cyro, quondam rege Perſarum: opes et a ma-

ioribus traditas habebat, et ipse longa imperii pos-
sessione cumulauerat. Is regi cum omnis generis 24
donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius da-
turus, obcurrit. Equorum domiti greges sequeban-
tur currusque argento et auro adornati, pretiosa
supellex, et nobiles gemmae, aurea magni ponde-
ris vasa, vestesque purpureae, et signati argenti ta-
lentum quatuor millia. Ceterum tanta benignitas 25
barbaro causa mortis fuit. nam quum omnes ami-
cos regis donis super ipsorum vota coluisset; Ba-
goae spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis
deuinxerat sibi, nullum honorem habuit. admoni- 26
tusque a quibusdam, *quam Alexandro cordi esset;*
respondit, *amicos regis, non scorta se colere, nec*
moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effemina-
rentur. His auditis, spado potentiam flagitio et 27
dedecore quaesitam in caput nobilissimi et insontis
exercuit. Namque gentis eiusdem leuissimos falsis
criminibus adstruxit, monitos, tum demum ea de-
ferre, quum ipse iussisset. Interim quoties sine ar- 28
bitris erat, credulas regis aures inplebat; dissimi-
lans causam irae, quo grauior criminantis auctori-
tas esset. Nondum suspectus erat Orsines, iam tamen 29
vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis
periculi ignarus: et importunissimum scortum, ne
in stupro quidem et dedecoris patientia fraudis obli-
tum, quoties amorem regis in se adcenderat, Orsi-
nen modo *auaritiae*, interdum etiam *defectionis*,
arguebat. Iam matura erant in perniciem innocen- 30
tis mendacia, et fatum, cuius ineuitabilis sors est,
adpetebat. Forte enim *sepulcrum Cyri* Alexander
iussit *aperiri*, in quo erat conditum eius corpus,
cui dare volebat inferias. Auro argentoque reple- 31
tum esse crediderat, quippe ita fama Persae vulga-
verant; sed praeter clypeum eius putrem, et arcus
duos Scythicos et acinacem, nihil reperit. Cete- 32

rum corona aurea inpoſita amiculo, cui adſueuerat
ipſe, ſolium, in quo corpus iacebat, velauit; mi-
ratus, *tanti nominis regem, tantis praeditum opibus,
haud pretioſius ſepultum eſſe, quam ſi fuiſſet e plebe.*
33 Proximus erat lateri ſpado, qui regem intuens,
quid mirum, inquit, *eſt, inania ſepulcra eſſe regum,
quum ſatraparum domus aurum inde egeſtum capere*
34 *non poſſint? Quod ad me adtinet, ipſe hoc buſtum
antea non videram: ſed ex Dario ita accepi, tria mil-*
35 *lia talentum condita eſſe cum Cyro. Hinc illa beni-
gnitas in te, vt, quod impune habere non poterat Or-*
36 *ſines, donando etiam gratiam iniret.* Concitauerat
iam animum in iram; quum ii, quibus negotium
idem dederat, ſuperueniunt. hinc Bagoas; hinc ab
eo ſubornati falſis criminibus obcupant aures.
37 Antequam adcuſari ſe ſuſpicaretur Orſines, in vin-
cula eſt traditus. Non contentus ſupplicio inſontis
ſpado, ipſe morituro manum iniecit. Quem Orſi-
nes intuens, *audieram*, inquit, *in Aſia olim regnaſſe
feminas; hoc vero nouum eſt, regnare caſtratum!*
38 Hic fuit exitus nobiliſſimi Perſarum, nec inſontis
modo, ſed eximiae quoque benignitatis in regem.
39 Eodem tempore Phradates regnum adfectaſſe ſuſpec-
tus obciditur. Coeperat eſſe praeceps ad repraeſen-
40 tanda ſupplicia; idem ad deteriora credenda. Sci-
licet res ſecundae valent commutare naturam; et
raro quisquam erga bona ſua ſatis cautus eſt. Idem
enim paulo ante Lynceſten Alexandrum delatum a
41 duobus indicibus damnare non ſuſtinuerat; humi-
liores quoque reos contra ſuam voluntatem, quia
ceteris videbantur inſontes, paſſus abſolui: hoſti-
42 bus victis regna reduxerat. ad vltimum a ſemet ipſo
degeneranit vsque adeo, vt aduerſus libidinem
animi, arbitrio ſcorti, aliis regna daret, aliis adime-
43 ret vitam. Iisdem fere diebus literas [a Coeno] ad-
cepit de rebus in Europa et Aſia geſtis, dum ipſe

Indiam ſubigit. Zopyrio Thraciae praepoſitus, dum 44
expeditionem in Getas faceret, tempeſtatibus procel-
liſque ſubito coortis, cum toto exercitu obpreſſus
erat. Qua cognita clade Seuthes Odryſas populares 45
ſuos ad defectionem compulerat. Amiſſa propemo-
dum Thracia, ne Graecia quidem **.

II. Igitur triginta nauibus Sunium transmittunt. 1
promontorium eſt Atticae terrae, vnde portum vr-
bis petere decreuerant. His cognitis rex, Harpalo
Athenienſibusque iuxta infeſtus, *claſſem parari* iubet;
Athenas protenus petiturus. Quod conſilium dum 3
agitat clam, literae ei redduntur; *Harpalum in-
traſſe quidem Athenas, pecunia conciliaſſe ſibi prin-
cipum animos; mox concilio plebis habito iuſſum vrbe
excedere, ad Graecos milites peruenisse, a quibus in-
terceptum et trucidatum a quodam viatore per inſi-
dias.* His laetus in Europam traiiciendi conſilium 4
omiſit: ſed *exſules, praeter eos, qui ciuili ſanguine
adſperſi erant, recipi ab omnibus Graecorum ciuita-
tibus, quis pulſi erant*, iuſſit. Et Graeci haud auſi 5
imperium adſpernari, quamquam ſoluendarum le-
gum id principium eſſe cenſebant; bona quoque,
quae exſtarent, reſtituere damnatis. Soli Athenien- 6
ſes, non ſuae modo, ſed etiam publicae vindices
libertatis, conluuionem hominum, quia aegre fere-
bant, non regio imperio, ſed legibus moribusque
patriis regi adſueti, prohibuere finibus; omnia po- 7
tius toleraturi, quam purgamenta quondam vrbis
ſuae, tunc etiam exſilii, admitterent. Alexander, 8
ſenioribus militum in patriam remiſſis, *tredecim
millia peditum et duo millia equitum, quae in Aſia
retineret, eligi* iuſſit: exiſtimans, modico exercitu
continere poſſe Aſiam, quia pluribus locis praeſidia
diſpoſuiſſet, nuperque conditas vrbes, quas colonis
repleſſet, res renouare cupientibus obſtare. Cete- 9
rum prius quam ſecerneret, quos erat retenturus,

edixit, *vt omnes milites aes alienum profiterentur.* Graue plerisque esse compererat: et quamquam ipsorum luxu contractum erat, disoluere tamen ipse
10decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. et rex satis gnarus, professioni aeris pudorem, non contumaciam obstare *mensas totis castris poni* iussit, *et decem millia ta-*
11*lentorum proferri.* Tum demum fide facta professi sunt, nec amplius ex tanta pecunia quam centum et triginta talenta superfuere. adeo illé exercitus, tot ditissimarum gentium victor, plus tamen victo-
12riae, quam praedae deportauit ex Asia. Ceterum vt cognitum est, *alios remitti domum, alios retineri;* perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati, vecordes et disciplinae militaris inmemores, seditiosis vocibus castra complent, regemque ferocius quam alias adorti, omnes simul *missionem* postulare coeperunt; deformia ora cicatricibus, canitiemque
13capitum ostentantes. Nec aut praefectorum castigatione, aut verecundia regis deterriti, tumultuoso clamore et militari violentia volentem loqui inhibebant; palam professi, *nusquam inde, nisi in pa-*
14*triam vestigium esse moturos.* Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quam quia ipsi moueri poterant, quidnam dicturus esset, exspecta-
15bant. Ille, *quid haec*, inquit, *repens consternatio, et tam procax atque effusa licentia denunciat? Eloqui timeo: palam certe rupistis imperium, et precario rex sum, cui non adloquendi, non noscendi monen-*
16*dique, aut intuendi vos ius reliquistis. Equidem quum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo post deportare statuerim: tam illos adclamantes video, qui abituri sunt, quam hos, cum quibus praemissos*
17*subsequi statui. Quid hoc est rei? dispari in causa idem omnium clamor est! Peruelim scire, vtrum, qui*

discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Cre- 18
deres, vno ore omnes fustuliſſe clamorem; ita pa-
riter ex tota concione reſponſum eſt, *omnes queri.*
Tum ille, *non hercule*, inquit, *poteſt fieri, vt ad-* 19
ducar querendi ſimul omnibus hanc cauſam eſſe,
quam oſtenditis; in qua maior pars exercitus non eſt,
vtpote quum plures dimiſerim, quam retenturus ſum.
Subeſt nimirum altius malum, quod omnes auertit a
me. Quando enim regem vniuerſus exercitus deſeruit? 20
Ne ſerui quidem vno grege profugiunt dominos; ſed
eſt quidam in illis pudor, a ceteris deſtitutos relin-
quendi. Verum ego, tam furioſae conſternationis ob- 21
litus, remedia inſanabilibus conor adhibere. Omnem
hercule ſpem, quam ex vobis conceperam, damno;
nec vt cum militibus meis, iam enim eſſe deſtitiſtis,
ſed vt cum ingratiſſimis oportet, agere decreui. Se- 22
cundis rebus, quae circumfluunt vos, inſanire coe-
piſtis; obliti ſtatus eius, quem beneficio exuiſtis meo.
digni hercule, qui in eodem conſeneſcatis; quoniam
facilius eſt vobis aduerſam, quam ſecundam regere
fortunam. En tandem! Illyriorum paulo ante et 23
Perſarum tributariis Aſia et tot gentium ſpolia faſti-
dio ſunt. Modo ſub Philippo ſeminudis amicula ex
purpura ſordent; aurum et argentum oculi ferre
non poſſunt: lignea enim vaſa deſiderant, et ex cra-
tibus ſcuta rubiginemque gladiorum. Hoc cultu ni 24
tentes vos adcepi, et quingenta talenta aeris alieni,
quum omnis regia ſupellex haud amplius quam ſexa-
ginta talentorum eſſet, meorum operum fundamenta;
quibus tamen (abſit inuidia) imperium maximae terra-
rum partis inpoſui. Aſiaene pertaeſum eſt, quae vos 25
gloria rerum geſtarum diis pares fecit? In Europam
ire properatis rege deſerto, quum pluribus veſtrum
defuturum viaticum fuerit, ni aes alienum luiſſem:
nempe in Aſiatica praeda. Nec pudet profundo ventre 26
deuictarum gentium ſpolia circumferentes, reuerti

velle ad liberos coniugesque, quibus pauci praemia victoriae potestis ostendere. Nam ceterorum, dum etiam spei vestrae obuiam istis, arma quoque pigneri
27 *sunt. Bonis vero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod inpenditur. Proinde fugientibus me pateant limites. facessite hinc ocius! ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate*
28 *oculos meos ingratissimi ciues. Laeti vos excipient parentes liberique sine vestro rege redeuntes! obuiam*
29 *ibunt desertoribus transfugisque! Triumphabo mehercule de fuga vestra, et, vbicumque ero, expetam poenas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo prae-*
30 *ferendoque vobis. Iam autem scietis, et quantum sine rege valeat exercitus, et quid opis in me vno sit.* Desiluit deinde frendens de tribunali, et in medium armatorum agmen se inmisit; notatos quoque, qui ferocissime obloquuti erant, singulos manu conripuit: nec ausos repugnare tredecim adseruandos custodibus corporis tradidit.

1 III. Quis crederet, saeuam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu, et quum ad subplicium videret trahi nihil ausos grauiora quam cete-
2 ros, [*tam effusam antea licentiam atque seditiosam militum violentiam ita compressam, vt non modo nullus ex omnibus inruenti regi restiterit, verum etiam cuncti pavore exanimati, adtonitis similes, quid de ipsis quoque statuendum censeret, suspensa mente ex-*
3 *spectarent. Itaque*] siue nominis, quod gentes, quae sub regibus sunt, inter deos colunt; siue propria ipsius veneratio, siue fiducia tanta vi exercentis
4 imperium conterruit eos: singulare certe ediderunt patientiae exemplum; adeoque non sunt adcensi subplicio commilitonum, quum sub noctem interfectos esse nossent, vt nihil omiserint, quod singuli
5 magis obedienter ac pie facerent. Nam quum

postero die prohibiti aditu venissent, Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denunciantes, *se protenus esse morituros, si rex perseueraret irasci.* At ille, peruicacis ad omnia, 6
quae agitasset, animi, *peregrinorum militum concionem aduocari* iubet; *Macedonibus intra castra cohibitis:* et quum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit. *Quum ex Europa 7
traiicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam uim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi famae. Sed ad illa hoc quoque adcessit, quod uideo fortes 8
uiros erga reges suos pietatis inuictae. Luxu omnia 9
fluere crediderant, et nimia felicitate mergi in uoluptates. at hercule munia militiae hoc animorum corporumque robore aeque impigre toleratis, et, quum fortes uiri sitis, non fortitudinem magis, quam fidem colitis. Hoc ego nunc primum profiteor, sed olim 10
scio. Itaque et delectum e uobis iuniorum habui; et uos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt uobis: obsequium uero et patientia imperii longe praestantior est, quam ceteris. Ergo 11
ipse Oxathris Persae filiam mecum in matrimonio iunxi, non dedignatus, ex captiua liberos tollere. Mox deinde, quum stirpem generis mei latius propa- 12
gare cuperem, uxorem Darii filiam duxi, proximisque amicorum auctor fui, ex captiuis generandi liberos; ut hoc sacro foedere omne discrimen uicti et uictoris excluderem. Proinde genitos esse uos mihi, 13
non adscitos milites cretide. Asiae et Europae unum atque idem regnum est. Macedonum uobis arma do. Inueteraui peregrinum nouitatem; et ciues mei estis et milites: omnia eumdem ducunt colorem. Nec Per- 14
sis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorum [est]. Eiusdem iuris esse debent, qui sub eodem rege uicturi sunt. **

1 IV. *Quousque*, inquit, *animo tuo etiam per ſubplicia, et quidem externi moris, obſequeris? Milites tui, ciues tui, incognita cauſa, captiuis ſuis ducentibus, traluntur ad poenam? Si mortem meruiſſe iu-*
2 *dicas, ſaltem miniſtros ſubplicii muta.* Amico animo, ſi veri patiens fuiſſet, admonebatur; ſed in rabiem ira peruenerat. Itaque rurſus (nam parumper, quibus imperatum erat, dubitauerant) *mergi in amnem,*
3 *ſicut vincti erant*, iussit. Nec hoc quidem ſubplicium ſeditionem militum monit. Namque copiarum duces atque amicos eius manipuli adeunt, petentes, *vt, ſi quos adhuc priſtina noxa iudicaret eſſe contactos, iuberet interfici: obferre ſe corpora irae; trucidaret.* ****

1 V. Intuentibus lacrumae obortae praebuere ſpeciem iam non regem, ſed funus eius viſentis exer-
2 citus. Moeror tamen circumſtantium lectum eminebat: quos vt rex adſpexit, *Inuenietis*, inquit, *quum exceſſero, dignum talibus viris regem?* Incre-
3 dibile dictu audituque, in eodem habitu corporis, in quem ſe compoſuerat, quum admiſſurus milites eſſet, duraſſe, donec a toto exercitu illud vltimum perſalutatus eſt: dimiſſoque vulgo, velut omni
4 vitae debito liberatus, fatigata membra reiecit. *Propiusque adire* iuſſis amicis, (nam et vox deficere iam coeperat) detractum annulum digito Perdiccae tradidit; adiectis mandatis, *vt corpus ſuum ad Ham-*
5 *monem ferri iuberet.* Quaerentibus his, *cui relinqueret regnum?* reſpondit, *ei, qui eſſet optimus. Ceterum prouidere iam ob id certamen; magnos fu-*
6 *nebres ludos parari ſibi.* Rurſus Perdicca interrogante, *quando caeleſtes honores haberi ſibi vellet?* dixit, *tum velle, quum ipſi felices eſſent.* Suprema
7 haec vox fuit regis, et paulo poſt exſtinguitur. Ac primo ploratu lamentisque et planctibus tota regia perſonabat: mox velut in vaſta ſolitudine omnia

triſti ſilentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum eſſet, dolore conuerſo. Nobiles pueri, 8
cuſtodiae corporis eius adſueti, nec doloris magnitudinem capere, nec ſe ipſos intra veſtibulum regiae retinere potuerunt; vagique et furentibus ſimiles totam vrbem luctu ac moerore compleuerant, nullis queſtibus omiſſis, quos in tali caſu dolor ſubgerit. Ergo qui extra regiam adſtiterant, Macedo- 9
nes pariter barbarique, concurrunt; nec poterant victi a victoribus in communi dolore diſcerni. Perſae, *iuſtiſſimum ac mitiſſimum dominum*, Macedones, *optimum ac fortiſſimum regem* inuocantes, certamen quoddam moeroris edebant. Nec moeſto- 10
rum ſolum, ſed etiam indignantium voces exaudiebantur; *tam viridem et in flore aetatis fortunaeque inuidia deum ereptum eſſe rebus humanis.* Vigor eius et vultus educentis in proelium milites, obſidentis vrbes, euadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, obcurrebant oculis. Tum Ma- 11
cedonas, *diuinos honores negaſſe* ei, poenitebat; *impiosque et ingratos fuiſſe ſe* confitebantur, *quod aures eius debita adpellatione fraudaſſent.* Et quum diu hunc in veneratione, nunc in deſiderio regis haeſiſſent; in ipſos verſa miſeratio eſt. Macedonia 12
profecti vltra Euphraten, mediis hoſtibus, nouum imperium adſpernantibus, deſtitutos ſe eſſe cernebant; ſine certo regis herede, ſine herede regni publicas vires ad ſe quemque tracturum. Bella deinde ci- 13
uilia, quae ſequuta ſunt, mentibus augurabantur: *iterum, non de regno Aſiae, ſed de rege, ipſis ſanguinem eſſe fundendum: nouis vulneribus veterum* 14
rumpendas cicatrices; ſenes, debiles, modo petita miſſione a iuſto rege, nunc morituros pro potentia forſitan ſatellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes 15
voluentibus nox ſuperuenit, terroremque auxit. milites in armis vigilabant: Babylonii alius e mu-

ris, alius culmine ſui quisque tecti proſpectabant,
16 quaſi certiora viſuri. nec quisquam lumina audebat
adcendere, et, quia oculorum ceſſabat vſus, fremi-
tus vocesque auribus captabant: ac plerumque
vano metu territi per obſcuras ſemitas, alius alii
obcurſantes, inuicem ſuſpecti et ſoliciti ferebantur.
17 Perſae, comis ſuo more detonſis, in lugubri veſte,
cum coniugibus ac liberis, non vt victorem et modo
hoſtem, ſed vt gentis ſuae iuſtiſſimum regem, vero
deſiderio lugebant. Adſueti ſub rege viuere, *non*
alium, qui imperaret ipſis, digniorem fuiſſe, confite-
18 bantur. Nec muris vrbis luctus continebatur; ſed
proximam regionem ab ea, deinde magnam partem
19 Aſiae cis Euphraten tanti mali fama peruaſerat. Ad
Darii quoque matrem celeriter perlata eſt, abſciſſa
ergo veſte, qua induta erat, lugubrem ſumpſit; la-
20 ceratisque crinibus humi corpus abiecit. Adſidebat
ei altera ex neptibus, nuper amiſſum Hephaeſtio-
nem, cui nupſerat, lugens; propriasque cauſas do-
21 loris in communi moeſtitia retractabat. Sed omnium
ſuorum mala Siſygambis vna capiebat. Illa ſuam,
illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam
praeterita reuocauerat. crederes modo amiſſum Da-
rium, et pariter miſerae duorum filiorum exſe-
quias eſſe ducendas. Flebat mortuos ſimul viuos-
22 que. *Quem enim puellarum acturum eſſe curam?*
quem alium futurum Alexandrum? iterum ſe captas,
iterum excidiſſe regno. qui mortuo Dario ipſas tue-
retur, reperiſſe; qui poſt Alexandrum reſpiceret, vti-
23 *que non reperturas.* Subibat inter haec animum,
octoginta fratres ſuos eodem die ab Ocho ſaeuiſſimo
regum trucidatos, adiectumque ſtragi tot filiorum
patrem: e ſeptem liberis, quos genuiſſet ipſa, vnum
ſupereſſe: ipſum Darium floruiſſe pauliſper, vt cru-
24 *delius poſſet exſtingui.* Ad vltimum dolori ſub-
cumbit, obuolutoque capite adcidentes genibus ſuis

neptem nepotemque auerſata, cibo pariter abſtinuit et luce. quinto, poſtquam mori ſtatuerat, die exſtincta. Magnum profecto Alexandro indulgentiae in eam iuſtitiaeque in omnes captiuos documentum eſt mors huius, quae, quum ſuſtinuiſſet poſt Darium viuere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit. Et hercule, iuſte aeſtimantibus regem liquet, bonae naturae eius fuiſſe; vitia vel fortunae, vel aetatis. Vis incredibilis animi; laboris patientia propemodum nimia; fortitudo non inter reges modo excellens, ſed inter illos quoque, quorum haec ſola virtus fuit; liberalitas ſaepe maiora tribuentis, quam a diis petuntur; clementia in deuictos; tot regna aut reddita, quibus ea dempſerat bello, aut dono data; mortis, cuius metus ceteros exanimat, perpetua contemptio; gloriae laudisque vt iuſto maior cupido, ita et iuueni et in tantis admittenda rebus; iam pietas erga parentes, quorum Olympiada in mortalitati conſecrare decreuerat, Philippum vltus erat; iam in omnes fere amicos benignitas; erga milites beneuolentia; conſilium par magnitudini animi, et quantam vix poterat aetas eius capere, ſollertia; modus inmodicarum cupiditatum; Veneris intra naturale deſiderium vſus, nec vlla niſi ex permiſſo voluptas, ingentes profecto dotes erant. Illa fortunae diis aequare ſe, et coeleſtes honores adcerſere, et talia ſuadentibus oraculis credere, et dedignantibus venerari ipſum vehementius, quam par eſſet, iraſci; in externum habitum mutare corporis cultum; imitari deuictarum gentium mores, quas ante victoriam ſpreuerat. Nam iracundiam et cupidinem vini ſicuti iuuenta inritauerat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, quum plurimum virtuti debuerit, plus debuiſſe fortunae; quam ſolus omnium mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum a morte reuocauit? quoties

temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitae quoque finem eumdem illi, quem gloriae statuit. Exspectauere eum fata, dum Oriente perdomito aditoque Oceano, quidquid mortalitas
37 capiebat, impleret. Huic regi ducique subcessor quaerebatur: sed maior moles erat, quam vt vnus subire eam posset. Itaque nomen quoque eius et fama rerum in totum propemodum orbem, reges ac regna diffudit; clarissimi sunt habiti, qui etiam minimae parti tantae fortunae adhaeserunt.

1 VI. Ceterum Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius custodes in regiam principes amicorum ducesque copiarum aduocauere. sequuta est militum turba, cupientium scire, in quem Ale-
2 xandri fortuna esset transitura. Multi duces, frequentia militum excluſi, regiam intrare non poterant; quum praeco, *exceptis, qui nominatim citarentur, adire* prohibuit. sed precarium spernebatur im-
3 perium. Ac primum eiulatus ingens ploratusque renouatus est: deinde futuri exspectatio inhibitis
4 lacrumis silentium fecit. Tunc Perdicca, regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, annulum sibi pridie traditum a rege in eadem sede posuit; quorum adspectu rursus obortae omnibus lacrumae integra-
5 vere luctum. Et Perdicca, *ego quidem*, inquit, *annulum, quo ille regni atque imperii vires obsignare*
6 *erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Ceterum quamquam nulla clades huic, qua adfecti sumus, par ab iratis diis excogitari potest; tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum virum deos adcommodasse rebus humanis, quarum sorte completa, cito repeterent eum suae*
7 *stirpi. Proinde, quoniam nihil aliud ex eo supersti, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quam primum iusta soluamus; haud*

obliti, in qua vrbe, inter quos ſimus, quali praeſide
ac rege ſpoliati. Tractandum eſt, commilitones, 8
cogitandumque, vt victoriam partam inter hos, de
quibus parta eſt, obtinere poſſimus. Capite opus
eſt. hocne vno an pluribus, in veſtra poteſtate eſt.
Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam cor-
pus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt, ex quo Ro- 9
xane praegnans eſt. Optamus vt marem enitatur:
cuius regnum diis adprobantibus futurum, quando
adoleuerit. interim, a quibus regi velitis, deſtinate.
Haec Perdicca. Tum Nearchus, *Alexandri modo* 10
ſanguinem ac ſtirpem regiae maieſtati conuenire, ne-
minem ait *poſſe mirari. Ceterum exſpectari nondum* 11
ortum regem et, qui iam ſit, praeteriri, nec animis
Macedonum conuenire, nec tempori. Verum eſſe e
Barſine filium regis: huic diadema dandum. Nulli 12
placebat oratio. itaque ſuo more haſtis ſcuta qua-
tientes obſtrepere perſeuerabant. Iamque prope ſe-
ditionem peruenerant, Nearcho pernicacius tuente
ſententiam. Tum Ptolemaeus, *digna prorſus eſt* 13
ſoboles, inquit, *quae Macedonum imperet genti, Ro-*
xanes vel Barſinae filius; cuius nomen quoque Eu-
ropam dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur 14
Perſas vicerimus, vt ſtirpi eorum ſeruiamus? quod
iuſti illi reges Darius et Xerxes tot millium agmi-
nibus tantisque claſſibus nequidquam petiuerunt. Mea 15
ſententia haec eſt, vt, ſede Alexandri in regia poſita,
qui conſiliis eius adhibebantur, coeant, quoties in com-
mune conſulto opus fuerit, eoque, quod maior pars
eorum decreuerit, ſtetur; duces praefectique copia-
rum his pareant. Ptolemaeo quidam, potiores Per- 16
diccae adſentiebantur. Tum Ariſtonus orſus eſt di-
cere, *Alexandrum conſultum, cui relinqueret regnum,*
voluiſſe optimum deligi. iudicatum autem ab ipſo
optimum Perdiccan, cui annulum tradidiſſet. Neque 17
enim vnum eum adſediſſe morienti; ſed circumfe-

rentem oculos ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur, summam imperii ad Per-
18*diccan deferri.* Nec dubitauere, quin vera censeret. Itaque vniuersi, *procedere in medium Perdiccan et regis annulum tollere,* iubebant. Haerebat inter cupiditatem pudoremque, et, quo modestius, quod exspectabat, adpeteret, peruicacius oblaturos esse cre-
19debat. Itaque cunctatus, diuque, quid ageret, incertus, ad vltimum tamen recessit, et post eos, qui
20sederant proximi, constitit. At Meleager, vnus e ducibus, confirmato animo, quem Perdiccae cunctatio exerexerat, *nec dii ferant,* inquit, *vt Alexandri fortuna tantique regni fastigium in istos humeros ruat: homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quam hic est, sed de viris tantum; qui-*
21*bus inuitis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandoque genitus erit, an Perdiccan regem habeatis; quum iste sub tutelae specie regnum obcupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est: et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus exspectat, et iam diuinat, marem esse conceptum; quem vos dubitatis paratum*
22*esse vel subdere? Si medius fidius Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex iis, quae*
23*imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim*
24*opum regiarum vtique populus est heres.* Haec eloquutus per medios armatos erupit, et, qui abeunti viam dederant, ipsum ad pronunciatam praedam sequebantur.

1 VII. Iamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione, quum quidam, plerisque Macedo-
2num ignotus, ex infima plebe, *Quid opus est,* inquit, *armis ciuilique bello habentibus regem, quem quae-*

ritis? *Aridaeus, Philippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater, ſacrorum ceremoniarumque conſors modo, nunc ſolus heres, praeteritur a vobis. Quo merito ſuo? quidue fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro ſimilem quaeritis, numquam reperietis; ſi proximum, hic ſolus eſt.* His auditis, concio primo ſilentium velut iuſſa habuit: conclamant deinde pariter, *Aridaeum vocandum eſſe, mortemque meritos, qui concionem ſine eo habuiſſent.* Tum Pithon plenus lacrumarum ordi- tur dicere, *Nunc vel maxime miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum ciuium militumque fructu et praeſentia fraudatus eſſet. Nomen enim memoriamque regis ſui tantum intuentes, ad cetera caligare eos.* * Haud ambigue in iuuenem, cui regnum deſtinabatur, inpenſa probra; quae magis ipſi odium, quam Aridaeo contemptum adtulerunt: quippe dum miſerentur, etiam fauere coeperunt. Igitur, *non alium ſe quam eum, qui ad hanc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros*, pertinaci adclamatione declarant, *vocarique Aridaeum* iubent. Quem Meleager, infeſtus inuiſusque Perdiccae, ſtrenue perducit in regiam; et milites *Philippum* conſalutatum, *regem* adpellant. Ceterum haec vulgi erat vox; principum alia ſententia. E quibus Pithon conſilium Perdiccae exſequi coepit, *tutoresque* deſtinat *filio ex Roxane futuro, Perdiccan et Leonnatum ſtirpe regia genitos.* Adiecit, *vt in Europa Craterus et Antipater res adminiſtrarent.* Tum ius iurandum a ſingulis exactum, *futuros in poteſtate regis geniti Alexandro.* Meleager, haud iniuria metu ſubplicii territus, cum ſuis receſſerat. Rurſus Philippum trahens ſecum inrupit regiam, clamitans, *ſubfragari rei publicae de nouo rege paulo ante concepto. robur aetatis experirentur; modo ſtirpem Philippi, et filium ac fratrem regum duorum ſibimet ipſis potiſſimum crede-*

11 *rent.* Nullum profundum mare, nullum vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet; vtique si noua et breui dura-
12 tura libertate luxuriat. Pauci Perdiccae modo electo, plures Philippo, quam sperauerat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant; poenitebatque modo consilii, modo poenitentiae ipsius. Ad vltimum tamen in stirpem regiam
13 inclinauere studiis. Cesserat ex concione Aridaeus principum auctoritate conterritus; et abeunte illo conticuerat magis, quam languerat militaris fauor. Itaque reuocatus vestem fratris, eam ipsam, quae
14 in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto capit arma, nouique regis satelles sequitur. Phalanx hastis clypeos quatiens, *expleturam se sanguine illorum, qui adfectauerant nihil ad ipsos*
15 *pertinens regnum*, minabatur. *in eadem domo familiaque imperii vires remansuras esse* gaudebant; *hereditarium imperium stirpem regiam vindicaturam: adsuetos se nomen ipsum colere, venerarique, nec quem-*
16 *quam id capere, nisi genitum vt regnaret.* Igitur Perdicca territus *conclaue, in quo Alexandri corpus iacebat, obserari* iubet. Sexcenti cum ipso erant spectatae virtutis: Ptolemaeus quoque se adiunxe-
17 rat ei puerorumque regia cohors. Ceterum haud difficulter a tot millibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoque inruperat stipatus sa-
18 tellitum turba, quorum princeps erat Meleager. Iratusque Perdicca, *hos, qui Alexandri corpus tueri vellent*, seuocat; sed qui inruperant, eminus tela in ipsum iaciebant. multisque vulneratis, tandem seniores demptis galeis, quo facilius noscí possent, precari, qui cum Perdicca erant, coepere, *vt absi-*
19 *sterent bello regique et pluribus cederent.* Primus Perdicca arma depositi; ceterique idem fecere. Meleagro deinde suadente, *ne a corpore Alexandri dis-*

cederent; insidiis locum quaeri rati, diuersa regiae parte ad Euphraten fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis iuuenum constabat, Perdiccan et Leonnatum frequens sequebatur; placebatque *excedere vrbe, et tendere in campis.* Sed Perdicca nec pedites quidem sequuturos ipsum desperabat: itaque, ne abducendo equites abrupisse a cetero exercitu videretur, in vrbe substitit. 20 21

VIII. At Meleager regem monere non destitit, *ius imperii Perdiccae morte sanciendum esse: ni obcupetur inpotens animus, res nouaturum. Meminisse eum, quid de rege meruisset, neminem autem ei satis fidum esse, quem metuat.* Rex patiebatur magis, quam adsentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit, misitque regis nomine, qui Perdiccan arcesserent. iisdem mandatum, *vt obciderent, si vendere dubitaret.* Perdicca, nunciato satel- litum aduentu, sexdecim omnino pueris regiae cohortis comitatus, in limine domus suae constitit; castigatosque, et *Meleagri mancipia* idemtidem appellans, sic animi vultusque constantia terruit, vt vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros *equos* iussit *conscendere*, et cum paucis amicorum ad Leonnatum peruenit; iam firmiore praesidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccan ad mortis periculum adductum; et Meleagri temeritatem armis vltum ire decreuerant. atque ille seditione pro- visa, quum regem adiisset, interrogare eum coepit, *an Perdiccan comprehendi ipse iussisset.* ille *Meleagri instinctu se iussisse* respondit. *Ceterum non debere tumultuari eos; Perdiccan enim viuere.* Igitur con- cione dimissa, Meleager, equitum maxime defectione perterritus inopsque consilii, (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduum fere consumpsit incerta consilia vol- 1 2 3 4 5 6 7

8vendo. Et priſtina quidem regiae ſpecies manebat. nam et legati gentium regem adibant, et copiarum duces aderant, et vestibulum satellites armatique 9compleuerant. Sed ingens ſua ſponte moeſtitia vltimae deſperationis index erat: ſuſpectique inuicem non adire propius, non conloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoque voluentes, et ex comparatione regis nui deliderium excitabatur amiſſi. 10*Vbi ille eſſet, cuius imperium, cuius auſpicium ſequuti erant*, requirebant. *deſtitutos ſe inter infeſtas indomitasque gentes, expetituras tot cladium ſuarum* 11*poenas, quandoque oblata eſſet occaſio.* His cogitationibus animos exedebant, quum adnunciatur, *equites, qui ſub Perdicea eſſent, obcupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in vrbem inue-* 12*hebatur, retinuiſſe.* Itaque inopia primum, deinde fames eſſe coepit; et qui in vrbe erant, *aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certan-* 13*dum eſſe*, cenſebant. Forte ita adciderat, vt, qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in vrbem; oppidani, quum ipſos alimenta deficerent, vrbe excederent, et vtrique 14generi tutior aliena ſedes, quam ſua videretur. Quorum conſiernationem Macedones veriti, in regiam coeunt; quaeque ipſorum ſententia eſſet, exponunt. Placebat autem, *legatos ad equites mitti de finienda* 15*discordia armisque ponendis.* Igitur a rege legatur Paſas Theſſalus et Amiſſas Megalopolitanus et Perilaus: qui quum mandata regis edidiſſent; *non aliter poſituros arma equites, quam ſi rex discordiae au-* 16*ctores dedidiſſet*, tulere reſponſum. His renunciatis ſua ſponte milites arma capiunt; quorum tumultu e regia Philippus excitus, *Nihil*, inquit, *ſeditione eſt opus; nam inter ſe certantium praemia,* 17*qui quieuerint, obcupabunt. Simul mementote, rem eſſe cum ciuibus, quibus ſpem gratiae cito abrum-*

pere, ad bellum ciuile properantium est. Altera lega- 18
tione an mitigari possint, experiamur: et credo, non-
dum regis corpore sepulto, ad praestanda ei iusta
omnes esse coituros. Quod ad me adtinet, reddere 19
hoc imperium malo, quam exercere ciuium sanguine:
et si nulla alia concordiae spes est, oro quaesoque,
eligite potiorem. Obortis deinde lacrumis, diadema 20
detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, vt, *si quis se digniorem profiteretur, adciperet.* Ingentem spem indolis, ante eum diem fratris 21
claritate subpressae, ea moderata excitauit oratio, itaque cuncti instare coeperunt, *vt, quae agitasset, exsequi vellet.* Eosdem rursus legat petituros, *vt* 22
Meleagrum tertium ducem adciperent. Haud aegre id impetratum est. nam et abducere Meleagrum Perdicca a rege cupiebat; et vnum duobus inparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum pha- 23
lange obuiam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens obcurrit. Vtrumque agmen mutua salutatione facta coit; in perpetuum, vt arbitrabantur, concordia et pace firmata.

IX. Sed iam fatis admouebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam et insociabile est regnum, et a pluribus expetebatur. Primum ergo conlegere vi- 2
res; deinde disperserunt: et quum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent; cetera membra deficere coeperunt: quodque imperium sub vno stare potuisset, dum a pluribus sustinetur, ruit. Proinde 3
iure meritoque populus Romanus *salutem se Principi suo debere* profitetur, cui noctis, quam paene supremam habuimus, nouum sidus inluxit. Huius her- 4
cule, non solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, quum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum exstinxit faces? quot con- 5
didit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo reuirescit solum; sed etiam

floret imperium. Absit modo inuidia, excipiet huius saeculi tempora eiusdem domus vtinam perpetua, certe diuturna posteritas. Ceterum vt ad ordinem, a quo me contemplatio publicae felicitatis auerterat, redeam; Perdicca vnicam spem salutis suae in Meleagri morte deponebat: *vanum eumdem et infidum, celeriterque res nouaturum, et sibi maxime infestum obcupandum esse.* Sed alta dissimilatione consilium premebat, vt obprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, quibus praeerat, subornauit, *vt, quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum aequatum esse Perdiccae.* Quorum sermone Meleager ad se relato, ferens ira, Perdiccae quae comperisset, exponit. Ille, velut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisque speciem ostentare ei coepit; ad vltimum conuenit, *vt comprehenderentur tam seditiosae vocis auctores.* Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccan, *fidem eius in se ac beneuolentiam* conlaudat. Tum communi consilio rationem obprimendi noxios ineunt. placet, *exercitum patrio more lustrari:* et probabilis causa videbatur praeterea discordia. Macedonum reges ita lustrare soliti erant milites, vt discissae canis viscera vltimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab vtraque abiicerentur parte; intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro destinauerant, rex cum equitibus elephantisque constiterat contra pedites, quis Meleager praerat. Iam equestre agmen mouebatur, et pedites subita formidine ob recentem discordiam, haud sane pacati quidquam exspectantes, parumper addubitauere, *an in vrbem subducerent copias?* quippe pro equitibus pluuicies erat. Ceterum veriti, ne temere commilitonum fidem damnarent, substitere, praeparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Iam

agmina coibant, paruumque interuallum erat, quod aciem vtramque diuideret. Itaque rex cum vna 16
ala obequitare peditibus coepit, *discordiae auctores*, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccae *ad supplicia* deposcens: minabaturque, *omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes*. Stupebant 17
inprouiso malo pedites: nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii, aut animi. tutissimum ex praesentibus videbatur, exspectare potius, quam mouere fortunam. Tum Perdicca, vt torpentes et obnoxios 18
vidit, ccc fere, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quae prima habita est post mortem Alexandri, sequuti erant, a ceteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus obiicit; omnesque belluarum pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec auctore. adparebatque id modo pro sua 19
vindicaturum, quod adprobasset euentus. Hoc bellorum ciuilium Macedonibus et omen et principium fuit. Meleager, sero intellecta fraude Perdic- 20
cae, tum quidem, quia ipsius corpori vis non adferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnata 21
spe salutis, quum eius nomine, quem ipse fecerat regem, in perniciem suam abutentes videret inimicos, confugit in templum; ac ne loci quidem religione defensus, occiditur.

X. Perdicca, perducto in vrbem exercitu, consi- 1
lium principum virorum habuit, in quo *imperium ita diuidi placuit, vt rex quidem summam eius obtineret; satrapes Ptolemaeus Aegypti et Africae gentium, quae in ditione erant. Laomedonti Syriae* 2
cum Phoenice data est: *Philotae Cilicia* destinata: *Lyciam cum Pamphylia et maiore Phrygia obtinere* iussus *Antigonus; in Cariam Cassander; Menander in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam Leonnati prouinciam esse* iusserunt. *Cap- 3
padocia Eumeni cum Paphlagonia* cessit. Praecep-

tum est, *vt regionem eam vsque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret.* solus hic detrectabat imperium. *Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam adpositasque Thraciae Ponticas gentes obtinere* iussi. *Qui Indiae, quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut rubri maris adcolis praecerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam ius obtineret.* Decretum est, *vt Perdicca cum rege esset, copiisque praeesset, quae regem sequebantur.* Credidere quidam, *testamento Alexandri distributas esse prouincias;* sed famam eius rei, quamquam ab auctoribus tradita est, vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, diuisis imperii partibus, tuebantur. quas ipsi fundauerant, si vmquam aduersus inmodicas cupiditates terminus staret. Quippe paulo ante regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli [ingentia] inuaserant regna; sublatis certaminum causis, quum et omnes eiusdem gentis essent, et a ceteris sui quisque imperii regione discreti. Sed difficile erat, eo contentos esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima quaeque, quum maiora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quam fuisset adcipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio; curis omnium ad formandum publicum statum a tam solenni munere auersis. Et non aliis quam Mesopotamiae regione feruidior aestus exstitit, adeo vt pleraque animalia, quae in nudo solo deprehendit, exstinguat: tantus est vapor solis et coeli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum et rari sunt, et incolentium fraude celantur: ipsis vsus patet; ignotus est aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacauit; nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Aegyptii

Chaldaeique, iussi *corpus suo more curare*, primo non sunt ausi admouere velut spiranti manus: deinde precati, *vt ius fasque esset mortalibus adtrectare eum;* purgauere corpus, repletumque est odoribus aureum solium, et capiti adiecta fortunae eius insignia. *Veneno necatum esse* credidere plerique: *filium Antipatri inter ministros Iollam nomine patris iussu dedisse.* Saepe certe audita erat vox Alexandri, *Antipatrum regium adfectare fastigium; maioremque esse praefecti opibus, ac titulo Spartanae victoriae inflatum, omnia a se data adferentem sibi.* Credebant etiam, *Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum.* Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, vt ferrum quoque exurat, vngulae iumenti duntaxat patiens. *Stygem* adpellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. *Hoc per Cassandrum adlatum, traditumque fratri Iollae, et ab eo supremae regis potioni inditum.* Haec vtcumque sunt tradita, eorum, quos rumor adsperserat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniae Antipater, et Graeciam quoque inuasit. soboles deinde excepit; interfectis omnibus, quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Ceterum corpus eius a Ptolemaeo, cui Aegyptus cesserat, Memphin, et inde paucis post annis Alexandriam translatum est: omnisque memoriae ac nomini honos habetur.

INDEX

HISTORICVS ET GEOGRAPHICVS.

A

Abdalonymus, Tyri rex, IV, 1, 19 seqq.

Abii Scythae, VII, 6, 11.

Abisares, rex Indiae montanae VIII, 12, 13. legatos ad Alexandrum mittit VIII, 13, 1. Poro belli focius, VIII, 14, 1. eo victo iterum legatos mittit, IX, 1, 7. morbo interit, X, 1, 20. subcessore filio X, 1, 21.

Abistamenes, Cappadociae satrapes III, 4, 1.

Abulites, Susianae Satrapes, V, 2, 8. 17.

Acadera, urbs Indiae, VIII, 10, 19.

Acarnanes equites III, 2, 16. Acarnan natione Philippus medic. III, 6, 1,

Accipitres aurei in palla Darii III, 3, 18.

Acesines, fluv. Ind. VIII, 9, 8. IX, 3, 20. Hydaspi confunditur IX, 4, 1. 8.

Achaei in acie Alex. IV, 13, 29. Megalopolitanis pecuniam pendunt VI, 1, 20.

Achaia, IV, 5, 14.

Achilles, a quo genus ducit Alex. IV, 6, 29. VIII, 4, 26. cum captiua coit VIII, 4, 26.

Adarchias, chiliarcha, V, 2, 5.

Aegypti praetor III, 7, 11. Sabaces III, 11, 10. IV, 1, 28. Aegyptum, vbi Persarum praesidium, obcupare vult Amyntas IV, 1, 27. 28. obcupat Alexander IV, 7. Aegyptii infensi praetoribus suis, IV, 1, 28. Persarum opibus IV, 7, 1. vana gens IV, 1, 30. Aeg. vates IV, 10, 4. pollinctores, X, 10, 13.

Aeolis, IV, 5, 7. seruitio barb. exemta, VI, 3, 3.

Aeschylus Rhodius, Aegypto praefectus IV, 8, 4.

Aesculapius, III, 7, 3.

Aethiopes, Hammonis adcolae IV, 7, 18. Aethiopia, IV, 8, 3.

Aetoli, VI, 1, 20.

Africa X, 1, 17. Aegypto iuncta IV, 8, 5. Africae elephanti VIII, 9, 17.

Africus ventus IV, 2, 7.

Agathon, praefectus arci Babyloniae V, 1, 42. alius, X, 1, 1.

Agenor, Tyri et Sidonis conditor, IV, 4, 15 et 19.

Aggrammes, rex Prahorum, IX, 2, 3.

Agis, Archidami fil. rex Laced. IV, 1, 39. egregie pugnans VI, 1, 4 et 13. interficitur VI, 1, 15.

Agis Argiuus VIII, 5, 8.

Agriani, gens Paeoniae, Alexandro militant III, 9, 10. IV, 13, 31. V, 3, 6. VIII, 11, 9. 14, 24. IX, 8, 18. cf. nota ad IV, 15, 21.

Agriaspae, gens Asiae, VII, 3, 1.

Alexander, Philippi fil. Macedonum rex, genus ab Hercule ducit IV, 2, 3. ab Achille VI, 9, 19. IV, 6, 29. VIII, 4, 26. (a Ioue IV, 7, 8. 25. 30. 15, 8. VIII, 5, 5.) exercitus eius III, 3, 26. obcupat Phrygiam III, 1, 1. Cappadociam III, 1, 24. Ciliciam III, 4. Syriam et Phoenicem III, 13. Aegyptum IV, 7. iter ad Hammonem ibid. obcupat Mesopotamiam et Assyriam IV, 9. Babyloniam, V, 1. Susianam V, 2. Vxiorum regionem V, 3. Persidem V,

4-7. Mediam V, 7, 12. Darium perſequitur V, 13. Lacedaemoniis pacem concedit VI, 1. Parthyaeam et Hyrcaniam ſubigit VI, 4. Mardos, VI, 5. Ariam VI, 6, 21. Drangianam VI, 6, 36. Agriaspas, Arachoſios, Parapamiſadas, VII, 3. Bactrianam et Sogdianam VIII, 4 ſeqq. Indiam VIII, 9 ſeqq. Oceanum intrat IX, 9. Gedroſiam et Carmaniam IX, 10. exercitus partem dimittit X, 3. Macedonum militum ſeditione inritatus Perſis cuſtodiam corporis credit X, 3. 15. proelium committit cum Dario ap. Iſſum III, 9 ſeqq. ap. Gaugamela IV, 13 ſeq. cum Ariobarzane V, 3. cum latronibus VII, 6, 3. cum Scythis VII, 9. cum Poro VIII, 13 ſeq. Tyrum capit IV, 2 ſeqq. Gazam IV, 6. vrbes ad Iaxarten VII, 6, 19 ſeqq. petram Arimazae VII, 11. Syſimithrae VIII, 2, 19 ſeqq. Aornum VIII, 11. Mallorum vrbem IX, 4. nodum Gordium ſoluit III, 1, 12. Perſarum regiam incendit V, 7. cum Amazonum regina concumbit IV, 5, 32. matrimonium cum Roxane VIII, 4. vrbes condit in Aeg. IV, 8. ad Parapamiſum VII, 3, 23. in Sogdiana VII, 10, 15. ad Tanaim VII, 6. in India IX, 3, 23. 8, 8. ap. Oritas IX, 10, 7. morbo adfligitur III, 5, 6. vulneratur III, 11, 10. IV, 6, 17. VII, 6, 3. VIII, 10, 6 et 27. IX, 5, 9. inſidiae ei parantur a Siſine III, 7, 11. Dymno et Philota VI, 7 ſeqq. ab Alex. Lynceſte VII, 1, 5. a pueris regiis VIII, 6. mors eius X, 5. corpus in Aegyptum transfertur X, 10, 12 ſeq. Veneno necatus creditur X, 10, 14. Vitia Alexandri III, 12, 18. otio et deliciis fractus eſt VI, 2 et 6. Clitum interfecit VIII, 1. perſico more adorari vult VIII, 5. ſeuerus eſt in praefectos inſolentes X, 1 ſeqq. laudes eius X, 5. abstinentia III, 12. VII, 5. pietas in parentes III, 6, 15. X, 5, 30. literae eius ad Darium IV, 1, 10 (5, 7. 11, 16.) oratio ad amicos IV, 13, 8. IX, 6, 17. ad Amyntam VII, 2, 8. ad milites III, 10, 4. IV, 14, 1. VI, 3, 1. VIII, 9, 12. ad Perſas X, 3, 7. ad Polydamanta VII, 2, 3. ad Siſygambin V, 2, 20. in Philotan VI, 9, 5 et 8. in Amyntam VII, 1, 12. in Hermolaum VIII, 8, 1. in vniuerſum exercitum X, 2, 15. Alexandri filius X, 6, 11. frater X, 7, 2.

Alexander, Magni proauus VI, 11, 26.

Alexandri, Epiri regis, dictum VIII, 1, 57.

Alexander Lynceſtes, poſt inſidias Alex. Magno ſtructas obciſus VII, 1, 9. VIII, 8, 6. alius VII, 10, 12. alius VIII, 11, 16. 15.

Alexandria Aegypti IV, 8, 2. eo transfertur corpus Alexandri, X, 10, 20. ad Caucaſum VII, 3, 23. ad Tanaim VII, 6, 25. ap. Sabracas IX, 8, 8.

Alpes, X, 1, 18.

Amaniae pylae, III, 8, 13.

Amazones, gens Hyrcaniae finitima VI, 5, 24. veſtis VI, 5, 27. regina Thaleſtris VI, 5, 25. cum Alexandro conſuefcit ib. 32. Amazonum campi VI, 4, 17.

Amenides, ſcriba Darii VII, 3, 4.

Amiſſas, X, 3, 15. ſuſpectum nomen.

Amphoterus claſſi praeficitur III, 1, 19. inſulas inuadit IV, 5, 14. Cretam liberare iuſſus IV, 8, 15.

Amyntas Andromenis fil. III, 9, 7. miſſus in Macedoniam ad delectum militum IV, 6, 30. multos adducit V, 1, 40. VII, 2, 38. coniurationis in regem

arguitur VII, 1, 10. obcurrere videtur V, 4, 20. VI, 4, 2. Am. Lyncestes, virtutis causa donatur V, 2, 5. regis praetor VI, 9, 28. (Nicolai fil.) provinciam Cliti adcipit VIII, 2, 14. barbaros vincit VIII, 12, 16. Antiochi fil. olim praetor Alex. III, 11, 18. ex anceipiti mutatione temporum pendens IV, 1, 27. ab Aegyptiis auide exceptus IV, 7, 1. obciditur IV, 1, 33. Perdiccae fil. Alexandro insidias struxerat VI, 9, 17. 10, 24. alius VI, 7, 15.
Ancyra, vrbs Phrygiae III, 1, 22.
Andromachus Coele Syriae praetor IV, 5, 9. obciditur IV, 8, 9.
Andromenes, vid. Amyntas.
Andronicus, praefectus Graecorum VII. 3, 2.
Andrus, insula IV, 1, 37.
Angeus Philotas V, 2, 5.
Anticles, ex pueris regiis VIII, 6, 9.
Antigenes, virtutis causa donatus V, 2, 5. phalangem ducit VIII, 14, 15.
Antigonus, Phrygiae satrapa, Persas vincit IV, 1, 35. Lycaoniam capit IV, 5, 13. virtutis causa donatur V, 2, 5. Lyciam, Pamphyliam et Phrygiam obtinet X, 10, 2.
Antipater, Macedoniae et Graeciae praefectus X, 4, 7. ab Alexandro pecuniam adcipit III, 1, 20. bellum cum Lacedaem. gerit IV, 1, 39. eosque vincit V, 6, 1. inuidente Alexandro VI, 1, 18. homo prudens VI, 1, 17. Alex. Lyncestae socer VII, 1, 7. regi subplementum mittit VII, 10, 12. euocatus ab eo X, 4, 8. suspectus X, 10, 14. regi insidias nectit X, 4, 19. post regis mortem res Europae curare iubetur X, 7, 9. inuadit regnum Macedon. et Graeciam, X, 10, 18. alius, coniuratus in Alexandrum VIII, 6, 9.
Antiphanes, scriba equitum VII, 1, 15. 52 et 35.
Aornos, petra Indiae VIII, 11, 2.
Apharias VII, 1. 5.
Aphoebetus VII, 1, 15.
Apollo Tyrius IV, 3, 21. 22.
Apollodorus V, 1, 43.
Appollonides, Chium obtinens IV, 5, 15. vincitur, 17.
Apollonius IV, 8, 5.
Arabia IV, 3, 1. odorum fertilitate nobilis V, 1, 11. arabica vestis VII, 2, 17. Arabis cuiusdam audacia IV, 6, 15. Arabes IV, 7, 18. agrestes in Libano IV, 2, 24.
Arabitae, gens Asiae, IX, 10, 5.
Arachosii, Persis subditi IV, 5, 5. Dario militant IV, 12, 6. subacti ab Alexandro VII, 2, 26. 3, 4. stipendium adcipiunt a Mallis et Oxydracis IX, 7, 14. in coloniam deducti IX, 10, 7.
Aradus, vrbs, IV, 1, 6.
Araxes amnis Persidis IV, 5, 4. V, 5, 2 4, 7. 7, 9. Armeniae, VII, 3, 19.
Arbates, rex Cappad. X, 10, 3.
Arbela, vrbs Assyriae, Darii clade nobilis, Alexandro traditur IV, 9, 9. 14. 16, 9. V, 1, 3. 10. VI, 1, 21. IX, 2, 23.
Archelaus, rex Maced. inpune obcisus VI, 11, 26. alius, praetor Alex. V, 2, 16.
Archepolis VI, 7, 15.
Aretes, equit. praefectus, IV, 15, 13. 18.
Argyraspides, argentea scuta gestantes IV, 13, 27. VIII, 5, 4.
Ariani, vid. Arii.
Ariarathes, (ita leg.) X, 10, 3.
Aridaeus, Philippo genitus, X, 7, 2. Macedonum post Alexandrum rex X, 7, 13 seqq.
Arimazes, eiusque petra VII, 11.
Ariobarzanes, Darii dux, IV, 12, 17. defendit pylas susidas V, 3 et 4.
Arii, gens Asiae, VI, 6, 20. VII, 3, 1. 2. 4, 32.

Ariſtander, Telmiſſeus, peritiſſimus vatum IV, 2, 14. cui plurimum credebatur IV, 6, 12. V, 4, 2. VII, 7, 8. obcurrit IV, 13, 15. 15, 27. VII, 7, 22. 29.
Ariſtogiton, legat. Athen. ad Dar. III, 13, 15.
Ariſtomedes Theſſal. dux Darii III, 9, 3.
Ariſtomenes, dux Darii IV, 1, 36.
Ariſton, dux Alexandri IV, 9, 24.
Ariſtonicus, Methymnaeorum tyrannus, IV, 5, 19. necatur IV, 8, 11.
Ariſtonus, dux Alex. IX, 5, 15. 18. eius ſententia de ſubcessore Alex. X, 6, 16.
Armenia minor IV, 12, 10. maior IV, 12, 12. Mithreni data V, 1, 43. Armenii in exercitu Darii III, 2, 6.
Arſames, Drangarum praef. VIII. 3, 17.
Arſanes, Ciliciae ſatrapa III, 4, 3.
Artabazus princeps purpuratorum Darii III, 13, 13. V, 9, 1. 12. 16. 12, 7. 8. Parthienen petit V, 12, 18. obcurrit Alexandro VI, 5, 1. ab eo geminato honore auctus VI, 5, 2. contra Satibarzanen miſſus VII, 3, 12. Bactrianis praefectus VII, 5, 1. aetate ſe exouſat VIII, 1, 19.
Artacacna, vrbs Ariae, VI, 6, 33.
Artaxerxem adpellari ſe iubet Beſſus VI, 6, 13.
Aruae, oppid. Hyrcaniae VI, 4, 23.
Aſander, Cariae praef. X, 10, 1.
Aſclepiodorus, praef. Alex. VII, 10, 12. (VIII, 6, 9.)
Aſia III, 1, 13. 16. 2, 18. VI, 2. 13. VII, 9, 17. IX, 6, 20. X, 1, 37.
Aſpaſtes Carmaniae praef. IX, 10, 21. 29.
Aſſacanus, Indus VIII, 10, 22.
Atharias (V, 2, 5.) Philotam comprehendit VI, 8, 19 et 21. ad Halicarnaſſum egregie pugnat VIII, 1, 36.
Athenienſes legatos mittunt ad Alex. III, 1, 19. ad Darium III, 13, 15. eorum victor Philippus III, 10, 7. VIII, 1, 33. infeſtus eis Alexander X, 2, 2. vindices libertatis publicae X, 2, 6.
Athenagoras, Chiorum princeps, vincitur IV, 5, 15. 17.
Atizyes, Phryg. ſatr. interficitur III, 11, 10.
Attalus Philippi adfinis, Alexandri inimicus grauiſſimus VI, 9, 17. VIII, 8, 7. iubente Alexandro obciditur per Parmenionem VIII, 1, 42. 7, 5. alius, Agrianis praef. IV, 13, 31. Alexandro ſimilis VIII, 13, 21.
Attica terra X, 2, 1.
Attinas, praef. Alex. VIII, 1, 3. 5.

B

Babylon V, 6, 9. X, 1, 10. vrbis opulentiſſimae Alexandro deditae deſcriptio V, 1. Alexandro fatalis X, 5. Darius ad Babylonem exercitum contrahit III, 2, 2. IV, 6, 2. 9, 1. fames Babylone X, 8, 12. Babylonia Deditameni ſubiecta VIII, 3, 17. antea Mazaeo V, 1, 43. Babylonii IV, 12, 10. corruptiſſimi V, 1, 37.
Bacchus, vid. Liber Pater.
Bactra prouincia et vrbs III, 10, 5. IV, 5, 5. 8. V, 8, 1. 9, 5. 8. 11, 6. 13, 2. 18. VII, 4, 31. 7, 4. X, 10, 4. Bactriana arx IX, 7, 2. regio VI, 6, 18. VII, 4, 26. IX, 7, 3. Bactriani IV, 9, 2. 15, 18. V, 12, 13. 19. IX, 2, 24. armati V, 12, 5. equites IV, 12, 6. V, 8, 4. VII, 4, 30. milites Alexandri IX, 2, 33. eorum mores IV, 6, 3. facies terribiles IV, 13, 5. regio Artabazo tradita VII, 5, 1. Amyntae VIII, 2, 14.
Bactrus amnis VII, 4, 31.
Bagoas ſpado, interfectus a Dario, quem regem feceyat VI, 5, 12. 4, 10. alius, Alexandro

donatus VI, 5, 23. ab eo adamatur X, 1, 25.
Bagophanes V, 1, 20. 44.
Bagyſthenes Babylonius V, 13, 5.
Balacrus, praef. Alex. IV, 5, 13. VIII, 11, 22. Balacri IV, 13, 28.
Barcani, gens Aſiae III, 2, 5.
Barſine, Alex. pellex X, 6, 11.
Barzaentes, Arachoſiorum ſatr. VI, 6, 36. VIII, 13, 3.
Bazaria, regio Sogdianae VIII, 1, 10.
Belitae IV, 12, 10.
Belon, praef. Alex. VI, 11, 1.
Belus, deus III, 3, 16. — conditor Babylonis V, 1, 24.
Beſſus, Bactrianorum ſatrapa, IV, 6, 2. 12, 6. V, 8, 4. 9, 8. perfidiae ſuſpectus IV, 6, 4. Darii caedem agitat, eum comprehendit et interficit V, 10, 1 ſeqq. VI, 3, 9. fugiens Bactra petit V, 13, 18. Artaxerxes adpellatur VI, 6, 13. ferox verbis VII, 4, 3. 19. dolo captus Alexandro iubente Ecbatana ad ſubplicium ducitur VII, 5, 20. 10, 10.
Betis Gazam egregie defendit; eius ſubplicium IV, 6.
Bezira, vrbs Indiae VIII, 10, 22.
Bicon, Graecus IX, 7, 4. 8. 11.
Bion, transfuga IV, 13, 36.
Boeotia, domita III, 10, 7.
Boryſthenes fluv. VI, 2, 13.
Bosporus Cimmerius VI, 2, 13. VII, 6, 22. VIII, 1, 7.
Boxus quidam IX, 7, 4. 8.
Branchidarum vrbs in Sogdiana VII, 5, 28.
Brocubelus, Mazaei fil. V, 13, 11.
Bubacene, regio Sogdianae VIII, 5, 2.
Bubaces, ſpado Darii V, 11, 4. 12, 10.
Bucephalas, equus Alex. VI, 5, 18. VIII, 14, 34.
Bucephalos, vrbs IX, 3, 23.
Bumadus amnis IV, 9, 8. 10.
Byblos, vrbs Phoeniciae IV, 1, 15.

C

Cadusii, gens Aſiae IV, 12, 12. 15, 12.
Calas, Paphlagoniae praef. III, 1, 24. IV, 5, 13.
Calis quidem VI, 11, 36, 37.
Callierates, theſauris praefectus V, 2, 16.
Callicratides legat. Laced. ad Darium III, 13, 15.
Calliſthenes Olynthius VIII, 8, 19. ob grauitatem et linguae libertatem Alex. inuiſus VIII, 5, 13. contumaciae ſuſpectus VIII, 6, 1. vinctus et interfectus VIII, 6, 27. 8, 21. 22.
Cappadocia III, 1, 24. IV, 1, 34. 12, 12. VI, 3, 3. ſatrapa eius Abiſtamenes III, 4, 1. Eumeni cedit X, 10, 3.
Carabactra IX, 7, 1.
Caranus, praefectus Alexandri, VI, 10, 24. VII, 3, 2. 4, 32.
Caria VI, 3, 3. Aſandro tradita X, 10, 20.
Carmania, prov. Aſiae IX, 10, 20.
Carthago, Tyriorum colonia, IV, 2, 10. 4, 20. inſeſtus ei Alexander X, 1, 17. vid. Poeni.
Caspiani IV, 12, 9.
Caspium mare VI, 4, 16—19. III, 2, 8. VII, 3, 19.
Caſſander Antipatri fil. X, 4, 19. 10, 2. 17.
Caſtabalum, oppidum III, 7, 5.
Caſtor cum Polluce VIII, 5, 8.
Caſtra Cyri, locus prope Ciliciam III, 4, 1. Alexandri, Aegypti locus IV, 7, 2.
Cataones IV, 12, 11.
Catenes VII, 5, 21. bonus ſagittarius VII, 5, 41. Bactrianos ad defectionem concitans VII, 6, 15. in proelio occiditur VIII, 5, 2.
Caucaſus mons IV, 5, 5. V, 4, 5. VI, 4, 18. 5, 25. VII, 3, 19. VIII, 9, 3.
Caunii III, 7, 4.
Cebalinus, e pueris regiis VI, 7, 16.
Celaenae, vrbs Phrygiae III, 1, 1.

Celes, Darius IV, 1, 10.
Cercetae, gens Aſiae VI, 4, 17.
Chaeronea, victoriam prope eam partam ſui operis fuiſſe iactat Alex. VIII, 1, 23.
Chaldaei vates III, 3. 6. Alexandro, Babylonem intranti, obcurrunt V, 1, 22.
Chalybes, gens Aſiae VI, 4, 17.
Chares, Athen. IV, 5, 22.
Charidemi Athen. fatum III, 2.
Charus quidam VIII, 11, 10.
Chius, inſula, praeſidiis perficis tenetur III, 1, 19. IV, 1, 37. 5, 15. Chiorum legati ad Alex. IV, 8, 12.
Choaspes, amnis Suſianae, delicatam vehit aquam V, 2, 9. 3, 1. Ruv. Indicus VIII, 10, 22.
Choerilus, malus poeta VIII, 5, 8.
Chorasmii, gens Aſiae VII, 4, 6. VIII, 3, 16. cui praeeſt Phrataphernes VIII, 1, 8.
Chryſolaus, tyrannus IV, 8, 11.
Cidaris, regium inſigne III, 3, 19.
Cilicia III, 4, 2 VII, 3, 19. IV, 1, 39. ei praeeſt Arſames III, 4, 3. vaſtatur III, 4, 4. eius ſitus et anguſtiae III, 4, 6. 7. IV, 13, 6. 9, 22. VII, 4, 4. calore aeſtatis adeunditur III, 5, 1. inundata cruore Perſarum IX, 2, 23. Socrati tradita IV, 5, 9. Philotae deſtinatur X, 10, 2. Cilicium mare III, 1, 12.
Cleander, praetor Alex. III, 1, 1. IV, 3, 11. VII, 2, 19. Parmenionem obcidit VII, 2, 29. X, 1, 1. eius furor et ſupplicium X, 1, 5. 8.
Cleo, Siculus VIII, 5, 8.
Cleochares quidam VIII, 13, 2.
Cleomenes, unus praefectorum Aegypti IV, 8, 5.
Cleophis, regina Indiae VIII, 10, 22.
Clitarchus, hiſtoricus citatus IX, 5, 21. 8, 15.
Clitus, praeeſt equitibus IV, 13, 26. Alexandri ſeruator, eius iactationem reprimit, ab eoque per iram interficitur VIII, 1. 2 ſeqq. 8, 5. 7. Bactriana prouincia ei destinata VIII, 1, 19.
Cobares, Magus VII, 4, 8.
Coeleſyria IV, 5, 9.
Coenus, dux Alexandri III, 9, 7. IV, 13, 28. 16, 31. V, 4, 20. VI, 8, 17 9, 30. VIII, 1, 1. 10, 22, 12, 1. 14, 17. exercitus cauſam agit IX, 3, 3. morbo exſtinctus IX, 3, 20.
Cohortanus, Sogdianus VIII, 4, 21.
Cophes, Artabazi fil. VII, 11, 5. 22. 25.
Corycium nemus III, 4, 16.
Cos, inſula III, 1, 19.
Coſſaeorum montes IV, 12, 16.
Craterus, dux Alexandri III, 9, 8. IV, 3, 1, 13, 29. V, 4, 14. 6, 11. VI, 4, 2. 23. 6, 33. 8, 17. VII, 6, 16. 9, 20. 22. VIII, 1, 6. 5, 2 10, 4 IX, 6, 6. 8, 3, 10, 19. X, 4, 8. carus regi, Philotae aduerſus VI, 8, 2. cum Antipatro in Europa res adminiſtrare iuſſus X, 7, 9. ad interficiendum Antipatrum miſſus X, 10, 15.
Cretam ad liberandam miſſus Amphoterus IV, 8, 15. nunc Macedonum, nunc Spartanorum praeſidiis obcupatam IV, 1, 40. Cretenſes ſagittarii in exerc. Alex. III, 7, 12. 15. 9, 9. IV, 13, 31.
Critobulus, medicus IX, 5, 23.
Croeſus III, 4, 2.
Cydnus, amnis III, 4, 7. 8. 5, 1.
Cyprus IV, 1, 27. Cypro claſſis venit Alexandro IV, 3, 11. Cypriorum reges IV, 3, 11. 8, 14. X, 1, 19.
Cyrenenſes Alexandro ſe dedunt IV, 7, 9.
Cyropolis in Sogdiana VII, 6, 16 ſeqq.
Cyrus nobiliſſimus rex IV, 12, 8. X, 1, 23. imperium primus in Perſidem intulit IV, 14, 24. condidit vrbem Perſagadum V, 6, 3. eius exercitum luuant

Agriaspae VII, 3, 1. decessit VII, 6, 11. eius sepulcrum aperit Alexander X, 1, 30. qui eum maxime admiratur VII, 6, 20. eius sedes VI, 3, 12. — Cyri castra III, 4, 1.

D

Daedala, regio Indiae VIII, 10, 19.
Dahae, gens Asiae IV, 12, 6. VII, 4, 6. 7, 32. VIII, 16. D. et Massagetae confines VIII, 1, 8. Spitamenem recipiunt VIII, 3, 1. Alexandro militant VIII, 14, 5. IX, 2, 24.
Damascus III, 8, 12. 12, 27, 13, 2.
Darius (in Codd. Dareus) Codomannus, Persarum rex; per Bagoam in Cyri sedem admissus VI, 3, 12. ad Babylonem exercitum contrahit III, 2. de quo Charidemi iudicium III, 2, 11. Darii somnium et pompa III, 3. ei. currus et cultus regius ib. §. 16 seqq. superbus contra Alexandrum literas scripserat III, 5, 12. mille talenta interfectori Alexandri promiserat III, 5, 16. 6, 4. Ciliciam occupare festinat III, 7, 1. ei. ante pugnam consilia III, 8. proelium ap. Issum III, 8—11. ei. mater, vxor et liberi capti, ipse fugiens III, 11. 12. ei. thesauri capti III, 13. epistolae ad Alex. IV, 1. IV, 5. alium exercitum Babyloniam conuenire iubet IV, 6, 1. inde ad proelium paratus in Assyriam mouet, et ad Bumadum castra locat IV, 9. mors vxoris; Darii de ea suspiciones et luctus IV, 10. tertia de pace legatio IV, 11. proelium ad Gaugamela, Darii fuga IV, c. 12—16. in Mediam V, 1. persequente eum Alexandro, fruſtra suos ad pugnam hortatur, a proditoribus vincitur et tandem telis confoditur V, c. 8—13. ei. sepultura V, 13, 31. vindicatum VII, 5, 25. veritatis erat impatiens III, 2, 17. sanctus et mitis III, 2, 17. 8, 5. V, 10, 14. haud rudis graecae linguae V, 11, 5. vaginam acinacis mutari iubet III, 3, 7. ei. tabernaculum III, 11, 23. amiculum III, 12, 5. vehiculum V, 13, 15. 20. Bagoam spadonem amauerat VI, 5, 23.
Darius Hystaspis f. III, 10, 8. IV, 1, 10. V, 6, 1. VII, 11, 12.
Dataphernes VII, 5, 21. vinctus Alex. traditur VIII, 3, 16.
Deditamenes, Babyl. satr. VIII, 3, 17.
Demetrius, ex coniuratis contra Alex. VI, 7, 15. 11, 35.
Democrates, Atheniensis VI, 5, 9.
Demophoon, vates IX, 4, 28.
Derbices, gens Asiae III, 2, 7.
Didymeon, templ. Apoll. VII, 5, 28.
Dimachae, militum genus V, 13, 8.
Dioxenus VI, 7, 16.
Dioxippus Athen. pugil nobilis IX, 7, 16 seqq.
Doryphori III, 3, 15.
Drangae, gens Asiae VI, 6, 36. VIII, 3, 17.
Dromades cameli V, 2, 10.
Dropides Athen. III, 13, 15.
Dyardanes, fluv. Indiae VIII, 9, 9.
Dymnus, coniurationis in Alexandrum auctor VI, 7, 2. comprehenditur, se ipse interficit VI, 7, 24 seqq.

E

Ecbatana, vrbs Mediae IV, 5, 8. V, 8, 1. 13, 1. VII, 10, 16. X, 4, 10.
Ecbolima, vrbs Indiae VIII, 12, 1.
Elaptonius, puer nobilis VIII, 6, 9.
Eneti III, 1, 22.
Epimenes, insidias in Alex. detegit VIII, 6, 9. 20. 24.
Epirus X, 1, 18.
Erigyius, dux Alexandri VI, 4, 3. 8, 17. aduersus Satibarzanem missus VII, 3, 2. quem

singulari certamine profiternit VII, 4, 32 seqq. disuadet Alexandro bellum scythicum VII, 7, 10. exstinctus VIII, 2, 40.
Erymanthus fl. Indiae VIII, 9, 20.
Erythraeum mare, cur ita appellatum VIII, 9, 14.
Erythras rex VIII, 9, 14. X, 1, 13 seqq.
Eryx, rex Indiae VIII, 11, 7. 12, 1. 5.
Euboicae gentes in Asia IV, 12, 11.
Eudaemon, praef. Alex. X, 1, 21.
Euergetae, cognomen Agriaspārum VII, 3, 1.
Eumenes, Cardianus, dux Alexandri IX, 1, 19. post Alex. mortem Cappadociae praefectus X, 10, 3.
Euphratis ortus cursusque V, 1, 13. interfluit Babylonem V, 1, 28. altum limum vehit V, 2, 29. munimentum regni Persici IV, 5, 4. 14, 4 — III, 1, 10. 3, 8. 7, 1. IV, 9, 9. 12. VI, 2, 12.
Euripides VIII, 1, 28.
Europa VI, 2. 13. inundata exercitu V, 7, 8. Europae bellum intulerunt Darius et Xerxes, V, 6, 1. Scythae Europaei VII, 7, 2.
Eurylochus VIII, 6, 20.
Euthymon Cumaeus V, 5, 9.
Excipinus VII, 9, 19.

F

Fauonius VI, 6, 28.

G

Gabaza, reg. Sogd. VIII, 4, 1.
Gades, colonia Tyri IV, 4, 20. X, 1, 17.
Gamaxus regulus indicus VIII, 13, 4.
Gangabas, quos vocant Persae III, 13, 7.
Gangaridae, gens Indiae IX, 2, 2.
Ganges fl. VIII, 9, 5. 8. IX, 2, 2.
Gaugamela IV, 9, 8.
Gaza, vrbs Syriae, quam Alexander obsidet et expugnat IV, 5, 10 seqq. Gazam Persae vocant pecuniam regiam III, 13, 5.
Gedrosia, regio Asiae IX, 10, 5. 18.
Getae X, 1, 44. IX, 6, 20.
Gobares, Persa V, 6, 10.
Gordianorum terrae V, 1, 14.
Gordium, vrbs III, 1, 12 seqq.
Gordyaei montes IV, 10, 8. (V, 1, 14.)
Gorgatas, Macedo VII, 1, 38.
Gorgias, Macedo VII, 1, 38.
Gortuae, gens Asiae IV, 12, 11.
Graecia V, 5, 10. 11, 6. VI, 2, 5. Graeciae totius conuentu celebrata Isthmia IV, 5, 11. eam tenet Alexander IX, 6, 20. Graecae vrbes III, 1, 20. Graecos, qui Hellesponti oram tenent, vastat Darius IV, 1, 10. Graecorum legati ad Darium capti III, 13, 6 seqq. Graecorum XXXM Dario militant III, 2, 9. LM. V, 11 5. quorum fides erga Dar. V, 10, 7. 11, 5. 11. praecipua Darii spes III, 8, 1. milites ap. Dar. et Alex. III, 1, 9. III, 8, 1. V, 12, 7. 18. III, 9, 2. III, 11, 18. V, 5, 5. etc. Graeci decernunt Alexandro coronam auream IV, 5, 11. eorum concilium VI, 1, 19. fabulae III, 1, 2. V, 1, 32. eorum mores IX, 4, 3. tempŏporaria ingenia IV, 5, 11. mitia ingenia VIII, 3, 15. mores mali VIII, 5, 7. mentiendi licentia VIII, 10, 12. Graeca lingua V, 11, 5. sermo graecus V, 11, 7. graeca prouerbia VII, 8, 23.
Granicus amnis III, 1, 9. 10, 7. IV, 9, 22. 14, 10. VIII, 1, 20. IX, 2, 23.

H

Hages, Pori frater VIII, 14, 2.
Halicarnassus vrbs, III, 7, 4. VIII, 1, 36. proelium apud Halic. V, 2, 5.
Halys Lydiam terminat IV, 11, 5.
Hammon VI, 10, 28. de eius oraculo, effigie, nemore etc. vid. IV, 7, 7. ad eum corpus suum

ferri iubet Alexander X, 5, 4.
Hammonii IV, 7, 20.
Harpalus, praefectus thesaurorum Alexandri X, 2, 2 seqq. cf. IX, 5, 21.
Hauſtanes Sogdianus VIII, 5, 2.
Hecataeus Macedo VII, 1, 38.
Hecatompylos vrbs VI, 2, 15.
Hector, Parmenionis fil. IV, 8, 7. 8. VI, 9, 27.
Hegelochus, praefectus Alexandri III, 1, 19. inſulas in ditionem Alexandri redigit IV, 5, 14. 17. alius, familiaris Parmenionis VI, 11, 12.
Hellanice, Alexandri educatrix VIII, 1, 21. cuius filii obcumbant VIII, 2, 8.
Hellanicus virtutis cauſa donatur V, 2, 5.
Hellespontus III, 1, 19. 5, 7. IV, 1, 36.
Hephaeſtion, dux Alexandri, eique cariſſimus III, 12, 15. 16. pulcritudo et lepor VII, 9, 19. cf. IV, 5, 10. VI, 2, 9. 8, 17. VIII, 1, 1. 2, 13, 10, 2, 12, 6. 15. IX, 1, 35. 10, 6. vulneratus IV, 16, 31. in matrimonium duxerat filiam Darii X, 5, 20.
Heracon X, 1, 1.
Hercules III, 8, 10. IV, 1, 22. 13, 24. VIII, 5, 8. dicatus deus VIII, 5, 8. a quo genus ducunt reges Maced. IV, 2, 3. eum aequaturus Alexander IX, 2, 29. ei. ara III, 12, 27. IV, 3, 22. columnae X, 1, 17. termini III, 10, 5. IX, 4, 21. in ſomnis oblatus Alexandro IV, 2, 17. eum Tyrii praecipue colunt IV, 2, 3. cuius decimae IV, 3, 19. craterem ei dicat Alex. IV, 8, 16. ad Indos venit VIII, 10, 1. qui ſimulacrum eius agmini praeferunt VIII, 14, 11. eius exercitus IX, 4, 2. fruſtra obſedit Aornum VIII, 11, 2.
Hermolaus puer nobilis VIII, 6, 7 seqq. et c. 7.
Hipſides quidam VII, 7, 36.
Hiſpaniae X, 1, 18.
Hiſtaspes VI, 2, 7.
Horitae, gens Aſiae IX, 10, 6.
Horratas Macedo, eiusque cum Dioxippo certamen ſingulare IX, 7, 17 seqq.
Hyarotes, fl. Indiae IX, 1, 13.
Hydaspes, fl. Indiae IV, 5, 4. VIII, 12, 13. IX, 4, 1. 15.
Hypaſis, fl. Indiae IX, 1, 35.
Hyrcania, regio Aſiae IV, 5, 5. 13, 11. VI, 4, 2. VIII, 3, 17. Hyrcani III, 2, 6. 9, 5. hyrcanium mare VI, 4, 18.

I

Iberia, ab Ibero fl. vocatae Hiſpaniae X, 1, 18.
Idarnes, praetor Darii IV, 5, 13.
Ilioneus, Artabazi fil. III, 13, 13.
Illyrii, rapto viuere adſueti III, 10, 9. eorum praeruptae petrae III, 10, 6. ab Alex. ſubacti IX, 6, 20. milites Alex. III, 10, 9. IV, 13, 31.
Imbrus inſ. IV, 5, 22.
India X, 10, 4. deſcribitur VIII, 5, 5. praecipue VIII, 9, 2 seqq. Indis ignota IX, 3, 8. vis frigoris Indiae VII, 11, 8. Indus amnis VIII, 10, 2. 11, 7. gelidior VIII, 9, 4. Rex Indus IX, 1, 28. Indi III, 2, 9. 10, 5. conveniunt ad Darium IV, 9, 2. adcolae rubri maris IV, 12, 9. Oceani IV, 5, 5. in poteſtate Darii V, 9, 5. Beſſi auxiliares VII, 4, 6. maritimi IX, 10, 8. vinoſi VIII, 9, 30 etc.
Immortales, Perſarum agmen III, 3, 13.
Iollas, filius Antipatri, Alexandri pincerna X, 4, 19. 10, 14.
Ionas ſeruitio barbariae eximit Alex. VI, 3, 3. Ionia IV, 5, 7. Ioniae coloniae IV, 1, 10.
Iſſus vrbs III, 7, 6. 8. 8, 14. IV, 1, 34.
Iſter VII, 7, 4. IV, 11, 13.
Iſthmus inter ponticum et Cilicium maria III, 1, 13. Iſthmiorum ludicrum IV, 5, 11.

Italia VIII, 1, 37. X, 1, 18.
Iupiter Graeciae vltor V, 5, 8. Iouis Hammonis oraculum IV, 7, 5. filius dici credique vult Alexander IV, 7, 8. VIII, 5, 5. 10, 1. eum propitiat IV, 13, 15. Ioui sacrata ara III, 12, 27. templum III, 1, 14.

L

Lacedaemoniorum legati ad Darium capti III, 13, 15. gens bello nobiliſſima, bellum gerit cum Antipatro VI, 1 ſeqq. Laconum defectio VII, 4, 31. pleraque Cretenſis inſulae obtinent IV, 8, 15. ſpartana victoria X, 10, 14.
Laomedon Syriae praeſt X, 10, 2. ſine Lare V, 12, 2.
Leonidas quidam VII, 2, 35.
Leonnatus, praefectus Alex. III, 12, 7. VI, 8, 17. VIII, 1, 46. 6, 22, 14, 15. IX, 5, 14. 15. 17. 10, 2. 6. 1, 19. ſtirpe regia genitus X, 7, 8. eius prov. X, 10, 3.
Lesbus III, 1, 19.
Leucoſyri VI, 4, 17.
Libanus mons IV, 2, 18. X, 1, 19. in Libano agreſtes Arabum IV, 2, 24.
Liber Pater VIII, 2, 6. 5, 8. IX, 2, 19. 4, 21. dicatus deus VIII, 5, 11. Idue genitus ad Indos venit VIII, 10, 1. celatus Ionis femine ib. celebre Indis nomen IX, 8, 5. eius gloriam aemulatur Alex. IX, 10, 24. termini III, 10, 5. triumphus III, 12, 18. ab eo condita Nyſa VIII, 10, 11.
Libya, pluuiis carens IV, 7, 6.
Loceus quidam VI, 7, 15.
Locrenſes IV, 13, 29.
Lycaonia, regio Aſiae IV, 5, 13.
Lycia VII, 10, 12. eius res compoſitae III, 1, 1. eam obtinet Antigonus X, 10, 2. Lycius ciuis V, 4, 11. dux itineris, V, 7, 12.
Lycus fluu. Aſiae minoris III, 1, 5. alius fluu. Aſſyriae, quem ponte iungit Darius et traiicit IV, 9, 9. 16, 8.
Lydia IV, 5, 7. VII, 8, 19. in Ducit Cyrus III, 4, 1. eam terminat Halys IV, 12, 5. ei praefectus Antigonus IV, 1, 35. V, 3, 16. eam recuperare tentant praetores Darii IV, 1, 34. prouincia Menandri X, 10, 2.
Lynceſtes IV, 13, 28. Alexander Lync. VII, 1, 5 ſeqq. VIII, 8, 6. X, 1, 40. Amyntas V, 2, 5.
Lyrneſſus III, 1, 30.
Lyſimachus, dux Alex. VIII, 1, 14. 46. X, 10, 4.

M

Macedonia VI, 2, 15. Macedo III, 11, 2. V, 13, 24. VIII, 4, 15. VI, 1, 8. III, 11, 9. X, 3, 6. IV, 2, 24. VII, 6, 21. III, 1, 17. 3, 6. 11, 10. IV, 15, 18. 16, 26. VII, 6, 4. Macedones imperio regio adſueti IV, 7, 31. toto orbe noti IV, 14, 4. tali rege dignissimi IV, 16, 32. gens bello nobiliſſima VI, 1, 7. cui armis nulla gens par VII, 9, 17. VIII, 8, 16. in acie ſenes facti IX, 2, 10. moris patrii tenaces VIII, 5, 7. liberatores orbis III, 10, 5. Macedonum acies III, 2, 13. 3, 27. tropaea III, 12, 27. VII, 7, 14. regum genus IV, 2, 3. genti ingenita erga reges ſuos veneratio III, 6, 17. fortitudo III, 10, 4. 5. celebrata IX, 2, 23. 7, 23. nomen terribile IV, 14, 17. barbaris inuiſum facit auaritia ac libido eorum X, 1, 4. lex de propinquis coniuratorum necandis VI, 11, 20. VIII, 6, 28. bella ciuilia X, 9, 1. macedonicae phalangis vis III, 9, 2. macedonicae veſtes V, 2, 18. macedonica nomina barbaris inpoſita X, 4, 4.
Macerianus Boxus IX, 7, 4.
Madates Perſa V, 3, 12.
Maedi, gens Thraciae IX, 6, 20.

Maeotis palus VI, 4, 18.
Magi III, 3, 9. V, 1, 22. magica ars VII, 4, 8.
Maleon turmae IV, 13, 29.
Malli, gens Indiae IX, 4 seqq.
Malloe, vrbs Ciliciae III, 7, 5.
Maracanda, vrbs Sogdianae VII, 6, 3. VIII, 1, 7. 19. 2, 13.
Marathos, vrbs Phoeniciae IV, 1, 5.
Mardonius IV, 1, 11.
Mardus III, 13, 2. Mardi in Perside IV, 12, 7. V, 6, 17. prope Hyrcaniam VI, 5, 11. VIII, 3, 17.
Mare Caspium III, 2, 8. VI, 4, 16. 18. Hyrcanum ibid. et VII, 3, 21. Ciliciam III, 1, 12. Indicum V, 3, 7. ei. color VIII, 9, 4. rubrum III, 12, 9. IV, 7, 18. 12, 9 V, 4, 5. VI, 2, 12. X, 1, 13. persicum V, 3, 2. ponticum III, 1, 12. VI, 3, 4. 4, 27.
Maeotis palus IV, 7, 9. 8, 1.
Marginia vrbs VII, 10, 15.
Mars, saepe pro bello proelio, vt IX, 9, 4. aequo Marte IV, 1, 8. 15, 29. aliemo VII, 7, 11. pari VI, 1, 7.
Marsyas III, 1, 2.
Massagetae IV, 12, 6. 13, 2. VIII, 1, 3 sqq.
Mazaces IV, 1, 32. 7, 4.
Mazaeus, dux Darii IV, 9, 7. 12. 14. 11, 20. 12, 1. 15. 15, 5. 16, 1. 7. Babylonem seque dedit Alex. V, 1, 17. 43. 8. 12.
Mazagae, vrbs Indiae VIII, 10, 7. 22.
Media IV, 5, 5. V, 1, 9. 8, 1. 13, 1. VI, 2, 11. X, 10, 4. Mediae praefi Parmenion VI, 8, 18. Media nulla opulentior regio VI, 9, 22. Medi III, 2, 4. 9, 5. IV, 9, 16. 12, 11. VI, 2, 14. 6, 4.
Medus flumius V, 4, 7.
Megalopolitani obsessi VI, 1, 20.
Meleager, dux Alex. III, 9, 7. IV, 13, 27. V, 4, 14. VII, 6, 19. liberalitatem Alexandri fugillat VIII, 12, 12. infestus Perdiccae X, 7, 7 seqq. — X, 9, 21.
Melon, Darii interpres V, 13, 7.
Memnoni, gens Asiae VII, 6, 17 seqq.
Memnon, Rhodius, nobilissimus Darii dux III, 13, 14. ei. mors III, 1, 21. 2, 1. alius Syriae praefectus IV, 8, 11. alius subpalementa adduxit IX, 3, 21.
Memnonis, Tithoni fil., regia IV, 8, 3.
Memphis IV, 1, 30. 7, 4. 8, 2. X, 10, 20.
Menander, dux Alex. X, 10, 2.
Menapis, Satrapa Hyrcaniae VI, 4, 25.
Menedemus, dux Alex. VII, 6, 24. 7, 31. 9, 21.
Menes, dux Alex. V, 1, 43.
Menidas, dux Alex. IV, 12, 4. 15, 12. 16, 31. VII, 6, 12. 10, 11.
Memnis, vrbs Assyriae V, 1, 16.
Menon, praefectus Arachosiorum VII, 3, 5. moritur IX, 10, 20.
Mentoris filiae III, 13, 14.
Meros, mons Indiae VIII, 10, 12.
Mesopotamia, vnde dicta V, 1, 15. feruida X, 10, 20. ei. campi III, 2, 3. 8, 1. IV, 9, 6. V, 1, 13. praetores X, 1, 19.
Methymnaeorum tyrannus Aristonicus IV, 5, 19. Chrysolaus IV, 8, 11.
Metron, armamentario praefectus VI, 7, 22. 9, 9.
Midae regia III, 1, 12. pater Gordius III, 1, 14.
Milesii VII, 5, 29. ab eis pecuniam exigit Pharnabazus IV, 1, 37.
Miletus IV, 5, 13. VII, 5, 35. VIII, 2, 8. Mileto transierant Branchidae VII, 5, 28.
Mineruae ludi celebrati III, 7, 3. eam propitiat Alex. IV, 13, 15. arae III, 12, 27. VIII, 11, 24. victimae caesae VIII, 2, 32.
Mithren inuocat Darius V, 13, 12.
Mithrenes Sardes prodidit III, 12, 6. ei Armenia data V, 1, 45. 8, 12.

Mitylenen Chares tenet cum praesidio Persarum. IV, 5, 22. Mitylenaeis obsides reddit Alex. IV, 8, 13.
Moeris, rex Indicus IX, 8, 28.
Monimus, legatus Spartan. ad Dar. III, 13, 15.
Mosyni, gens Asiae VI, 4, 17.
Mullinus quidam VIII, 11, 5.
Musicani, gens Indiae IV, 8, 8. 10, 16.
Myndii III, 7, 4.
Mythracenes V, 13, 9.

N

Nabarzanes, praetor Darii III, 7, 22. 9, 1. coniurat in Darium V, 9, 2. 10, 1 seqq. Hyrcaniam petit fuga V, 13, 18. VI, 3, 9. ei. literae ad Alexandrum VI, 4, 8. obsurrit Alexandro VI, 5, 22.
Nasamones, gens Africae IV, 7, 19.
Naura, vrbs Sogd. VIII, 2, 19.
Nearchus, dux Alex., per Oceanum nauigat IX, 10, 3. X, 1, 10. ei. sententia de successore Alexandri X, 6, 10.
Neptunus IV, 2, 20. 4, 5.
Nicaea, vrbs Indiae IX, 3, 23.
Nicanor, Parmenionis fil. III, 9, 7. IV, 13, 27. V, 13, 19. moritur VI, 6, 13. 9, 27. alius coniurat in Alex. VI, 7, 15. alius, temerarius et audax VIII, 13, 13.
Nicarchides V, 6, 11.
Nicomachus VI, 7, 2.
Nicostratus VIII, 6, 9.
Nilo vectus Alex. IV, 7, 3. ei. clausura V, 8, 4. crocodilos alit VIII, 9, 9.
Ninus III, 3, 16.
Numidiae solitudines X, 1, 17.
Nymphae III, 1, 4.
Nysa, vrbs Indiae, a Libero patre condita VIII, 10, 7 seqq.

O

Oceanus IV, 14, 9. IX, 5, 14. 9, 9. 10, 15.
Ochus amnis VII, 10, 15.
— Darii fil. sex annos natus III, 11, 24. 12, 26. IV, 14, 21. 11, 6. X, 5, 24.
—, qui ante Darium regnauerat VI, 4, 25. 5, 2. saeuissimus X, 5, 23 ei. filia III, 13, 12. vxor III, 13, 13. neptis VI, 2, 7.
Odrysae, deficiunt X, 1, 45.
Olympias, Alex. mater V, 2, 22. IX, 6, 26. eam inmortalitati consecrare decreuit Alex. IX, 6, 26. X, 5, 30.
Olynthius, Callisthenes VIII, 8, 19.
Omphis, rex Indicus VIII, 12, 4. 14.
Onchae, Comment. ad IV, 1, 3.
Onesicritus gubernator IX, 10, 3. X, 1, 10.
Onomastorides III, 13, 15.
Orestes IV, 13, 28.
Oritae, vid. Horitae.
Orius amnis IV, 7, 14.
Orobates IV, 12, 7.
Orsillos V, 13, 9.
Orsines, siue Orxines X, 1, 29. a septem Persis oriundus IV, 12, 8. satrapa Persidis X, 1, 22. ei. supplicium X, 1, 37.
Oxathres, Darii frater III, 11, 8, 13, 13. V, 2, 8. VI, 2, 9. VII, 5, 20.
Oxathres, Oxartes, (Oxyartes) Bactrianus, Roxanes pater V, 8, 2, 25. IX, 8, 10. X, 3, 11.
Oxus amnis VII, 4, 5. 21. 5, 13. 18. 10, 14. turbidus semper et insalubris potu VII, 10, 13.
Oxycanus, rex Indicus IX, 8, 11.
Oxydates, Persa VI, 2, 11. VIII, 3, 17.
Oxydracae, gens Indiae IX, 4 seqq.
Oxines IX, 10, 19.

P

Paeones IV, 9, 24. Paeonia IV, 12, 22.
Palaetyros IV, 2, 4. 18.
Pamphylia III, 1, 1. Antigone datur X, 20, 2.
Panicus terror IV, 12, 14.

Paphlagoniam intrat Alex. III, 1, 22. capit Calas IV, 5, 13. cedit Eumeni X, 10, 3. Paphlagones homines ruſtici VI, 11, 4.

Pataetacene, reg. Aſiae V, 13, 2.

Parapamiſus mons VII, 3, 19. 4, 31. 5, 36. Parapamiſadae VII, 3, 6. eorum Satrapa Terioltes IX, 8, 9.

Parmenio, Alexandro proximus, artium belli peritiſſimus III, 4, 5. 6, 4. 14. 7, 6. 9, 8. 12, 28. IV, 1, 4. 5, 9. 11, 11. 10, 17. 13, 4. 35. 16, 1. V, 6, 11. VI, 8, 7. 18. 9, 11. 11, 22. VII, 1, 3 ſeqq. 2, 23. 33. VIII, 1, 33. obciſus a Cleandro VII, 2, 27. indicta cauſa VII, 7, 5.

Paropamiſus, vid. Parapamiſus.

Parthi, Scythia profecti, IV, 12, 11. habent vrbes, quas habuerunt Macedonum reges V, 7, 9. Ecbatana tenent, V, 8, 1. Parthiene VI, 2, 12. 4, 2. IX, 10, 17. V, 12, 18.

Paſas quidam, X, 8, 15.

Paſitigris, fl. Aſiae, V, 3, 1.

Pathalia gens IX, 8, 28.

Patron, dux Graec. militum Darii V, 9, 14. 11, 1. 8. 12, 4.

Panſippus leg. Laced. III, 13, 15.

Peloponnenſes III, 9, 8. IV, 13, 29. VII, 4, 31.

Peloponneſus III, 1, 1.

Peluſium, IV, 1, 29. 7, 2.

Penates, V, 5, 20. VI, 3, 5. IX, 6, 9.

Perdicca, rex Macedonum, inultus obciditur VI, 11, 26. alius, inter praecipuos Alexandri duces, IV, 3, 1. 26, 13. VI, 8, 17. VII, 6, 29. VIII, 1, 48. 10, 2. 14, 5. IX, 1, 19. Alexander moribundus annulum ei tradit X, 5, 4. ſtirpe regia genitus X, 7, 8. res geſtas eius poſt Alex. mortem l. X, c. 6. vsque ad fin.

Perilaus X, 8, 15.

Perſae, III, 1, 22. 2, 4. 3, 10. 7, 4. 10. 8, 14. 9, 1. 10, 10. 11, 23. IV, 1, 35. 5, 4. 12, 8. 14, 9. 15, 17. 13, 13. 16, 26. V, 3, 2. 10, 2. 12, 6. 7, 19. 13, 9. VI, 6, 2. 7. agminis eorum ordo III, 3, 10. feminis lanificium contumelioſum V, 2, 19. 20. filii non conſident in conſpectu matris, niſi quum illa permiſit V, 2, 22. imperarunt per 230 annos IV, 14, 20. detondent comas in luctu X, 5, 13. eorum opibus cur infenſi Aegyptii IV, 7, 1. capitale in ſella regis ſediſſe VIII, 4, 17.

Perſagadae V, 6, 10. X, 1, 22.

Perſepolis V, 4, 23. c. 6.

Perſis III, 11, 19. V, 1, 37. opulenta IX, 10, 23. prima V, 3, 5. fines V, 2, 16. ſitus V, 4, 5. reges IV, 10, 6. V, 6, 1. eam intrat Alex. V, 3, 17. in Perſidem primus imperium intulit Cyrus IV, 14, 24.

Peuceſtes Aegypto praefectus IV, 8, 4. alius, ſubuenit Alexandro periclitanti IX, 5, 14 ſeqq.

Peucolaus, praef. Alex. VI, 7, 15. 9, 5. VII, 10, 10.

Pharnabazus a Dario orae maritimae praefectus III, 3, 1. 8, 1. IV, 1, 37. 5, 15. 17. 24. ei. vxor et filius III, 13, 14.

Pharos inſula, IV, 8, 1.

Pharraſii, gens Indica IX, 2, 3.

Phaſis fluv. VI, 5, 25.

Phegeus, rex Indicus IX, 1, 36. 2, 2.

Philagus IV, 13, 28

Philippus Alexandri pater, Athenienſium et Boeotiae victor III, 10, 7. VIII, 1, 38. a quibus interfectus IV, 1, 12. in acie tutior quam in theatro fuit IX, 6, 25. ab Alex. non agnitus IV, 7, 27. V, 4, 27. ei. geſta eleuat Alex. VIII, 1, 23. eius hoſpes Artabazus V, 9, 1. VI, 5, 2. in ei. caedem coniurauit Alex. Lynceſtes VII, 1, 6.

Philippum vltus erat Alexander X, 5, 30. Menapis exsul ap. Phil. VI, 4, 25. Philippo genitus Ptolemaeus IX, 8, 22.
Philippus alius, Alexandri medicus III, 9, 1. IV, 6, 17. VI, 10, 34.
— alius, Lysimachi frater VIII, 2, 36.
— alius, ex vulnere interit X, 1, 20.
Philotas, Parmenionis fil., IV, 5, 9. 13, 26. V, 2, 5. 4, 20. 30. VI, 6, 19. 7, 18. coniurat in Alex. et occiditur VIII, 6, 9 seqq. — alius, Angeus, V, 2, 5. cui forte Cilicia data, X, 10, 2.
Phoenice IV, 1, 15. 2, 1. 5, 10. Laomedonti datur X, 10, 2.
Phradates, praefectus gentis Tapurorum IV, 12, 9. VI, 4, 24. 25. 5, 21. VIII, 3, 17. occiditur X, 1, 39.
Phrataphernes, satr. Parthyaeorum VI, 4, 25. VIII, 1, 8. 3, 16. 17. IX, 10, 17.
Phrygia III, 1, 17. IV, 12, 11. pluribus vicis quam vrbibus frequens III, 1, 11. Phr. maior Antigono cedit X, 10, 2. minor X, 10, 3. Phryges homines rustici VI, 11, 4.
Pinarus fluv. III, 8, 16. 28.
Pithon, dux Alex. IX, 8, 16. X, 7, 4. 8. 10, 4.
Plato quidam V, 7, 12.
Pnytagoras IV, 3, 11.
Poeni (vid. Carthaginienses) IV, 2, 11. 3, 22. 12, 11. IV, 9, 24.
Polemon praef. classis. Nili IV, 8, 4. alius Andromenis fil. VII, 1, 10. 2, 1. 2.
Pollux VIII, 5, 8.
Polydamas IV, 15, 6. VII, 2, 2. 11.
Polymenes IV, 8, 4.
Polypercon, dux Alex., IV, 13, 7. 28. V, 4, 20. VIII, 5, 2. 22. 11, 1.
Polystratus V, 13, 24.
Polytimetus fl. Af. VII, 10, 2.
Ponticum mare III, 1, 12. VII, 3, 4. 4, 27. X, 10, 4.
Praesti, gens Indiae, IX, 8, 11.
Prometheus VII, 3, 22.
Ptolemaeus, qui postea regnauit IX, 5, 21. historiam Alex. scripsit ibid. Philippo rege genitus creditur IX, 8, 22. dux Alex. III, 9, 7. VII, 10, 11. VIII, 1, 48. 6, 22. 10, 21. 13, 18. saucius IX, 8, 22. IX, 10, 6. satrapes Aegypti X, 10, 1.
Pyramus fl. III, 4, 7. 7, 5.

R

Rheomithres III, 11, 10.
Rhidagus fl. VI, 4, 6.
Rhodii se dedunt Alex. IV, 5, 9. queruntur de praesidio IV, 8, 12.
Rhaesaces inminens gladio Alex. VIII, 1, 20.
Romana mansuetudo IV, 4, 21. felicitas X, 9, 3.
Roxane VIII, 4, 23. praegnans X, 6, 9.
Rubrum mare III, 2, 9. VI, 2, 12. VIII, 9, 6. 14. X, 1, 15. 10, 4.

S

Sabaces praetor Aegypti III, 11, 10. IV, 1, 28.
Sabracae IX, 8, 4.
Sabus, Indicus rex, IX, 8, 13. 17.
Sacae, V, 9, 5. VII, 4, 6. 9, 17. VIII, 4, 20.
Sagae, V, 9, 5.
Samaritae IV, 8, 9.
Samothracum initia VIII, 1, 26.
Sangarius fl. III, 1, 12.
Sardes III, 12, 6. V, 1, 45.
Sarmatae VII, 7, 3.
Satibarzanes satr. Ariorum VI, 6, 13. 20. 22. VII, 3, 1. 2. 4, 33.
Satrapene V, 2, 1.
Satriani, V, 3, 2.
Satropates IV, 9, 7. 25.
Saturno pueri immolati IV, 3, 23.
Sceuitae Arabes IV, 7, 18.
Scythae, eorum facies terribiles IV, 13, 5. proceritas VII, 4, 6. sollertia prae aliis barbaris

VII, 8, 10. arcus X, 1, 31. rex VII, 7, 1. legati et oratio VII, 8. gens bellicosissima IV, 6, 3. impetus IV, 15, 22. inuicti VII, 9, 17. deuicti VII, 9, 18. conueniunt ad Darium IV, 9, 2. militant Alexandro VIII, 14, 5. IX, 2, 24. 33. eorum sedes quae VI, 2, 13. 14. adcolae Tanais VI, 6, 13. vltra Tanaim VII, 4, 6. 32. Abii VII, 6, 11. super Bosporo VII, 6, 12. VIII, 1, 7. in Europa VII, 6, 12. 7, 2. haud procul Thracia VII, 7, 3. Scythiae deserta VII, 3, 19 8, 23.
Semiramis Babylonem condidit V, 1, 24. ei. gesta IX, 6, 23. eam et Cyrum Alexander maxime admiratur VII, 6, 20.
Seuthes X, 1, 45.
Sibyrtius Satrapa IX, 10, 20.
Sicilia, VIII, 5, 8.
Sidon, IV, 1, 15, 16. Sidonii IV, 4, 15.
Simmias, Andromenis fil. VII, 1, 10.
Sinus maris Caspii VI, 4, 16.
Siros quid vocent barbari VII, 4, 24.
Sisenes, III, 7, 11. 15.
Sisicostus Indus VIII, 11, 24. 25.
Sisygambis mater Darii III, 3, 22. capta III, 11. et 12. non fidit victoriae suorum IV, 15, 11. adspernatur munus Alexandri V, 2, 19. mater adpellatur ab Alexandro V, 2, 20. Alexandrum deprecatur pro necessario suo V, 3, 14. inedia exstinguitur X, 5, 24. ei. ad Alex. oratio III, 12, 24. ad eam Darii corpus mittit Alex. V, 15, 31.
Sitacene, V, 2, 1.
Sitaeces X, 1, 1.
Sobii, gens Indiae, IX, 4, 2.
Socrates, Ciliciae satrapa, IV. 5, 9.
Sogdiana regio VIII, 1, 35. qualis VII, 10, 1. Sogdiani III, 2, 9. IV, 5, 5. 12, 7. VII, 5, 1. 19. 4, 5. 21. 8, 21. 10, 10. VIII, 1, 7. X, 10, 4. inter Macedones militant IX, 2, 24.
Soli vrbs III, 7, 2.
Sophitis, Indi, regnum IX, 1, 24.
Sopolis VIII, 7, 2.
Sostratus, VIII, 6, 8.
Sparta, vid. Lacedaemonii.
Spitamenes, praecipuus Bessi amicus VII, 5, 19. 6, 14. 24. 7, 31. 9, 20. VIII, 3, 1 seqq.
Stasanor, Ariorum satrapa VII, 3, 2. VIII, 3, 17.
Statira, filia Darii, IV, 5, 1.
Strato, rex Aradi IV, 1, 6. Sidonis IV, 1, 16.
Styx, fons, X, 10, 17.
Sunium X, 2, 1.
Symmachus VIII, 13, 15.
Syphnus IV, 1, 37.
Syracusae IV, 3, 20. 22.
Syri IV, 1, 5. 12, 12. Syria III, 8, 13. IV, 2, 1. V, 1, 35. 13, 11. IV, 8, 9. VII, 10, 12. X, 1, 17. 10, 2. Syria Coele IV, 1, 4 5, 9.
Syrtica gens IV, 7, 19.
Syssimithres Sogdianus VIII, 2, 19. 4, 19.

T

Tabae, vrbs V, 13, 2.
Tanais, (a Curtio cum Iaxarte confusus) interfluit Asiam et Europam VI, 2, 14. VII, 7, 2. IV, 5, 5. VII, 4, 6. 5, 36. 6, 12. 25.
Tapuri gens Asiae VI, 4, 24. VIII, 5, 17.
Tarsos vrbs III, 4, 14. 5, 1.
Tauron, praef. Alex. V, 3, 6. 20. VIII, 14, 15.
Taurus mons VII, 3, 20.
Taxiles, pater et filius, reges Indiae VIII, 12, 14. 14, 35. 41. X, 1, 20.
Tenedos inf. IV, 5, 14.
Terioltes satrapa, IX, 8, 9.
Thais, V, 7, 3.
Thalestris, Amaz. regina, VI, 5, 25.
Theaetetus Athen. V, 5, 17.
Thebe III, 4, 10.

Thebae in Boeotia, colonia Tyri, IV, 4, 20 earum excidium VIII, 1, 33.
Themiſcyrae campi VI, 5, 24.
Theodotus V, 2, 5.
Thermodoon fl. VI, 5, 24.
Therſippus leg. Alex. IV, 1, 15.
Theſſali equites III, 2, 16. 11, 3. 13. IV, 13, 29. 16, 5. VI, 6, 35.
Thracia III, 10, 6. VI, 2, 13. VII, 7, 3. IX, 6, 20. X, 1, 45. 10, 4.
Thraces, rapto viuere adſueti III, 10, 9. militant Alexandro III, 4, 13. 9, 9. 13, 31. V, 3, 3. VIII, 14, 24. X, 1, 21.
Thymodes Mentoris fil. III, 3, 1. 8, 1. 9, 2.
Tigris IV, 5, 4. 9, 6. 7, 8. 14, 10. VI, 2, 12. ſagittam ſignificat IV, 9, 16. eius ortus et curſus V, 1, 12 ſeqq.
Timaeus Alexandrum defendit IX, 5, 15. 16.
Timagenes hiſtoricus IX, 5, 21.
Tithoni regia IV, 8, 3.
Trapezus X, 10, 3.
Triballis imperitat Alex. IX, 6, 20.
Tripolis Phoeniciae IV, 1, 27.
Troglodytae Africae IV, 7, 18.
Typhonis ſpecus III, 4, 10.
Tyridates cuſtos pecuniae regiae V, 5, 2. 6, 11. alius forte VIII, 6, 26.
Tyriotes Eunuchus IV, 10, 5.
Tyri vrbis deſcriptio et expugnatio IV, 2 ſeqq. Tyrii Carthaginem condiderunt IV, 2, 10. literas primi aut docuerunt aut didicerunt IV, 4, 19.

U

Uachae, locus Syriae IV, 1, 3.
Uxiorum gens V, 3, 16. regio V, 3, 3. montes, V, 3, 1.

V

Veneti, gens Aſiae III, 1, 22.

X

Xenippa, locus Sogd. VIII, 2, 14.
Xenophilus V, 2, 16.
Xerxes, rex Perſarum, III, 2, 2. 10, 8. IV, 1, 11. V, 6, 1. 7, 11. VII, 5, 28. X, 6, 14.

Z

Zariaspes, Perſa, IX, 10, 19.
Zioberis fluv. VI, 4, 4
Zoilus praef. Alex. VI, 6, 35.
Zopyrio dux Alex. X, 1, 44.

YB 38342
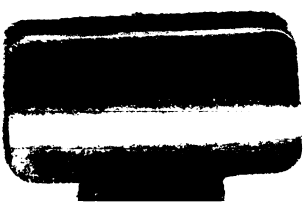
531920
PA6316
A2
1803
UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY